

Załącznik nr 1
do uchwały nr 223/2648/13
Zarządu Województwa Lubuskiego
z dnia 19 listopada 2013 roku

OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO
UCHWALONEGO UCHWAŁĄ NR XXII/191/12 SEJMIKU
WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO Z DNIA 21 MARCA 2012 R.

Opracowanie:

mgr Miłosz Sura – ZOIU nr Z - 534

mgr inż. arch. Piotr Sobczak – ZOIU nr Z - 434

mgr Patrycja Sura

inż. Wojciech Ewertowski

OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO
UCHWALONEGO UCHWAŁĄ NR XXII/191/12 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO Z DNIA 21 MARCA 2012 R.

Spis treści:

I. Przegląd zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa lubuskiego.	
1. Analiza i wnioski ze strategii, programów i innych dokumentów wykonanych na szczeblu unijnym. Strategia „Europa 2020”.....	6
2. Analiza i wnioski z programów, planów realizacyjnych wykonanych na szczeblu krajowym.....	11
2.1. Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie.....	11
2.2. Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.....	16
2.3. Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK 2020).....	31
2.4. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK 2030).....	33
2.5. Założenia Krajowej Polityki Miejskiej do roku 2020 (ZKPM 2020).....	36
3. Analiza i wnioski z dokumentów, projektów dokumentów, programów i planów realizacyjnych wykonanych na szczeblu wojewódzkim.....	38
3.1. Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020.....	38
3.2. Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2012 – 2017.....	41
3.3. Kierunki rozwoju lecznictwa w zakresie onkologii i onkohematologii w województwie lubuskim na lata 2012-2020.....	41
3.4. Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla województwa lubuskiego na lata 2012-2015.....	41
3.5. Program współpracy Województwa Lubuskiego z organizacjami pozarządowymi w 2013 roku.....	41
3.6. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013 – 2016.....	42
3.7. Program ochrony środowiska dla województwa lubuskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do 2019 roku.....	42
3.8. Plan gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego na lata 2012–2017 z perspektywą do 2020 roku.....	43
3.9. Program ochrony powietrza dla strefy miasto Gorzów Wlkp.	46
3.10. Program ochrony środowiska przed hałasem dla odcinków dróg województwa lubuskiego (nr 292 w m. Nowa Sól, nr 287 w m. Lubsko, nr 296 w m. Żagań, nr 278 w m. Sulechów).....	47
3.11. Studium integracji przestrzennej polskiej części pogranicza Polski i Niemiec.....	49
3.12. Program wojewódzki „Strategia Rozwoju Portu Lotniczego Zielona Góra/Babimost do 2040 roku.....	51
3.13. Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2013 – 2016.....	52
3.14. Program rozwoju bazy sportowej województwa lubuskiego na lata 2013 – 2015.....	52
3.15. Założenia Strategii Rozwoju Polski Zachodniej.....	52

4.	Analiza PZPWL pod względem kompatybilności z przepisami prawa.....	53
5.	Analiza PZPWL pod względem metodologii opracowania.....	54
6.	Analiza uwarunkowań zewnętrznych wynikających z członkostwa w Unii Europejskiej.....	59
7.	Analiza uwarunkowań, kierunków i polityki przestrzennej zagospodarowania przestrzennego województwa określonych w PZPWL.....	60
8.	Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym w zakresie ustaleń zawartych w PZPWL dotyczących:	
1)	podstawowych elementów sieci osadniczej.....	64
2)	priorytetów polityki przestrzennej województwa lubuskiego (w tym: główne elementy krystalizujące strukturę przestrzenną województwa lubuskiego).....	65
3)	strefy przyrodniczej.....	68
4)	strefy społecznej.....	70
5)	strefy kulturowej.....	74
6)	turystyki i wypoczynku.....	80
7)	strefy ekonomiczno – gospodarczej.....	81
8)	komunikacji i transportu.....	84
9)	infrastruktury technicznej.....	86
10)	strefy obronności i bezpieczeństwa.....	89
11)	struktury osadniczej regionu.....	90
12)	ośrodków informacji turystycznej.....	91
9.	Podsumowanie „Przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa lubuskiego”.....	91
II.	Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego.	
1.	Struktura przestrzenna województwa, użytkowanie terenu i system sieci osadniczej.....	94
2.	Środowisko przyrodnicze.....	98
3.	Dziedzictwo kulturowe.....	107
4.	Sfera społeczna.....	110
5.	Turystyka i wypoczynek.....	115
6.	Sfera ekonomiczno – gospodarcza.....	117
7.	Infrastruktura transportowa.....	119
8.	Infrastruktura techniczna.....	121
9.	Ochrona przeciwpowodziowa.....	128
10.	Obronność i bezpieczeństwo.....	130
11.	Zarządzanie regionem.....	130
12.	Współpraca transgraniczna.....	131
13.	Obszary strategicznej interwencji.....	132
14.	Wnioski z raportu o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego....	137
III.	„Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Wykaz programów rządowych i zadań samorządowych”. Stan na 30 sierpnia 2013 r.	141

IV. Wnioski wynikające z okresowej oceny Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego.....	161
V. Wnioski do zmian legislacyjnych w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.....	169

I. Przegląd zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa lubuskiego.

1. Analiza i wnioski ze strategii, programów i innych dokumentów wykonanych na szczeblu unijnym.

Krajowe dokumenty strategiczne w swoich zapisach respektują politykę unijną w zakresie planowania przestrzennego. Biorąc pod uwagę hierarchizację dokumentów to właśnie dokumenty krajowe transponują przepisy unijne, natomiast dokumenty wojewódzkie uwzględniają ustalenia dokumentów krajowych.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, jako najważniejszy krajowy dokument strategiczny dotyczący zagospodarowania przestrzennego kraju określa kierunki dla budowy spójnego, hierarchicznego układu planowania i zarządzania przestrzennego. Wspólnie z Długookresową Strategią Rozwoju Kraju, tworzy ramę dla innych dokumentów strategicznych. Choć nie formułuje ustaleń i zaleceń odnoszących się do przygotowania i wyznaczania programów zadań celu publicznego o charakterze inwestycyjnym, to wskazuje przesłanki i pożądane kierunki tych inwestycji dla podejmowanych decyzji w ramach dziewięciu strategii zintegrowanych oraz innych dokumentów strategicznych i operacyjnych, w tym regionalnych i lokalnych. Wprowadza współzależność celów polityki przestrzennej z celami polityki regionalnej. Wiąże planowanie strategiczne z programowaniem działań w ramach programów rozwoju i programów operacyjnych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej.

Długookresowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej jest Strategia „Europa 2020”¹ (zw. dalej Strategią), której celem jest powrót Europy na ścieżkę rozwoju – inteligentnego, zrównoważonego, sprzyjającego włączeniu społeczeństwa, tworzącego nowe miejsca pracy i określającego kierunki rozwoju społeczeństw. Stąd Strategia obejmuje trzy powiązane ze sobą priorytety, które winny dać obraz europejskiej społecznej gospodarki rynkowej XXI w.:

- wzrost inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
- wzrost zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
- wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

---

¹ Komunikat Komisji „Europa 2020” Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społeczeństwa – Bruksela, 3.3.2010 KOM(2010) 2020 wersja ostateczna.

Do realizacji Strategii wybrano pięć wymiernych – mierzalnych celów umożliwiających monitorowanie postępów w jej realizacji, są to:

- osiągnięcie stopy zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat na poziomie nie mniej niż 75%;
- poprawa warunków prowadzenia publicznej i prywatnej działalności badawczo-rozwojowej (B+R) i innowacyjnej, w tym utrzymanie inwestycji w ww. działalność na poziomie 3% PKB;
- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych o 20% w porównaniu z poziomami z 1990 r.; zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii oraz efektywności energetycznej o 20%;
- zmniejszenie odsetka osób przedwcześnie kończących naukę do poniżej 10% oraz zwiększenie do co najmniej 40% odsetka osób w wieku 30–34 lat mających wykształcenie wyższe;
- ograniczenie ubóstwa o 25%, tj. wydobycie z ubóstwa 20 milionów osób.

Podstawowymi instrumentami realizacji celów Strategii są:

1) w zakresie pierwszego priorytetu – projekty:

- Unia innowacji² – tj. poprawa warunków ramowych dla innowacji oraz wykorzystanie działalności B+R i innowacji do rozwiązania problemów takich jak zmiany klimatu, efektywność energetyczna i pod względem zasobów, zdrowie oraz zmiany demograficzne; na poziomie krajowym: promocja wydatków na wiedzę, reforma krajowa i regionalna systemu prowadzenia działalności B+R, odpowiednia liczba absolwentów nauk ścisłych, programy szkolne zapewniające kreatywność, innowację i przedsiębiorczość,
- Mobilna młodzież³ – tj. podniesienie jakości wszystkich poziomów kształcenia oraz zwiększanie atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej, wspieranie mobilności studentów i stażystów, poprawa sytuacji młodzieży na rynku pracy; na poziomie krajowym: zapewnienie odpowiedniego poziomu inwestycji w system szkolenia i kształcenia na wszystkich poziomach, poprawa rezultatów procesu kształcenia, zwiększenie otwartości i efektywności kształcenia dla potrzeb rynku, ułatwienie młodzieży wchodzenie na rynek pracy;

---

² Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów. Projekt przewodni strategii Europa 2020 Unia innowacji SEC(2010) 1161 – Bruksela, dnia 6.10.2010 r. COM(2010) 546 wersja ostateczna.

³ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów. „Mobilna młodzież” Inicjatywa na rzecz uwolnienia potencjału młodzieży ku inteligentnemu, trwałemu i sprzyjającemu włączeniu społecznemu wzrostowi gospodarczemu w Unii Europejskiej {SEK(2010) 1047} – Bruksela, dnia 15.9.2010 KOM(2010) 477 wersja ostateczna.

- Europejska agenda cyfrowa⁴ – tj. osiągnięcie trwałych korzyści ekonomicznych i społecznych z jednolitego rynku cyfrowego, opartego na dostępie do szerokopasmowego Internetu; na poziomie krajowym: sporządzić strategię dot. szybkiego Internetu, stworzyć ramy prawne i finansowe dla odpowiednich działań publicznych, propagować stosowanie i korzystanie z usług on-line;

2) w zakresie priorytetu drugiego – projekty:

- Europa efektywnie korzystająca z zasobów⁵ – wsparcie zmiany w kierunku niskoemisyjnego i efektywniej korzystającego z zasobów społeczeństwa, dążenie do wyeliminowania zależności wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów, ograniczenie emisji CO₂, zwiększenie bezp. energetycznego; na poziomie kraju m.in.: stosować instrumenty rynkowe w celu zmiany metod produkcji i konsumpcji, stworzyć inteligentne i połączone infrastruktury transportowe i energetyczne, skierować uwagę na transport w miastach, propagować odpowiednie instrumenty;
- Polityka przemysłowa w erze globalizacji⁶ – poprawa warunków dla przedsiębiorczości oraz wsparcie rozwoju silnej bazy przemysłowej, konkurencyjności, wykorzystanie globalizacji; na poziomie krajowym: poprawić otoczenie biznesu, warunki wykonywania praw własności intelektualnej, zmniejszyć obciążenie administracyjne i prawne przedsiębiorstw, współpraca;

3) w zakresie priorytetu trzeciego – projekty:

- Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia⁷ – stworzenie warunków do unowocześnienia rynków pracy oraz zapewnienie trwałości europejskich modeli społecznych, w tym przez ułatwienie mobilności pracowników, rozwój ich umiejętności i kompetencji, dostosowanie ram prawnych, zwiększenie potencjału partnerów społecznych; na poziomie krajowym m.in.: zrealizować własne ścieżki, analizować i monitorować skuteczność systemów podatkowego i świadczeń, zapewnić kompetencje, utworzyć partnerstwo nauki i rynku pracy;

---

⁴ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów „Europejska agenda cyfrowa” – Bruksela, dnia 19.5.2010 KOM(2010)245 wersja ostateczna.

⁵ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów *Europa efektywnie korzystająca z zasobów – inicjatywa przewodnia strategii „Europa 2020”* - Bruksela, dnia 26.1.2011 KOM(2011) 21 wersja ostateczna.

⁶ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów „Zintegrowana polityka przemysłowa w erze globalizacji. Konkurencyjność i zrównoważony rozwój na pierwszym planie” {SEC(2010) 1272}{SEC(2010) 1276} – Bruksela, dnia 28.10.2010 KOM(2010) 614 wersja ostateczna.

⁷ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów *Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia: europejski wkład w pełne zatrudnienie* – Strasburg, dnia 23.11.2010 r. COM(2010) 682 wersja ostateczna.

- Europejski program walki z ubóstwem⁸ – zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej poprzez pomoc osobom biednym i wykluczonym oraz umożliwienie im godnego życia i aktywnego uczestniczenia w życiu społecznym; na poziomie krajowym m.in.: propagować poczucie odpowiedzialności za walkę z ubóstwem i wyłączeniem, przeprowadzić działania na rzecz grup szczególnie zagrożonych, w pełni wykorzystywać systemy ochrony socjalnej i emerytalne.

Warunkiem realizacji Strategii jest pełne wykorzystanie wszystkich obszarów polityki, instrumentów i możliwości legislacyjnych oraz finansowych. Rola tych obszarów ma ulec wzmocnieniu poprzez stosowne zmiany legislacyjne, które przyczynią się do:

- 1) silniejszego, lepiej rozwiniętego i bardziej rozległego jednolitego rynku, na którym wzrost i innowacje są pobudzane przez konkurencję i możliwości dostępu dla konsumentów, który daje przedsiębiorcom równe szanse i jest wolny od protekcjonizmu krajowego;
- 2) spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej;
- 3) czerpania korzyści z globalizacji i wzrostu znaczenia Europy na forum G20.

Realizacja celów Strategii musi opierać się na: wiarygodnej strategii wyjścia z kryzysu, reformie systemu finansowego, inteligentnej konsolidacji budżetowej na rzecz długotrwałego wzrostu, koordynacji w ramach unii gospodarczej i walutowej. Wszystko to będzie wymagało silnego zarządzania, w tym dokładniejszego nadzoru nad państwami członkowskimi.

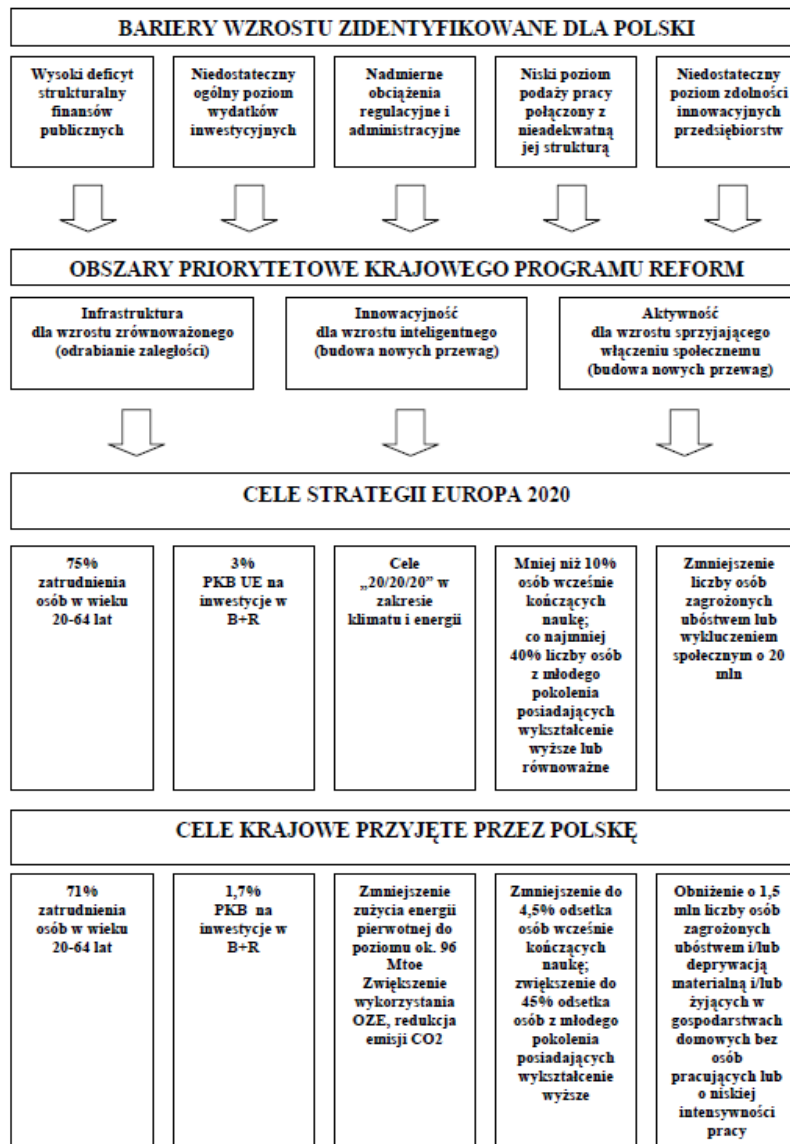
Instytucjonalnym szkieletem Strategii będzie zestaw Zintegrowanych Wytucznych uwzględniających zagadnienia zatrudnienia oraz szeroko pojętej polityki gospodarczej oraz Zaleceń Strategicznych – opinii w sprawie programów stabilności/konwersji.

Podstawowym instrumentem realizacji na poziomie kraju strategii „Europa 2020” jest **Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020”⁹ (KPR)**, którego tegoroczna aktualizacja została przyjęta przez Radę Ministrów 30 kwietnia. Relację pomiędzy Strategią a KPR przedstawia poniższy diagram (źródło Ministerstwo Gospodarki).

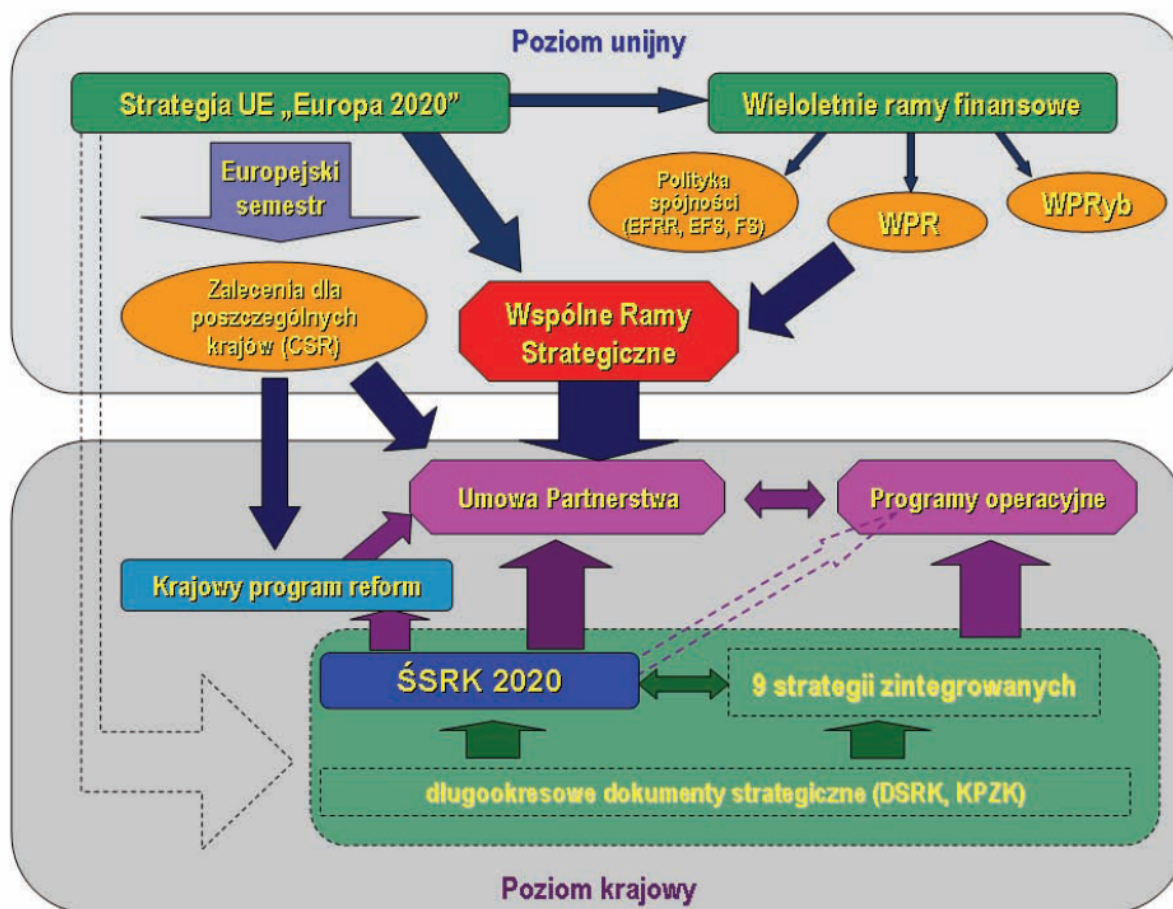
⁸ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego oraz Komitetu Regionów *Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym: europejskie ramy na rzecz spójności społecznej i terytorialnej* SEK(2010) 1564 wersja ostateczna – Bruksela, dnia 16.12.2010 KOM(2010) 758 wersja ostateczna.

⁹ przyjęty przez Radę Ministrów 26 kwietnia 2011 r.

KPR stanowi element systemu zarządzania krajową polityką rozwoju. Zaproponowane w nim reformy, w powiązaniu z realizacją Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju oraz KPZK a dalej dziewięcioma zintegrowanymi strategiami krajowymi, winny umożliwić koncentrację na obszarach priorytetowych z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, prowadząc jednocześnie do realizacji celów strategii „Europa 2020”.

Ryc. 1 Zależności między dokumentami krajowymi i unijnymi. Opr. własne MRR.

Źródło: Opr. własne MRR.

W związku z powyższym realizacja Strategii „Europa 2020” w planie zagospodarowania przestrzennego województwa winna odbywać się poprzez wdrożenie odpowiednich wymogów Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, o których mowa w pkt 2.7 niniejszej oceny.

2. Analiza i wnioski z programów strategicznych wykonanych na szczeblu krajowym.

2.1. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR)¹⁰ – „jest dokumentem określającym cele i sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Dokument wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich i miejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu”¹¹.

¹⁰ M.P. 2011, nr 36 poz. 423 z dnia 02 maja 2011 r.

¹¹ KSRR – 1. Wprowadzenie – potrzeba zmian, str. 5.

Cele KSRR tworzą triadę: konkurencyjność – spójność – sprawność, opierającą się na założeniach przekształcenia sposobu myślenia o roli polityki regionalnej i jej realizacji.

Ryc. 2 Triada: konkurencyjność – spójność – sprawność. KSRR. Opr. własne MRR.

Źródło: Opr. własne MRR.

Kierunki działań polityki regionalnej w ramach **Celu 1** będą adresowane do tych obszarów strategicznej interwencji polityki regionalnej, które dają największe szanse poprawy konkurencyjności kraju w skali międzynarodowej, tj. w pierwszej kolejności do najważniejszych obszarów miejskich.

W ramach **Celu 2**, tj. wsparcia spójności, KSRR zakłada skierowanie dodatkowego wsparcia na przeciwdziałanie marginalizacji najsłabiej rozwijających się obszarów, które same nie są w stanie przezwyciężyć zapóźnień rozwojowych.

Dzięki realizacji **Celu 3** zapewni się sprawność systemu zarządzania polityką rozwoju w Polsce, w tym poprzez proces jego modernizacji.

Strategicznym celem polityki regionalnej jest: „efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym”¹².

„Wdrażanie polityki regionalnej uwzględniać będzie upowszechnianie ekoinnowacyjnych sposobów prowadzenia działalności gospodarczej i zaspokajania potrzeb w sferze usług publicznych (komunalnych, transportowych, zaopatrzenia w energię itp.), zapewniających dalsze ograniczenie presji emisyjnych, lepsze wykorzystanie zasobów, w tym zwłaszcza poprawę efektywności energetycznej, rozwój alternatywnych źródeł energii oraz racjonalizację wykorzystania wody i przestrzeni”¹³.

¹² KSRR – 5. Wiza i cel strategiczny rozwoju regionalnego. 5.2. Cel strategiczny polityki regionalnej, str. 86.

¹³ KSRR – 6. Cele polityki regionalnej do 2020 roku. 6.1. Układ celów polityki regionalnej do 2020 roku, str. 91.

Ryc. 3 Schemat układu celów KSRR, wraz z przyporządkowaniem poszczególnych działań wynikających z kontekstu szans rozwojowych i analizy problemów poszczególnych terytoriów.

Źródło: Opr. własne MRR.

Plany zagospodarowania przestrzennego województw stanowią jedno z narzędzi do realizacji celów polityki regionalnej. Choć KSRR nie jest dokumentem zawierającym bezpośrednie wytyczne dla planowania przestrzennego, to efekty tak określonej polityki regionalnej ewoluują na procesy związane z planowaniem i realizacją. „Prezentowane w KSRR cele i mechanizmy wdrożeniowe są również spójne z rozwiązaniami proponowanymi w koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK), co wynika z wprowadzenia zintegrowanego systemu rozwoju i współzależności polityki regionalnej z polityką przestrzenną, która określa ramy dla polityk posiadających wpływ terytorialny. Dotyczy to nie tylko większego powiązania celów obydwu dokumentów, ale także wspólnych rozwiązań na poziomie operacyjnym”¹⁴. „Samorząd województwa jest odpowiedzialny za szereg zadań związanych z programowaniem i realizacją działań rozwojowych na terenie województwa. W tym zakresie bierze udział w opracowaniu dokumentów o charakterze strategicznym oraz przygotowaniu programów i dokumentów o charakterze operacyjno-wdrożeniowym we współpracy i z wykorzystaniem potencjału

¹⁴ KSRR – 1. Wprowadzenie, str. 10.

szerokiej sieci partnerów spoza sektora publicznego. Oznacza to odpowiedzialność za: opracowywanie i realizację strategii rozwoju województwa oraz powiązanego z nią planu zagospodarowania przestrzennego województwa (...)¹⁵.

Realizacja KSRR w planie zagospodarowania województwa (PZPW) winna odbywać się poprzez:

- a) delimitację obszarów funkcjonalnych, w tym ośrodków wojewódzkich (z uwzględnieniem potrzeb docelowego monitorowania realizacji KSRR);
- b) wyselekcjonowanie terytoriów o największym nawarstwieniu niekorzystnych zjawisk i trendów;
- c) jak najlepsze wykorzystanie potencjału terytoriów obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich (Gorzowa Wlkp. i Zielonej Góry) cechujących się największą zdolnością do kreowania wzrostu gospodarczego;
- d) pełniejsze wykorzystanie potencjału rozwojowego obszarów wiejskich, wspomaganie specjalizacji terytorialnej¹⁶;
- e) rozwijanie powiązań między ośrodkami wojewódzkimi – węzłami sieci w układzie międzynarodowym i krajowym;
- f) integrację funkcjonalną obszaru województwa, zwiększenie oddziaływania największych ośrodków miejskich oraz wzmocnienia ich powiązań z ośrodkami subregionalnymi i lokalnymi oraz obszarami wiejskimi (m.in. przez poprawę dostępności transportowej, wykorzystanie i rozwijanie specjalizacji regionalnych);
- g) wsparcie dla przyspieszenia procesów restrukturyzacyjnych i poprawy sytuacji mieszkańców obszarów zagrożonych marginalizacją w zakresie dostępu do podstawowych dóbr i usług publicznych¹⁷;
- h) uwzględnienie prognoz depopulacyjnych:
  - w planowaniu inwestycji infrastrukturalnych i dotyczących usług publicznych,
  - w planowaniu wspomaganie procesów urbanizacyjnych¹⁸;

---

¹⁵ KSRR – 7. System realizacji KSRR. 7.2 Podmioty zaangażowane w realizację KSRR. 7.2.4 Samorzady województw, str. 168.

¹⁶ Zgodnie z opracowaniem „Typy obszarów funkcjonalnych w Polsce, 2009” prof. dr hab. Jerzego Bańskiego, gminy województwa lubuskiego charakteryzując się wielofunkcyjnością. Dziesięć gmin posiada charakter turystyczno-rekreacyjny. Cztery to gminy wybitnie rolnicze, a pięć to gminy miejskie.

¹⁷ Zgodnie z opracowaniem MRR (na podstawie BDR GUS, PKW oraz IGiPZ PAN) dwa powiaty woj. lubuskiego, tj. słubicki i krośnieński, stanowią obszary koncentracji wskaźników wskazujących najgorszy dostęp do usług publ.

- i) uwzględnienie problemu dywersyfikacji źródeł energii, jej efektywnego wykorzystania i pozyskiwania z odnawialnych źródeł oraz reagowanie na zagrożenia naturalne;
- j) wspomaganie integracji obszarów przygranicznych z najważniejszymi ośrodkami w regionie oraz z obszarami położonym po drugiej stronie granicy (w szczególności: Słubice – Frankfurt);
- k) zapewnianie odpowiedniej kooperacji i koordynacji oraz poprzez tworzenie sieci współpracy między różnymi podmiotami zaangażowanymi w realizację polityki przestrzennej województwa.

---

¹⁸ Zgodnie z opracowaniem MRR, Gorzów Wlkp na poziomie średnim, Zielona Góra na niskim stanowią obszary tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze.

2.2. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)¹⁹ – „jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Została opracowana zgodnie z zapisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 roku. Zgodnie z wymogami ustawowymi określono także wynikające z KPZK 2030 ustalenia i zalecenia dla przygotowywania planów zagospodarowania przestrzennego województw (PZPW)²⁰. KPZK 2030:

- proponuje nowe ujęcie problematyki zagospodarowania przestrzennego kraju polegające na zmianie podejścia do roli polityki przestrzennej państwa w osiąganiu nakreślonych wizji rozwojowych,
- wprowadza współzależność celów polityki przestrzennej z celami polityki regionalnej,
- wiąże planowanie strategiczne z programowaniem działań w ramach programów rozwoju i programów operacyjnych współfinansowanych ze środków UE,
- określa działania państwa w sferze legislacyjnej i instytucjonalnej dla wzmocnienia efektywności systemu planowania przestrzennego i działań rozwojowych (w tym inwestycyjnych) ukierunkowanych terytorialnie,
- w celu wykorzystania dla rozwoju Polski możliwości wynikających z procesu integracji funkcjonalnej z głównymi centrami UE, preferuje intensyfikację procesów integracyjnych i kreowanie sieci powiązań pomiędzy głównymi miastami w Polsce, co korzystnie wpłynie na możliwości rozwojowe mniejszych miast i otaczających je obszarów wiejskich,
- dzięki modelowi sieci, zakłada zmianę percepcji polskiej przestrzeni w Europie, tj. postrzeganie jej nie tylko jako obszaru tranzytu, ale także jako docelowego miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej i do zamieszkania,
- potwierdza ważność tworzenia związków funkcjonalnych z obszarami położonymi w pobliżu granic, w tym zwłaszcza obszar wschodnich Niemiec (obejmujących szerszy niż tylko kilkumetrowy obszar położony po obu stronach granicy).

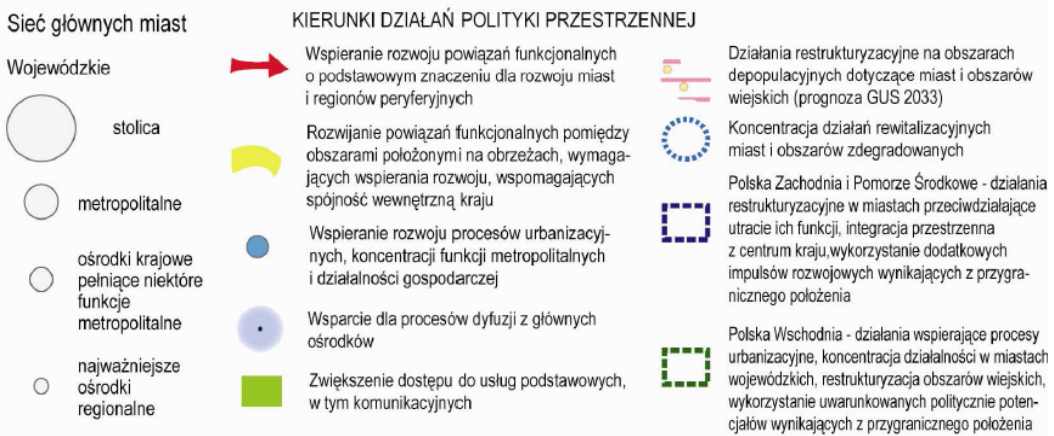
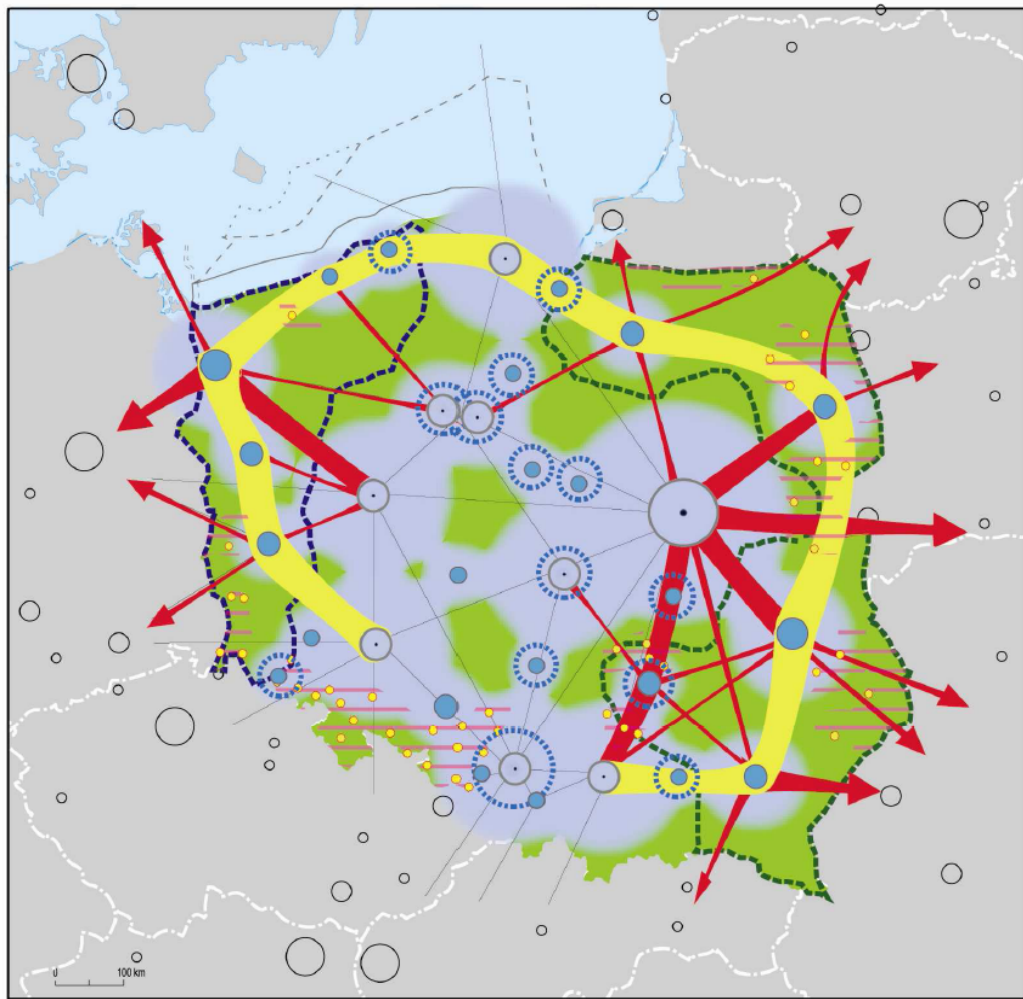
Zgodnie z KPZK 2030 przestrzeń kraju widziana jest jako obszar różnicowania przebiegu i efektów procesów społeczno-gospodarczych, środowiskowych i kulturowych, niezależnie od istniejących struktur administracyjnych zarządzania procesami rozwojowymi. Wymaga to w ramach polityki przestrzennej zindywidualizowanego podejścia do różnych terytoriów wyznaczanych na podstawie cech społeczno-gospodarczych i przestrzennych w ujęciu dynamicznym.

---

¹⁹ M.P.2012, poz. 252 z dnia 27 kwietnia 2012 r. załącznik do Uchwały Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.

²⁰ KPZK 2030 – Wprowadzenie, str. 5.

Ryc. 4 – Kierunki działań polityki przestrzennej na rzecz poprawy spójności wewnętrznej kraju. KPZK 2030.

Źródło: Opracowanie MRR.

„W stosunku do planów zagospodarowania przestrzennego województw KPZK 2030 nakłada obowiązek wdrożenia ustaleń i zaleceń określonych w Tabeli 5. (Rozdział VI.) Odnoszących się do delimitacji obszarów funkcjonalnych i wdrożenia działań o charakterze

planistycznym w formie opracowania strategii, planów i studiów zagospodarowania przestrzennego.”²¹

Zgodnie z art. 48 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r. (tekst jednolity – Dz. U. z 2012 r. poz. 647 z późn. zm.) ministrowie i centralne organy administracji rządowej, w zakresie swojej właściwości rzeczowej, sporządzają programy zawierające zadania rządowe służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym, w związku z czym **KPZK 2030 nie formułuje ustaleń i zaleceń odnoszących się do przygotowania i wyznaczania programów zadań celu publicznego**, pozostawiając to, dokumentom resortów oraz jednostek samorządu terytorialnego.

KPZK 2030²² ze względu na niejednoznaczność aktów prawnych definiuje podstawowe pojęcia odnoszące się do zagospodarowania przestrzennego. Dokonuje rozróżnienia w systemie planowania na:

- a) planowanie krajowe – na szczeblu którego kompetencje przygotowania dokumentów planistycznych przysługują ministrom właściwym;
- b) planowanie funkcjonalne – jako oddzielna przekrojowa kategoria planistyczna ze względu na konieczność zapewnienia planowania na obszarach o specyficznych cechach, niezwiązanych z ograniczeniami administracyjnymi niezależnie od istnienia planu krajowego, planów wojewódzkich czy lokalnych (plany obszarów funkcjonalnych);
- c) planowanie regionalne – kompetencje w zakresie przygotowania dokumentów planistycznych na poziomie województwa przysługują samorządom województw (plany przestrzennego zagospodarowania województw),
- d) planowanie lokalne – studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz plany miejscowego zagospodarowania przestrzennego.

KPZK 2030 identyfikuje następujące zagadnienia warunkujące politykę przestrzenną kraju:

- a) uwarunkowania polityczne;
- b) wynikające z historycznie ukształtowanej struktury przestrzennej sieci osadniczej;
- c) uwarunkowania demograficzne;
- d) uwarunkowania gospodarcze;
- e) uwarunkowania technologiczne;

---

²¹ KPZK 2030 – Wprowadzenie, str. 6.

²² KPZK 2030 – I. Zagospodarowanie przestrzenne kraju – podstawowe definicje KPZK 2030. Pkt 3.1. Planowanie przestrzenne, str. 17-18.

- f) uwarunkowania wynikające z dziedzictwa kulturowego;
- g) uwarunkowania przyrodnicze;
- h) uwarunkowania związane ze sposobem realizacji celów rozwojowych UE;
- i) uwarunkowania prawno-instytucjonalne.

KPZK 2030 formułują wizję przestrzennego zagospodarowania Polski 2030 opartą na pięciu pożądanym cechach:

- a) Polska przestrzeń jest konkurencyjna i innowacyjna dzięki wykorzystaniu potencjału policentrycznego sieci metropolii (stolica i największe polskie miasta) powiązanej z miastami wojewódzkimi o znaczeniu krajowym i ośrodkami regionalnymi;
- b) Polska przestrzeń jest zintegrowana i spójna zarówno zewnątrz, jak i wewnątrz, dzięki czemu wszyscy mieszkańcy uczestniczą w procesach rozwojowych;
- c) Polska przestrzeń zachowuje bogactwo walorów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, jest rozpoznawalna;
- d) Polska przestrzeń jest odporna na różne zagrożenia związane z bezpieczeństwem energetycznym i naturalnym;
- e) w polskiej przestrzeni panuje ład dzięki uporządkowanemu systemowi prawnemu i efektywnym instytucjom publicznym.

Ryc. 5. Główne cechy polskiej przestrzeni 2030. KPZK 2030 – opr. MRR.

Źródło: KPZK 2030 – opr. MRR.

Cele polityki przestrzennej zagospodarowania kraju określone w KPZK 2030:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności²³.
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej²⁴.
- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa^{25,26,27}.
- Cel 6. Przywrócenie i utwalenie ładu przestrzennego, m.in. poprzez:
  - wprowadzenie zintegrowanego (spójnego i hierarchicznego) systemu planowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego,
  - uporządkowanie regulacji zapewniających sprawność i powszechność działania systemu planowania przestrzennego,
  - wzmocnienie instytucjonalne i jakościowe systemu planowania przestrzennego,
  - wprowadzenie do aktów prawnych zasady pierwszeństwa wykorzystania obszarów już zagospodarowanych (*brown fields*) przed zagospodarowaniem nowych obszarów (*green fields*),

---

²³ Zgodnie z KPZK 2030, rys. 18. „Kierunki działań polityki przestrzennej służące podniesieniu konkurencyjności głównych ośrodków miejskich” wymagane jest w ramach Zielonej Góry i Gorzowa Wlkp wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych o znaczeniu krajowym oraz rozwijanie z Poznaniem, Szczecinem i Wrocławiem powiązań funkcjonalnych metropolii sieciowej.

²⁴ Zgodnie z KPZK 2030, m.in. rys. 5. „Powiązania funkcjonalne głównych ośrodków miejskich 2010 i 2030” oraz rys. 19. „Kierunki działań polityki przestrzennej na rzecz poprawy spójności wewnętrznej kraju” Zielona Góra i Gorzów Wlkp wymagają wytworzenia uzupełniających powiązań funkcjonalnych z Poznaniem, Szczecinem i Wrocławiem.

²⁵ Zgodnie z KPZK 2030, rys. 35. „Kierunki działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego”.

²⁶ Zgodnie z KPZK 2030, rys. 33. „Rozbudowa sieci przesyłowej do 2020” w regionie lubuskim planowane są gazociągi przesyłowe na odcinkach: Szczecin – Lwówek i Polkowice – Żary.

²⁷ Zgodnie z KPZK 2030, rys. 34. „Etapowy rozwój sieci przesyłowej w latach 2015-2030” w ramach regionu lubuskiego planowana jest rozbudowa sieci przesyłowej 400kV i 220kV.

– wzmocnienie rangi Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

Cele KPZK 2030 winny być realizowane przez 22 obszary funkcjonalne (stanowiące zbiór otwarty), które będą delimitowane na różnych poziomach zarządzania (krajowym, regionalnym, funkcjonalnym). „Po odpowiednich zmianach prawnych, określone w KPZK 2030 obszary funkcjonalne powinny być uwzględniane jako element planowania przestrzennego oraz społeczno-gospodarczego na poziomie krajowym, regionalnym, lokalnym, a tam gdzie jest to zasadne, stanowić odrębną kategorię planistyczną”²⁸.

Artykuł 2 pkt 7 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym definiuje obszar problemowy jako „obszar szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej lub występowania konfliktów przestrzennych wskazany w planie zagospodarowania przestrzennego województwa lub określony w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy”. KPZK 2030 rozbudowuje ją o zapis „zwarty układ przestrzenny składający się z funkcjonalnie powiązanych terenów, charakteryzujących się wspólnymi uwarunkowaniami i przewidywanymi, jednolitymi celami rozwoju”. Proponowana definicja obszaru funkcjonalnego obejmuje również obszary wymienione w obowiązujących ustawach, w tym: obszar metropolitalny²⁹ i tereny zamknięte³⁰.

KPZK 2030 wyróżnia cztery podstawowe typy obszarów funkcjonalnych³¹:

- określone w odniesieniu do całego systemu osadniczego, wyznaczone na podstawie stopnia urbanizacji, obejmujące obszary miejskie – rdzenie i ich strefy funkcjonalne – i obszary funkcjonalne wiejskie,
- wyznaczone na podstawie typu potencjału rozwojowego ze względu na występowanie szczególnego zjawiska z zakresu gospodarki przestrzennej i warunków dla polityki rozwoju w skali makroregionalnej,
- wyznaczone ze względu na możliwość wystąpienia konfliktów przestrzennych związanych ze sposobem wykorzystania ich potencjału przyrodniczego i kulturowego³²,

---

²⁸ KPZP 2030 – VI. Typologia obszarów funkcjonalnych, str. 178.

²⁹ Art. 2 pkt 9 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

³⁰ art. 2 pkt 9 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2010 r. Nr 193, poz. 1287)

³¹ KPZP 2030 – VI. Typologia obszarów funkcjonalnych, str. 179.

³² Zgodnie z KPZK 2030, rys. 15. „System energetyczny i obszary rozwoju energetyki rozproszonej 2010 i 2030” w ramach woj. lubuskiego przewiduje się strefy rozwoju rozproszonej energetyki odnawialnej wiatrowej i geotermalnej, lokalizację elektrowni ciepłej w powiązaniu z rozbudową systemów połączeń energetycznych zewnętrznych i wewnętrznych.

- wymagające restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji przy użyciu instrumentów właściwych polityce regionalnej. Na tych obszarach dochodzi do kumulacji problemów o charakterze społeczno-gospodarczym, co staje się barierą dla osiągnięcia spójności przestrzennej kraju.

Powyższe kategorie, za wyjątkiem dwóch ostatnich, mogą, ale nie muszą być uznane za problemowe na odpowiednim poziomie planistycznym.

KPZK 2030 nie przesądza o szczegółowej delimitacji obszarów funkcjonalnych w terenie. „Delimitacja tych obszarów będzie się odbywać (z wyjątkiem obszarów obejmujących więcej niż jedno województwo lub strategicznych z punktu widzenia funkcjonowania kraju) przede wszystkim na poziomie regionalnym lub lokalnym. Dla zapewnienia partnerstwa i współpracy zostaną wypracowane metody konsultacji zasięgu obszarów funkcjonalnych i zapisu planów ich zagospodarowania. Zakłada się, że plany zagospodarowania nakładających się obszarów funkcjonalnych zostaną sporządzone jednocześnie w terminie do 2015 roku, a następnie będą weryfikowane w ramach monitoringu planów zagospodarowania przestrzennego województwa”.

Podział obszarów funkcjonalnych oraz charakterystyka poszczególnych ich typów:

- **Miejskie obszary funkcjonalne.** Są to układy osadnicze ciągle przestrzennie, złożone z odrębnych administracyjnych jednostek. Obejmują zwarte obszary miejskie oraz powiązane z nimi funkcjonalnie strefy zurbanizowane. Mogą obejmować gminy miejskie, wiejskie, i miejsko-wiejskie. W oparciu o funkcję ośrodków miejskich w systemie osadniczym kraju i ich wielkość KPZK 2030 dzieli je na cztery podtypy: ośrodki wojewódzkie w tym metropolitalne, regionalne, subregionalne i lokalne.

„Delimitacja obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich zostanie przeprowadzona na poziomie wojewódzkim (w planie zagospodarowania przestrzennego województwa) przy zastosowaniu jednolitych kryteriów wypracowanych wspólnie przez stronę rządową i samorządową przy udziale partnerów społecznych i gospodarczych.

Delimitacja obszarów funkcjonalnych ośrodków miejskich: regionalnych, subregionalnych i lokalnych, nie jest obowiązkowa, niemniej może zostać dokonana na poziomie regionalnym w ramach prac nad PZPW przy wykorzystaniu metodologii wypracowanej w procesie wspomnianym powyżej³³.

- **Obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich, w tym metropolitalnych.** Tworzone są wokół wszystkich miast wojewódzkich, z których część, ze względu na rolę w systemie

---

³³ KPZK 2030 – VI. Typologia obszarów funkcjonalnych, str. 187-188.

osadniczym kraju oraz znaczenie społeczno-gospodarcze w procesach rozwojowych całego kraju uzyskuje status ośrodków metropolitalnych.

- **Obszary funkcjonalne ośrodków regionalnych.** Tworzone są wokół ośrodków niepełniących funkcji ośrodków wojewódzkich, ale mających duży potencjał i duże znaczenie dla rozwoju kraju z punktu widzenia celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju – zasadniczo liczących między 100 a 300 tys. mieszkańców. W przypadku potrzeby opracowania strategii i wspólnej wizji zagospodarowania przestrzennego tych obszarów konieczne będzie wyznaczenie w planach zagospodarowania przestrzennego województw (PZPW) granic tych obszarów przy zastosowaniu kryteriów wykorzystanych do delimitacji obszarów metropolitalnych.
- **Obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych.** Wyznaczane są przez samorząd wojewódzki wokół miast liczących zasadniczo pomiędzy 50 a 100 tys. mieszkańców. Ze względu na znaczenie gospodarcze do tej kategorii miast mogą być dołączane także mniejsze miasta. Dla rozwiązywania problemów gospodarczych, społecznych, przestrzennych i związanych ze zintegrowanym zarządzaniem takimi obszarami mogą być wyznaczane w PZPW i tworzone na zasadzie dowolności plany zagospodarowania takich obszarów.
- **Ośrodki lokalne.** Nie mają swojego zaplecza funkcjonalnego w postaci wyznaczonego obszaru funkcjonalnego, ale mają szansę na koncentrację funkcji gospodarczych oraz służą obszarom wiejskim swoim zapleczem usługowym. Do ośrodków lokalnych zalicza się miasta o zdolnościach rozwojowych zasadniczo mające poniżej 50 tys. mieszkańców. Szczególną rolę wśród nich pełnią niektóre miasta powiatowe.
- **Wiejskie obszary funkcjonalne.** Definiowane jako terytorium pozostające poza granicami miast.
- **Funkcjonalne obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych.** Znajdują się w procesie postępującej integracji funkcjonalnej z najważniejszymi ośrodkami miejskimi.

Charakteryzują się one:

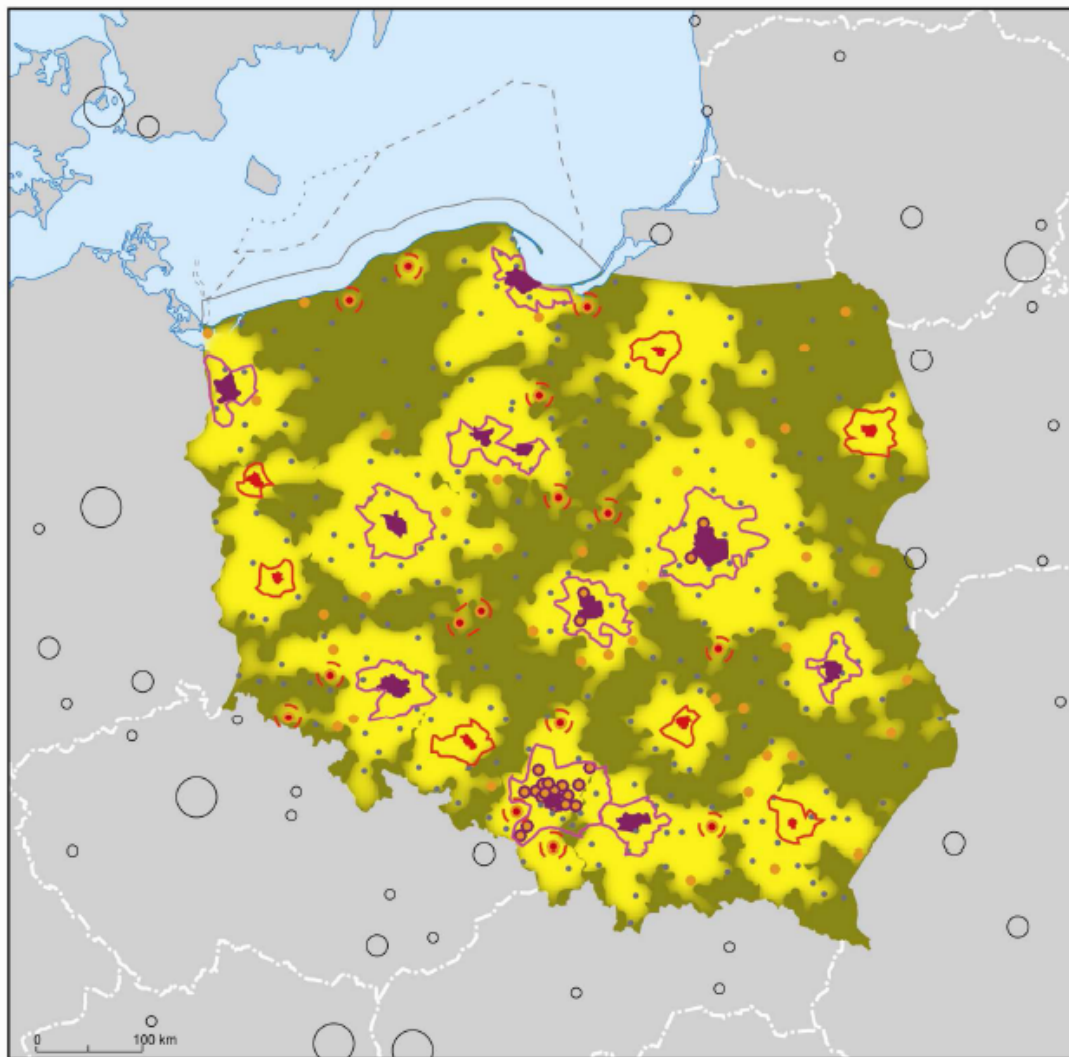
- a) położeniem poza zurbanizowaną strefą podmiejską w strefie silnego oddziaływania głównych ośrodków miejskich lub ośrodka w sąsiedztwie głównych ośrodków miejskich,
- b) specjalizacją wynikającą z bliskości miast lub miejscami pracy w innych niż rolnictwo sektorach gospodarki,
- c) dostępem do zatrudnienia w ośrodkach miejskich,

- d) zazwyczaj dobrym i średnim dostępem do podstawowych usług publicznych,
- e) względnie dobrą dostępnością komunikacyjną do usług wyższego rzędu zlokalizowanych w ośrodkach miejskich,
- f) stosunkowo dobrym potencjałem rolniczym wykorzystywanym rynkowo i miejscami pracy w obsłudze rolnictwa.

Obszary te powinny zostać wyznaczone w ramach strategii rozwoju województwa i PZPW jako obszary o dobrych warunkach do rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych.

- **Obszary wiejskie wymagające wsparcia procesów rozwojowych.** Są to obszary, do których czas dojazdu przekracza 90 minut, a sieć małych i średniej wielkości miast jest słabo rozwinięta, bądź też istniejące ośrodki miejskie, które w wyniku procesów rozwojowych utraciły wiele z dawniej istotnych funkcji gospodarczych. Obszary te w znikomym stopniu uczestniczą we współczesnych procesach rozwojowych kraju. Obszary te zostaną obowiązkowo ujęte w ramach wojewódzkich strategii rozwoju jako ustalenie wiążące. W PZPW zostaną uwzględnione dla rozwiązania wskazanych problemów.

Ryc. 6 Typologia miejskich i wiejskich obszarów funkcjonalnych.

Kategorie miast

Wojewódzkie

- metropolitalne
- ośrodki krajowe pełniące niektóre funkcje metropolitalne
- ośrodki regionalne
- subregionalne
- subregionalne w granicach obszarów funkcjonalnych miast
- lokalne

Obszary funkcjonalne ośrodków miejskich

Wojewódzkie - ustalenie

- metropolitalne
- krajowe

Regionalne -

- zalecenie

Wiejskie obszary funkcjonalne

- uczestniczące w procesach rozwojowych
- wymagające wsparcia procesów rozwojowych

Uwaga:
Na mapie przedstawiono zasięgi oraz kategorie miast poniżej wojewódzkich w sposób przybliżony. Obszary uczestniczące w procesach rozwojowych wyznaczone na podstawie udziału osób dojeżdżających do pracy w oparciu o dane GUS.

Źródło: Opracowanie MRR

- **Obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej.** Wyróżnione zostały na podstawie dominującego w ich obrębie problemu o charakterze przestrzennym, którego zasięg oddziaływania wykracza poza sferę lokalną i regionalną, a rozwiązanie

wymaga koordynacji działań na poziomie makroregionalnym. W KPZK 2030 wyróżniono siedem tego typu obszarów funkcjonalnych, ale w zależności od działań polityki przestrzennego zagospodarowania kraju i polityki społeczno-gospodarczej ich liczba może się zmieniać. Zaliczono do nich: strefę przybrzeżną, wyłączną strefę ekonomiczną na morzu, Żuławy, obszary górskie, obszary o dominującej funkcji rolniczej, obszary terenów zamkniętych oraz obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi w skali dorzeczy.

- **Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych.** Są to obszary funkcjonalne, wobec których konieczne jest stosowanie działań ochronnych, ograniczeń i wykluczeń funkcji oraz specyficznych form użytkowania ze względu na ich wartość przyrodniczą, kulturową lub szczególne znaczenie dla ochrony zasobów naturalnych. Wskazane obszary wymagają uwzględnienia w obowiązujących planach zagospodarowania przestrzennego województw oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i planach miejscowych gmin, a ponadto podjęcia niezbędnych działań zgodnych z przeznaczeniem każdego z tych obszarów.
- **Obszary cenne przyrodniczo.** Docelowy układ obszarów chronionych obejmuje obiekty objęte obecnie ustawową ochroną przyrody i proponowane do objęcia wraz z otulinami, chroniące siedliska i gatunki ważne dla utrzymania w dobrym stanie różnorodności biologicznej kraju i kontynentu, przestrzeń funkcjonalną określaną jako korytarze ekologiczne lub korytarze migracji, łączące poszczególne obiekty o określonych prawnie granicach, oraz obszary niezbędnych świadczeń ekosystemowych w obszarach funkcjonalnych miast. Dodatkowo należy określić pozostałe obszary ważne dla zasilania systemu przyrodniczego województw, w tym obszary użytkowane rolniczo lub leśne o wysokich walorach przyrodniczych.
- **Obszary ochrony krajobrazów kulturowych.** System zmierzający do zahamowania postępującej degradacji środowiska kulturowego, nieodwracalnej utraty krajobrazów historycznych i tworzących tożsamość miejsca, w tym rozwiązania konfliktów społecznych związanych z degradacją przestrzeni przyrodniczej, zabytkowych zespołów urbanistycznych i ruralistycznych, zabytków architektonicznych³⁴.

---

³⁴ Zgodnie z KPZP 2030, rys. 27. „Ocena walorów estetycznych krajobrazu” woj. lubuskie cechuje się średnią lub wysoką oceną atrakcyjności wizualnej krajobrazu.

- **Obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych.** W celu racjonalnego gospodarowania zasobami wód z zapewnieniem równowagi poboru i odtwarzania zasobów³⁵ KPZK 2030 wymaga³⁶ określenia w PZPW obszarów realizacji poszczególnych zadań. Ponadto PZPW powinny zawierać warstwę informacyjną co najmniej na temat scalonych jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych oraz wszystkie działania określone dla nich w Programie wodno-środowiskowym kraju i planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy^{37 38}.
- **Obszary ochrony strategicznych złóż kopalin.** Konieczne jest podjęcie działań w zakresie ich ochrony przed stałą zabudową, wprowadzenie ograniczeń co do sposobu gospodarowania na tych terenach oraz zdefiniowanie rodzaju działań możliwych do prowadzenia na tych terenach do czasu rozpoczęcia eksploatacji.
- **Obszary funkcjonalne wymagające restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji przy wsparciu instrumentów właściwych polityce regionalnej.** Zalicza się do nich: miasta i inne obszary tracące dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze, obszary o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe, obszary przygraniczne, obszary o najniższej dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich oraz obszary o najniższym stopniu rozwoju i pogarszających się perspektywach rozwojowych³⁹.

³⁵ Zgodnie z „Indeksem podatności na zmiany klimatyczne na poziomie NUTS” (źródło: Ocena przyszłych wyzwań regionów UE. Wyzwania klimatyczne dla Europejskich Regionów Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej, KE, marzec 2009 r., SEC(2008) 2868 final.) woj. lubuskie cechuje się wynikiem na poziomie 0,37-0,52.

³⁶ KPZK 2030 – VI. Typologia obszarów funkcjonalnych. 6.4. Obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające programowania działań ochronnych. 6.4.3. Obszary ochrony i kształtowania zasobów wodnych, str. 202-203.

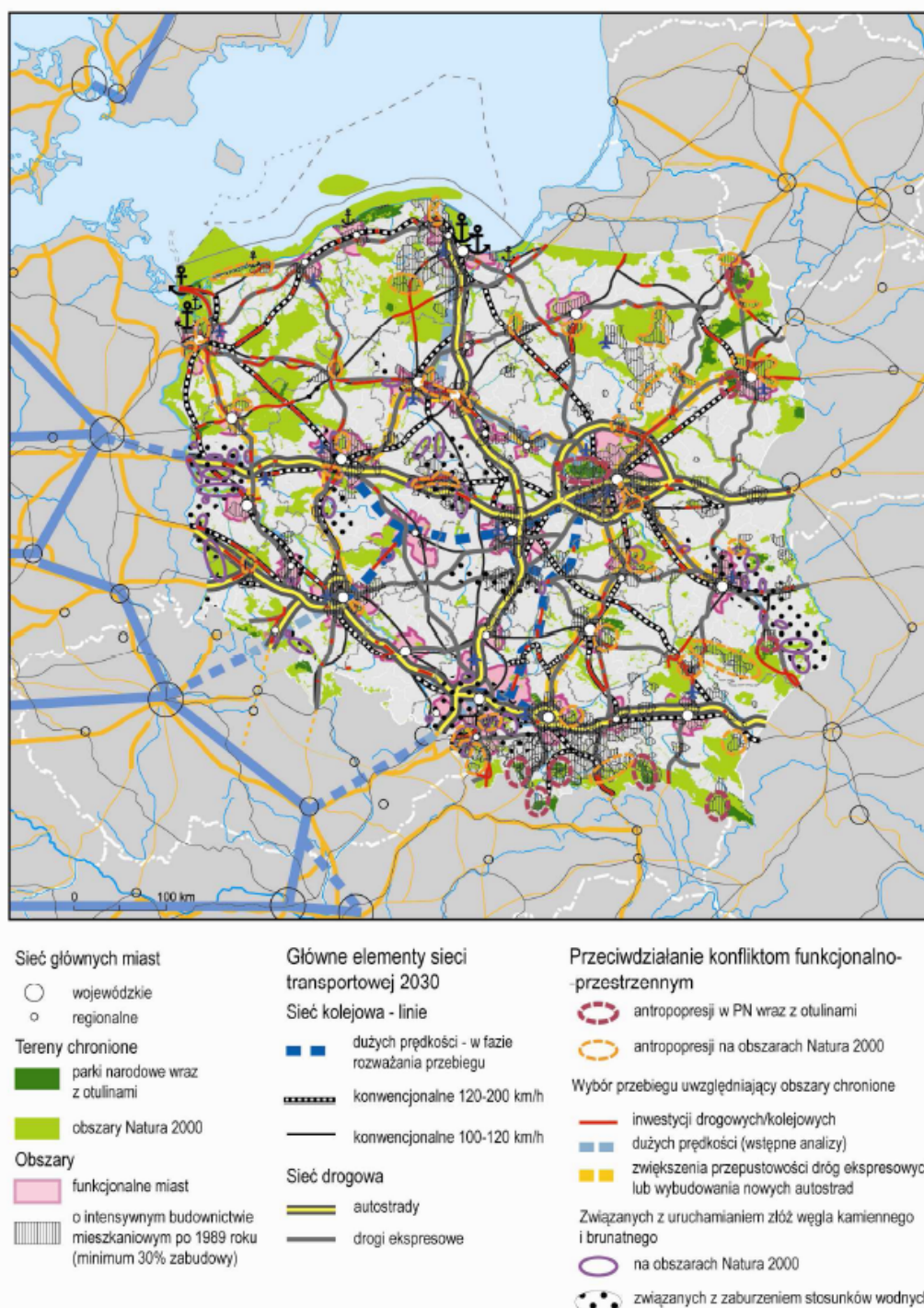
³⁷ Zgodnie z KPZK 2030, rys. 29. „Wybrane kierunki kształtowania zasobów wodnych” należy wprowadzić integrację systemów gospodarki wodno-ściekowej miejskich obszarów funkcjonalnych Zielnej Góry i Gorzowa Wlkp. oraz obligatoryjne zarządzanie wodami opadowymi. Ponadto w ramach regionu lubuskiego wskazane są obszary (intensywnego rozwoju turystyki pobytowej w obszarach pojeziernych oraz poboru wód przewyższający 100 l/m²) na których należy koordynować rozwój i wprowadzać działania zapobiegające

³⁸ Zgodnie z KPZK 2030, rys. 31. „Zagrożenia powodziowe Polski” w ramach regionu lubuskiego wskazane są m.in. doliny rzek i obszary potopień oraz wyszczególnione są miasta (Gorzów Wlkp., Słubice, Nowa Sól, Krosno Odrzańskie i Kostrzyn nad Odrą) szczególnie zagrożone powodzią.

³⁹ Zgodnie z KPZK 2030, rys. 20. „Obszary wymagające restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji” miasta woj. lubuskiego, a w szczególności Zielona Góra i Gorzów Wlkp. nie wykorzystują w pełni możliwości wynikających z położenia przygranicznego. Ponadto powiaty: Słubicki, Krośniceński i Żarski cechują się niskim poziomem rozwoju i słabą dostępnością do usług.

Ryc. 7 Potencjalne konflikty funkcjonalno – przestrzenne.

Źródło: Opracowanie MRR.

Wytyczne KPZK 2030 w aspekcie Uchwały Nr XXII/191/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 21 marca 2012 r. w sprawie „Zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego”.

OKRESOWA OCENA PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO
UCHWALONEGO UCHWAŁĄ NR XXII/191/12 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO Z DNIA 21 MARCA 2012 R.

W KPZK 2030 przejęto obowiązek wdrożenia ustaleń i zaleceń, odnoszących się do działań wobec wskazanych w dokumencie obszarów funkcjonalnych oraz wdrożenia działań o charakterze planistycznym w formie opracowania strategii, planów i studiów zagospodarowania przestrzennego.

KPZK 2030 wyznacza w ramach województwa lubuskiego:

- 1) dwa obszary funkcjonalne ośrodków miejskich wojewódzkich o znaczeniu krajowym, których delimitacja w planie zagospodarowania przestrzennego województwa powinna zostać przeprowadzona przy zastosowaniu jednolitych kryteriów wypracowanych wspólnie przez stronę rządową i samorządową przy udziale partnerów społecznych i gospodarczych;
- 2) wiejskie obszary funkcjonalne:
  - a) uczestniczące w procesach rozwojowych, które powinny zostać wyznaczone w ramach strategii rozwoju województwa i PZPW jako obszary o dobrych warunkach do rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych,
  - b) wymagające wsparcia procesów rozwojowych, które obowiązkowo powinny zostać ujęte:
    - w ramach wojewódzkich strategii rozwoju jako ustalenie wiążące,
    - w PZPW dla rozwiązania wskazanych problemów;

Zgodnie z rysunkiem KPZK 2030 – „Potencjalne konflikty funkcjonalno-przestrzenne”, w ramach województwa lubuskiego, poprzez wyznaczenie stosownych obszarów funkcjonalnych, należy podjąć działania przeciwdziałające konfliktom funkcjonalno-przestrzennym, w tym m.in:

- 1) antropopresji na wskazanych obszarach Natura 2000;
- 2) uwzględnieniu obszarów chronionych przy wyborze przebiegu:
  - a) inwestycji infrastrukturalnych, w tym drogowych lub kolejowych,
  - b) kolei dużych prędkości,
  - c) zwiększenia przepustowości dróg ekspresowych lub wybudowania nowych autostrad;
- 3) związane z uruchamianiem złóż węgla kamiennego i brunatnego:
  - a) na obszarach Natura 2000,
  - b) związanych z zaburzaniem stosunków wodnych.

Część z wymienionych powyżej problemów (w aspekcie konfliktów funkcjonalno-przestrzennych) Plan zagospodarowania przestrzennego województwa Lubuskiego z 2012 r. realizuje, jednakże winny zostać one poddane ponownej analizie pod kątem:

- 1) bieżących uwarunkowań, w szczególności:
  - a) demograficznych,
  - b) gospodarczych,

- c) technologicznych,
  - d) przyrodniczych,
  - e) klimatycznych;
- 2) zgodności z wizją i celami KPZK 2030;
  - 3) preferencji dla intensyfikacji procesów integracyjnych i kreowania sieci powiązań pomiędzy głównymi miastami w Polsce (zgodnie z rysunkiem nr 19 „Kierunki działań polityki przestrzennej na rzecz poprawy spójności wewnętrznej kraju. KPZK 2030”);
  - 4) wzmocnienia efektywności systemu planowania przestrzennego i działań rozwojowych;
  - 5) zmiany percepcji polskiej przestrzeni w Europie, tj. postrzeganie jej nie tylko jako obszaru tranzytu, ale także jako docelowego miejsca do prowadzenia działalności gospodarczej i do zamieszkania;
  - 6) tworzenia związków funkcjonalnych z obszarami położonymi w pobliżu obszaru wschodnich Niemiec;
  - 7) współzależności celów polityki przestrzennej z celami polityki regionalnej.

2.3. Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK 2020)⁴⁰ – to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe.

Celem głównym SRK 2020 jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.

SRK 2020 stanowi bazę dla 9 strategii zintegrowanych, które powinny przyczyniać się do realizacji założonych w niej celów. Wskazuje konieczne reformy ograniczające lub eliminujące bariery rozwoju społeczno-gospodarczego, orientacyjny harmonogram ich realizacji oraz sposób finansowania zaprojektowanych działań.

SRK 2020 wyznacza trzy główne obszary interwencji, których zadaniem jest realizacja wizji Polski 2020 r. – Polski z aktywnym społeczeństwem, konkurencyjną gospodarką i sprawnym państwem:

Obszar I – Sprawne i efektywne państwo,

Obszar II – Konkurencyjna gospodarka,

Obszar III – Spójność społeczna i terytorialna,

Dla każdego z obszarów SRK 2020 wyznacza cele oraz ich priorytety rozwojowe, wśród których identyfikuje działania na rzecz zapewnienia ładu przestrzennego⁴¹:

- zbudowanie systemu monitorowania procesów przestrzennych opartego na infrastrukturze informacji przestrzennych;
- ocena realizacji polityki przestrzennej oraz innych polityk mających silny wpływ na zmiany struktur przestrzennych;
- zdecydowane zwiększenie stopnia pokrycia planami zagospodarowania przestrzennego powierzchni kraju, a obowiązkowo terenów rozwojowych;
- utrzymanie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jako podstawowych dokumentów służących zarządzaniu przestrzenią;
- wprowadzenie obowiązku sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów funkcjonalnych, których delimitacja będzie odbywała się na poziomie planu zagospodarowania

---

⁴⁰ M.P. 2012, poz. 882 z dnia 22 listopada 2012 r.

⁴¹ SRK 2020 – Główne obszary interwencji, cele i priorytety rozwojowe. Cel I. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem. I.1.5. Zapewnienie ładu przestrzennego, str. 49.

przestrzennego województwa z udziałem podmiotów poziomu krajowego, regionalnego i lokalnego;

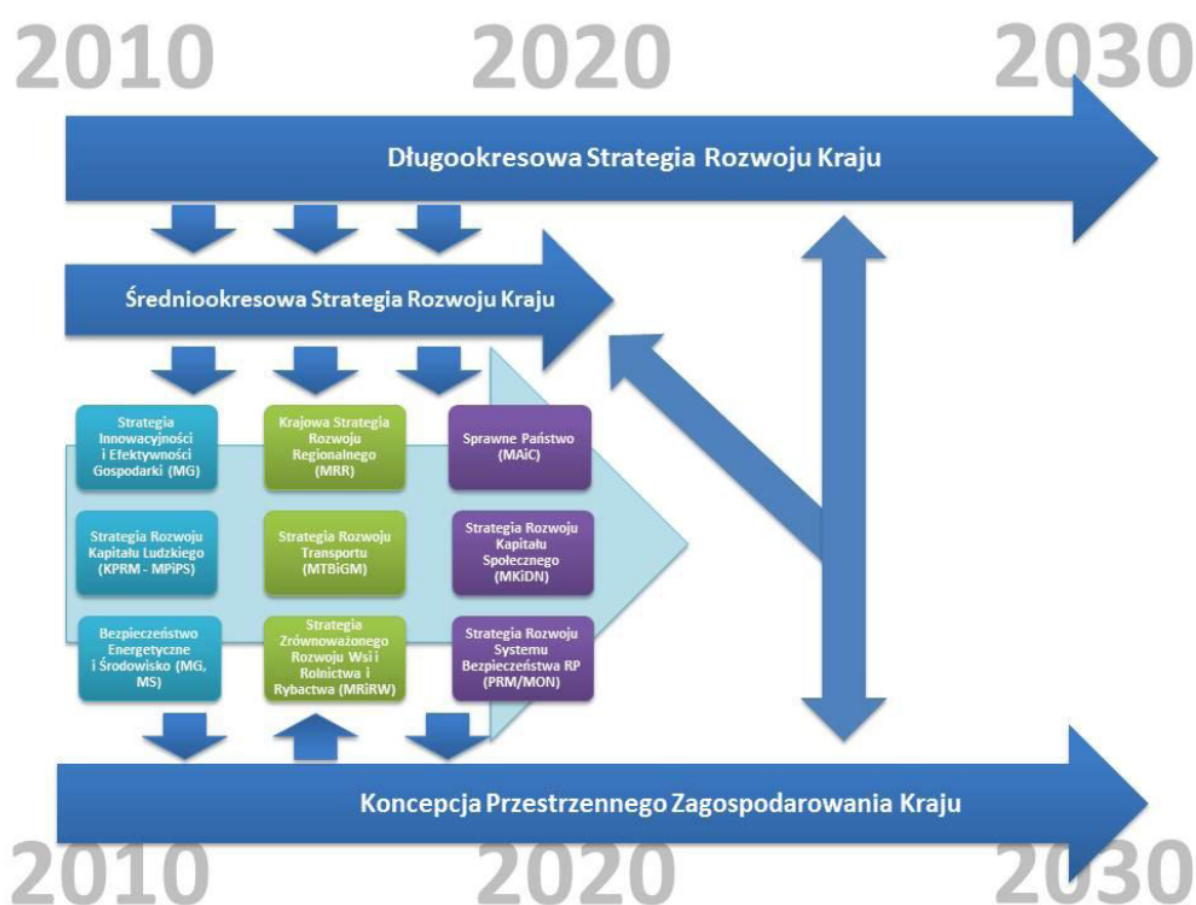
- wprowadzenie systemu: kontrolowania procesów suburbanizacji, planowania na obszarach rozwojowych i planowania funkcjonalnego, z uwzględnieniem aspektu społecznego oraz ochrony krajobrazu kulturowego i przyrodniczego i ochrony środowiska;
- nacisk na wzmocnienie partycypacji społecznej;
- stworzenie gminnego zasobu nieruchomości ułatwiającego m.in. przejmowanie przez gminy terenów na cele urządzeń wspólnych;
- zapewnienie właściwego gospodarowania wodami.

SRK 2020 przyjmuje, że szczegółowe działania dotyczące zapewnienia ładu przestrzennego zostały ujęte w KPZK 2030, stąd realizacja Strategii w planie zagospodarowania przestrzennego województwa winna odbywać się poprzez wdrożenie wymogów Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

2. 4 Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK 2030)⁴² jest, zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju z dnia 6 grudnia 2006 r. – dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, obejmującym okres co najmniej 15 lat.

„Uzupełnieniem ramy strategicznej rozwoju Polski do 2030 roku jest koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju przyjęta przez Radę Ministrów w dniu⁴³ 16 marca 2012 r.”⁴⁴

Ryc. 8. Nowy porządek strategiczny. DSRK 2030. Opr. MAC.

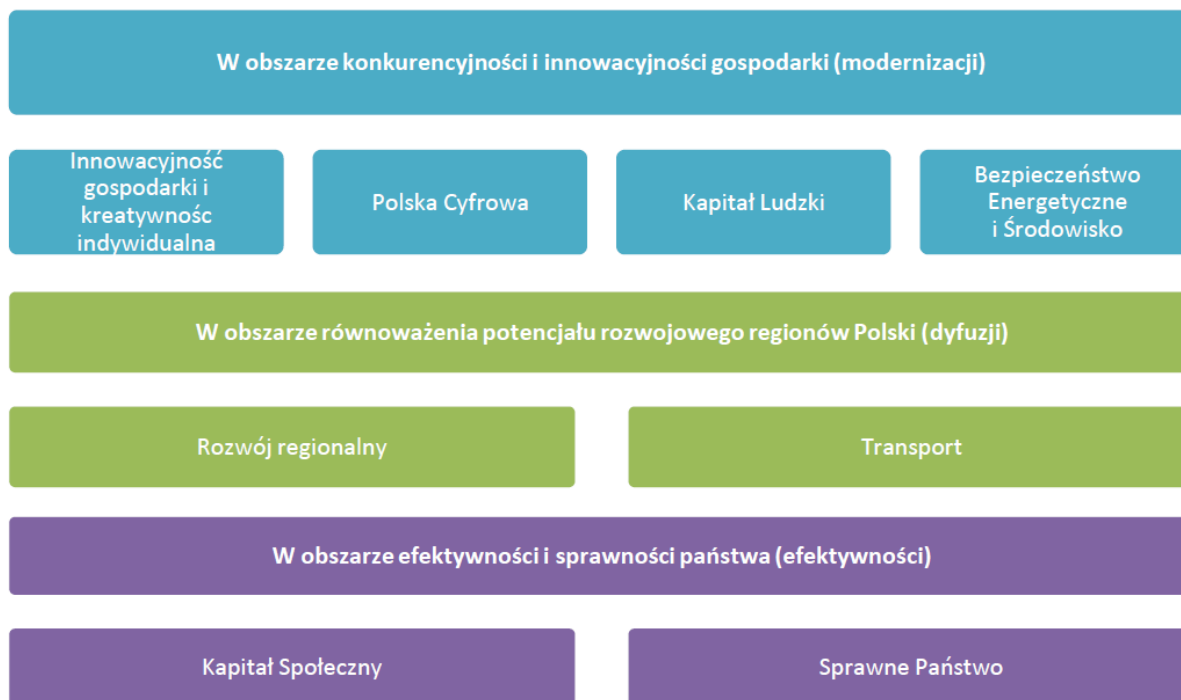

⁴² M.P. 2013, poz. 121 z dnia 01 marca 2013 r.

⁴³ W rzeczywistości koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 została opublikowana w Monitorze Polskim w dniu 27 kwietnia 2012 r. (Monitor Polski 2012, poz. 252) jako załącznik do Uchwały Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.

⁴⁴ DSRK 2030 – Streszczenie, str. 4.

Zgodnie z poniższym diagramem DSRK 2030 wyznacza trzy obszary strategiczne, które zostały podzielone na osiem części.

Źródło: Opr. MAC.

W obszarze drugim, tj. – równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski, DSRK 2030 podkreśla (w spójnej z KPZP 2030 polityce rozwoju) rolę przestrzeni w znaczeniu podwójnym: ładu przestrzennego w zagospodarowywaniu kraju jako całości (co wymaga odpowiednich instrumentów planowania, w tym planowania fizycznego i ekonomicznego) oraz ładu i spójności w rozwoju potencjału regionalnego, które powinny być dostosowane do lokalnych i właśnie regionalnych uwarunkowań. Zgodnie z DSRK 2030 planowanie przestrzenne jest m.in. narzędziem nowoczesnej polityki ochrony środowiska naturalnego.

Wyzwaniem dla długookresowej polityki rozwoju określonej w DSRK 2030 jest „tworzenie warunków dla dyfuzji: wyrównywanie szans edukacyjnych, zwiększanie dostępu do usług publicznych, zwiększanie dostępności transportowej każdego miejsca w kraju, likwidowanie groźby wykluczenia cyfrowego, ale również wspierania biegunów wzrostu (metropolie i ośrodki regionalne). Ponadto, wyzwaniem jest też budowanie endogenicznych potencjałów (wykorzystanie zasobów wewnętrznych) wzrostu w ośrodkach peryferyjnych, również po to, aby zwiększyć możliwości absorpcji przez nie impulsów rozwojowych płynących z biegunów wzrostu”⁴⁵.

⁴⁵ DSRK 2030. Rozdział piąty - Cele strategiczne i kierunki interwencji w obszarze równoważenia potencjałów rozwojowych regionów, str. 110.

W ramach „Wzmocnienia mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych” DSRK 2030 zakłada m.in.:

- 1) rewitalizację obszarów problemowych w miastach;
- 2) stworzenie warunków sprzyjających tworzeniu pozarolniczych miejsc pracy na wsi i zwiększaniu mobilności zawodowej na linii obszary wiejskie – miasta;
- 3) zrównoważony wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego;
- 4) zwiększenie stopnia dyfuzji połączeń wieś-miasto w celu dynamizowania rozwoju zarówno terenów miejskich, jak też obszarów wiejskich;
- 5) wprowadzenie rozwiązań prawno-organizacyjnych stymulujących rozwój miast, w tym:
  - przyjęcie ustawy metropolitalnej, zawierającej regulacje porządkujące ustrój funkcjonalny metropolii, pozwalające na lepsze planowanie systemów komunikacji, zagospodarowania przestrzennego,
  - objęcie miejscowymi planami zagospodarowania całej rozwojowej przestrzeni polskich miast,
  - modernizację i budowę infrastruktury miejskiej,
  - budowę efektywnych systemów transportu, z uwzględnieniem połączeń z najbliższym otoczeniem miasta,
  - rozwój obszarów wiejskich i małych miasteczek poprzez wyposażenie ich w infrastrukturę pozwalającą na wyrównanie szans (dostępność komunikacyjna, cyfrowa, edukacyjna, do usług zdrowotnych, warunki uczestnictwa w kulturze oraz dla pracy poza rolnictwem – także w nowych dziedzinach eko-gospodarki) i silniejsze powiązanie z lokalnymi, regionalnymi i krajowymi centrami rozwoju.

W ramach „Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego” DSRK 2030 zakłada m.in.:

- 1) modernizację, rozbudowę i budowę zintegrowanego systemu transportowego;
- 2) udrożnienie obszarów miejskich i metropolitalnych.

Ponadto DSRK 2030 zakłada zapewnienie konsultacji z partnerami społecznymi założeń projektowanych zmian aktów prawnych.

Wszystkie działania zawarte w DSRK 2030 są spójne z KPZK 2030, stąd realizacja Strategii Długookresowej w planie zagospodarowania przestrzennego województwa winna odbywać się poprzez wdrożenie odpowiednich wymogów Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, o których mowa w pkt 2.7 niniejszej oceny.

2.5. Założenia Krajowej Polityki Miejskiej do roku 2020 (ZKPM 2020)⁴⁶. Cele polityki miejskiej, które powinny zostać zrealizowane w okresie 2014-2020, zostaną ostatecznie określone w dokumencie „Krajowa Polityka Miejska”, przy czym „strategicznym celem krajowej polityki miejskiej jest wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców⁴⁷”.

Biorąc pod uwagę zasady, cele i wyzwania krajowej polityki miejskiej oraz aktualny stan prawny w ZKPM 2020 stwierdza się konieczność budowy systemu jej realizacji od podstaw, w tym odpowiednich rozwiązań prawnych i instytucjonalnych, np. podjęcia Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, dokonania zmian w ustawach o samorządzie województwa, samorządzie gminnym i powiatowym.

Kompetencje w zakresie koordynującym krajową politykę miejską na poziomie krajowym będzie posiadał minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, zaś na poziomie województwa władze regionu. Władze poszczególnych miast oraz gmin wchodzących w skład miejskich obszarów funkcjonalnych, a także władze powiatów (o odpowiednim potencjale i umocowaniu prawnym), będą równorzędnymi partnerami i istotnymi podmiotami polityki miejskiej.

Funkcjonalne ośrodki miejskie, w celu spełnienia odpowiednich warunków niezbędnych do realizacji działań związanych ze zrównoważonym rozwojem miast, powinny:

- **przygotować strategie rozwoju obejmujące jednostki administracyjne wchodzące w skład obszaru funkcjonalnego lub przygotować odpowiedni plan zagospodarowania przestrzennego;**
- **uprzednio dokonać delimitacji obszarów funkcjonalnych.**

Krajowa polityka miejska, przy skoordynowaniu działań wszystkich właściwych podmiotów, będzie realizowana za pomocą odpowiednich instrumentów planistycznych, instytucjonalnych i prawnych w odniesieniu do wszystkich poziomów zarządzania.

W ramach polityki miejskiej stworzony zostanie system monitoringu i ewaluacji zjawisk w miastach i miejskich obszarach funkcjonalnych oraz określone zostaną wskaźniki pomiaru efektów tej polityki. W efekcie wszelkie aspekty rozwoju miast staną się stałym elementem prac analitycznych na poziomie krajowym.

---

⁴⁶ Przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 16 lipca 2013 r.

⁴⁷ ZKPM 2020 – 4. Zarys krajowej polityki mieszkaniowej do roku 2020, str. 15.

W ZKPM 2020 proponuje się następujące cele krajowej polityki miejskiej:

- Cel 1. Poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia.
- Cel 2. Wspomaganie rozwoju subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich, przede wszystkim na obszarach problemowych polityki regionalnej (w tym niektórych obszarach wiejskich) poprzez wzmacnianie ich funkcji oraz przeciwdziałanie ich upadkowi ekonomicznemu.
- Cel 3. Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich.
- Cel 4. Wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji.
- Cel 5. Stworzenie warunków dla skutecznego, efektywnego i partnerskiego zarządzania rozwojem na obszarach miejskich, w tym w szczególności na obszarach metropolitalnych.

Wytyczne ZKPM 2020 w aspekcie Uchwały Nr XXII/191/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 21 marca 2012 r. w sprawie „Zmiany Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego”.

Ostateczna ocena zgodności PZPW względem krajowej polityki miejskiej będzie możliwa po zamknięciu procesu jej sformułowania. Jak zostało wykazane szczegółowe cele i metody realizacji polityki miejskiej zostaną określone w dokumencie docelowym jakim będzie „Krajowa Polityka Miejska”. Przyjęcie ZKPM 2020 oznacza rozpoczęcie tych prac, które w dalszej kolejności będą zmierzać do podjęcia Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju i dokonania zmian w ustawach o samorządzie województwa, samorządzie gminnym i powiatowym.

Mimo tego, w celu umożliwienia podjęcia realizacji działań związanych ze zrównoważonym rozwojem miast, należy w planie województwa dokonać delimitacji obszarów funkcjonalnych. Ponadto na nowo należy przeanalizować model układu osadniczego regionu lubuskiego w zakresie zgodnym z Celem 4 ZKPM 2020 przy uwzględnieniu uwarunkowań Celów 2 i 3, a w następstwie na nowo sformułować wnioski z planu zagospodarowania przestrzennego województwa do gmin.

3. Analiza i wnioski z dokumentów, projektów dokumentów, programów i planów realizacyjnych wykonanych na szczeblu wojewódzkim:

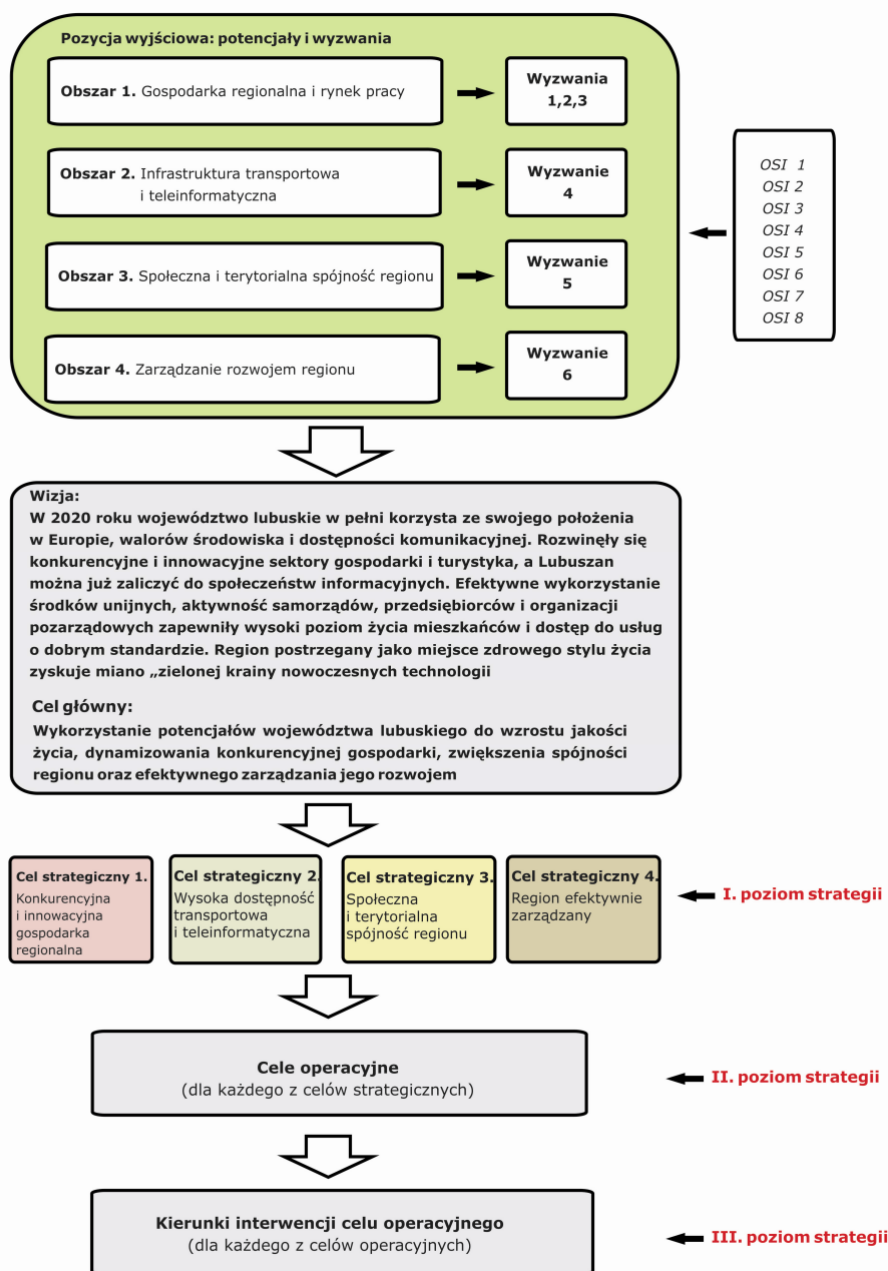
3.1. Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020⁴⁸

Zaproponowane w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 cele są kontynuacją kierunków wyznaczonych w dotychczas obowiązującej Strategii. Wprowadzono nowe nazewnictwo celów i dostosowano ich układ do dokumentów unijnych i rządowych. Głównymi priorytetami rozwoju województwa lubuskiego w kolejnej dekadzie są: zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, poprawa dostępności komunikacyjnej i telekomunikacyjnej w układzie zewnętrznym i wewnętrznym, zapewnienie większej spójności społecznej i terytorialnej oraz wzmocnienie szeroko rozumianego zarządzania rozwojem. Osiągnięcie pożądanego stanu planuje się poprzez realizację celów operacyjnych oraz kierunków interwencji, rozumianych jako wskazanie działań niezbędnych do osiągnięcia celu.

---

⁴⁸ Uchwała nr XXXII/319/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 19 listopada 2012 r.

Ryc. 9 Struktura Strategii Województwa Lubuskiego.

Źródło: Strategia Województwa Lubuskiego 2020.

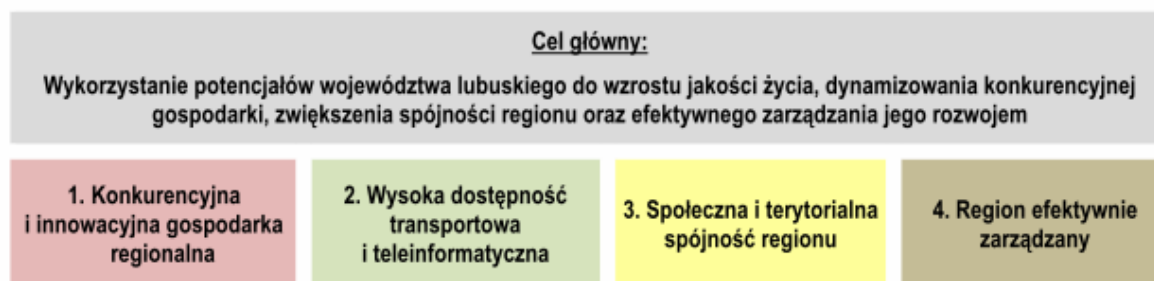
Struktura SRWL 2020 ma charakter liniowy (Ryc. 9). Na podstawie szczegółowej diagnozy oraz analizy SWOT przygotowana została pozycja wyjściowa województwa lubuskiego – potencjały i wyzwania, w ramach której podsumowano diagnozę oraz przedstawiono elementy prognozy. Pozycja wyjściowa została opisana w czterech obszarach, obejmujących całość problematyki gospodarczej, przestrzennej, społecznej i organizacyjnej województwa lubuskiego.

W każdym z 4 obszarów zidentyfikowano wyzwania, sformułowane w odpowiedzi na najważniejsze oczekiwania i potrzeby społeczności województwa lubuskiego.

Określonym celem głównym jest: „Wykorzystanie potencjałów województwa lubuskiego do wzrostu jakości życia, dynamizowania konkurencyjnej gospodarki, zwiększenia spójności regionu oraz efektywnego zarządzania jego rozwojem”.

Wypełnieniu celu głównego strategii służyć będzie realizacja 4 celów strategicznych. Każdemu celowi strategicznemu przyporządkowane są cele operacyjne, a tym z kolei kierunki interwencji. Zakłada się, że w ramach poszczególnych kierunków interwencji będą realizowane konkretne projekty.

Ryc. 10 Cel główny i cele strategiczne Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020. Strategia Województwa Lubuskiego 2020.

Źródło: Strategia Województwa Lubuskiego 2020.

Zgodnie z ustawą o samorządzie województwa strategia rozwoju województwa jest zgodna spójna z planem zagospodarowania przestrzennego województwa.

Aby w pełni wypełnić ten warunek wskazane jest uzyskanie korelacji celów obu dokumentów. Zapisy Strategii nie muszą zostać wprost przeniesione do planu zagospodarowania przestrzennego województwa, jednakże muszą zostać uwzględnione. W trakcie sporządzania zakresu planu należy ustalić, które zadania Strategii można literalnie przetłumaczyć na język planu zagospodarowania przestrzennego województwa, które powinny zostać jedynie zasygnalizowane w planie. Część z zadań Strategii nie dotyczy zupełnie tematyki planowania przestrzennego i zapisanie ich w planie zagospodarowania byłoby bezcelowe.

Niezmiernie istotnym z punktu widzenia oceny aktualności zapisów Zmiany PZPWL jest fakt, iż zmiana planu województwa nie zawiera odniesień do aktualnej strategii województwa, ze względu na fakt, iż dokument ten został zaktualizowany po uchwaleniu wspomnianej Zmiany planu. Tym samym dokument ten nie zawiera ważnych ustaleń zapisanych w Strategii dotyczących m.in. obszarów strategicznej interwencji, obszarów funkcjonalnych i innych.

Przy projektowaniu aktualizacji planu województwa należy przeanalizować w jaki sposób zapisy strategii należy transponować do planu województwa. Nie można tego przesądzać na tym etapie, ponieważ nie jest znana struktura dokumentu oraz wizja projektowa.

3.2. Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2012 – 2017⁴⁹

Trudno znaleźć bezpośrednią relację pomiędzy analizowanym programem wojewódzkim, a obowiązującym planem zagospodarowania przestrzennego. Brak również w Wojewódzkim Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2012 – 2017 odniesień przestrzennych wskazujących obszary problemowe wymagające interwencji.

3.3. Kierunki rozwoju leczenia w zakresie onkologii i onkohematologii w województwie lubuskim na lata 2012 - 2020⁵⁰

Trudno znaleźć bezpośrednią relację pomiędzy analizowanym programem wojewódzkim, a obowiązującym planem zagospodarowania przestrzennego.

3.4. Regionalny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla województwa lubuskiego na lata 2012-2015⁵¹

Trudno znaleźć bezpośrednią relację pomiędzy analizowanym programem wojewódzkim, a obowiązującym planem zagospodarowania przestrzennego. Brak odniesień przestrzennych wskazujących obszary problemowe wymagające interwencji.

3.5. Program współpracy Województwa Lubuskiego z organizacjami pozarządowymi w 2013 roku⁵²

Jednym z określonych priorytetowych zadań publicznych w obszarze promocji województwa jest zadanie związane z działaniami promocyjnymi wpływającymi na pozytywny wizerunek województwa w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, obejmujące m.in.: działania związane z tzw. sztuką w przestrzeni publicznej (np. instalacje, murale, performance, działania efemeryczne, happeningi, działania eksperymentalne itp.), Działania te mogą stanowić element

---

⁴⁹ Uchwała nr XVII/156/11 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 19 grudnia 2011 r.

⁵⁰ Uchwała nr XXX/283/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 12 września 2012 r.

⁵¹ Uchwała nr XXXIV/359/13 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 18 lutego 2013 r.

⁵² Uchwała nr XXXII/321/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 19 listopada 2012 r.

rewitalizacji urbanistycznej, która obok działań „twardych” zmierzać powinna do poprawy jakości przestrzeni publicznych. W przyszłych zmianach planu należy zaakcentować tego typu działania.

3.6. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2013 – 2016⁵³

Trudno znaleźć bezpośrednią relację pomiędzy analizowanym programem wojewódzkim, a obowiązującym planem zagospodarowania przestrzennego. Brak odniesień przestrzennych wskazujących obszary problemowe wymagające interwencji.

3.7. Program ochrony środowiska dla województwa lubuskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do 2019 roku⁵⁴

Program powołuje się na nieobowiązujący już Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego, który został uchwalony przez Sejmik Województwa Lubuskiego dnia 2 października 2002 r. uchwałą nr XXXVII/272/2002 r.

W Zmianie Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego przyjęto kierunek rozwoju województwa wynikający z połączenia dwóch różnych wariantów. Pierwszy wariant koncepcji rozwoju województwa lubuskiego oparty został o dominację ochrony i wykorzystania wartości przyrodniczych (bez eksploatacji złóż węgla brunatnego). Drugi z wariantów związany jest głównie z tworzeniem warunków dla podnoszenia konkurencyjności gospodarczej regionu, akcentując jego walory surowcowe, innowacyjność, potencjał naukowy.

W zmianie planu województwa założono kierunek zgodny z naczelną zasadą przyjętą w Programie Ochrony Środowiska dla Województwa Lubuskiego na lata 2012-2015 z perspektywą do 2019 roku, tj. zasadą zrównoważonego rozwoju, która umożliwi zharmonizowany rozwój gospodarczy i społeczny zgodny z ochroną walorów środowiska. W związku z tym jako nadrzędny cel Programu przyjęto: wspomniany zrównoważony rozwój Województwa Lubuskiego uwzględniający poprawę i właściwe wykorzystanie środowiska naturalnego.

Należy dążyć do zachowania większego powiązania pomiędzy kolejnymi edycjami programu ochrony środowiska, a zmianą planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

---

⁵³ Uchwała nr XXXII/320/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 19 listopada 2012 r.

⁵⁴ Uchwała nr XXI/185/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 12 marca 2012 r.

3.8. Plan gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego na lata 2012–2017 z perspektywą do 2020 roku⁵⁵

W Zmianie Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego analizie poddany został plan gospodarki odpadami na lata 2003 – 2010. W momencie uchwalania przedmiotowego planu województwa, trwały jeszcze prace nad nowym planem gospodarki odpadami.

Niniejsze opracowanie planu gospodarki odpadami jest nowym dokumentem opisującym system gospodarowania odpadami w województwie lubuskim. Plan ten jest następstwem wcześniej przygotowanego Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubuskiego na lata 2009-2012 z perspektywą na lata 2013-2020 przyjętej uchwałą Nr XLVIII/490/2010 Sejmiku Województwa Lubuskiego w dniu 30 marca 2010 r. W opracowaniu uwzględniono zakres realizacji tego planu i stan gospodarki odpadami na dzień 31 grudnia 2010 roku.

W nowym planie gospodarki odpadami preredagowano cele:

Cel 1. Objęcie wszystkich mieszkańców zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych oraz systemem selektywnego zbierania odpadów najpóźniej do 1 lipca 2013 r.

Cel 2. Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów:

- w 2013 r. nie więcej niż 50%,

- w 2020 r. nie więcej niż 35%

masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.

Cel 3. Zmniejszenie masy składowanych odpadów komunalnych do max. 60% wytworzonych odpadów do końca 2014 r.

Cel 4. Przygotowanie do ponownego wykorzystania i recyklingu materiałów odpadowych, (papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło) z gospodarstw domowych oraz odpadów innego pochodzenia podobnych do odpadów z gospodarstw domowych minimum 50% masy do 2020 r.

Do najistotniejszych zmian należy wdrożenie przepisów dotyczących wprowadzenia programów zapobiegania powstawaniu odpadów (wynikających z dyrektywy ramowej o odpadach) oraz ograniczenia planowania gospodarki odpadami do 2 poziomów – krajowego (Krajowy plan gospodarki odpadami – Kpgo) i wojewódzkiego (Wojewódzki plan gospodarki odpadami – Wpgo).

Do kluczowych wymagań UE w zakresie gospodarki odpadami, jakie należy ująć w planowanym systemie gospodarowania odpadami należą:

---

⁵⁵ Uchwała nr XXX/280/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 10 września 2012 r.

- ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów komunalnych oraz zagospodarowania zgodnego z przyjętą hierarchią postępowania z odpadami w systemie zbierania i zagospodarowania wytwarzanych odpadów,
- ograniczenie ilości odpadów ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów,
- osiągnięcie określonych przez UE poziomów odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych.

Brak wywiązania się z wymagań unijnych skutkuje wysokimi karami nakładanymi na kraje członkowskie, stąd zmiana i odpowiednie dostosowanie do unijnych wymagań systemu gospodarki odpadami jest tak kluczowym aspektem.

Metodą pozwalającą na spełnienie wymagań UE w zakresie gospodarowania odpadami było wprowadzenie krajowych regulacji dotyczących nowego systemu gospodarowania odpadami. Wymagania unijne w zakresie gospodarki odpadami określone w dyrektywach znalazły odzwierciedlenie w szeregu rodzimych aktów prawnych.

Zasadniczą zmianą planowanego nowego systemu gospodarowania odpadami jest przejęcie przez gminy obowiązków właścicieli nieruchomości w zakresie zagospodarowania odpadów komunalnych.

Celem wprowadzanych zmian do obecnie funkcjonującego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi jest:

- dostosowanie systemu gospodarowania odpadami do wymagań UE i uniknięcie kar,
- wprowadzenie systemu opartego na hierarchii postępowania z odpadami,
- prowadzenie selektywnego zbierania odpadów komunalnych,
- zmniejszenie ilości odpadów komunalnych, w tym odpadów ulegających biodegradacji, kierowanych na składowiska odpadów,
- zwiększenie liczby nowoczesnych instalacji do odzysku, w tym recyklingu oraz unieszkodliwiania odpadów komunalnych w sposób inny niż składowanie,
- całkowite wyeliminowanie nielegalnych składowisk,
- prowadzenie właściwego sposobu monitorowania postępowania z odpadami komunalnymi.

W wojewódzkim planie gospodarki odpadami zostaną wyznaczone regiony zagospodarowania odpadami oraz wskazane zostaną instalacje, do których gminy będą zobowiązane kierować określone rodzaje odpadów.

Do regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (a w przypadku ich awarii lub braku – do instalacji wskazanych jako zastępcze) zgodnie z ustawą powinny być

przekazywane zmieszane odpady komunalne, odpady zielone oraz pozostałości z sortowania przeznaczone do składowania.

Budowa, utrzymanie i eksploatacja regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych należy do zadań gminy. W tym celu samorzady będą w pierwszej kolejności zobowiązane wybrać podmiot, który będzie budował, utrzymywał lub eksploatował regionalną instalację w drodze przetargu, partnerstwa publiczno - prywatnego lub udzielenia mu koncesji na roboty budowlane lub usługi.

Po uchwaleniu wojewódzkiego planu gospodarki odpadami, rada gminy jest zobowiązana dostosować do niego zapisy regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie gminy w terminie 6 miesięcy. Kolejnym obowiązkiem gmin jest obowiązek podjęcia uchwał w sprawie metody ustalenia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenia stawki opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Wpływy z opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi pokryją koszty funkcjonowania systemu, obejmujące koszty:

- odbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, tworzenia i utrzymania punktów,
- selektywnego zbierania odpadów komunalnych, obsługi administracyjnej systemu.

Nowy system zakłada, że jednostki samorządu terytorialnego, tj. gminy będą odpowiedzialne za odebranie i właściwe zagospodarowanie odpadów komunalnych wytworzonych na ich terenie. Gmina będzie zobowiązana zorganizować system gospodarki odpadami komunalnymi zgodnie z zapisami ustawy oraz z uwarunkowaniami miejscowymi.

Od dnia 1 stycznia 2012 r. gmina jest zobowiązana prowadzić rejestr działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości.

Nowym obowiązkiem gminy, obowiązującym ją już od dnia wejścia w życie ustawy, jest dokonywanie corocznej analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi, która ma dostarczyć niezbędnych informacji dla stworzenia systemu gospodarki odpadami komunalnymi.

Należy przerehabilitować zapisy obowiązującej zmiany PZPWL, tak aby uwzględniała nowe zapisy dot. gospodarowania odpadami, szczególnie w rozdziale 16.6 „Gospodarka odpadami”.

3.9. Program ochrony powietrza dla strefy miasto Gorzów Wlkp.⁵⁶

W planie województwa z 2012 r. nie odniesiono się wprost do tego dokumentu. Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska (art. 91 ust. 1) na Marszałku Województwa Lubuskiego spoczywa obowiązek opracowania Programu ochrony powietrza, natomiast realizacja Programu znajduje się już w zakresie działań Prezydenta Gorzowa Wlkp.

Niewątpliwie zagospodarowanie przestrzenne województwa powinno uwzględniać wnioski płynące z programu ochrony powietrza dla strefy miasto Gorzów Wlkp.

Wybrane bezpośrednio i pośrednio wnioski, które mają znaczenie dla planu województwa to:

W zakresie ograniczania emisji liniowej (komunikacyjnej):

- całościowe, zintegrowane planowanie rozwoju systemu transportu na terenie miasta,
- rozwijanie infrastruktury kolejowej oraz transportu masowego,
- tworzenie systemu ścieżek rowerowych,
- wprowadzanie zieleni ochronnej wzdłuż ciągów drogowych, kolejowych i wodnych.

W zakresie planowania przestrzennego:

- uwzględnianie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego sposobów zabudowy i zagospodarowania terenu umożliwiających ograniczenie emisji benzo(a)pirenu poprzez działania polegające na:

- modernizowaniu układu komunikacyjnego celem przeniesienia ruchu poza ściśle centrum miasta,
- reorganizacji układu komunikacyjnego oraz wprowadzeniu stref zamkniętych dla ruchu samochodowego w ścisłym centrum miasta,
- wprowadzaniu zieleni izolacyjnej i urządzonej oraz niekubaturowe zagospodarowanie przestrzeni publicznych miasta (place, skwery),
- kształtowaniu korytarzy ekologicznych celem lepszego przewietrzania miasta,
- ustalaniu sposobu zaopatrzenia w ciepło z preferencją dla następujących czynników grzewczych, takich jak: miejska sieć ciepłownicza, gaz ziemny, gaz płynny, olej opałowy lekki, energia elektryczna, energia odnawialna.

---

⁵⁶ Uchwała nr XXIII/204/12 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 16 kwietnia 2012 r.

3.10. Program ochrony środowiska przed hałasem dla odcinków dróg województwa lubuskiego (nr 292 w m. Nowa Sól, nr 287 w m. Lubsco, nr 296 w m. Żagań, nr 278 w m. Sulechów)⁵⁷

Przepisy ustawy Prawo Ochrony Środowiska wskazują obowiązek uwzględnienia potrzeb ochrony środowiska, w tym problemu hałasu w trakcie sporządzania koncepcji polityki zagospodarowania przestrzennego kraju, planów zagospodarowania przestrzennego województw, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Autorzy opracowania przyjęli 3 różne warianty opracowania:

- a) podstawowy,
- b) rozszerzony,
- c) maksymalny,

dla każdego z odcinka dróg wojewódzkich.

Autorzy przedstawili też propozycję działań obniżających poziom hałasu samochodowego dla trzech wariantów.

Ryc. 11 Propozycje działań obniżających poziom hałasu samochodowego dla trzech wariantów.

Działanie	Opis działania	Numer drogi	Redukcja hałasu
Wariant podstawowy			
Ograniczenie prędkości ruchu	Ograniczenie prędkości pojazdów lekkich i ciężkich do 30 km/godz., przy wykorzystaniu min. dwóch fotoradarów, w porze dziennej i nocnej, na odcinku drogi od km 25+200 do km 29+300	296	Z uwagi na brak informacji na temat rzeczywistych prędkości ruchu nie jest możliwe precyzyjne określenie zmiany poziomu hałasu na skutek ograniczenia prędkości ruchu. W rozdziale 5.4 przedstawiono wyniki obliczeń, z których wynika, że przy zmniejszeniu prędkości ruchu z 60 do 40 km/godz., dla pojazdów lekkich, otrzymujemy spadek poziomu hałasu o 3.1 dB, natomiast przy zmianie prędkości ruchu z 60 (przy założeniu, że prędkość rzeczywista jest wyższa niż dopuszczalna) do 30 km/godz. otrzymujemy spadek poziomu hałasu o 4.7 dB. Dla pojazdów ciężkich redukcja hałasu na skutek zmniejszenia prędkości ruchu jest mniejsza. Uwzględniając te wartości, szacuje się, że spodziewany spadek poziomu hałasu nie będzie przekraczał ok. 2-3 dB.
	Ograniczenie prędkości pojazdów lekkich i ciężkich do 30 km/godz., przy wykorzystaniu dwóch fotoradarów, w porze dziennej i nocnej	278	
Regulacja urządzeń w nawierzchni jezdni	Wykonanie regulacji zapadniętych studzienek, wpustów, zaworów wodnych i gazowych, itp., od km 26+000 do km 28+000.	287	Żle osadzone studzienki, wpusty czy zawory wodne lub gazowe mogą być przyczyną dodatkowego hałasu generowanego przez przejeżdżające przez nie pojazdy samochodowe (hałas impulsowy). Poprawne osadzenie tych urządzeń w drodze zmniejszy emisję hałasu samochodowego. Niestety, nie jest możliwe precyzyjne określenie zmiany poziomu hałasu w wyniku podjęcia takich działań.
Wymiana nawierzchni drogowej	Wymiana istniejącej nawierzchni (kostka brukowa) na nawierzchnię bitumiczną (na cichą nawierzchnię) w ciągu ul. Piłsudskiego	292	W zależności od wykorzystanej technologii, skuteczność akustyczna cichej nawierzchni dla pojazdów lekkich może wynieść do kilku decybeli. Zmiana poziomu hałasu będzie zależała nie tylko od skuteczności akustycznej dla pojazdów lekkich i ciężkich, ale również od procentowego udziału pojazdów ciężkich. Szczegółowa analiza tego problemu została omówiona w rozdziale 2.3.3. Spodziewana redukcja hałasu samochodowego – kilka decybeli
Ograniczenie ruchu pojazdów	Zamknięcie pl. Wyzwolenia dla ruchu kołowego i skierowanie pojazdów ulicami: Moniuszki, pl. Floriana, Szeroka, Muzealna	292	Zamknięcie placu dla ruchu kołowego oznacza znaczną redukcję hałasu samochodowego z zamkniętego odcinka drogi. Po podjęciu tego działania klimat akustyczny będzie kształtowany przez hałas generowany z innych ulic oraz przez prowadzoną działalność usługową.

⁵⁷ Uchwała nr XXXV/394/13 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 18 marca 2013 r.

Działanie	Opis działania	Numer drogi	Redukcja hałasu
Wariant rozszerzony			
Wymiana nawierzchni drogi	Wymiana nawierzchni drogi na cichą na odcinku drogi od km 25+200 do km 29+300. Prędkość ruchu, w porze dziennej i nocnej – 50 km/godz.	296	W zależności od wykorzystanej technologii, skuteczność akustyczna cichej nawierzchni dla pojazdów lekkich może wynieść do kilku decybeli. Zmiana poziomu hałasu będzie zależała nie tylko od skuteczności akustycznej dla pojazdów lekkich i ciężkich, ale również od procentowego udziału pojazdów ciężkich. Szczegółowa analiza tego problemu została omówiona w rozdziale 2.3.3. Spodziewana redukcja hałasu samochodowego – kilka decybeli
	Wymiana nawierzchni drogi na cichą na całej długości analizowanego odcinka drogi. Prędkość ruchu, w porze dziennej i nocnej – 50 km/godz.	278	
Modernizacja nawierzchni jezdni	Modernizacja i wymiana nawierzchni drogi na analizowanym odcinku drogi nr 287, tj. od km 26+000 do km 28+000 (prace związane z modernizacją kanalizacji)	287	Spodziewana redukcja hałasu samochodowego 2-3 dB. Emisja hałasu samochodowego zależy m.in. od rodzaju i stanu technicznego nawierzchni jezdni: im gorszy jest stan techniczny drogi (liczne nierówności, łaty, koleiny) tym emisja hałasu większa. Wzmocnienie drogi, w tym również wymiana warstwy ścieralnej wpływa na zmniejszenie hałasu – przede wszystkim hałasu toczenia. Efekt ten jest szczególnie widoczny w przypadku hałasu pojazdów ciężkich, gdyż wpływ nierówności drogi na hałas tych pojazdów jest większy niż pojazdów lekkich. Należy się również spodziewać, że realizacja tej inwestycji wpłynie korzystnie na subiektywny odbiór hałasu – brak hałasu impulsowego powstającego na skutek ruchu pojazdów (szczególnie ciężkich) po nierównościach drogi. Dodatkowym efektem związanym z modernizacją drogi będzie zwiększone bezpieczeństwo ludzi (kierowców i pieszych). Wykonanie wysepek dla pieszych pozwoli bezpieczniejszym przechodzić przez jezdnię. Wykonanie ew. przewężenia jezdni oraz rond pozwoli upłynnić ruch – co z kolei również powinno skutkować zmniejszeniem emisji hałasu (brak ruchu niejednostajnego).
Budowa obwodnicy	Budowa obwodnicy miasta Lubsko w ciągu dróg wojewódzkich nr 287 i 289	287	Na odcinkach dróg, dla których buduje się obwodnice, należy spodziewać się zmniejszenia natężenia ruchu samochodowego i w konsekwencji – zmniejszenie emisji hałasu samochodowego. Zmiana natężenia ruchu o połowę oznacza redukcję hałasu o 3 dB. Niestety na tym etapie prac nie jest znany dokładny spadek natężenia ruchu w wyniku wybudowania obwodnic dla m. Lubsko i Nowa Sól. Z tego powodu nie jest możliwe oszacowanie redukcji hałasu wynikające ze zmiany natężenia i struktury ruchu samochodowego.
	Budowa południowej obwodnicy Nowej Soli	292	

Działanie	Opis działania	Numer drogi	Redukcja hałasu
Wariant maksymalny			
Budowa obwodnicy	Budowa obwodnicy miasta Żagań	296	Na odcinkach drogi, dla którego wybudowana zostanie obwodnica, nastąpi zmniejszenie natężenia ruchu samochodowego i w konsekwencji – zmniejszenie emisji hałasu samochodowego. Niestety na tym etapie prac nie jest znany dokładny spadek natężenia ruchu. Z tego powodu nie jest możliwe oszacowanie redukcji hałasu wynikające ze zmiany natężenia i struktury ruchu samochodowego.
Wymiana nawierzchni drogi	Przy modernizacji analizowanego odcinka drogi wojewódzkiej (związanej z modernizacją kanalizacji) położenie cichej nawierzchni drogowej. Prędkość ruchu, w porze dziennej i nocnej – 50 km/godz.	287	W zależności od wykorzystanej technologii, skuteczność akustyczna cichej nawierzchni dla pojazdów lekkich może wynieść do kilku decybeli. Zmiana poziomu hałasu będzie zależała nie tylko od skuteczności akustycznej dla pojazdów lekkich i ciężkich, ale również od procentowego udziału pojazdów ciężkich. Spodziewana redukcja hałasu samochodowego – kilka decybeli
Czyszczenie cichych nawierzchni	Cykliczne czyszczenie cichej nawierzchni drogowej – przynajmniej dwa razy w ciągu roku, na odcinkach dróg, na których znajdować się będzie cicha nawierzchnia drogi	296	Czyszczenie cichych nawierzchni drogowych ma na celu zapewnienie właściwości pochłaniających, w dłuższym okresie czasu. Jest zatem działaniem profilaktycznym, które należy podejmować cyklicznie – przynajmniej dwa razy w ciągu roku.
		287	
		278	
		292	

Źródło: Program ochrony środowiska przed hałasem dla odcinków dróg województwa lubuskiego (nr 292 w m. Nowa Sól, nr 287 w m. Lubsko, nr 296 w m. Żagań, nr 278 w m. Sulechów)

Niewątpliwie część z tych działań ma wymiar inny niż planistyczny. Wymiar taki ma jednakże wskazanie ograniczenia ruchu pojazdów na pewnych odcinkach co może faktycznie wiązać się ze zmianami przebiegu dróg.

Na wielu terenach położonych wokół analizowanych odcinków dróg wojewódzkich, na których wykazano przekroczenia wartości dopuszczalnych, nie ma technicznych możliwości zapewnienia komfortu akustycznego rozumianego jako spełnienie dopuszczalnych poziomów dźwięku A w środowisku. W wielu przypadkach bliska lokalizacja zabudowy mieszkaniowej

uniemożliwia zastosowanie ekranów akustycznych. Pomimo to, w Programie zaproponowano działania, które spowodują poprawę klimatu akustycznego. W wariantcie podstawowym zaproponowano ograniczenie prędkości ruchu (przy wykorzystaniu fotoradarów), a w kolejnych wariantach (w dłuższej perspektywie czasu) – wymianę nawierzchni drogi na cichą.

Przy opracowaniu kolejnej zmiany PZPWL należy przeanalizować propozycje działań obniżających poziom hałasu samochodowego dla trzech wariantów opracowania

3.11. Studium integracji przestrzennej polskiej części pogranicza Polski i Niemiec

Dokument ten w zakresie planowania przestrzennego w dużej mierze przytacza ustalenia obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Obszar studium integracji obejmuje trzy województwa graniczące z Republiką Federalną Niemiec: dolnośląskie, lubuskie i zachodniopomorskie. Uwarunkowania wskazują na elementy zagospodarowania przestrzennego wspólne dla całego obszaru studium, jak i na zróżnicowane regionalnie, nietworzące wspólnych czy też wzajemnie powiązanych struktur przestrzennych.

Sformułowane kierunki rozwoju opierają się na zaznaczonych celach rozwoju województwa, jednakże rozdział III tego dokumentu został istotnie wzbogacony o zapisy nie mające odniesienia w Zmianie PZPWL, a które zostały umieszczone w dokumencie. W kontekście województwa lubuskiego zagadnienia te dotyczą:

- Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego,
- Krajowych ośrodków wzrostu: Zielonej Góry i Gorzowa Wlkp.,
miast przygranicznych,
- rzeki Odry,
- transgranicznych powiązań infrastrukturalnych i komunikacyjnych,
- głównych obszarów zagospodarowania turystycznego,
- obszarów zagrożonych powodzią.

Środkowoeuropejski Korytarz Transportowy (CETC-ROUTE65) jest ideą kształtowania i rozwoju przestrzennego pasma zdominowanego funkcjami transportowymi o południkowym przebiegu, realizowaną poprzez międzyregionalne porozumienie. Jednym z sygnatariuszy tego porozumienia jest Województwo Lubuskie.

Inicjatywa ma na celu wykreowanie systemu multimodalnych powiązań infrastrukturalnych i gospodarczych, służących zrównoważonemu rozwojowi oraz wzmocnieniu konkurencyjności tego obszaru.

Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski stanowią dwa główne ośrodki osadnicze województwa lubuskiego i równocześnie ośrodki wzrostu. Jako kierunek rozwojowy uznano dla Gorzowa Wlkp. wzmocnianie funkcji metropolitalnych, jako jednego z ośrodków tworzących policentryczną metropolię, silnie zorientowaną na współpracę transgraniczną oraz kierunki związane z transportem.

Równocześnie zakłada się wzmocnienie funkcji metropolitalnych Zielonej Góry.

Kolejnym poruszonym zagadnieniem są miasta przygraniczne (w przypadku Lubuskiego są to Kostrzyn nad Odrą, Słubice i Gubin). Ważnymi dla tych miast kierunkami jest wzmocnienie procesów integracji obszarów przygranicznych oraz wzmocnienie planowania przestrzennego na tych obszarach.

W części dotyczącej instrumentów realizacji polityki przestrzennej (rozdział IV) omówione zostały zasady współpracy międzyregionalnej w sferze planowania przestrzennego i regionalnego, umożliwiające realizację sformułowanych w studium kierunków działań, oraz takie instrumenty planowania przestrzennego, jak standaryzacja zapisów planistycznych, polityka regionalna i przestrzenna (w tym perspektywy finansowe) na lata 2014-2020 oraz ujednoczony system informacji przestrzennej i monitoringu dla całego obszaru studium. Jako wnioski płynące z tego dokumentu uznać należy:

- konieczność standaryzacji zapisów planistycznych, szczególnie pomiędzy województwami biorącymi udział w programie,
- ujednoczenie systemu informacji przestrzennej i monitoringu.

Jak się wydaje, przynajmniej część z idei zawartych w tym dokumencie próbować można przenieść na poziom województwa. Jednym z nich może być standaryzacja zapisów planistycznych i stworzenie geozabazy danych przestrzennych, którą stanowić będą znakomite narzędzie do dalszych analiz.

3.12. Program wojewódzki „Strategia Rozwoju Portu Lotniczego Zielona Góra/Babimost do 2040 roku”

Opracowujący obowiązujący dokument – zmianę Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego przeanalizowali Strategię Rozwoju Portu Lotniczego Zielona Góra/Babimost. Generalne zapisy planu są więc zgodne ze wspomnianą Strategią.

Niewątpliwie lotnisko z regularną siatką połączeń wpływałoby na zagospodarowanie terenów przyległych, jak również na gospodarkę województwa.

Jak pisze autor programu związanego ze strategią rozwoju portu - możliwości rozwoju siatki połączeń z Zielonej Góry, uzasadniającymi rozwój portu lotniczego Zielona Góra *Babimost* to:

- prognozowany dynamiczny wzrost popytu na usługi pasażerskiego transportu lotniczego w Polsce dotyczący także mieszkańców woj. lubuskiego z równoczesnym uwzględnieniem prognozowanych ograniczeń operacyjnych portu poznańskiego,
- ewolucja polskiego rynku usług lotniczych do wykształconych rynków europejskich, w tym potrzeba równomiernego rozwoju sieci portów lotniczych w kontekście małej liczby lotnisk komunikacyjnych w Polsce na 1 mln mieszkańców,
- waga regionalnych portów lotniczych w wyrównywaniu jakości życia obywateli Europy i poziomu rozwoju gospodarczego poszczególnych regionów w kontekście peryferyjnego usytuowania woj. lubuskiego i obiektywnej potrzeby jego aktywizacji.

Trudność w uzasadnieniu rozwoju portu lotniczego Zielona Góra *Babimost*, w tym przeznaczenia nakładów niezbędnych do jego dalszego funkcjonowania, wynika przede wszystkim z niskiej jego rangi w obecnej sieci lotnisk komunikacyjnych Polski.

Dodatkowo istnieją też inne negatywne czynniki. Są to relatywnie niski potencjał ludnościowy i gospodarczy woj. lubuskiego, położenia województwa względem portu lotniczego. Dodatkowo znaczenie mają także tranzytowy charakter woj. lubuskiego i brak wyróżniających je w skali międzynarodowej, ale i krajowej, atrakcji turystycznych.

W kolejnej edycji zmiany PZPWL należy przeanalizować, zgodnie z wskazanym w Strategii obszarem 2 – infrastruktura transportowa i teleinformatyczna wpływ i możliwości rozwoju lotniska w kontekście województwa.

3.13. Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2013 – 2016⁵⁸

Zmiana planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego zakłada efektywne wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego i kulturowego dla rozwoju turystyki. Równocześnie w zmianie planu zagospodarowania przestrzennego województwa znajduje się dużo odwołań dotyczących problematyki strefy kulturowej, krajobrazu kulturowego, parków kulturowych i wreszcie samych zabytków. W dokumencie zmiany planu województwa przyjęto założenia wynikające z Programu opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2009 – 2012. Realizacja wizji Zmiany planu zagospodarowania przestrzennego zakłada ściśle powiązania z potrzebami poszanowania wartości środowiska naturalnego i kulturowego. Założenia Zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego pozostają w ścisłym związku z założeniami analizowanego Programu opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2013 – 2016. Warto jednak przeanalizować możliwość zawarcia w planie województwa jedynie syntetycznych zapisów w tej materii i odwołania do ustaleń dokumentu - „Program opieki nad zabytkami”.

3.14. Program rozwoju bazy sportowej województwa lubuskiego na lata 2013 - 2015⁵⁹

Program ten zawiera zbiór zadań inwestycyjnych dotyczących obiektów sportowych, których realizację zakłada się w czasie trwania programu. W skali województwa ważnym jest planowanie tego typu zamierzeń biorąc pod uwagę szereg czynników, w tym obecny stan infrastruktury technicznej i zapotrzebowanie na tego typu obiekty. Program ma charakter wieloletni, jest co roku uchwalany przez Sejmik Województwa Lubuskiego oraz zawiera inwestycje noworozpoczynane oraz kontynuowane. Uznać należy, że analizowany dokument nie stoi w sprzeczności z aktualną Zmianą PZPLW.

3.15 Założenia Strategii Rozwoju Polski Zachodniej

Diagnoza strategiczna Polski Zachodniej pozwoliła na określenie najważniejszych uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych rozwoju makroregionu. Do uwarunkowań zewnętrznych zaliczono między innymi globalizację wpływającą na zasadniczą zmianę paradygmatów rozwojowych oraz członkostwo w Unii Europejskiej dające wiele korzyści, ale wymagające również przyjęcia kompromisowych kierunków polityki rozwoju.

Analiza uwarunkowań wewnętrznych rozwoju makroregionu wskazuje na szereg silnych i słabych stron w tym zakresie. Wśród ewidentnych korzyści zauważyć należy liczne zasoby naturalne, atrakcyjne

---

⁵⁸ Uchwała nr XXXVI/399/13 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 15 kwietnia 2013 r.

⁵⁹ Uchwała nr XXXIX/458/13 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 2 lipca 2013 r.

zasoby przyrodnicze, równocześnie poprawy wymaga spójność społeczno – gospodarcza, zwiększenie innowacyjności.

Wnioski dla Polski Zachodniej są również w dużej mierze formułowane w kontekście celów polityki przestrzennej zagospodarowania kraju, określonych w „Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030”.

Założenia Strategii wyznaczają kluczowe projekty o charakterze ponadwojewódzkim i międzyregionalnym, spójne z założeniami określonymi w dokumentach strategicznych województwa, w tym w Zmianie Planu Zagospodarowania Przestrzennego. Są wśród nich sieci i elementy infrastruktury energetycznej, bezpieczeństwo powodziowe, połączenia drogowe, modernizacje linii kolejowych i wsparcie dróg wodnych.

Uznać należy, iż dokument ten realizuje elementy związane z polityką przestrzenną wskazane w Zmianie PZPWL województwa lubuskiego. Jednakże warto, na etapie sporządzania planu województwa przeanalizować, które zapisy z „Założeń Strategii Rozwoju Polski Zachodniej” należy przeszczepić na poziom województwa.

4. Analiza PZPWL pod względem kompatybilności z przepisami prawa.

Od momentu uchwalenia zmiany planu województwa nie nastąpiły znaczące zmiany w przepisach prawnych (ustawach) na szczeblu krajowym, mających pośredni lub bezpośredni wpływ na zapisy wspomnianego planu. Z mających wpływ na PZPWL bądź na jego okresową ocenę wyróżnić należy:

1) Ustawę o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Od momentu uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa ukazał się tekst jednolity ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 24 kwietnia 2012 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 647).

Ostatecznie zapisy dotyczące planowania przestrzennego na szczeblu wojewódzkim zostały zmienione w art. 45, gdzie dodatkowo wyniki przeglądu okresowej oceny planu zagospodarowania przestrzennego oraz raport jest przedstawiany sejmikowi województwa oraz przekazywany do wiadomości ministrowi właściwemu do spraw rozwoju regionalnego.

2) Ustawę o drogach publicznych

Ustawa z dnia 13 kwietnia 2012 r. o zmianie ustawy o drogach publicznych oraz niektórych innych ustaw wprowadziła przepisy, obejmujące zarządzanie bezpieczeństwem dróg w transeuropejskiej sieci drogowej. Zarządzanie bezpieczeństwem w myśl nowych przepisów polega na przeprowadzeniu:

- a) oceny wpływu planowanej drogi na bezpieczeństwo ruchu drogowego,
- b) audytu bezpieczeństwa ruchu oraz dokonywaniu klasyfikacji odcinków dróg:
  - ze względu na koncentrację wypadków śmiertelnych,
  - ze względu na bezpieczeństwo sieci drogowej.

Ocenę wpływu planowanej drogi na bezpieczeństwo ruchu drogowego przeprowadzić należy na etapie planowania drogi przed wszczęciem postępowania w sprawie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Ocena powinna analizować alternatywne rozwiązania pod kątem bezpieczeństwa ruchu.

3) Ustawę – gospodarka odpadami

Zmiana ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. określa środki służące ochronie środowiska, życia i zdrowia ludzi, zapobiegające i zmniejszające negatywny wpływ na środowisko oraz zdrowie ludzi wynikający z wytwarzania odpadów i gospodarowania nimi oraz ograniczające ogólne skutki użytkowania zasobów i poprawiające efektywność takiego użytkowania. Przyjęte w ustawie zasady postępowania z odpadami mają na celu ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Wprowadza istotne zmiany dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie gospodarki odpadami.

5. Analiza PZPWL pod względem metodologii opracowania.

Głównym kryterium metodologicznym planu zagospodarowania przestrzennego województwa jest wymóg ustawy.

Zakres planu określa art. 39 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Zgodnie z ust. 3 wspomnianego artykułu: w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia strategii rozwoju województwa oraz określa się w szczególności:

- 1) podstawowe elementy sieci osadniczej województwa i ich powiązań komunikacyjnych oraz infrastrukturalnych, w tym kierunki powiązań transgranicznych;
- 2) system obszarów chronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- 3) rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym;
- 4) obszary problemowe wraz z zasadami ich zagospodarowania oraz obszary metropolitalne;
- 5) obszary wsparcia;

- 6) obszary szczególnego zagrożenia powodzią;
- 7) granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych;
- 8) obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin.

Dodatkowo, zgodnie z ust. 4 w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, o której mowa w art. 47 ust. 1 pkt 1, oraz programy, o których mowa w art. 48 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Równocześnie, zgodnie z ust. 5 w planie zagospodarowania przestrzennego województwa umieszcza się te inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, o których mowa w ust. 3 pkt 3, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością.

Ponadto zgodnie z ust. 6 analizowanej ustawy dla obszaru metropolitalnego uchwała się plan zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego jako część planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Biorąc pod uwagę zakres poruszonych zagadnień w Zmianie Planu uznać należy, iż prawidłowo pod względem obowiązku ustawowego wyczerpano zagadnienia z art. 39 ust. 3, 4 i 5.

Właściwie analizę rozpoczęto od istniejących uwarunkowań i jej poświęcono część diagnostyczną. Zawarta diagnoza ma charakter wielowymiarowy i stanowi materiał wyjściowy do rozważań kierunkowych dla województwa. Przeprowadzono analizę mocnych i słabych stron województwa, przeanalizowano też zapisy strategii rozwoju województwa. W części kierunkowej wyznaczono plan struktury funkcjonalno – przestrzennej, określono priorytety polityki przestrzennej.

Przyjęto kierunek rozwoju województwa lubuskiego wynikający z połączenia nakreślonych dwóch podstawowych wariantów.

Wariant 1 koncepcji rozwoju województwa lubuskiego oparty został o dominację ochrony i wykorzystania wartości przyrodniczych (bez eksploatacji złóż węgla brunatnego). Związany jest on głównie z walorami przyrodniczymi i kulturowymi województwa. **Wariant 2 koncepcji rozwoju województwa lubuskiego oparty został o dominację wykorzystania zasobów złóż energetycznych i wzrost konkurencyjności działalności gospodarczej.** Związany jest on przede wszystkim z tworzeniem warunków dla podnoszenia konkurencyjności gospodarczej regionu, akcentując jego walory surowcowe, innowacyjność, potencjał naukowy.

Założenie wersji pośredniej, ciągłego i harmonijnego rozwoju województwa wymaga:

- 1) przyjęcia tezy, że rozwój będzie następował w sposób ciągły i harmonijny w oparciu o:

- intensyfikację wykorzystania walorów położenia województwa, polegających na wzajemnych relacjach z Niemcami i Skandynawią, na wykorzystaniu walorów przyrodniczych i kulturowych. Stąd propozycje rozszerzenia powiązań infrastrukturalnych z Europą Zachodnią i Północną, budowy zaplecza logistycznego dla handlu, wytwórczości i turystyki,
- eksploatację złóż: węgla brunatnego, gazu, ropy naftowej i innych bogactw, zgodnie z koncesjami i programami rekultywacji terenów, eksploatacja możliwa przy zachowaniu maksymalnej ochrony środowiska,
- zdecydowane zwiększenie roli pozawęglowych, ekologicznych źródeł energii (farmy wiatrowe, biomasa, elektrownie wodne, geotermia) w oparciu o uwarunkowania lokalne,
- wyraźne poparcie ze strony władz rządowych, samorządowych, prywatnego biznesu w kształtowaniu innowacyjności i konkurencyjności w działalności gospodarczej, szczególnie lokalizowanej w ramach Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz związanej z eksploatacją i wykorzystaniem surowców występujących w regionie,
- istotny postęp w wykorzystaniu dróg wodnych regionu w kierunku Berlina, Szczecina, Śląska, Gdańska, Bydgoszczy dla potrzeb transportu towarów i turystyki. Istnieją preferencje lokalizacyjne dla działalności gospodarczej w rejonach portów rzecznych (możliwość utworzenia lub wykorzystania przy nakładach inwestycyjnych portów śródlądowych w ciągu szlaku wodnego Odra - Warta – Noteć – Kanał Bydgoski - Wisła, takich jak Gorzów Wlkp. i Drezdenko w województwie lubuskim) w tym związanej z transportem masowym i sztukterstwem, „odciążaniem” portów w Szczecinie i Świnoujściu, (niewymienionymi w Zmianie PZPWL preferencjami lokalizacyjnymi w rejonach portów rzecznych są lokalizacje w Nowej Soli, Krośnie Odrzańskim, Cigacicach k/Sulechowa oraz Kostrzynie nad Odrą na Odrzańskiej Drodze Wodnej jak również w ciągu drogi wodnej Odra – Noteć – Kanał Bydgoski – Wisła, aż do Zalewu Wiślanego z portami w Gorzowie Wlkp. i Drezdenku. Powyższe drogi wodne mogą stanowić zaplecze transportowe oraz przeładunkowe dla portów w Szczecinie i Świnoujściu),
- pełną realizację programu „Odra 2006”, a w tym zdecydowany postęp w zabezpieczeniu przeciwpowodziowym gmin i obszarów systematycznie zalewanych wodami powodziowymi,
- rozbudowę systemu transportowego: drogowego, kolejowego, lotniczego dla dalszej poprawy powiązań regionalnych, krajowych i międzynarodowych,
- powiększenie i wzbogacenie bazy mieszkaniowej, naukowej, usługowej i turystycznej,
- rozwinięcie form marketingu walorów regionu i dotarcie z ofertami zarówno do województw Polski centralnej, jak i krajów ościennych, a w tym Niemiec i Skandynawii,

– inicjatywę utworzenia Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego (CETC).

Zgodnie z zapisami KPZK najbardziej pożądanym jest ścisła komplementarność dokumentów strategicznych i planistycznych. W tym zakresie kolejna zmiana planu powinna niejako podążać za ustaleniami strategii.

W związku z brzmieniem ust. 6 art. 39 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w kontekście KPZK oraz wytycznych w zakresie obszarów metropolitalnych rozwinięcia w następnej edycji wymaga kwestia metropolitalna. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, przyjęta przez Rząd RP 13 grudnia 2011 roku wprowadza obowiązek delimitacji obszarów funkcjonalnych wszystkich miast wojewódzkich w planach zagospodarowania przestrzennego województw, przy zastosowaniu jednolitych kryteriów wypracowanych wspólnie przez stronę rządową i samorządową przy udziale partnerów społecznych i gospodarczych. KPZK proponuje wyznaczenie obszarów funkcjonalnych obu miast obejmujących tereny ościennych gmin - dla Gorzowa Wlkp. gminy: Kłodawa, Santok, Deszczno i Bogdaniec, a dla Zielonej Góry gminy: Zielona Góra, Sulechów, Trzebiechów, Zabór, Świdnica i Czerwieńsk.

Delimitacja obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich zostanie przeprowadzona na poziomie wojewódzkim (w planie zagospodarowania przestrzennego województwa) przy zastosowaniu jednolitych kryteriów wypracowanych wspólnie przez stronę rządową i samorządową przy udziale partnerów społecznych i gospodarczych.

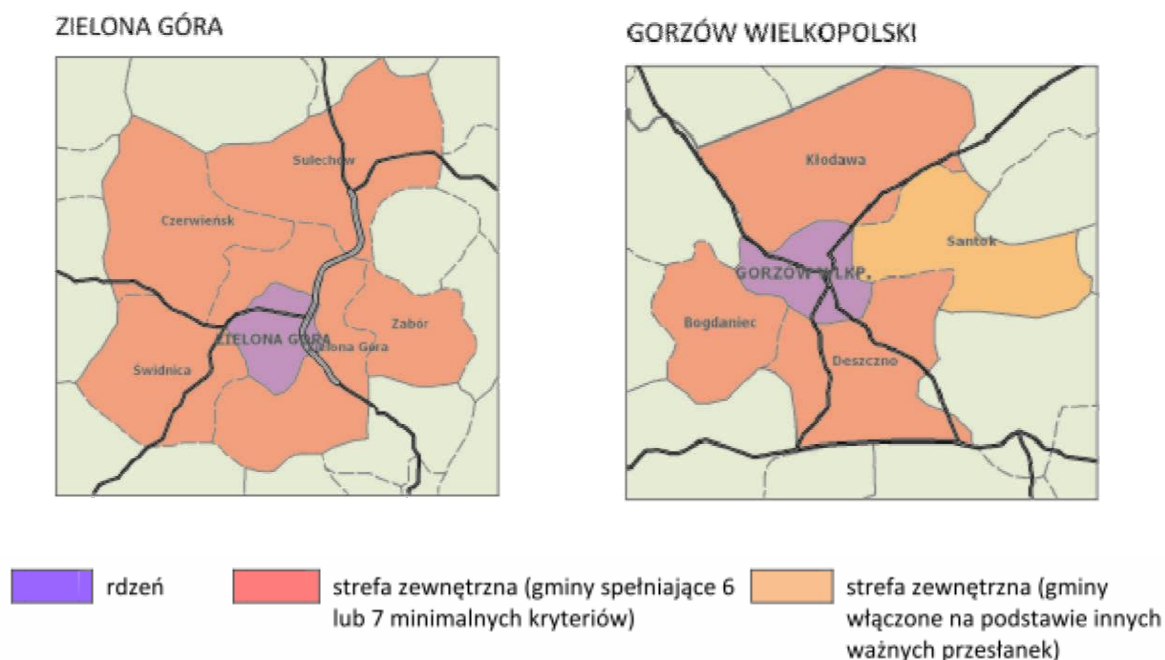
Miasta wojewódzkie nie spełniające kryteriów metropolii międzynarodowych są ośrodkami o znaczeniu krajowym – niemniej we wszystkich istnieje potrzeba wzmocnienia funkcji metropolitalnych dla zapewnienia bardziej równomiernego rozwoju kraju opartego o policentryczną sieć głównych miast w Polsce. Z tego względu istnieje obowiązek delimitacji obszarów funkcjonalnych oraz przygotowania planu zagospodarowania oraz strategii rozwoju dla całego obszaru funkcjonalnego. Podstawą planu przestrzennego zagospodarowania i strategii rozwoju obszaru metropolitalnego jest zasada pierwszeństwa regeneracji zabudowy nad zajmowaniem nowych terenów pod zabudowę. Oznacza to intensyfikację procesów urbanizacyjnych na obszarach już zagospodarowanych, tak aby minimalizować ekspansję na nowe tereny. Elementem planu i strategii będzie również deglomeracja usług na całym obszarze metropolitalnym. Powoduje to dążenie do racjonalnego nasycenia całego obszaru różnorodnymi funkcjami metropolitalnymi oraz usługami wyższego rzędu.

Działania wspierające rozwój funkcji metropolitalnych będą dostosowane do sytuacji wyjściowej danego ośrodka miejskiego.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju będzie wspomagać integrację obszaru funkcjonalnego z jego rdzeniem poprzez działania o charakterze planistycznym oraz poprzez działania inwestycyjne na rzecz wzmocnienia powiązań funkcjonalnych wewnątrz obszaru funkcjonalnego, w tym poprawę dostępności transportowej. Pożądane jest stworzenie takich warunków do zarządzania przestrzenią w ramach obszarów funkcjonalnych, aby lokalizacja przedsiębiorstw w powiązanych sektorach, funkcji usługowych, przestrzeni publicznych następowała w sposób uporządkowany w określonych strefach, które ze sobą współpracują, co wyzwała synergię. Integracja ta powinna dążyć do łączenia funkcji komplementarnych w celu racjonalizacji gospodarowania zasobami przestrzennymi, a także w celu ograniczenia zapotrzebowania na energię.

Zgodnie z KRYTERIAMI DELIMITACJI MIEJSKICH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH OŚRODKÓW WOJEWÓDZKICH przygotowanymi przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (Warszawa, luty 2013 r.) wskazano obszary funkcjonalne miast wojewódzkich województwa lubuskiego. Przyjęto uszczegółowioną definicję obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego, jako spójnej pod względem przestrzennym strefy oddziaływania miasta, charakteryzującej się istnieniem powiązań funkcjonalnych oraz zaawansowaniem procesów urbanizacyjnych, wyróżniającej się z otoczenia i upodabniającej się pod pewnymi względami do głównego miasta.

Ryc. 12 Mapa obszarów funkcjonalnych Zielonej Góry i Gorzowa Wlkp.

Źródło: KRYTERIÓW DELIMITACJI MIEJSKICH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH OŚRODKÓW WOJEWÓDZKICH, MRR

Reasumując koniecznym jest przystąpienie do opracowania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów metropolitalnych (Zielona Góra, Gorzów Wlkp.) stanowiących części planu województwa oraz strategii dla tych obszarów.

Na marginesie zauważyć należy, iż miasta metropolitalne województwa angażują się w prace związane z tymi zagadnieniami. Dowodem na to jest fakt, iż miasto Gorzów Wlkp., w konkursie organizowanym przez MRR otrzymało dofinansowanie na projekt pn.: „Promocja zintegrowanego podejścia w polityce rozwoju poprzez budowę Strategii Rozwoju Miejskiego oraz Obszaru Funkcjonalnego Gorzowa Wielkopolskiego”. Równocześnie dofinansowanie otrzymał też projekt Miasta Zielona Góra pn.: „Rozwój obszaru funkcjonalnego miasta Zielona Góra.”

Ważne, aby wykorzystać te doświadczenia i ogniskować działania w celu kreowania regionu opartego na dynamicznym rozwoju metropolii – Zielonej Góry i Gorzowa Wlkp. Wspomniane obszary funkcjonalne przedstawione zostały na załączniku nr 3 do niniejszego opracowania.

6. Analiza uwarunkowań zewnętrznych wynikających z członkostwa w Unii Europejskiej.

Uwarunkowania zewnętrzne wynikające z członkostwa w Unii Europejskiej opierają się na dyrektywach, rozporządzeniach wspólnotowych, unijnych strategiach oraz programach współpracy międzynarodowej państwa UE.

1) Europejska Perspektywa Rozwoju Przestrzennego (ESDP) przyjęta w 1999 r.

Koncepcja leżąca u podstaw ESDP powstała w latach sześćdziesiątych. W wyniku intensywnych dyskusji została ona oficjalnie przyjęta w maju 1999 r. przez ministrów właściwych do spraw planowania regionalnego w 15 państwach członkowskich. ESDP stanowi ramy dla wytycznych dotyczących polityki, których celem jest poprawa współpracy w zakresie polityki UE w różnych sektorach, które mają znaczący wpływ na rozwój przestrzenny i terytorialny. Celem ESDP jest również poprawa koordynacji polityki poszczególnych krajów w tej dziedzinie. ESDP opiera się na trzech głównych zasadach: rozwoju zrównoważonego i policentrycznego systemu miejskiego oraz odnowionych relacji między miastami a obszarami wiejskimi, a także zrównoważonym rozwoju, inteligentnym zarządzaniu oraz ochronie przyrody i dóbr kultury.

2) Agenda Terytorialna Unii Europejskiej (TAUE) z 2007 r.

Agenda Terytorialna UE nie posiada charakteru obligatoryjnego, ale stanowi strategiczne i zorientowane na działanie ramy dla terytorialnego rozwoju Europy, w tym dla krajowych polityk

rozwoju przestrzennego. Agenda wspiera wdrażanie zarówno odnowionej *Strategii Lizbońskiej* jak i *Strategii z Goeteborga* poprzez politykę zintegrowanego rozwoju terytorialnego. Dokument przyczynić się ma do trwałego wzrostu gospodarczego oraz tworzenia miejsc pracy, jak również do społecznie i ekologicznie zrównoważonego rozwoju poprzez wzmocnienie spójności terytorialnej Europy. Aby to osiągnąć polityka spójności UE oraz inne polityki powinny w bardziej efektywny sposób wychodzić naprzeciw potrzebom i uwarunkowaniom terytorialnym oraz swoistym wyzwaniom geograficznym i możliwościom regionów i miast.

- 3) Zielona Księga przyjęta przez Komisję Europejską w 2008 r. w sprawie spójności terytorialnej. Zakłada realizację trzech głównych celów:
  - a) pokonywanie różnic w gęstości zaludnienia,
  - b) przewyższania odległości,
  - c) pokonywania granic administracyjnych;
- 4) Strategia Europa 2020 obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:
  - a) rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
  - b) rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
  - c) rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Strategia Europa 2020 opisana została w rozdziale 1 opracowania.

7. Analiza uwarunkowań, kierunków i polityki przestrzennej zagospodarowania przestrzennego województwa określonych w PZPWL.

Uwarunkowania rozwoju przestrzennego województwa lubuskiego. Koncepcja rozwoju regionalnego. stanowią część I PZPWL. Zdiagnozowane w tej części zostały występujące w województwie powiązania zewnętrzne oraz wewnętrzne. W diagnozie stanu systemu powiązań zewnętrznych przedstawiono województwo lubuskie na tle kraju, powiązania krajowe jak również z RFN. Dodatkowo przeanalizowano problematykę obszarów transgranicznych. Ostatnim z zagadnień poruszonych w diagnozie są ustalenia dla województwa lubuskiego wynikające z polityki przestrzennej państwa oraz kwestia realizacji celów strategicznych i ich odniesienie do województwa lubuskiego.

Diagnoza powiązań wewnętrznych opiera się na strefach takich jak: przyrodnicza, społeczna, kulturowa, ekonomiczno – gospodarcza, obronności i bezpieczeństwa. Dodatkowo poruszono też kwestie komunikacji i transportu, infrastruktury technicznej oraz turystyki i wypoczynku.

Położenie graniczne województwa determinuje zarówno system powiązań zewnętrznych jak i wewnętrznych. Dodatkowo taka lokalizacja wiąże się z ogromną ilością szans, ale również zagrożeń. Położenie regionu na skrzyżowaniu ważnych, transeuropejskich szlaków komunikacyjnych paneuropejskich korytarzy: Nr II Berlin – Słubice – Poznań – Łódź – Warszawa – Moskwa i Nr III Berlin – Olszyna – Wrocław – Kraków – Lwów – Kijów oraz promowanego Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego w relacji: Skania – Szczecin – Praga – Bratysława – Wiedeń – Budapeszt – Lubljana – Triest, stanowią podstawowe uwarunkowania rozwojowe dla województwa.

Województwo lubuskie wyróżnia się bogactwem i różnorodnością form świata roślin i zwierząt. Jest to uwarunkowane, między innymi: największą lesistością w Polsce wynoszącą blisko 50%, urozmaiconą budową geologiczną oraz obecnością dwóch wielkich rzek – Odry i Warty.

Procesy demograficzne zachodzące w województwie lubuskim na przestrzeni ostatnich lat odbiegają nieco od obserwowanych w większości regionów kraju. Wielkość zaludnienia utrzymuje się bowiem na poziomie stabilnym, a przyrost naturalny jest stosunkowo wysoki. Bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe województwa lubuskiego ma istotny wpływ na możliwości rozwojowe i zagospodarowanie przestrzenne. Ochrona i wykorzystanie tych wartości jest istotną przesłanką dla rozwoju turystyki. Relatywnie do obszaru, Lubuskie, w skali kraju, należy do najzasobniejszych w zabytki województw. W województwie lubuskim ewidencją objętych jest 44468 obiektów architektury i budownictwa, 1277 parków, ogrodów, cmentarzy i alei, a także 15300 stanowisk archeologicznych. Na terenie województwa lubuskiego zachowało się 55 zabytkowych założeń urbanistycznych.

Grupę elementów determinujących właściwy rozwój turystyki stanowi infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna. W uwarunkowaniach dla rozwoju turystyki wyróżnić można główne rejon turystyczne, do których zalicza się:

- Pojezierze Lubuskie
- Pojezierze Sławskie
- Pojezierze Dobiegniewskie tzw. Mazury Lubuskie (Długie, Dobiegniew, Lubniewice);
- Jezioro Ciecz (Trześniowskie)
- Jezioro Łagowskie
- Jezioro Paklicko Wielkie

W województwie dominuje wytwórczość produktów spożywczych i napojów, drewna i wyrobów z drewna. Reprezentowane są również branże: chemiczna, celulozowo-papiernicza, meblarska, materiałów budowlanych, w tym ceramicznych materiałów budowlanych, elektroniczna, tekstylna, wydawnicza.

W województwie lubuskim działa ponad 100 tys. podmiotów gospodarczych. Województwo posiada zasoby gazu ziemnego, ropy naftowej, glinu, żwiru i ołowiu. Ponadto posiada też zasoby węgla brunatnego.

Odniesienia strategiczne dotyczą nieobowiązującego już dokumentu „Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego – Aktualizacja z horyzontem czasowym do 2020 r.”, przyjętej Uchwałą Nr XXXVII/260/2005 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 19 grudnia 2005 r. Podobnie sprawa się ma z odniesieniami do Koncepcji Zagospodarowania Przestrzennego Kraju.

W odniesieniu do części II - Plan struktury funkcjonalno – przestrzennej. Kierunki polityki przestrzennej, adekwatnie do nakreślonych uwarunkowań kierunki opierają się na strefach takich jak: przyrodnicza, społeczna, kulturowa, ekonomiczno – gospodarcza, obronności i bezpieczeństwa. Dodatkowo poruszono też kwestie komunikacji i transportu, infrastruktury technicznej oraz turystyki i wypoczynku. Ponadto poruszono tutaj kwestię struktury osadniczej regionu.

Priorytety polityki przestrzennej województwa są zgodne z ustaleniami Strategii rozwoju województwa lubuskiego z 2005 r., szczególnie w zakresie określania celów strategicznych i operacyjnych oraz ustalenia wynikowych kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Do głównych celów strategicznych zalicza się w Zmianie PZPWL:

- 1) zabezpieczenie przestrzennych możliwości realizacji założeń:
  - rozbudowy i modernizacji systemów transportowych w regionie i ich powiązań zewnętrznych,
  - zasady zrównoważonego rozwoju poprzez ochronę i wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz tradycji historycznej regionu,
  - rozwijanie infrastruktury turystycznej w postaci szlaków pieszych i rowerowych, różnego typu wiat oraz przystanków, a także kompleksowego oznakowania turystycznego, zgodnego ze standardami europejskimi, który łączyłby poszczególne regiony województwa lubuskiego,
  - rozwoju aktywności gospodarczej,
  - rozbudowy infrastruktury technicznej,
  - rozszerzenia bazy szkolnictwa wyższego,
  - rozwój i równomierne rozmieszczenie sieci infrastruktury społecznej.
- 2) celami operacyjnymi zabezpieczającymi cele strategiczne są przede wszystkim:

- przygotowanie i działanie władz gminnych dotyczących opracowania i przyjęcia studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, stanowiących formę zapisu polityki przestrzennej gmin,
- działanie władz samorządowych, w zakresie zagospodarowania przestrzeni w oparciu o plany miejscowe określające zasady zagospodarowania przestrzeni, uwzględniające zarówno przyjętą politykę przestrzenną gmin, jak i warunki kształtowania infrastruktury technicznej przy respektowaniu zasady „rozwoju zrównoważonego”,
- priorytetowe ukierunkowanie na rozwój turystyki oraz wspólna koncepcja zagospodarowania turystycznego w planach przestrzennych powiatów i gmin, spowoduje, iż rozwój turystyki stanowić będzie ważny element życia gospodarczego województwa lubuskiego,
- prowadzenie monitoringu zmian w zakresie zagospodarowania przestrzennego,
- prowadzenie monitoringu, co do zgodności opracowań z zakresu planowania przestrzennego i programów rozwoju na różnych szczeblach administracji samorządowej.

W Zmianie PZPWL określa się podstawowe elementy sieci osadniczej województwa lubuskiego, ich powiązania komunikacyjne oraz infrastrukturalne oraz kierunki powiązań transgranicznych.

Rozwój województwa lubuskiego powinien obejmować zarówno aspekt gospodarczy, jak i turystyczny w powiązaniu z walorami przyrodniczymi. Takie kompleksowe podejście stwarza dogodne warunki dla zrównoważonego rozwoju regionu.

Struktura przestrzenna województwa opiera się na dwóch podstawowych osiach: antropogenicznej i przyrodniczej. Jako główne elementy krystalizujące strukturę przestrzenną województwa lubuskiego przyjęto:

- pasma rozwoju,
- obszary węzłowe,
- zespoły miast,
- miejskie ośrodki rozwoju.

Zgodnie z zapisami Zmiany Planu Kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego powinny prowadzić do osiągnięcia m.in. następujących celów:

- 1) realizowania zasady policentrycznej koncentracji i dyfuzji sieci osadniczej na obszarze województwa z zachowaniem elementów krystalizujących strukturę przestrzenną i zasady kontrolowanej polaryzacji rozwoju sieci osadniczej;

2) rozwoju osadnictwa regionu w preferowanych kierunkach, w kolejnych etapach realizacji, poprzez wprowadzanie stymulujących publicznych inwestycji rządowych i samorządowych w systemie infrastruktury technicznej. Bez tych kluczowych inwestycji zagospodarowanie realizuje się bez ładu przestrzennego i uporządkowanej przestrzeni osadniczej;

3) w sferze komunikacji i transportu - niezbędne jest zrealizowanie etapowej modernizacji układu drogowego i kolejowego województwa, ze sprawnymi połączeniami z otoczeniem oraz uzyskanie europejskich standardów dostępności transportowej większości miejscowości województwa.

Uznać należy uwarunkowania (poza elementami związanymi ze zmianami wynikającymi z nowych odsłon dokumentów na szczeblu wojewódzkim oraz krajowym) za aktualne. Jak wspomniano wcześniej kolejna zmiana planu powinna podążać za strategią województwa.

Abstrahując od zgodności z aktualną strategią, główne przesłanki związane z polityką i kierunkami rozwoju uznać należy za słuszne. Modyfikacje powinny dotyczyć ośrodków wojewódzkich (Zielonej Góry i Gorzowa Wlkp.) w kontekście rozwoju obszarów metropolitalnych. Tak więc relacje powinny być mocniej zaakcentowane nie tylko na osi Zielona Góra – Gorzów Wlkp., ale też na linii miasta wojewódzkie, a ich obszary funkcjonalne.

8. Analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennym w zakresie ustaleń zawartych w PZPWL dotyczących:

1) podstawowych elementów sieci osadniczej;

Województwo lubuskie posiada policentryczną strukturę osadniczą. Dwa duże ośrodki o funkcji krajowej – Zielona Góra oraz Gorzów Wlkp. dzielą pomiędzy siebie funkcje wojewódzkie. Policentryczny system miast stwarza dla działalności gospodarczej dobre warunki uzyskiwania wysokich korzyści ekonomicznych przy umiarkowanych kosztach transportu. Umożliwia komplementarność funkcjonalną miast zajmujących różne poziomy w hierarchii osadniczej. Oprócz miast wojewódzkich w województwie w strukturze osadniczej wyróżnić można miasta średnie o liczbie od 10 do 100 tysięcy mieszkańców. W województwie lubuskim należą do tej kategorii miasta: Drezdenko, Gubin, Kostrzyn nad Odrą, Krosno Odrzańskie, Lubsko, Nowa Sól, Międzyrzecz, Skwierzyna, Słubice, Strzelce Krajeńskie, Sulechów, Sulęcín, Szprotawa, Świebodzin, Wschowa, Żagań, Żary. Kolejną kategorią są miasta małe – liczące poniżej 10 tys. mieszkańców. Są to miejscowości silnie zróżnicowane, zarówno pod względem stanu budownictwa, infrastruktury, jak i pełnionych funkcji. Natomiast osadnictwo wiejskie jest silnie zróżnicowane regionalnie, występują tu

często negatywne czynniki związane z niekorzystną strukturą demograficzną, rozproszonym osadnictwem, niskim poziomem infrastruktury itd.

Największym powiatem województwa jest powiat zielonogórski, którego powierzchnia wynosi 1569,72 km², a najmniejszym powiat wschowski 624,20 km². Największą gminą województwa jest gmina Drezdenko 399,91 km², a najmniejszą gminą miejską Łęknica 16,43 km².

Wyłączając miasta na prawie powiatu (Gorzów Wielkopolski, Zielona Góra) według danych z 1 stycznia 2012 r. powiatem o największej liczbie mieszkańców jest powiat żarski – 99,8 tys. osób, a powiatem o najmniejszej liczbie mieszkańców jest powiat sulęciński – 35,9 tys. osób. Wyłączając miasta na prawach powiatu, gminą o największej liczbie mieszkańców jest gmina miejska Nowa Sól – 40,2 tys. osób, a gminą o najmniejszej liczbie mieszkańców jest gmina Wymiarki – 2450 osób.

Jak się wydaje od czasu uchwalenia zmiany PZPWL nie nastąpiły istotne zmiany w zakresie podstawowych elementów sieci osadniczej. Niemniej na nowo należy przeanalizować model układu osadniczego regionu lubuskiego w zakresie zgodnym z celem 4 Założeń Krajowej Polityki Miejskiej 2020 przy uwzględnieniu uwarunkowań Celów 2 i 3.

2) priorytetów polityki przestrzennej województwa lubuskiego (w tym: główne elementy krystalizujące strukturę przestrzenną województwa lubuskiego);

Wyznaczone w Zmianie Planu priorytety polityki przestrzennej województwa lubuskiego skorelowane są bezpośrednio ze strategią z 2005 r. Wynika to z konieczności przestrzegania wymogów ustawowych – art. 39 ust. 3, gdzie „W planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia strategii rozwoju województwa...”.

Do głównych celów strategicznych zalicza się w Zmianie PZPWL zabezpieczenie przestrzennych możliwości realizacji założeń związanych z rozbudową i modernizacją systemów transportowych i ich powiązań zewnętrznych. Kolejnym zadaniem strategicznym jest wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju poprzez ochronę i wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz tradycji historycznej regionu. Równocześnie strategia wskazuje na istotną kwestię rozwijania infrastruktury turystycznej w postaci szlaków pieszych i rowerowych, różnego typu wiat oraz przystanków, a także kompleksowego oznakowania turystycznego, zgodnego ze standardami europejskimi, który łączyłby poszczególne regiony województwa lubuskiego.

Kolejnymi celami strategicznymi są rozbudowa infrastruktury technicznej, rozwój aktywności gospodarczej, rozwój i równomierne rozmieszczenie sieci infrastruktury społecznej.

Celami operacyjnymi zabezpieczającymi cele strategiczne są przede wszystkim działania związane z planowaniem przestrzennym (również z prowadzeniem monitoringu), działania ukierunkowane na

rozwój turystyki oraz wspólna koncepcja zagospodarowania turystycznego w planach przestrzennych powiatów i gmin.

Zgodnie z nakreślonymi kierunkami struktura przestrzenna województwa lubuskiego opiera się na dwóch podstawowych osiach antropogenicznej i przyrodniczej.

Tab. 1 Główne osie rozwoju – zestawienie.

Główne osie rozwoju – zestawienie		
Lp.	Oś rozwoju	Opis osi
1.	Antropogeniczna	oś wschód - zachód: II Paneuropejski Korytarz Transportowy i III Paneuropejski Korytarz Transportowy oraz oś północ – południe: dwubiegunowe powiązanie ośrodków krajowych – Gorzów Wlkp. i Zielona Góra
2.	Przyrodnicza	oś wschód – zachód w środkowej części regionu: dolina Odry przechodząca w oś północ – południe wzdłuż granicy państwa oraz oś wschód - zachód: dolina Noteci i Warty

Źródło: Zmiana PZPWL

Jako główne elementy krystalizujące strukturę przestrzenną województwa lubuskiego założono pasma rozwoju, obszar węzłowy, zespoły miast, miejskie ośrodki rozwoju.

Tab. 2 Główne osie krystalizujące przestrzeń.

Główne elementy krystalizujące przestrzeń województwa lubuskiego – zestawienie		
Lp.	Element krystalizujący	Opis elementu krystalizującego
1.	Pasma rozwoju	Pasma rozwoju Gorzów Wlkp. – Zielona Góra – Nowa Sól o znaczeniu europejskim z krajowymi ośrodkami rozwoju: Zielona Góra, Gorzów Wlkp. i lotniskiem w Babimoście jako główną ośią rozwoju województwa lubuskiego.
		Pasma rozwoju wzdłuż rzeki Odry i Nysy Łużyckiej (do projektowanej autostrady A-18 na południu) z ośrodkami o znaczeniu regionalnym: Kostrzyn nad Odrą, Słubice, Gubin.
		Kostrzyn nad Odrą – Gorzów Wlkp. – Strzelce Krajeńskie – Drezdenko.
2.	Obszar węzłowy	Obszar obejmujący skrzyżowanie autostrady A-2 i drogi ekspresowej S-3 w rejonie miejscowości Świebodzin i Międzyrzecz.
3.	Zespoły miast	Zespół Sulechów – Zielona Góra – Nowa Sól (Lubuskie Trójmiasto).
		Zespół Gorzów Wlkp. – Skwierzyna.
		Zespół Żary – Żagań – Szprotawa.

4.	Miejskie ośrodki rozwoju	Dwubiegunowo połączone ośrodki miejskie: Zielona Góra – Gorzów Wlkp., o znaczeniu krajowym I rzędu.
		Ośrodki o znaczeniu regionalnym II rzędu – Nowa Sól, Żary, Żagań, Gubin, Słubice, Kostrzyn nad Odrą, Świebodzin, Międzyrzecz.
		Ośrodki o znaczeniu ponadlokalnym – Szprotawa, Sulechów, Skwierzyna, Krosno Odrzańskie, Strzelce Krajeńskie, Drezdenko, Sulęcín, Wschowa.

Źródło: Zmiana PZPWL

Ponadto w zapisie Zmiany PZPWL określa się strefy przyspieszonej urbanizacji:

Tab. 3 Strefy przyspieszonej urbanizacji.

Strefy przyspieszonej urbanizacji	
1.	Zielona Góra – Nowa Sól – Sulechów (Lubuskie Trójmiasto)
2.	Gorzów Wielkopolski – Skwierzyna
3.	Żary – Żagań – Szprotawa
4.	Dwumiasta polsko-niemieckie (Guben – Gubin, Słubice – Frankfurt /O, Kostrzyn nad Odrą – Kietz) -
5.	Kostrzyn n/Odrą – Gorzów Wlkp. – Strzelce Krajeńskie – Drezdenko

Źródło: Zmiana PZPWL

Przy opracowywaniu Zmiany PZPWL należy rozważyć ujęcie w strefie przyspieszonej urbanizacji obszaru funkcjonalnego miasta Gorzowa Wlkp.

W Zmianie PZPWL określono podstawowe obszary systemu obszarów chronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk, dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Biorąc pod uwagę, iż uwarunkowania w tym zakresie cały czas zmieniają się, często niezależnie od planu województwa należy przy kolejnej jego edycji przeanalizować najnowsze dane w tym zakresie.

Określono również systemy ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Innymi określonymi istotnymi elementami są obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi, strefy równoważenia struktury funkcjonalno – przestrzennej. Wymieniono również obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin i strefy związane z przemysłem wydobywczym oraz tereny realizacji zadań rządowych.

Należy doprowadzić do pełnej zgodności PZPWL ze strategią. Elementy krystalizujące strukturę przestrzenną województwa uznać należy za aktualne.

3) strefy przyrodniczej;

Zapisy zmiany PZPWL określiły formy ochrony przyrody wchodzące w system przyrodniczych obszarów chronionych województwa lubuskiego. Zgodnie z ustaleniami zmiany planu na terenie województwa występują praktycznie wszystkie rodzaje form ochrony przyrody.

Tab. 4 Formy ochrony przyrody występujące na terenie województwa lubuskiego.

Formy ochrony przyrody występujące na terenie województwa lubuskiego	
Lp.	Rodzaj formy ochrony przyrody
1.	Parki narodowe
2.	Rezerваты przyrody
3.	Parki krajobrazowe
4.	Obszary chronionego krajobrazu
5.	Obszary Natura 2000
6.	Pomniki przyrody
7.	Stanowiska dokumentacyjne
8.	Użytki ekologiczne
9.	Zespoły przyrodniczo – krajobrazowe
10.	Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów

Źródło: Zmiana PZPWL

Dla każdej formy ochrony przyrody ustalono zakazy różnego typu ingerencji. Zapisy te są w dużej mierze przeniesieniem ustawowych regulacji.

Równocześnie podkreślono występowanie stref wymagających uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej oraz zmniejszenia emisji zanieczyszczeń różnych typów.

Co do zasady największa ilość zanieczyszczeń emitowana jest na obszarach powiatów gęsto zaludnionych i uprzemysłowionych.

Duży wpływ na jakość powietrza, ma emisja ze źródeł powierzchniowych (rozproszonych), czyli tzw. emisja niska.

W miastach i w rejonach tras komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu coraz większy problem ze względu na emisję zanieczyszczeń do powietrza i hałasu, stanowi komunikacja – zaliczana do źródeł liniowych. W wyniku spalania paliw w silnikach samochodowych do atmosfery przedostają się zanieczyszczenia gazowe, tlenki azotu, tlenek węgla i węglowodory oraz pyły zawierające m.in. tlenki: ołowiu, kadmu, niklu i miedzi.

Oddziaływanie komunikacji na środowisko ma tendencje rosnące. Na drogach obserwuje się również znaczny ruch tranzytowy. Województwo lubuskie ze względu na swoje położenie stanowi

obszar tranzytowy dla samochodów przekraczających granicę polsko-niemiecką, stanowi również połączenie północnej części Polski z południową.

Oprócz poruszonych wyżej kwestii w zmianie PZPWL uwzględniono „Program dla Odry 2006”.

Uczestniczy w nim 8 województw z dorzecza Odry. Celem Programu jest stworzenie efektywnego systemu przeciwpowodziowego, ochrona czystości wód i środowiska przyrodniczego, rozwój współpracy kulturalnej oraz transportu wodnego.

Jak się wydaje szerszego rozwinięcia wymaga kwestia stref wymagających uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej. Równocześnie brakuje informacji w zakresie ścieków w województwie. Dodatkowo, w aktualizacji powołać się należy na aktualne rozporządzenia:

- a) Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2012. 1031),
- b) Ministra Środowiska z dnia 13 września 2012 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. 2012. 1032),
- c) Ministra Środowiska z dnia 10 września 2012 r. w sprawie zakresu i sposobu przekazywania informacji dotyczących zanieczyszczenia powietrza (Dz. U. 2012. 34),
- d) Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz. U. 2012. 914).

Aktualna, roczna ocena jakości powietrza województwa lubuskiego za rok 2012 wykonana została w układzie strefowym. Badaniu poddano strefy miast Gorzów Wlkp. oraz Zielona Góra. Dodatkowo przeanalizowano pozostały obszar województwa – strefę lubuską, inaczej niż ma to miejsce w opracowaniu obowiązującym – zmianie PZPWL. W związku z powyższym w Zmianie PZPWL należy powołać na aktualne badania w zakresie jakości powietrza dla województwa, dla stref wskazanych poniżej.

Tab. 5 Strefy oceny jakości powietrza w województwie lubuskim.

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	Powierzchnia strefy [km ²]	Liczba mieszkańców strefy
1.	miasto Gorzów Wlkp.	PL0801	86	124 554
2.	miasto Zielona Góra	PL0801	58	119 197
3.	strefa lubuska	PL0803	13988	779 407

Źródło: Zmiana PZPWL

4) strefy społecznej;

Zagadnienia strefy społecznej w zmianie PZPWL zawierają elementy związane z demografią, hierarchią i specjalizacją ośrodków usługowych, terenów ograniczonego użytkowania i wyłączonych spod zabudowy. Dodatkowo poruszono w tej części kwestię ośrodków, na terenie których realizowane będą inwestycje celu publicznego.

Zgodnie z zaprezentowanymi prognozami początkowo liczba ludności w województwie będzie rosła, aby po 2020 znacząco spadać. Migracje wewnętrzne w Polsce nie będą rekompensować naturalnych ubytków, ponieważ w całym kraju przewidywane jest obniżenie się dynamiki demograficznej.

Kolejnym zagadnieniem opisanym w zmianie PZPWL jest hierarchia ośrodków usługowych. Przyjęto porównanie zakładanej funkcji usługowej w stosunku do prognozowanego wzrostu ludności w poszczególnych jednostkach osadniczych.

Wyznaczono ośrodki usługowe od I do IV rzędu.

Tab. 6 Sieć osadnicza pod względem zasięgu oddziaływania.

Sieć osadnicza pod względem zasięgu oddziaływania		
Lp.	Ranga ośrodka	Miejscowości
1.	I rzędu	Gorzów Wlkp., Zielona Góra
2.	II rzędu	Gubin miasto, Kostrzyn nad Odrą, Międzyrzecz, Nowa Sól miasto, Słubice, Świebodzin, Żagań miasto, Żary miasto
3.	III rzędu	Babimost, Deszczno, Drezdenko, Kargowa, Krosno Odrzańskie, Lubsko, Łagów, Łęknica, Nowa Sól gmina, Otyń, Pszczew, Rzepin, Skwierzyna, Sława, Strzelce Krajeńskie, Sulechów, Sulęcín, Szprotawa, Torzym, Wschowa, Zielona Góra gmina, Żagań gmina, Żary gmina
4.	IV rzędu	Bledzew, Bobrowice, Bogdaniec, Bojadła, Brody, Brzeźnica, Bytnica, Bytom Odrzański, Cybinka, Czerwieńsk, Dąbie, Dobiegniew, Gozdnicza, Górzycza, Gubin gmina, Iłowa, Jasień, Kłodawa, Kolsko, Kożuchów, Krzeszyce, Lipinki Łużyckie, Lubiszyn, Lubniewice, Lubrza, Małomice, Maszewo, Niegosławice, Nowe Miasteczko, Nowogród Bobrzański, Ośno Lubuskie, Przewóz, Przytoczna, Santok, Siedlisko, Skąpe, Słońsk, Stare Kurowo, Szczaniec, Szlichtyngowa, Świdnica, Trzciel, Trzebiechów, Trzebiel, Tuplica, Witnica, Wymiarki, Zabór, Zbąszynek, Zwierzyn

Źródło: Zmiana PZPWL

Wskazano też strefy rozwoju osadnictwa.

Tab. 7 Strefy rozwoju osadnictwa.

Strefy rozwoju osadnictwa		
Lp.	Rodzaj strefy	Opis
1.	Pasma rozwoju	Pasma rozwoju Gorzów Wlkp. – Zielona Góra – Nowa Sól o znaczeniu europejskim z krajowymi ośrodkami rozwoju: Zielona Góra, Gorzów Wlkp. i lotniskiem w Babimoście jako główną osią rozwoju województwa lubuskiego.
		Pasma rozwoju wzdłuż rzeki Odry i Nysy Łużyckiej (do projektowanej autostrady A-18 na południu) z ośrodkami o znaczeniu regionalnym: Kostrzyn nad Odrą, Słubice, Gubin.
		Kostrzyn nad Odrą – Gorzów Wlkp. – Drezdenko.
2.	Obszar węzłowy	Obszar obejmujący skrzyżowanie autostrady A-2 i drogi ekspresowej S-3 w rejonie miejscowości Świebodzin i Międzyrzecz.
3.	Zespoły miejskie	Zespół Sulechów – Zielona Góra – Nowa Sól (Lubuskie Trójmiasto).
		Zespół Gorzów Wlkp. – Skwierzyna.
		Zespół Gubin - Żary – Żagań – Szprotawa.
4.	Ośrodki o znaczeniu turystycznym	Łęknica, Sława, Łagów, Pszczew, Dobiegniew, Lubniewice, Międzyrzecz.

Źródło: Zmiana PZPWL

Przy opracowywaniu Zmiany PZPWL należy rozważyć ujęcie w strefach rozwoju osadnictwa Zespołu Kostrzyn nad Odrą – Witnica – Gorzów Wlkp. – Drezdenko.

Kolejnym zagadnieniem ze strefy społecznej jest system opieki zdrowotnej. Lubuska Strategia Ochrony Zdrowia na lata 2010 – 2013 wyznacza następujące priorytetowe cele i operacyjne w zakresie ochrony zdrowia w województwie lubuskim:

Tab. 8 Cele priorytetowe i operacyjne w zakresie ochrony zdrowia w województwie lubuskim

Cele priorytetowe i operacyjne w zakresie ochrony zdrowia w województwie lubuskim		
Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne
1.	Poprawa efektywności funkcjonowania systemu ochrony zdrowia	- Poprawa jakości usług medycznych.
		- Poprawa organizacji świadczenia usług zdrowotnych – optymalne wykorzystanie zasobów.
		- Optymalizacja wykorzystania środków finansowych przeznaczonych na ochronę zdrowia.

		- Poprawa funkcjonowania systemu informacji i wiedzy o ochronie zdrowia.
2.	Zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa	- Rozwój systemu ratownictwa medycznego. - Zapobieganie negatywnym skutkom zdrowotnym narażenia na szkodliwe czynniki fizyczne, chemiczne i biologiczne środowiska. - Zapobieganie zagrożeniom wynikającym z zanieczyszczenia żywności. - Zapobieganie skutkom zanieczyszczeń znajdujących się w wodzie przeznaczonej do spożycia przez ludzi.
3.	Dostosowanie opieki zdrowotnej do dynamiki długookresowych trendów demograficznych.	- Poprawa zdrowia kobiet w wieku rozrodczym oraz noworodków i niemowląt. - Poprawa zdrowia dzieci i młodzieży. - Poprawa stanu zdrowia populacji dorosłej. - Poprawa jakości i skuteczności opieki geriatrycznej. - Zapewnienie właściwej opieki osobom niepełnosprawnym. - Zapewnienie właściwej opieki osobom chorym psychicznie. - Zapewnienie właściwej opieki osobom uzależnionym.
4.	Promocja zdrowia i kształtowanie prozdrowotnych postaw mieszkańców województwa lubuskiego.	- Profilaktyka zdrowotna i propagowanie zdrowego stylu życia.

Źródło: Zmiana PZPWL

Kolejne działanie dotyczy ośrodków, na terenie których realizowane będą inwestycje celu publicznego.

Zgodnie z zapisami Zmiany PZPWL w celu umożliwienia dalszej aktywności gospodarczej regionu lubuskiego niezbędna jest realizacja zadań o charakterze inwestycji celu publicznego. Celami takimi są między innymi realizacja nowej trasy kolejowej dużej prędkości Berlin – Poznań – Łódź – Warszawa, ze stacją w Zielonej Górze lub Świebodzinie, budowa mostu w miejscu przeprawy promowej – Połęcko w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 138 oraz Pomorsko w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 281. Dostrzeżono również konieczność budowy mostów na Odrze w Kostrzynie nad Odrą, w Miłsku oraz w miejscowości Urad. Zaproponowano też budowę obwodnic w ciągach dróg wojewódzkich.

Tab. 9 Proponowana budowa obwodnic w ciągu dróg wojewódzkich zgodnie z obowiązującą zmianą PZPWL

Proponowana budowa obwodnic w ciągach dróg wojewódzkich		
Lp.	Nr drogi	Opis
1.	132	obwodnica w Kostrzynie nad Odrą wraz z mostem
2.	137	obwodnica Ośno Lubuskie
3.	137	obwodnica Kunowice
4.	158	obwodnica Drezdenko
5.	278	obwodnica Konotop
6.	279	obwodnica Trzonków
7.	282	obwodnica Zabór – Droszków – Stary Kisieli
8.	287	obwodnica Bobrowice – Kukadło – Kosiarz
9.	288	obwodnica Bogaczów
10.	289	obwodnica Nowogród Bobrzański
11.	287/289	obwodnica Lubsko II etap
12.	289	obwodnica Zasieki
13.	296	obwodnica Żagań
14.	296	obwodnica Iłowa
15.	297/283/296	obwodnica Kożuchów
16.	303	obwodnica Lubinicko i Jezioro
17.	304	obwodnica Nowe Kramsko
18.	303/304	Babimost
19.	278	obwodnica Sława II etap
20.	315, 297	obwodnica Nowa Sól

Źródło: Zmiana PZPWL

W Zmianie PZPWL wyznacza się obszary ograniczonego użytkowania i obszary wyłączone spod zabudowy (stosownie do skali szczegółowości planowania na szczeblu wojewódzkim).

Obszarami tymi są m.in.:

- system przyrodniczych obszarów chronionych,
- obszary i obiekty dziedzictwa kulturowego oraz zabytki,
- obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin,
- strefy ochronne terenów zamkniętych,
- obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych,
- tereny bezpośrednich i pośrednich stref ochronnych ujęć wodnych,
- tereny o ograniczonym użytkowaniu zgodnie z wydanymi decyzjami administracyjnymi uwzględniającymi zasady ustalone w ustawach lub branżowych przepisach (np. odległości od urządzeń energetycznych, dróg, lotnisk, wysokości obiektów w strefie przelotów samolotów itp.).

Prognozy demograficzne dla województwa lubuskiego należy w kolejnej edycji zmiany uaktualnić o dostępne od 2011 r. prognozy do 2035 roku, lub jeżeli będą dostępne o prognozy aktualniejsze. Należy dokonać również przeglądu proponowanych obwodnic (np. obwodnica Nowej Soli jest realizowana). Tematyka dróg wojewódzkich powinna zostać przy kolejnej zmianie sporządzona pod kątem zgodności z Programem Budowy i Modernizacji Dróg Wojewódzkich na lata 2012 – 2020. Na załączniku nr 63 do zmiany PZPWL wskazano, iż wszystkie tereny kolejowe są w całości terenami zamkniętymi co nie musi być prawdą.

5) strefy kulturowej;

W zmianie PZPWL wykorzystano proponowane kierunki działań zawarte w opracowaniu „Program opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2009 - 2012”.

Praktyczne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego wymaga szeregu różnych działań, m.in.:

- a) systematyczne aktualizowanie informacji o zabytkach regionu przez uzupełnianie portalu internetowego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- b) łączenie systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w procesy gospodarcze i rynkowe w drodze kompromisu między zasadami ochrony a wymogami i prawami ekonomii,
- c) aktywne przyciąganie inwestorów dla zagospodarowania zabytków poprzez stosowanie zachęt inwestycyjnych, skuteczną pomoc publiczną i kreowanie partnerstwa publiczno-prywatnego,
- d) poszerzanie ofert turystycznych na bazie dziedzictwa kulturowego poprzez szerokie udostępnianie zabytków (szlaki kulturowe), łączenie różnych imprez z miejscowymi obiektami zabytkowymi,
- e) wspieranie turystyki wiejskiej opartej m.in. o gospodarstwa agroturystyczne, imprezy typu „Święto chleba” (Bogdaniec), „Dzień pieroga” (Budachów) itp.,
- f) kreowanie symbolicznego wizerunku miejscowości przez określony, charakterystyczny zabytek, czy element dziedzictwa niematerialnego,
- g) kontynuowanie współdziałania wojewódzkiego urzędu konserwatorskiego i władz samorządowych w organizowaniu Dni Ochrony Zabytków i Europejskich Dni Dziedzictwa,
- h) poszerzanie zakresu społecznej edukacji przez wspieranie lokalnych inicjatyw związanych z popularyzowaniem dziedzictwa kulturowego,

- i) poszerzanie edukacji dzieci i młodzieży ukierunkowanej na kształcenie patriotyzmu lokalnego w formie „małej ojczyzny” z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa kulturowego,
- j) promowanie i wspieranie wszelkich inicjatyw zmierzających do wykorzystania dziedzictwa kulturowego (turystyka, zagospodarowanie zabytków), a przez to aktywizacja lokalnych społeczności, tworzenia nowych miejsc pracy i rozwoju alternatywnych źródeł dochodu, szczególnie na wsi,
- k) wspieranie działań popularyzatorskich w atrakcyjny sposób – lokalne wydarzenia z przeszłości (muzea) oraz wiedzę o dawnych rzemiosłach, zajęciach, obyczajach, kuchni wiejskiej itp. (skanseny w Ochli i Bogdańcu),
- l) wspieranie muzeów w działaniach popularyzujących, poprzez wystawy i imprezy, walory dziedzictwa kulturowego, lokalną tradycję i historię.

Zaznaczyć należy, iż obowiązuje już nowy program na lata 2013 – 2016, który należy uwzględnić przy opracowywaniu kolejnej Zmiany PZPWL. Szczegółowo to zagadnienie opisane zostało w rozdziale dotyczącym przeglądu aktualnego „Programu opieki nad zabytkami na lata 2013 – 2016”.

Tab. 10 Proponowane parki kulturowe

Proponowane Parki Kulturowe		
Lp.	Miejscowość	Obiekt lub zespół obiektów
1.	Biedrzychowice Dolne	Romański kościół z poł. XIII wieku, brama w murze otaczającym plac kościelny (XVI-XVIII w.), kaplica nagrobna (XIX w.) i sąsiadujący z kościołem dom mieszkalny z XVIII wieku.
2.	Bojadła	Zespół pałacowo-parkowy (XVIII w.) i kościół parafialny
3.	Bytom Odrzański	Zabytkowa zabudowa wokół rynku z sąsiadującym obszarem kościoła parafialnego, dawnej szkoły ewangelickiej i cmentarza z nagrobkami z XVII w.
4.	Chlastawa	Kościół drewniany (XVII w.) z dzwonnica.
5.	Dąbroszyn	Zespół architektoniczno-parkowy: pałac, kościół, pawilon ogrodowy, park (XVII-XIX w.).
6.	Drezdenko	Zespół urbanistyczny: rozplanowanie, pałac, zbrojownia, zabudowa mieszkalna.
7.	Glisno	Zespół klasycystyczny pałacu i kościoła.
8.	Gorzów Wlkp.	Willa fabrykancka (obecnie muzeum), secesyjna z otoczeniem ogrodowym oraz tzw. Nowe Miasto.
9.	Gościkowo	Zespół pocysterski: gotycko barokowy kościół i klasztor z otoczeniem ogrodowym i korytem Paklicy.
10.	Iłowa Żagańska	Zespół rezydencjonalny: pałac (XVII-XIX w.), park (XVIII-XIX), zabudowanie folwarczne (ok. 1900).
11.	Klępsk	Kościół drewniany z XIV-XVIII w.

12.	Kosieczyn	Kościół drewniany z XIV w.
13.	Kożuchów	Zespół urbanistyczny i lapidarium rzeźby nagrobnej XVI-XVII w.
14.	Lubięcín	Wzgórze trzech wiatraków, wzgórze kościelne z cmentarzem, kościół parafialny.
15.	Lubniewice	Układ przestrzenny miasteczka z przyrodniczym otoczeniem oraz starym i nowym zamkiem.
16.	Lubsko	Zespół urbanistyczny z trzynastowiecznym centrum i przedmieściami.
17.	Łagów	Centrum miasteczka między bramami, zamek, park i grodzisko.
18.	Mierzęcín	Założenie pałacowe z otoczeniem parkowym z drugiej połowy XIX wieku.
19.	Międzyrzecz	Kompleks zamkowo-muzealny z przyrodniczym otoczeniem.
20.	Nowe Miasteczko	Założenie urbanistyczne: średniowieczne rozplanowanie miasta, z kościołem farnym (XIV-XVI w.), kościołem poewangelickim z 1785 (wieża z 1888), ratuszem z XVII-XIX wieku i zabudową mieszkalną z XVIII-XIX wieku.
21.	Ośno Lubuskie	Zespół architektoniczny kościoła farnego (XIII-XV w.), ratusza (1884 r.) i murów obronnych z basztami (XIV-XV w.).
22.	Przewóz	Grodzisko z murowaną wieżą obronną z XIII wieku, teren podgrodzia otoczony wałem ziemnym.
23.	Pszczew	Układ przestrzenny miasteczka z kościołem, muzeum (Domem Szewca) i gródkiem stożkowym, w otoczeniu jezior.
24.	Rokitno	Barokowy kościół – Sanktuarium Maryjne z 1756 i kaplica z 1758 roku.
25.	Santok	Grodzisko wczesnośredniowieczne w widłach Warty i Noteci.
26.	Sława	Założenie urbanistyczne: średniowieczne rozplanowanie z małomiasteczkową zabudową mieszkalną z XVIII-XIX wieku, kościołem parafialnym z 1604 roku, kościołem poewangelickim z 1836 roku, pałacem z 1735 roku i parkiem z XVIII-XIX wieku. Całość położona w otoczeniu jeziora i lasów.
27.	Słońsk	Układ przestrzenny miasteczka, kościół, ruiny pałacu joannitów, w powiązaniu z Parkiem Narodowym Ujście Dolnej Warty.
28.	Szprotawa	Zespół urbanistyczny z ratuszem, kościołem farnym, szkołami, ruiną zamku, kościołem św. Andrzeja.
29.	Świebodzin	Zespół urbanistyczny miasta w układzie przestrzennym ukształtowanym w okresie XIII - pocz. XX w.
30.	Tarnów Jezierny	Zespół złożony z pałacyku myśliwskiego na grodzisku i podgrodzia, w przyrodniczym otoczeniu (jezioro, lasy).
31.	Trzebiechów	Układ przestrzenny miasteczka z zabytkami: kościół, pałac, szpital i park krajobrazowy.
32.	Wicina	Grodzisko z okresu kultury łużyckiej, układ wiejski.
33.	Wschowa	Zespół urbanistyczny starego miasta (XIII-XIV w.) z przedmieściami i lapidarium rzeźby nagrobnej z XVII-XIX w.

34.	Zabór	Zespół pałacowo-parkowy z XVII-XVIII w.
35.	Zatonie	Kompleks: ruiny kościoła(XIII w.), pałac (XVII-XIX), park: rezerwat przyrody.
36.	Zielona Góra	Zespół budynków przemysłowych poddanych rewitalizacji i adaptacji do nowych funkcji.
37.	Zielona Góra	Zespół urbanistyczny starego miasta z kościołami św. Jadwigi (XVI-XVII w.), Matki Boskiej Częstochowskiej (poł. XVIII w.), ratuszem (XV-XVIII w.), wieżą głodową (XV w.) i zabudową mieszkalną (XVIII-XX w.).
38.	Żagań	Zespół zabytków sakralnych miasta: kościół i dawny klasztor augustianów (XIII-XVIII), kościół pofranciszkański (XIV-XVI w.), kościół Nawiedzenia NMP (XV-XVIII w.), kaplica Bożego Grobu (1598), kościół św. Ducha (1702), kościół Świętego Krzyża (XIV w. - 1849).
39.	Żary	Zespół zamkowo-pałacowy z grodziskiem, terenem podgrodzia, kościołem św. Piotra, terenem parku.
40.	Żary	Teren dziewiętnastowiecznego parku „Zielony Las”.

Źródło: Zmiana PZPWL

Nakreślono też wizję proponowanych szlaków turystycznych i krajobrazowych.

Tab. 11 Proponowane szlaki turystyczne i krajobrazowe

Lp.	Proponowane szlaki turystyczne i krajobrazowe
1.	Szlak cysterski
2.	Szlak templariuszy i joannitów
3.	Szlak dziedzictwa kulturowego augustianów żagańskich
4.	Szlak gotyckich kościołów farnych
5.	Szlak kamiennych kościołów wiejskich z XII-XIII wieku
6.	Szlak zabytkowych ratuszy
7.	Szlak średniowiecznych fortyfikacji miejskich
8.	Szlak zamków i dworów obronnych
9.	Szlak architektury związanej z rodami Bironów i Talleyrandów
10.	Szlak zabytkowych kościołów drewnianych
11.	Szlak zabytków konstrukcji szkieletowej – część środkowa województwa
12.	Północny szlak zabytków konstrukcji szkieletowej
13.	Szlak zabytkowych organów
14.	Szlak renesansowych i barokowych zabytków sztuki sepulkralnej
15.	Szlak architektury barokowej
16.	Szlak najcenniejszych zespołów urbanistycznych o średniowiecznym rozplanowaniu i zachowanym układzie przestrzennym
17.	Szlaki dziedzictwa kulturowego Żagania
18.	Szlak winiarski

19.	Szlak fortyfikacji Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego
20.	Szlak umocnień zwanych Pozycją Środkowej Odry
21.	Szlak elektrowni wodnych
22.	Szlak parków projektowanych przez Eduarda Petzolda
23.	Szlak Wałów Chrobrego zwanych też Wałami Śląskimi
24.	Szlak Świętego Jakuba

Źródło: Zmiana PZPWL

Jako najcenniejsze obiekty według opracowań wojewódzkiej służby konserwatorskiej z zasobów materialnych województwa wyodrębnić należy założenia urbanistyczne i ruralistyczne, wpisane do rejestru zabytków, obejmujące 27 miast i 2 wsie.

Tab. 12 Najcenniejsze zabytki województwa lubuskiego

Najcenniejsze zabytki województwa lubuskiego		
1.	Zabytki:	
	o znaczeniu europejskim	Łagów, Ośno Lubuskie, Brody, Kożuchów
	o znaczeniu ponadregionalnym	Bytom Odrzański, Lubusko, Żary, Żagań, Świebodzin, Międzyrzecz, Strzelce Krajeńskie
	Rezerwat Kulturowy „Park Mużakowski”, mający rangę Pomnika Historii	
2.	Obiekty sakralne:	
	o znaczeniu europejskim	Żagań - zespół poaugustiański, kaplica Grobu Chrystusa Króla, Gościkowo - Paradyż - zespół pocysterski, Katedra w Gorzowie Wlkp., kościoły w Kłępsku gmina Sulechów i Chlastawie gmina Zbąszynek, zespół pocysterski Rokitno gmina Przytoczna, , kościół w Dąbroszynie gmina Witnica, zespół kościelny w Nowej Wsi gmina Bledzew, kościół parafialny w Dobiegniewie, Strzelcach Krajeńskich, Ośnie Lubuskim, Słońsku, kościół p.w. św. Krzyża i p.w. Chrystusa Króla w Gorzowie Wlkp.; kościół w Marwicach, Gralewie, Lubiechni Wielkiej, Lubieniu w gminie Ośno Lubuskie,
	o znaczeniu ponadregionalnym	Żagań - kościół p.w. św. Krzyża, zespół pofrańciszkański, wieża kościoła „Łaski”, kościoły farne Lubusko, Żary, Gubin (ruina), kościoły parafialne w Kożuchowie, Szprotawie, Sulechowie, Świebodzinie, Brzeźnicy, Iłowej, kościoły w Nowogrodzie Bobrzańskim, Starym Żaganiu, zbór kalwiński w Sulechowie, wieża kościoła pw. NMP w Kożuchowie, kościół parafialny w Skwierzynie, Sulęcinie, kościół parafialny i kościół poewangelicki w Międzyrzeczu, Lubniewicach;

3.	Zespoły i obiekty rezydencjonalne:	
	o znaczeniu europejskim	Brody pałac Brühla, Żagań - pałac Wallensteinów, Żary - pałac Dewinów - Bibersteinów, pałac Promnitzów, Iłowa - założenie pałacowe, zespół pałacowy w Dąbroszynie gmina Witnica, zespół pałacowy w Drezdenku, zespół pałacowy w Żubrowie gmina Lubniewice, zamek joannitów w Słońsku; zespół pałacowy w Mierzęcinie,
	o znaczeniu ponadregionalnym	Kożuchów, Witków gmina Szprotawa, Świdnica, Siedlisko, Zatonie gmina Zielona Góra, Zabór, Chotków gmina Brzeźnica, Lasocin gmina Kożuchów, Trzebiechów, Bojadła, Trzebiel, Lipinki Łużyckie, Lubniewice, pałace w Rogach, Jarnatowie i Gliźnie w gminie Lubniewice, w Dzierzychowicach gmina Żagań, Kargowej, Sosny w gminie Witnica;
4.	Zabytki techniki i przemysłu:	
	o znaczeniu europejskim	Nowa Sól - most zwodzony, magazyny solne, gm. Dobiegniew – okolice Głuska - elektrownia wodna Kamienna na rzece Drawie, Bogdaniec - zespół młynów wodnych, Wymiarki - huta szkła; elektrownia wodna w Bledzewie, most kolejowy na Noteci koło Drezdenka,
	o znaczeniu ponadregionalnym	Sieniawa gmina Łagów - kopalnia węgla brunatnego, Szprotawa - odlewnia, Kożuchów - tramwaj konny, Zielona Góra - domki winiarzy, Gorzów Wielkopolski - spichlerz, browar w Witnicy, Krępa - fabryka tektury;
5.	Stanowiska archeologiczne:	
	o znaczeniu europejskim	Wicina gmina Lubusko - grodzisko łużyckie VI w p.n.e., "Wały Śląskie", Pszczew - 4 grodziska wczesnośredniowieczne, Santok - grodzisko i gródek obronny, Tarnawa Rzepińska gmina Torzym - grodzisko, Połęczko gmina Ośno Lubuskie - gródek średniowieczny;
	o znaczeniu ponadregionalnym	Polanowice gmina Gubin - grodzisko łużyckie, „Wały Śląskie”, Klenica gmin Bojadła - grodzisko, Wały Śląskie, Marcinów gmina Brzeźnica - cmentarzysko kurhanowe, Witków gmina Szprotawa - wieża rycerska;
6.	Skanseny:	
	o znaczeniu regionalnym	Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze z siedzibą w Ochli, muzeum techniki wiejskiej w Bogdańcu.
7.	Miejsca pamięci:	Żagań - Stalag III, Zasieki - fabryka amunicji, Kaława - Międzyrzecki Rejon Umocniony, Dobiegniew - obóz Woldenberg, Słońsk - obóz koncentracyjny Sonnenburg; Samodzielny Publiczny Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Międzyrzeczu-Obrzyczach, w którym w okresie II wojny światowej wymordowano około 10000 osób różnej narodowości w ramach akcji eutanazji realizowanej przez niemiecką służbę medyczną.

8.	Zbiory muzealne:	
	o znaczeniu krajowym i międzynarodowym	Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta w Gorzowie Wlkp., Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, Muzeum Wojskowe w Drzonowie, Muzeum w Międzyrzeczu, wyposażenie pałacu w Iłowej, wystrój i wyposażenie kościołów w Kłępsku i Chlastawie oraz zespół szpitalny z kaplicą w Żaganiu.
9.	Zabytki architektury militarnej:	
	o znaczeniu europejskim	Twierdza Kostrzyn, Twierdza Drezdenko, Międzyrzecki Rejon Umocniony i fragment Wału Pomorskiego.
	o znaczeniu ponadregionalnym	średniowieczne mury: Strzelce Krajeńskie, Ośno Lubuskie, Kożuchów.

Źródło: Zmiana PZPWL

Nowelizacja planu województwa powinna szerzej potraktować problematykę rozwiązań niezbędnych do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków oraz zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji, a także działań potrzebnych do przywracania zabytków do jak najlepszego stanu.

Autorzy kolejnej zmiany planu powinni również zweryfikować zawartość obowiązującego planu pod względem strefy kulturowej, tj. m.in. najcenniejszych zabytków oraz proponowanych szlaków kulturowych i turystycznych.

6) turystyki i wypoczynku;

Województwo lubuskie charakteryzuje się dobrymi walorami dla rozwoju turystyki i wypoczynku. Atrakcyjność turystyczna regionu określana jest przede wszystkim na podstawie walorów przyrodniczych i kulturowych analizowanego obszaru. Jako rejony turystyczne wymieniono: Pojezierze Lubuskie, Pojezierze Sławskie, Pojezierze Dobiegniewskie, Lubuskie Mazury, Jezioro Ciecz (Trzeñniowskie), Jezioro Łagowskie i Jezioro Paklicko Wielkie. Scharakteryzowano również walory turystyczno – wypoczynkowe powiatów, wg Lubuskiej Organizacji Turystycznej. Wskazano także atrakcje turystyczne regionu, najważniejsze szlaki turystyczne. Uznać należy, iż z perspektywy dokumentu jakim jest plan województwa zakres informacji dotyczący stanu istniejącego jest wystarczający. Rozważyć natomiast należy poszerzenie warstwy kierunkowej w tym zakresie.

7) strefy ekonomiczno – gospodarczej;

Strefa ekonomiczno – gospodarcza ma bardzo istotny wpływ na sferę planowania przestrzennego.

W zmianie planu wskazano na występujące na terenie województwa strefy rozwoju gospodarczego.

Tab. 13 Strefy rozwoju gospodarczego

Strefy rozwoju gospodarczego		
Lp.	Podstawowe koncentracje przestrzenne	Opis
1.	Węzeł Intermodalny Świebodzin	wytworzony w rejonie węzła autostradowego na A-2 łączącego się z drogą ruchu szybkiego S-3 i z obsługą kolejową. Strefa powyższa jako główna koncentracja centrów logistycznych i usługowo - gospodarczych odgrywać będzie zasadniczą rolę w przekształceniach gospodarczych regionu.
2.	Zagłębienie węgla brunatnego położone w okolicach Gubina, Lubska i Brodów	utworzone w oparciu o złożę węgla brunatnego Gubin i Gubin 1, wraz z elektrownią o mocy do 3000 MW.
3.	Kostrzyńsko-Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna (KSSSE), obejmująca podstrefy:	<ul style="list-style-type: none"> - Kostrzyn, Kompleks nr 1 (przeznaczenie terenu: teren przemysłowy, obszar: 65,36 ha), - Kostrzyn, Kompleks nr 2 (przeznaczenie terenu: teren przemysłowy, obszar: 70,36 ha), - Kostrzyn, Kompleks nr 3 (przeznaczenie terenu: teren przemysłowy, obszar: 55,92 ha), - Nowa Sól, Kompleks nr 1 (przeznaczenie terenu: teren przemysłowy, obszar: 94,79 ha), - Bytom Odrzański (przeznaczenie terenu: teren przemysłowy, obszar: 13,27 ha), - Słubice, Kompleks nr 2 (przeznaczenie terenu: teren przemysłowy, obszar: 96,90 ha), - Gorzów Wielkopolski: teren przemysłowy, obszar: 78,36 ha), - Gubin, Kompleks nr 1 i 2 (przeznaczenie terenu: teren przemysłowy, obszar: 13,22 ha), - Sulęcín, Kompleks nr 1 (obszar: 10,3 ha), - Lubska (obszar: 39,99 ha), - Zielona Góra (przeznaczenie terenu: teren przemysłowy, obszar: 57,19 ha), - Skwierzyna, Kompleks nr 1 i 2 (obszar: 12,20 ha), - podstrefa w Międzyrzeczu (przeznaczenie terenu: teren przemysłowy, obszar ok. 11 ha)

4.	Lubuski Park Przemysłowy (LPP).	LPP zlokalizowany będzie w Nowym Kisielinie na obszarze Gminy Zielona Góra. Kompleks terenów inwestycyjnych oraz transferu innowacji i technologii obejmie: 1. Lubuski Park Przemysłowy SSE (LPP), 2. Park Naukowo-Technologiczny Uniwersytetu Zielonogórskiego (PN-T UZ), 3. Strefę Aktywności Gospodarczej Lubuskiego Trójmiasta (SAG LT).
5.	Wałbrzyska Specjalna Strefa Ekonomiczna – Podstrefa Szprotawa	Proponowany teren o powierzchni 2,57 ha w obowiązującym planie zagospodarowania przestrzennego przeznaczony jest pod zabudowę przemysłową, magazynowo-składową, przemysłowo-składową.
6.	Witnicka Strefa Przemysłowa	teren o powierzchni ok. 22 ha strefa zlokalizowana jest w Witnicy, 20 km od Kostrzyna nad Odrą przeznaczony w planie zagospodarowania przestrzennego pod przemysł, składy, magazyny.
7.	Inkubatory przedsiębiorczości	związane są aktualnie z ośrodkami przemysłowymi w Żarach, Dobiegniewie i Zielonej Górze oraz dwa znajdujące się w Gorzowie Wlkp.
8.	Klustry przemysłowe	jednoczą zakłady o podobnym profilu. Obecnie tego typu formy umacniają się w Kostrzynie nad Odrą (branża papiernicza), w Gorzowie Wlkp. (branża metalowa), w Żarach (branża szkło, ceramika, wyroby drewnopodobne).
9.	Potencjalne elementy KSSE	Mogą nimi stać się lokalne Obszary Wytwórczości Gospodarczej, a w pierwszej kolejności już je wyznaczono w Żarach, Żaganiu, Krośnie Odrzańskim, Wschowie, Sulechowie.
10.	Kampus technologiczny tworzony wokół TPV na terenie KSSSE	działalność Zakładu Utylizacji Odpadów w zakresie eko-innowacji

Źródło: Zmiana PZPWL

Kolejnym elementem ekonomiczno – gospodarczym wymienionym w Zmianie PZPWL jest modernizacja i rozwój gospodarki rolnej. Zgodnie z zapisami Zmiany PZPWL dalszy rozwój wielofunkcyjnego rolnictwa w woj. lubuskim powinien zmierzać w kierunku:

- a) poszukiwania dodatkowego dochodu w gospodarstwie przez zwiększanie różnorodności produkcji w gospodarstwie rolnym (działalność pozarolnicza),
- b) pozarolniczej aktywności rodzin rolniczych,

- c) rolnictwa ekologicznego,
- d) rozwoju turystyki wiejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem agroturystyki i ekoturystyki.

Zgodnie ze Zmianą PZPWL należy dokonywać:

- a) racjonalizacji technologii produkcji,
- b) wprowadzanie innowacji i nowinek technologicznych,
- c) zmiany profilu lub skali produkcji,
- d) poprawy jakości produkcji, efektywności ekonomicznej,
- e) poprawy sytuacji w gospodarstwie w zakresie ochrony środowiska,
- f) poprawy warunków utrzymania zwierząt,
- g) poprawy higieny i bezpieczeństwa produkcji.

Waloryzację jednostek przestrzennych korzystnych dla rolnictwa i leśnictwa województwa lubuskiego oparto przede wszystkim o wskazania żyzności gleb, typu rzeźby, deniwelacji terenu, możliwości wystąpienia podtopień oraz bliskości obszarów chronionych i zwartych, dużych kompleksów leśnych. Ze względu na specyfikę poszczególnych gałęzi rolnictwa przy określaniu granic sugerowanych obszarów kierowano się nieco innymi kategoriami dla terenów pól i użytków zielonych.

Tab. 14 Waloryzacja jednostek przestrzennych korzystnych dla rolnictwa i leśnictwa

Waloryzacja jednostek przestrzennych korzystnych dla rolnictwa i leśnictwa				
Typy upraw	uprawa zbóż i roślin okopowych	Łąki i pastwiska preferencyjne	Sady	Zalesienia
preferowana lokalizacja	Wzniesienia Żarskie, Wzgórza Dalkowskie, Równina Wschowska, zlewnia rzeki Śląskiej Ochli, Równina Rzepińska, Pagórki Świebodzińsko-Sulęcińskie, Pagórki Międzyrzeckie, Bruzda Zbąszyńska i Kotlina Kargowska.	pradoliny: warszawsko-berlińska i toruńsko-egerswaldzka oraz południkowe doliny: Bobru, Nisy Łużyckiej i dolnej Obry.	okolice: Skwierzyny, Słońska, Gubina, Lubogoszczy k/Krosna Odrzańskiego, Świebodzina, Strzelec Krajeńskich, Ośna Lubuskiego, Górzycy, Sulechowa i innych	okolice: Skwierzyny, Słońska, Gubina, Lubogoszczy k/Krosna Odrzańskiego, Świebodzina, Strzelec Krajeńskich, Ośna Lubuskiego, Górzycy, Sulechowa, cały odcinek Lubuskiego Przełomu Odry, Dolina Bobru i Nisy Łużyckiej oraz

				tereny na wschód od Ośna Lubuskiego
--	--	--	--	-------------------------------------

Źródło: Zmiana PZPWL

W kontekście proponowanych programów rewitalizacji, rewaloryzacji obszarów zdegradowanych i zagrożonych zniszczeniem, najważniejsze z działań to: konieczność kompleksowego rozwiązania gospodarki wodno – ściekowej, szczególnie na terenach wiejskich, zminimalizowanie uciążliwości związanych z komunikacją samochodową (nadmierny hałas, emisja spalin, zanieczyszczenie powietrza, występowanie poważnych awarii, niedostateczna ilość obwodnic), konieczność uporządkowania gospodarki odpadami, szczególnie komunalnymi oraz zamknięcie i rekultywacja starych składowisk i likwidacja licznych tzw. dzikich wysypisk śmieci.

Choć zapisy tego rozdziału wydają się aktualne, poruszona tematyka wymaga uporządkowania redakcyjnego, ponieważ analizowane zagadnienia nie tworzą spójnej całości.

8) komunikacji i transportu;

Zagadnienie to jest szczególnie ważne dla zrównoważonego rozwoju województwa. Tylko sprawny układ komunikacyjny oraz transport na wysokim poziomie będą stanowić wartość dodaną rozwoju województwa. Poniższa tabela zawiera uaktualnienia względem zapisów obowiązującego planu województwa.

Tab. 15 Komunikacja i transport – najważniejsze inwestycje

Komunikacja i transport – najważniejsze inwestycje		
Lp.		Opis
1.	Układ komunikacyjny	- budowa autostrady A-2
		- budowa drogi ekspresowej S-3
		- budowa obwodnic miejscowości na drogach krajowych, a zwłaszcza: Wschowy, Szprotawy, Nowogrodu Bobrzańskiego (droga nr 27), Słubic i Krosna Odrzańskiego (droga nr 29), Kostrzyna nad Odrą (droga nr 31), Kargowej (droga nr 32)
		- budowa nowego przebiegu drogi nr 22 przez teren gminy Kłodawa (jako północne obejście aglomeracji Gorzowa Wlkp.) z przedłużeniem jej do Kostrzyna nad Odrą.
		- stworzenie korytarza (położonego na zachód od S-3), złożonego z dróg wojewódzkich o parametrach klasy G, łączących takie ośrodki jak: Iłowa – Żagań – Krosno Odrzańskie - Sulęcín – Gorzów Wlkp., a także trasy przygranicznej (równoległej w przybliżeniu do Nysy i Odry) o parametrach klasy Z-G.

		<p>- uzyskanie przez drogi krajowe docelowo parametru klasy GP, a przez drogi wojewódzkie - klasy G.</p> <p>- analiza możliwości odbudowy mostów granicznych zniszczonych podczas wojny oraz nowych połączeń na szczeblu samorządowym</p> <p>- przebudowa linii kolejowej E-20 – do uzyskania prędkości technicznej 200 km/h (docelowo 300 km/h)</p> <p>- przebudowa linii kolejowej CE-59 – do uzyskania prędkości technicznej 160 km/h</p>
2.	Komunikacja kolejowa	<p>- modernizacja linii kolejowej nr 3 (E-20 – CE-20; Berlin – Poznań - Warszawa)</p> <p>- modernizacja linii kolejowej nr 273 (CE-59; Szczecin - Wrocław – Międzyzlesie)</p> <p>- modernizacja linii kolejowej nr 14 (Wrocław / Leszno – Żary – Forst - Berlin). W skład tego ciągu komunikacyjnego wchodzi linie kolejowe nr 14 Łódź Kaliska – Leszno – Żagań – Żary – Forst oraz nr 275 Wrocław – Legnica – Żagań.</p> <p>- w ramach utworzenia sprawnego połączenia kolejowego Zielona Góra – Gorzów Wlkp. Od 15.12.2013 r. uruchomione zostaną 4 pary bezpośrednich pociągów na linii komunikacyjnej Zielona Góra – Sulechów – Babimost – Zbąszynem – Międzyrzecz – Skwierzyna – Gorzów Wlkp. Jest to możliwe dzięki projektom, dofinansowywanym ze środków UE w ramach LPRO (2007 – 2013):</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Modernizacja linii kolejowej nr 367 Zbąszynek – Gorzów Wlkp.” (inwestycja zakończona); • „Modernizacja linii kolejowej nr 358 Zbąszynek – Gubin na odcinku Zbąszynek – Czerwieńsk wraz z budową łącznicy Pomorsko – Przylep omijającej stację Czerwieńsk, etap I” (inwestycja zakończona); • „Zakup pasażerskiego taboru kolejowego do obsługi połączeń organizowanych przez Województwo Lubuskie” (4 spalinowe zespoły trakcyjne – graniczny termin dostawy pojazdów 13.12.2013 r.) <p>Dodatkowo poprawa jakości połączenia możliwa jest dzięki modernizacji odcinka Zielona Góra – Czerwieńsk w ramach projektu: „Modernizacja linii kolejowej nr 273 na odcinku Głogów - Zielona Góra – Rzepin – Dolna Odra” finansowanego ze środków budżetu państwa.</p>
3.	Komunikacja lotnicza	- budowa lotniska (trawiastego w I etapie) w rejonie Gorzowa Wlkp.

		- przebudowa lotniska w Przylepie koło Zielonej Góry i usprawnienie połączeń lotniczych (taksówki powietrzne) pomiędzy tym lotniskiem a lotniskiem regionalnym w Babimoście
		- usprawnienie połączeń drogowych i kolejowych pomiędzy lotniskiem w Babimoście a Zieloną Górą i Gorzowem Wlkp.
4.	Komunikacja wodna	- w Zmianie PZPWL podtrzymuje się programy przywracania żeglowności na całej długości projektowanej międzynarodowej odrzańskiej drogi wodnej E30 , z uzyskaniem docelowo klasy IV
		-podtrzymuje się programy zabezpieczenia żeglowności transportowej II klasy (w przyszłości do zmiany parametrów technicznych do IV klasy o znaczeniu międzynarodowym) jak również wykorzystania dla celów turystyki wodnej dolnej Warty i Noteci
		- szlaki wodne Nysy Łużyckiej i Bobru oraz Kwisy powinny być wykorzystane turystycznie jak również gospodarczo
5.	Transport intermodalny	- w rejonie ważnych węzłów (centrów) komunikacyjnych planuje się zorganizowanie stacji transportu kombinowanego (intermodalnego); droga – kolej oraz centrów logistycznych. Proponowane lokalizacje: Rzepin, Świebodzin, Nowa Sól, Skwierzyna, Zbąszynek, Kostrzyn nad Odrą.

Źródło: Zmiana PZPWL

Generalnie założenia komunikacyjno – transportowe uznać należy za słuszne, jednakże ze względu na cały czas postępujące zmiany powinny zostać uaktualnione przy kolejnej edycji planu województwa.

Inwestycja: „Stworzenie korytarza (położonego na zachód od S-3) złożonego z dróg wojewódzkich o parametrach klasy G, łączących takie ośrodki jak: Iłowa-Żagań- Krosno Odrzańskie-Sulęcín-Gorzów Wlkp” wymieniona w powyższej tabeli przy kolejnej zmianie planu powinna podlegać ponownej analizie ze względu na kontrowersje z nią związane.

9) infrastruktury technicznej;

Źródła wytwórcze energii elektrycznej w województwie lubuskim należą do najnowszych i najnowocześniejszych w kraju. Zapotrzebowanie na moc i energię elektryczną pokryte jest w 2/3 ze źródeł zlokalizowanych na obszarze województwa. Dynamiczna rozbudowa źródeł i rozwój energetyki odnawialnej wymagają rozwoju sieci 110 kV, a w przyszłości również sieci przesyłowej 220 kV i 400 kV. Uwarunkowania w zakresie rozwoju elektroenergetyki przytoczone w Zmianie PZPWL

zaczepnięto ze „Studium rozwoju systemów energetycznych w województwie lubuskim do roku 2025, ze szczególnym uwzględnieniem perspektyw rozwoju energetyki odnawialnej”. Od tamtego czasu poczyniono wiele kroków, aby rozpocząć m.in. realizację inwestycji polegającej na budowie kompleksu wydobywczos – energetycznego. Złoże zostało rozpoznane i wg przedsiębiorstwa PGE Gubin Sp. z o.o., jego eksploatacja jest opłacalna.

Województwo lubuskie posiada złoża węgla brunatnego umożliwiające produkcję energii elektrycznej na dużą skalę. W kolejnej edycji Zmiany PZPWL, realizując zapisy Strategii Województwa Lubuskiego należy szczególnie akcentować szanse z tym związane dla rozwoju gospodarczego całego regionu.

Warunki do wykorzystania energii wiatru do produkcji energii elektrycznej na terenie województwa lubuskiego są korzystne i dość korzystne. Zakłada się, że wykorzystanie energii wiatru w gminach województwa lubuskiego będzie realizowane głównie przez inwestorów indywidualnych. Istotne znaczenie dla zwiększenia wykorzystania energii wiatrowej na terenie województwa mieć będzie wspólne z inwestorami przezwyciężanie barier rozwoju energetyki wiatrowej, takich jak problemy z przyłączeniem do sieci; ograniczenia przestrzenne i środowiskowe, bariery społeczne i administracyjne.

Natomiast na małą skalę istnieją korzystne warunki zamiany energii potencjalnej wód na energię elektryczną. Wykorzystanie energii słonecznej do produkcji energii elektrycznej w gminach województwa lubuskiego będzie realizowane na bardzo małą skalę, jedynie przez inwestorów indywidualnych. Na obszarze woj. lubuskiego występują bogate złoża wód geotermalnych, a ich temperatura, szczególnie na północy województwa, wskazuje na możliwość ich wykorzystania do celów energetycznych (grzewczych).

Wydaje się ważnym poruszenie w nowej edycji zmiany planu zagadnienia związanego z lokalizacją urządzeń wytwarzających energię odnawialną o mocy przekraczającej 100 kW.

Uznaje się, że wypracowany system w zakresie elektroenergetyki za właściwy. Naturalnym jest konieczność modyfikacji kolejnych informacji w tym zakresie, ze względu na postępującą realizację inwestycji.

Telekomunikacja - dwa zasadnicze zagadnienia dotyczą dostępności infrastruktury szerokopasmowej oraz identyfikacji terenów zagrożonych wykluczeniem cyfrowym. Analizy wskazują, iż problemy z dostępem do Internetu występują głównie w miejscowościach liczących nie więcej niż 500 mieszkańców.

W województwie lubuskim obecnie występuje wystarczająca podaż energii na cele ogrzewania lokali i ciepłej wody użytkowej. Do najważniejszych źródeł ciepła w regionie należą elektrociepłownie w Zielonej Górze i Gorzowie Wielkopolskim, które ogrzewają większość odbiorców w tych miastach (około 70 %) i dysponują rezerwami mocy.

W zmianie PZPWL nakreślono kierunki działań związanych z gospodarką wodną:

- a) wdrażanie programów zaopatrzenia miast i gmin województwa lubuskiego w wodę,
- b) budowa i modernizacja sieci wodociągowych,
- c) modernizacja ujęć wody i stacji uzdatniania,
- d) likwidacja nieczystych ujęć wody.

Rozwój sieci gazowej wysokiego ciśnienia w województwie lubuskim wynika z położenia udokumentowanych złóż surowców, tranzytowego położenia województwa (relacja wschód – zachód), a także z przyrodniczych uwarunkowań (duża lesistość, rozległe doliny rzek, obszary Natura 2000) oraz z rozmieszczenia większych ośrodków, skupiających potencjalnych odbiorców. Dalsze polepszenie wykorzystania istniejących i nowych złóż gazu ziemnego nastąpi dzięki budowie kolejnych połączeń w obszarach i terenach górniczych oraz gazociągów przesyłających lokalny gaz ziemny do mieszalni w Kłodawie oraz do planowanej odazotowni w Grodzisku Wlkp. (Przedmiotowe inwestycje już funkcjonują, także należy zbadać to zagadnienie w nowej odsłonie).

Zadania z gospodarki ściekowej do przeprowadzenia to:

- realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków (dalsza kanalizacja województwa),
- budowa oczyszczalni przydomowych w sytuacji nieopłacalności budowy sieci kanalizacyjnej,
- zmniejszenie ilości zanieczyszczeń będących wynikiem gospodarki rolnej,
- budowa biogazowni m.in. w celu zagospodarowania ścieków z hodowli,
- minimalizacja wpływu przemysłu na jakość wód.

W ramach „Programu ochrony środowiska województwa lubuskiego” na zlecenie samorządu wojewódzkiego opracowano „Plan gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego”. Plan ten określa główne cele i zadania dotyczące gospodarki odpadami m.in. dla sektora komunalnego. Prognozuje się także wzrost wytwarzanych osadów ściekowych. Jako ogólny cel średniookresowy przyjęto zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów oraz wdrożenie nowoczesnego systemu ich odzysku i unieszkodliwiania. W oparciu o diagnozę stanu środowiska, uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne polityki ochrony środowiska oraz wymagania w zakresie jakości środowiska i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych (określone stosownymi ustawami, aktami wykonawczymi i rozporządzeniami, planami implementacyjnymi dyrektyw UE) - poniżej

przedstawiono priorytetowe komponenty środowiska bądź uciążliwości wraz z głównymi kierunkami działań zmierzających do systematycznej poprawy jakości środowiska i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody. Są to:

a) ochrona wód, w szczególności:

- Ochrona zlewni Obrzycy i Obry,
- Ochrona zlewni Drawy,
- Ochrona zlewni jezior,
- Poprawa gospodarki wodno-ściekowej, zwłaszcza na obszarach wiejskich,
- Ograniczanie zanieczyszczeń obszarowych,
- Poprawa zabezpieczeń przeciwpowodziowych z uwzględnieniem ochrony ekosystemów wodnych w tym lasów łęgowych.

b) ochrona powierzchni ziemi przed odpadami. Dotyczy to przede wszystkim większego wykorzystania odpadów komunalnych, które obecnie są głównie składowane. Rozwiązanie tego problemu wymaga wsparcia ze strony samorządu województwa, szczególnie w zakresie: minimalizacji ilości wytwarzanych odpadów oraz wprowadzenia systemowej gospodarki odpadami komunalnymi, nowoczesnego systemu unieszkodliwiania i gospodarczego wykorzystania odpadów powstających w sektorze gospodarczym.

W ustawie o opadach z dnia 14 grudnia 2012 r. zawarte są przepisy określające ogólne zasady gospodarki odpadami, plany gospodarki odpadami, uprawnienia wymagane do gospodarowania odpadami, zasady prowadzenia rejestrów podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami, jak również zasady prowadzenia ewidencji odpadów. Ponadto na mocy przepisów nowej ustawy utworzona będzie Baza danych o produktach i opakowaniach oraz gospodarce odpadami (tzw. BDO), która zastąpi obecną bazę – Zintegrowany System Odpadowy. Nowa ustawa określa szczegółowo wymagania dotyczące prowadzenia procesów wytwarzania odpadów. W kolejnej zmianie planu należy przeanalizować zapisy planu pod tym kątem.

W zakresie innych elementów infrastruktury technicznej wskazane jest usystematyzowanie i zmiany redakcyjne w tekście.

10) strefy obronności i bezpieczeństwa;

Do potencjalnych zagrożeń mogących doprowadzić do sytuacji kryzysowych należy zaliczyć:

- pożary przestrzenne kompleksów leśnych oraz zwartej zabudowy, (dotyczy to szczególnie miast otoczonych ciasnym pierścieniem lasów, takich jak: Zielona Góra, Rzepin, Nowogród Bobrzański, Czerwieńsk, Małomice, Cybinka, Gozdnicza),

- powódzie,
- zagrożenie chemiczne, biologiczne i radiacyjne,
- epidemie chorób ludzi i zwierząt oraz inwazje szkodników zwierząt i roślin,
- katastrofy budowlane i techniczne,
- awarie infrastruktury komunalnej,
- naruszenie porządku publicznego, akty terroru, odnalezienie niewypałów i materiałów wybuchowych,
- anomalie pogodowe: wichury, huragany, gwałtowne opady atmosferyczne, susze,
- demonstracje, zamieszki, niepokoje społeczne.

Uznaje się w tym zakresie ustalenia za aktualne, niemniej przy opracowaniu nowelizacji planu trzeba skonfrontować ustalenia z obecnie obowiązującymi przepisami prawa.

11) struktury osadniczej regionu;

Prawidłowo rozpoznana została struktura osadnicza regionu.

Tab. 16 Struktura osadnicza regionu.

Struktura osadnicza regionu		
Grupy miast	Liczba ludności	Miasta
Miasta duże	Powyżej 100 tys.	Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski
Miasta średniej wielkości	Od 10 do 100 tys.	Drezdenko, Gubin, Kostrzyn nad Odrą, Krosno Odrzańskie, Lubsko, Nowa Sól, Międzyrzecz, Skwierzyna, Słubice, Strzelce Krajeńskie, Sulechów, Sulęcín, Szprotawa, Świebodzin, Wschowa, Żagań, Żary.
Małe miasta	Poniżej 10 tys.	Zbiór bardzo silnie zróżnicowany, zarówno pod względem stanu budownictwa i infrastruktury, jak i pełnionych funkcji. Część małych miast, w tym wiele miejscowości wypoczynkowych, położonych w zasięgu bezpośredniego oddziaływania dużych miast ma dobre perspektywy rozwoju. Niektóre miasta województwa lubuskiego mogą stać się punktami docelowymi nowych inwestycji związanych z kapitałem zagranicznym.
Osadnictwo wiejskie	Na obszarach wiejskich wyodrębnionych wg kryterium administracyjnego, gęstość zaludnienia wynosi średnio 50 osób/km ² i jest silnie zróżnicowana regionalnie. Duża ilość gmin wiejskich to obszary kumulacji barier rozwojowych, gdzie jednocześnie występuje wiele negatywnych czynników: niekorzystna struktura demograficzna, rozproszone osadnictwo, niski poziom infrastruktury itd. Przejawem „zapóźnienia” cywilizacyjnego niektórych obszarów wiejskich jest znacznie niższe niż w miastach wyposażenie gospodarstw domowych w urządzenia sanitarne i nowoczesne instalacje grzewcze, a także w infrastrukturę chroniącą środowisko naturalne.	

12) ośrodków informacji turystycznej

Pod względem decyzyjności i samodzielności w realizowaniu programów rozwoju społeczno – gospodarczego w Regionie, podstawową rolę pełnią samorządy terytorialne. Znaczenie turystyki i miejsce, jakie zajmuje w realizacji tej polityki zależą od zaangażowania jednostek zajmujących się tą dziedziną (wydziały, departamenty i biura promocji).

Kierunki rozwoju turystyki oraz zasięg promocji kształtowane są także przez funkcjonujące na danym obszarze organizacje i stowarzyszenia. Poruszone zagadnienia nie są do końca adekwatne do przedstawionego tematu. Rozdział wymaga usystematyzowania i zmian redakcyjnych.

9. Podsumowanie

Ocena realizacji Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego dotyczy okresu od uchwalenia planu w dniu 21 marca 2012 r.

Analizując wnioski ze strategii, programów i innych dokumentów wykonanych na szczeblu unijnym zauważyć należy, iż krajowe dokumenty strategiczne w swoich zapisach respektują politykę unijną w zakresie planowania przestrzennego. Biorąc pod uwagę hierarchizację dokumentów to właśnie dokumenty krajowe transponują przepisy unijne, natomiast dokumenty wojewódzkie uwzględniają ustalenia dokumentów krajowych. Kolejna Zmiana PZPWL musi zatem być zgodna z nadrzędnymi dokumentami krajowymi.

Analiza dokumentów strategicznych wykonanych na szczeblu krajowym prowadzi do wniosku, że koniecznym jest dokonanie zmiany PZPWL. Poza tym koniecznym, zgodnie z KPZK powinno być wykonanie planów obszarów funkcjonalnych Gorzowa Wlkp. i Zielonej Góry oraz strategii dla tych obszarów.

W KPZK 2030 przejęto obowiązek wdrożenia ustaleń i zaleceń, odnoszących się do działań wobec wskazanych w dokumencie obszarów funkcjonalnych oraz wdrożenia działań o charakterze planistycznym w formie opracowania strategii, planów i studiów zagospodarowania przestrzennego.

KPZK 2030 wyznacza w ramach województwa lubuskiego:

- 1) dwa obszary funkcjonalne ośrodków miejskich wojewódzkich o znaczeniu krajowym, których delimitacja w planie zagospodarowania przestrzennego województwa powinna zostać przeprowadzona przy zastosowaniu jednolitych kryteriów wypracowanych wspólnie przez stronę rządową i samorządową przy udziale partnerów społecznych i gospodarczych;
- 2) wiejskie obszary funkcjonalne:

- a) uczestniczące w procesach rozwojowych, które powinny zostać wyznaczone w ramach strategii rozwoju województwa i PZPW jako obszary o dobrych warunkach do rozprzestrzeniania się procesów rozwojowych,
- b) wymagające wsparcia procesów rozwojowych, które obowiązkowo powinny zostać ujęte:
  - w ramach wojewódzkich strategii rozwoju jako ustalenie wiążące,
  - w PZPW dla rozwiązania wskazanych problemów;

Zgodnie z rysunkiem KPZK 2030 – „Potencjalne konflikty funkcjonalno-przestrzenne”, w ramach województwa lubuskiego, poprzez wyznaczenie stosownych obszarów funkcjonalnych, należy podjąć działania przeciwdziałające konfliktom funkcjonalno-przestrzennym, w tym m.in.:

- 1) antropopresji na wskazanych obszarach Natura 2000;
- 2) uwzględnieniu obszarów chronionych przy wyborze przebiegu:
  - a) inwestycji infrastrukturalnych, w tym drogowych lub kolejowych,
  - b) kolei dużych prędkości,
  - c) zwiększenia przepustowości dróg ekspresowych lub wybudowania nowych autostrad;
- 3) związane z uruchamianiem złóż węgla kamiennego i brunatnego:
  - a) na obszarach Natura 2000,
  - b) związanych z zaburzaniem stosunków wodnych.

Część z wymienionych powyżej problemów (w aspekcie konfliktów funkcjonalno-przestrzennych) Plan zagospodarowania przestrzennego województwa Lubuskiego z 2012 r. realizuje, jednakże winny zostać one poddane ponownej analizie.

Równocześnie część z przeanalizowanych dokumentów, programów i planów na szczeblu wojewódzkim wykazuje pewne niezgodności z obowiązującą zmianą PZPW. Wynika to między innymi z faktu, iż dokumenty te częstokroć odwołują się już do zaktualizowanych dokumentów strategicznych na szczeblu krajowym.

Co naturalne przy opracowaniu nowej edycji Zmiany PZPW należy przeanalizować zmiany w przepisach prawnych mające wpływ na kształt dokumentu wojewódzkiego.

Zasadnicze elementy związane z siecią osadniczą województwa jak się wydaje pozostają niezmiennie. Stojąc przed koniecznością aktualizacji Zmiany PZPW (w związku z wejściem w życie m.in. KPZK) właściwym będzie ponowne przeanalizowanie priorytetów polityki przestrzennej województwa lubuskiego. Biorąc pod uwagę, iż tworzenie planu województwa to proces rozciągnięty w czasie należy też przeanalizować wszystkie niezbędne, aktualne dane statystyczne dotyczące województwa.

Podsumowując zauważyć należy, iż obowiązujący dokument wymaga uaktualnienia ze względu na zmianę dokumentów zarówno krajowych (Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego) jak i wojewódzkich (przede wszystkim Strategia Rozwoju Województwa).

Szczegółowych rozważań wymagają obszary funkcjonalne Zielonej Góry i Gorzowa Wlkp. Uporządkowania i uaktualnienia wymagają zagadnienia związane z ochroną środowiska, zabytków oraz demografią i infrastrukturą techniczną.

Rekomenduje się przystąpienie do opracowania zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego. Równocześnie należy przystąpić do opracowania planów zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju dla obszarów funkcjonalnych Zielonej Góry i Gorzowa Wlkp.

II. Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego.

Przedstawiony raport dotyczy stanu zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego. Ze względu na stosunkowo krótki przedział czasowy od momentu uchwalenia zmiany planu do momentu sporządzenia raportu wykorzystano dane statystyczne z lat 2012 i 2011. Równocześnie nie analizowano szczegółowo zapisów dokumentów strategicznych na szczeblu wojewódzkim i krajowym uznając, iż zapisy te omówione zostały w części: „Przeгляд zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa lubuskiego”.

1. Struktura przestrzenna województwa, użytkowanie terenu i system sieci osadniczej.

Struktura przestrzenna województwa

Struktura przestrzenna województwa lubuskiego ustalona m.in., w obowiązującym dokumencie – Zmianie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego opiera się na dwóch podstawowych osiach:

1) antropogenicznych (oś wschód - zachód: II Paneuropejski Korytarz Transportowy i III Paneuropejski Korytarz Transportowy oraz oś północ – południe: dwubiegunowe powiązanie ośrodków krajowych – Gorzów Wlkp. i Zielona Góra);

2) przyrodniczych (oś wschód – zachód w środkowej części regionu: dolina Odry przechodząca w oś północ – południe wzdłuż granicy państwa oraz oś wschód - zachód: dolina Noteci i Warty).

Jako główne elementy krystalizujące strukturę przestrzenną Województwa Lubuskiego przyjęto:

- pasma rozwoju ,
- obszary węzłowe,
- zespoły miast,
- miejskie ośrodki rozwoju.

Główne pasma rozwoju:

- Pasma rozwoju Gorzów Wlkp. – Zielona Góra – Nowa Sól o znaczeniu europejskim z krajowymi ośrodkami rozwoju: Zielona Góra, Gorzów Wlkp. i lotniskiem w Babimoście jako główną osią rozwoju województwa lubuskiego,
- Pasma rozwoju wzdłuż rzeki Odry i Nysy Łużyckiej (do projektowanej autostrady A-18 na południu) z ośrodkami o znaczeniu regionalnym: Kostrzyn nad Odrą, Słubice, Gubin,
- Kostrzyn nad Odrą – Gorzów Wlkp. – Strzelce Krajeńskie – Drezdenko.

Obszar węzłowy:

Obszar obejmujący skrzyżowanie autostrady A-2 i drogi ekspresowej S-3 w rejonie miejscowości Świebodzin i Międzyrzecz.

Zespoły miast:

- Zespół Sulechów – Zielona Góra – Nowa Sól (Lubuskie Trójmiasto),
- Zespół Gorzów Wlkp. – Skwierzyna,
- Zespół Żary – Żagań – Szprotawa.

Miejskie ośrodki rozwoju:

- Dwubiegunowo połączone ośrodki miejskie: Zielona Góra – Gorzów Wlkp., o znaczeniu krajowym I rzędu, generujące rozwój województwa lubuskiego,
- Ośrodki o znaczeniu regionalnym II rzędu – Nowa Sól, Żary, Żagań, Gubin, Słubice, Kostrzyn nad Odrą, Świebodzin, Międzyrzecz,
- Ośrodki o znaczeniu ponadlokalnym – Szprotawa, Sulechów, Skwierzyna, Krosno Odrzańskie, Strzelce Krajeńskie, Drezdenko, Sulęcín, Wschowa.

Użytkowanie terenu

Tab. 17. Stan geodezyjny i kierunki wykorzystania powierzchni województwa

Lp.	Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha
	Powierzchnia ogólna	1398788
	Użytki rolne, w tym:	567814
1.	Grunty orne, sady, łąki i pastwiska trwałe	543879
2.	Grunty rolne zabudowane	14378
3.	Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	716955
	Grunty zabudowane i zurbanizowane, w tym:	62413
4.	Tereny mieszkaniowe	8591
5.	Tereny przemysłowe	3039
6.	Tereny komunikacyjne	39218
7.	Użytki kopalne	718
	Grunty pod wodami powierzchniowymi	24986
8.	płynącymi	21850
9.	stojącymi	3136
	Nieużytki	17285

Źródło: Rocznik statystyczny woj. Lubuskiego 2012

Użytkowanie terenu przedstawione zostało na mapie nr 5.

System sieci osadniczej

Województwo lubuskie posiada policentryczną sieć osadniczą.

Zgodnie z danymi z Rocznika Statystycznego Województwa Lubuskiego 2012 sieć osadniczą stanowią 1419 jednostki osadnicze, w tym 42 miasta. Struktury miejskie wykazują znaczne dysproporcje pod względem wielkościowym. Najwięcej jest miast małych, poniżej 5000 mieszkańców. W odniesieniu do struktury wiejskiej, wysoki udział stanowią (około 95%) wsie o bardzo małym zaludnieniu (poniżej 300 mieszkańców). Podział administracyjny stanowi 12 powiatów, dwa miasta na prawach powiatu oraz 83 gminy. Zgodnie z danymi – wg Banku Danych Lokalnych stan na 31.XII.2012 r. powierzchnia województwa wynosi 13988 km², ludność 1023,3 tys., w tym 647,6 tys. ludność miast 375,7 tys. ludność wsi; gęstość zaludnienia 73 osoby/km². Podział administracyjny województwa przedstawia zał. 1 do niniejszego opracowania.

Hierarchia struktury osadniczej

Poziom krajowy stanowią dwa ośrodki: Zielona Góra, Gorzów Wlkp.

Poziom – regionalny: Gubin miasto, Kostrzyn nad Odrą, Międzyrzecz, Nowa Sól miasto, Słubice, Świebodzin, Żagań miasto, Żary miasto;

Poziom – ponadlokalny: Babimost, Deszczno, Drezdenko, Kargowa, Krosno Odrzańskie, Lubsko, Łagów, Łęknica, Nowa Sól gmina, Otyń, Pszczew, Rzepin, Skwierzyna, Sława, Strzelce Krajeńskie, Sulechów, Sulęcín, Szprotawa, Torzym, Wschowa, Zielona Góra gmina, Żagań gmina, Żary gmina.

Poziom – obsługi lokalnej – Bledzew, Bobrowice, Bogdaniec, Bojadła, Brody, Brzeźnica, Bytnica, Bytom Odrzański, Cybinka, Czerwieńsk, Dąbie, Dobiegniew, Gozdnica, Górzycza, Gubin gmina, Iłowa, Jasień, Kłodawa, Kolsko, Kożuchów, Krzeszyce, Lipinki Łużyckie, Lubiszyn, Lubniewice, Lubrza, Małomice, Maszewo, Niegosławice, Nowe Miasteczko, Nowogród Bobrzański, Ośno Lubuskie, Przewóz, Przytoczna, Santok, Siedlisko, Skape, Słońsk, Stare Kurowo, Szczaniec, Szlichtyngowa, Świdnica, Trzciel, Trzebiechów, Trzebiel, Tuplice, Witnica, Wymiarki, Zabór, Zbąszynek, Zwierzyn.

Ryc.13 Podział województwa na podregiony: gorzowski i zielonogórski

Źródło: stat.gov.pl

Główne osie struktury przestrzennej województwa, pasma rozwoju, obszary węzłowe, zespoły miast, miejskiej ośrodki rozwoju i struktura sieci osadniczej wskazana została na załączniku graficznym nr 2 do niniejszego opracowania.

2. Środowisko przyrodnicze.

2.1. Stan środowiska przyrodniczego.

Aktualna, roczna ocena jakości powietrza województwa lubuskiego za rok 2012 wykonana została w układzie strefowym. Badaniu poddano strefy miast Gorzów Wlkp. oraz Zielona Góra. Dodatkowo przeanalizowano pozostały obszar województwa – strefę lubuską.

Tab. 18. Strefy oceny jakości powietrza w województwie lubuskim.

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	Powierzchnia strefy [km ²]	Liczba mieszkańców strefy
1.	miasto Gorzów Wlkp.	PL0801	86	124 554
2.	miasto Zielona Góra	PL0801	58	119 197
3.	strefa lubuska	PL0803	13988	779 407

Źródło: dane RDOŚ w Gorzowie

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza w województwie lubuskim jest tzw. emisja antropogeniczna, wynikająca z działalności ludzi. Emisja antropogeniczna obejmuje emisję z zakładów przemysłowych i energetycznych, tzw. emisję niską - z gospodarki komunalnej (kotłownie, indywidualne paleniska domowe i prywatne zakłady) oraz emisję komunikacyjną.

Tab. 19 Emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych przez zakłady szczególnie uciążliwe w latach 2002-2011

Obszar	Emisja pyłów [tys. Mg/rok]									
	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.	2008 r.	2009 r.	2010 r.	2011 r.
woj. lubuskie	4,4	3,2	3,1	2,8	2,5	1,6	1,4	1,4	1,4	1,3
Polska	140,3	134,7	123,7	110,5	102,5	94,8	76,8	61,7	62,5	57,5
udział % zakładów woj. lubuskiego	3,1	2,4	2,5	2,5	2,4	1,7	1,8	2,2	2,2	2,3

Źródło: Rocznej oceny jakości powietrza w województwie lubuskim na podstawie badań emisji wykonanych w 2012 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze

Jak pokazują powyższe wyniki rok rocznie emisja pyłów i gazów przez zakłady szczególnie uciążliwe zmniejsza się. W świetle oceny stężeń zanieczyszczeń w powietrzu występujących w 2012 r. na obszarze województwa lubuskiego, dokonanej pod kątem ochrony zdrowia, wszystkie strefy zaliczono do klasy C, ze względu na przekroczenia dopuszczalnych i docelowych stężeń substancji w powietrzu.

W świetle oceny stężeń zanieczyszczeń w powietrzu występujących w 2012 r. na obszarze strefy lubuskiej, dokonanej pod kątem ochrony roślin stwierdzono stężenia ozonu (wskaźnika AOT40) przekraczające poziom celu długoterminowego, którego termin osiągnięcia wyznaczono na 2020 rok. Stan/potencjał ekologiczny jednolitych części wód rzek województwa lubuskiego objętych monitoringiem w 2010 r. przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska wykazał, iż stanem dobrym charakteryzują się jedynie 3 rzeki, zdecydowana większość, tj. 20 stanem umiarkowanym i 2 rzeki stanem słabym. Najlepiej w tym zestawieniu prezentowały się rzeki: Mirotki, Czernica i Młynica, najgorzej natomiast Biała Woda i Kozusznica.

Na obszarze województwa lubuskiego w latach 2010-2012, w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, przebadano i oceniono ogółem 56 jezior. Łączna powierzchnia badanych jezior wyniosła 7.973,7 ha, natomiast łączna objętość wód wyniosła 426.051 tys. m³. W latach 2010-2012 stan ekologiczny bardzo dobry stwierdzono w 13 jeziorach, natomiast stan dobry w 15 jeziorach. Stan umiarkowany stwierdzono w 12 jeziorach, stan słaby – w 7 jeziorach, natomiast stan zły – w 9 jeziorach. Wśród wskaźników biologicznych najczęściej występujące wartości poniżej stanu dobrego odnotowano dla chlorofilu „a” oraz makrofitów (ESMI), natomiast wśród elementów fizykochemicznych wartości te dotyczyły najczęściej warunków tlenowych (nasylenie hypolimnionu tlenem, zawartość tlenu nad dnem) oraz przezroczystości. Ocena stanu chemicznego dokonana łącznie dla 10 jezior wykazała w przypadku 1 jeziora stan chemiczny dobry. Pozostałe 9 jezior osiągnęło stan chemiczny poniżej dobrego. Ogólna ocena stanu jednolitych części wód jezior wykazała, że 1 jezioro osiągnęło stan dobry, a 33 jeziora stan zły. Dla pozostałych 22 jezior nie określono ogólnej oceny stanu. Szczegółowe informacje w tym zakresie znajdują się w opracowaniu Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Zielonej Górze: „Ocena stanu jednolitych części wód jeziornych na obszarze woj. lubuskiego w latach 2010-2012”.

W ramach monitoringu hałasu komunikacyjnego w roku 2012 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze przeprowadził pomiary na terenie następujących miast: Nowogród Bobrzański, Międzyrzecz, Słubice, Strzelce Krajeńskie, Sulęcín i Nowa Sól. Na ww. terenach zidentyfikowano i wytypowano do badań monitoringowych potencjalne obszary szczególnego zagrożenia hałasem - w wyniku analizy sposobu zagospodarowania terenów wokół głównych szlaków komunikacyjnych województwa oraz w oparciu o dane pomiarowe z lat ubiegłych.

Tab. 21 Zestawienie przekroczeń poziomu dopuszczalnego

Nr punktu	Miejsce pomiaru		Poziom dopuszczalny L_{Aeq} [dB]		Przekroczenie poziomu dopuszczalnego w porze dziennej [dB]	Przekroczenie poziomu dopuszczalnego w porze nocnej [dB]
			w porze dziennej	w porze nocnej	10 m od krawędzi jezdni	10 m od krawędzi jezdni
1	droga krajowa nr 31	Słubice, ul. Wojska Polskiego 71	65	56	1,3	5,9
2	droga wojewódzka nr 137	Sulęcín ul. Poznańska 15 a	65	56	-	1,2
3	droga wojewódzka nr 137	Międzyrzecz, ul. Poznańska 38	65	56	1,5	2,0
4	droga gminna nr 102151 F	Międzyrzecz ul. Waszkiewicza 55	65	56	-	-
5	droga krajowa nr 22	Strzelce Krajeńskie, ul. Chrobrego	65	56	4,7	9,5
6	droga wojewódzka nr 292	Nowa Sól, ul. Zielonogórska	65	56	2,0	5,6
7	droga wojewódzka nr 289	Nowogród Bobrzański, ul. Pocztovej	65	56	-	-
8	droga krajowa nr 27	Nowogród Bobrzański, ul. Żarska	65	56	-	2,9
9	droga krajowa nr 27	Nowogród Bobrzański, Ul. Żarska 12	65	56	1,2	3,9
10	droga krajowa nr 27	Nowogród Bobrzański, ul. Polna	65	56	3,0	5,0

Źródło: Wyniki pomiarów hałasu komunikacyjnego wykonanych na terenie województwa lubuskiego w 2012 r., WIOŚ w Zielonej Górze

Wyniki pomiarów odniesiono do normy dla terenów mieszkaniowo-usługowych, która dla pory dnia wynosi 65 dB, 56 dB dla pory nocy oraz 68 dB dla poziomu długookresowego dla wszystkich dób w

roku i 59 db dla wszystkich nocy w roku, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2012 r. , poz. 1109). Na podstawie przeprowadzonych badań w 6 punktach stwierdzono przekroczenia poziomu dopuszczalnego w porze dnia, natomiast w porze nocy przekroczenia wystąpiły w 8 przypadkach. Dla jednego punktu, zlokalizowanego w Nowogrodzie Bobrzańskim, wyznaczono poziom długookresowy, który nie przekracza norm.

2.2 Walory przyrodnicze, formy ochrony przyrody.

Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona wynosi na obszarze województwa, zgodnie z danymi za rok 2011 (Ochrona środowiska w województwie lubuskim w latach 2009 – 2011, Zielona Góra 2012) - 544 366,6 ha co stanowi prawie 39% ogólnej powierzchni województwa. Równocześnie Parki Narodowe zajmują powierzchnię 13 642,8 ha. Na obszarze Województwa Lubuskiego istnieją dwa Parki Narodowe – Drawieński oraz Ujście Warty.

Teren Drawieńskiego Parku Narodowego i otuliny znajduje się na Równinie Drawskiej, która jest fragmentem Pojezierza Południowopomorskiego, w północno-zachodniej Polsce. Drawieński Park Narodowy odznacza się bogactwem występujących tu typów ekosystemów. Miarą tego bogactwa jest liczba 224 udokumentowanych zbiorowisk roślinnych. Powierzchniowo dominują lasy - stanowią ponad 80 proc. powierzchni Parku - przede wszystkim buczyny, łągi olszowe i olsy, a także płaty borów sosnowych. Charakterystycznymi elementami przyrody Parku są także torfowiska oraz ekosystemy wodne i łąkowe. Jeziora położone na obszarze Drawieńskiego Parku cechują się znaczną zmiennością pod względem trofii, powierzchni i głębokości. Kilka z nich wyróżnia się oryginalną fauną i florą. Faunę Parku reprezentuje ponad 200 gatunków kręgowców, wśród nich najliczniejszą gromadę stanowią ptaki. Występuje też bogactwo bezkręgowców pośród których są szczególnie cenne gatunki, zagrożone wyginięciem. Zwierzęciem herbowym Drawieńskiego Parku Narodowego jest wydra.

Park Narodowy Ujście Warty położony jest przy zachodniej granicy Polski, w części Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej, zwanej Kotliną Gorzowską. Płaskie, rozległe obszary Parku znajdują się w obrębie terasy niskiej rzeki Warty. Obecny krajobraz Parku to mozaika łąk, pastwisk, turzycowisk i trzcinowisk. Istniejące tu aktualnie zbiorowiska roślinne są typowe dla zagospodarowanych rolniczo dolin dużych rzek nizinnych. Do pierwotnego charakteru roślinności nawiązują zarośla wierzbowe, wykształcające się wtórnie przy korycie Warty zbiorowiska lasów łąkowych, a także pojedyncze, okazałe wierzy i wiązy. Na obszarze Parku Narodowego „Ujście Warty” zaobserwowano ponad 270

gatunków ptaków, z czego lęgi stwierdzono u więcej niż 170 gatunków. Kilkanaście z nich figuruje w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt, np.: bączek, ohar, cyraneczka, mewa mała, kulik wielki.

Na terenie województwa lubuskiego utworzonych (stan na dzień 31 grudnia 2012 r., Bank Danych Lokalnych) jest 61 rezerwatów przyrody. Ich łączna powierzchnia wynosi 3776,3 ha. Najwięcej spośród rezerwatów stanowią rezerваты leśne (34), następnie torfowiskowe (12), faunistyczne (6), wodne (4), florystyczne (2), stepowe (2) i jeden krajobrazowy.

Powierzchnia Parków Krajobrazowych wynosi 77 167,52 ha. Są to Parki Krajobrazowe: Ujście Warty, Łuk Mużakowa, Barlinecko – Gorzowski, Pszczewski, Krześciński, Łagowsko – Sulęciński, Przemęcki i Gryżyński.

Tab. 22 Charakterystyka Parków Krajobrazowych

Lp.	Nazwa Parku	Lokalizacja	Rok utworzenia	Charakterystyka
1.	Łagowsko-Sulęciński	gm. Łagów gm. Sulęcín	1985	Najciekawszym elementem Łagowsko-Sulęcińskiego Parku Krajobrazowego jest urozmaicona rzeźba terenu. Do najciekawszych fragmentów Parku należy łagowska rynna polodowcowa i położone w niej jeziora.
2.	Pszczewski	gm. Pszczew gm. Trzciel gm. Przytoczna gm. Międzyrzecz	1986	Teren Parku charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi i kulturowymi. Na obszarze Parku i otuliny znajduje się ponad 50 jezior o powierzchni powyżej 1 ha.
3.	Barlinecko - Gorzowski	gm. Kłodawa gm. Strzelce Krajeńskie	1991	Puszcza Barlinecka, zwana też Gorzowską, to duży kompleks leśny. Dominują tu lasy, zajmujące prawie 90% powierzchni. Drugim, ważnym elementem krajobrazu są liczne jeziora. Na terenie Parku stwierdzono występowanie ok. 700 gatunków roślin naczyniowych, 140 gatunków porostów, ponad 100 lęgowych gatunków ptaków.
4.	Gryżyński	gm. Skąpe gm.	1996	Atrakcyjność tego obszaru wynika przede

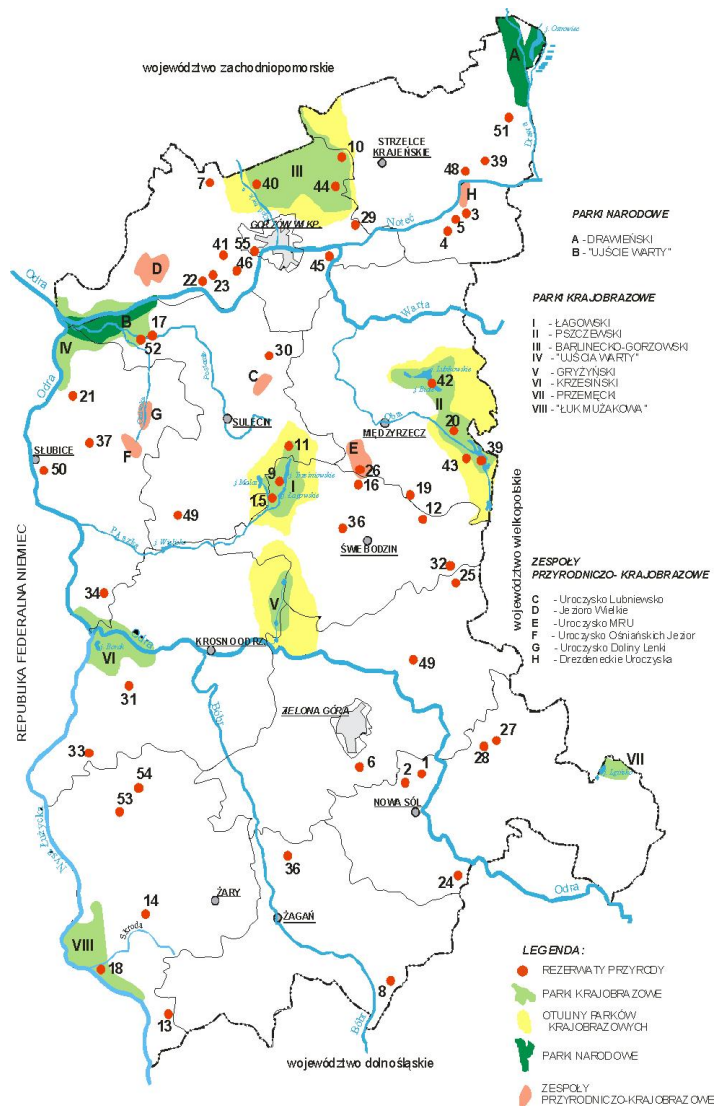
		Czerwieńsk gm. Bytnica Gm. Krosno Odrzańskie		wszystkim z niezwykłości krajobrazu. Obszar ten cechuje zróżnicowana rzeźba terenu, duże nachylenie zboczy, rynny, liczne jeziora polodowcowe, stawy, 152 źródła zboczowe, 17 torfowisk i pstrągowa rzeka Gryżynka.
5.	Przemęcki	gm. Wschowa	1991	Celem ochrony jest zachowanie interesujących fragmentów krajobrazu polodowcowego, populacji rzadkich i chronionych gatunków grzybów, roślin i zwierząt oraz ich siedlisk, torfowisk i innych środowisk wilgotnych oraz bagiennych, a także zachowanie naturalnych ekosystemów wodnych, utrzymanie walorów kulturowych, struktury przestrzennej terenów z uwzględnieniem swoistych cech miejscowego krajobrazu rolniczego.
6.	Ujście Warty	gm. Witnica gm. Górzycza gm. Słońsk gm. Kostrzyn	1996	Park ten to jeden z najcenniejszych pod względem ornitologicznym obszarów kraju. Powołano go dla ochrony rezerwatu przyrody "Słońsk", obejmuje rozlewiska Warty w jej dolnym biegu, kserotermiczne skarpy doliny Odry jak również wiele cennych zabytków kulturowych.
7.	Krzesiński	gm. Gubin gm. Maszewo gm. Cybinka	1998	Park obejmuje tereny pradoliny Odry i Nisy Łużyckiej o dużej wartości przyrodniczej i krajobrazowej. Na terenie Parku w miejscowości Kłopot zlokalizowane jest jedno z największych miejsc lęgowych bociana białego na terenie Polski Zachodniej.

8.	Łuk Mużakowa	gm. Brody gm. Tuplice gm. Trzebiel gm. Łęknica gm. Przewóz	2001	Park obejmuje tereny o cennych wartościach przyrodniczych, historycznych i kulturowych, położone w południowej części województwa lubuskiego w strefie pogranicza z Niemcami. Obszar Parku pokrywa się z zasięgiem Łuku Mużakowskiego, formy geologicznej znanej jako Łużycki Wał Graniczny. Łuk ten ma kształt podkowy otwartej ku północy, o długości 40 km i szerokości 3-4 km. Nysa Łużycka dzieli Łuk na dwie części w jednym z piękniejszych parków przypałacowych w Europie w miejscowości Łęknica. Należy podkreślić, iż Park Mużakowski został wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO i stanowi najwybitniejszy przykład osiągnięć europejskiej architektury ogrodniczej dziewiętnastego stulecia.
----	--------------	--	------	---

Źródło: dane Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gorzowie Wlkp.

Zgodnie z danymi GUS za rok 2011 w województwie lubuskim występuje 38 Obszarów Chronionego Krajobrazu o łącznej powierzchni 438 453,4 ha. Stanowi to łącznie z rezerwatami przyrody i innymi formami ochrony przyrody 31,3% powierzchni województwa ogółem. Obszary Natura 2000 występują w ilości 75, przy czym 12 z nich są to Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków, ogólna powierzchnia tych obszarów to 294 227,5 ha, 63 to Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk o powierzchni 188 536,5 ha. W roku 2012 zanotowano na obszarze województwa 1290 Pomników Przyrody. Obszary Natura 2000 przedstawione zostały na załączniku nr 4 niniejszego opracowania. Należy podkreślić, że sieć Natura 2000 obejmuje obszary o najcenniejszych walorach przyrodniczych na terytorium Unii Europejskiej, a za razem o najbardziej reprezentatywnej dla naszego kontynentu przyrodzie.

Ryc. 14 Obszary chronione w województwie lubuskim

Źródło: WIOŚ w Zielonej Górze

2.3. Lasy.

Lasy stanowiły według danych Rocznika Statystycznego Województwa Lubuskiego 2012 w 2011 r. 707 113 ha, co daje lesistość średnią na poziomie 49%. Województwo lubuskie zajmuje pierwsze miejsce w kraju pod względem lesistości. Największą lesistością (powyżej 50%) charakteryzują się powiaty: krośnieński, żarski, sulęciński, międzyrzecki i zielonogórski, natomiast najniższą powiat wschowski, nowosolski i świebodziński. Cały czas zauważalny jest wzrost lesistości. Przedstawia ją poniższa tabela.

Tab. 22 Lasy w województwie lubuskim

Wyszczególnienie:	2000	2005	2010	2011
Powierzchnia gruntów leśnych ogółem [ha]	692238	702436	706239	707113
Powierzchnia gruntów leśnych - lasy ogółem [ha]	672679	681639	685071	685975
Lesistość [%]	48,1	48,7	49	49
Grunty leśne publiczne ogółem [ha]	665134	673462	675515	675630
Grunty leśne prywatne [ha]	7545	8176	9557	10345

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Lubuskiego 2012

Zgodnie z Wielkoobszarową inwentaryzacją stanu lasów w Polsce wynik za okres 2008 – 2012 największy udział sosny zinwentaryzowano w lasach województwa lubuskiego - 80,7%. Według powyższego dokumentu, największą powierzchnię lasów w województwie lubuskim stanowią drzewostany w wieku 41-60 lat, zajmujące blisko 31% ogólnej powierzchni lasów. 2,2% powierzchnię zajmują drzewa najstarsze. Powierzchnie lasów według klas wieku przedstawiono w poniższej tabeli. Lesistość w województwie lubuskim przestawiono na załączniku nr 12 do opracowania.

Tab. 23 Powierzchnia lasów według klas wieku

Powierzchnia lasu	I klasa 1 – 20 lat	II klasa 21-40 lat	III klasa 41-60 lat	IV klasa 61-80 lat	V klasa 81-100 lat	VI klasa 101- 120 lat	VII klasa klasa > 121 lat	KO, KDO, BP*	Powierzchnia niezaliczana
ha	91721	100401	210596	108910	100273	38124	15041	5224	15 684
%	13,3	14,6	30,7	15,9	14,6	5,6	2,2	0,8	2,3

*KO – klasa odnowienia, KDO – klasa do odnowienia, BP – budowa przerębowa

Źródło: Wielkoobszarowa inwentaryzacja stanu lasów w Polsce wynik za okres 2008 – 2012

2.4. Kopaliny.

Kopaliny występujące na terenie województwa lubuskiego można podzielić na surowce energetyczne, surowce chemiczne, oraz surowce skalne. Miejscowe surowce naturalne to przede wszystkim zasoby żwiru, piasku i iłu. Kreda jeziorna wykorzystywana jest w rolnictwie jako wapno nawozowe. Udokumentowane są bogate zasoby węgla brunatnego. Ponadto stwierdzono występowanie gazu ziemnego, ropy naftowej i niewielkich ilości innych surowców mineralnych.

Do najważniejszych surowców energetycznych, których zasoby zbilansowano na terenie województwa lubuskiego zaliczyć można złoża:

- ropy naftowej,
- węgla brunatnego,

- gazu ziemnego i gazu ziemnego azotowego.

Poszukiwanie i eksploatacja złóż ropy naftowej i gazu ziemnego prowadzone jest przez Spółkę Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. o/Zielona Góra działającą na terenie zachodniej i północnej części Polski. Produkcja ropy naftowej Oddziału w Zielonej Górze kształtuje się obecnie na poziomie około 500 tys. ton/rok. Pochodzi ze złóż Jeniniec, Kosarzyn N, Kosarzyn-Breslack, Rybaki, Retno, Radoszyn, Kije, Mozów, Górzycyca. PGNiG Oddział w Zielonej Górze wydobywa rocznie ponad 3,5 mld m³ gazu ziemnego zaazotowanego, około 500,6 tys. ropy naftowej (dane za 2010 r.), oprócz tego pozyskuje w procesie produkcyjnym siarkę płynną, gaz płynny i hel. Większość pozyskiwanego gazu (około 80%) kierowana jest do krajowego systemu gazowniczego, pozostałą część produkcji Oddział sprzedaje na rynku lokalnych odbiorców. Na obszarze województwa lubuskiego, w granicach gmin Gubin (pow. Krośnieński) i Brody (pow. Żarski) zalegają złoża węgla brunatnego. Złożami węgla brunatnego przewidzianymi do eksploatacji są złoża „Gubin” i „Gubin1” w łącznej ilości ca 1,5 mld ton. Zasoby geologiczne złóż Gubin-Zasieki-Brody szacuje się (wg PIG) na około 2 miliardy ton węgla brunatnego. Złoża te uważane są za strategiczne z punktu widzenia wykorzystania węgla brunatnego w polskiej energetyce. Złoża Gubin-Zasieki-Brody to złoża prognostyczne, nie przewidziane obecnie do eksploatacji.

3. Dziedzictwo kulturowe.

Jako najistotniejszy element dziedzictwa kulturowego z zasobów materialnych województwa wyodrębnić należy: założenia urbanistyczne i ruralistyczne, wpisane do rejestru zabytków, obejmujące 27 miast i 2 wsie, w tym:

Zabytki o znaczeniu:

- ogólnoświatowym: „Park Mużakowski”, wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, jako jedyny obiekt w województwie lubuskim;
- europejskim: Łagów, Ośno Lubuskie, Brody, Kożuchów;
- ponadregionalnym: Bytom Odrzański, Lubsko, Żary, Żagań, Świebodzin, Międzyrzecz, Strzelce Krajeńskie;

Obiekty architektury sakralnej:

- o znaczeniu europejskim: Żagań - zespół poaugustiański, kaplica Grobu Chrystusa Króla, Gościkowo - Paradyż - zespół pocysterski, Katedra w Gorzowie Wlkp., kościoły w Kłępsku gmina Sulechów i Chlastawie gmina Zbąszynek, zespół pocysterski Rokitno gmina Przytoczna, kościół w Dąbroszynie gmina Witnica, zespół kościelny w Nowej Wsi gmina Bledzew, kościół parafialny w Dobiegniewie,

Strzelcach Krajeńskich, Ośnie Lubuskim, Słońsku, kościół p.w. św. Krzyża i p.w. Chrystusa Króla w Gorzowie Wlkp.; kościół w Marwicach, Gralewie, Lubiechni Wielkiej, Lubieniu w gminie Ośno Lubuskie, - o znaczeniu ponadregionalnym: Żagań - kościół p.w. św. Krzyża, zespół pofranciszkański, wieżakościół „Łaski”, kościoły farne Lubsko, Żary, Gubin (obiekt nie pełni obecnie funkcji sakralnych i nie jest w całości odbudowany po zniszczeniach wojennych, jest jednak systematycznie poddawany pracom porządkowo - renowacyjnym), kościoły parafialne w Kożuchowie, Szprotawie, Sulechowie, Świebodzinie, Brzeźnicy, Iłowej, kościoły w Nowogrodzie Bobrzańskim, Starym Żaganiu, dawny zbór kalwiński w Sulechowie, wieża kościoła pw. NMP w Kożuchowie, kościół parafialny w Skwierzynie, Sulęcinie, kościół parafialny i kościół poewangelicki w Międzyrzeczu Lubniewicach;

Zespoły i obiekty rezydencjonalne:

- o znaczeniu europejskim: Brody pałac Brühla, Żagań - pałac Wallensteinów, Żary – zamek Dewinów - Biebersteinów, pałac Promnitzów, Iłowa - założenie pałacowe, zespół pałacowy w Dąbroszynie gmina Witnica, zespół pałacowy w Drezdenku, zespół pałacowy w Żubrowie gmina Lubniewice, zamek joannitów w Słońsku; zespół pałacowy w Mierzęcinie,

- o znaczeniu ponadregionalnym: Kożuchów, Witków gmina Szprotawa, Świdnica, Siedlisko, Zatonie gmina Zielona Góra, Zabór, Chotków gmina Brzeźnica, Lasocin gmina Kożuchów, Trzebiechów, Bojadła, Trzebiel, Lipinki Łużyckie, Lubniewice, pałace w Rogach, Jarnatowie i Gliśnie w gminie Lubniewice, w Dietrzychowicach gmina Żagań, Kargowej, Sosny w gminie Witnica;

Zabytki techniki i przemysłu:

- o znaczeniu europejskim: Nowa Sól - most zwodzony, magazyny solne, gm. Dobiegniew – okolice Głuska - elektrownia wodna Kamienna na rzece Drawie, Bogdaniec - zespół młynów wodnych, Wymiarki - huta szkła; elektrownia wodna w Bledzewie, most kolejowy na Noteci koło Drezdenka, zabytkowy most kolejowy w miejscowości Stany (najdłuższy metalowy most kolejowy w Europie, o charakterze ufortyfikowanym);

- o znaczeniu ponadregionalnym: Sieniawa gmina Łagów - kopalnia węgla brunatnego, Szprotawa - odlewnia, Kożuchów - tramwaj konny, Zielona Góra - domki winiarzy, Gorzów Wielkopolski - spichlerz, browar w Witnicy, Krępa - fabryka tektury;

Stanowiska archeologiczne:

- o znaczeniu europejskim: Wicina gmina Lubsko - grodzisko łużyckie VI w p.n.e., "Wały Śląskie", Pszczew - 4 grodziska wczesnośredniowieczne, Santok - grodzisko i gródek obronny, Tarnawa Rzepińska gmina Torzym - grodzisko, Połęcko gmina Ośno Lubuskie - gródek średniowieczny;

- o znaczeniu ponadregionalnym: Polanowice gmina Gubin - grodzisko łużyckie, Klenica gmin Bojadła - grodzisko, Marcinów gmina Brzeźnica – cmentarzysko kurhanowe, Witków gmina Szprotawa - wieża rycerska;

Skanseny:

- o znaczeniu regionalnym - Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze z siedzibą w Ochli, muzeum techniki wiejskiej w Bogdańcu.

Miejsca pamięci: Żagań – m.in. dawny obóz jeniecki Stalag Luft III, Zasieki - fabryka amunicji, Kaława - Międzyrzecki Rejon Umocniony, Dobiegniew – dawny obóz jeniecki Oflag II C Woldenberg, Słońsk – dawny obóz koncentracyjny Sonnenburg; Samodzielny Publiczny Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Międzyrzeczu-Obrzycach,

Dodatkowo wspomnieć należy o trzech zachowanych historycznych cmentarzy, a dziś lapidariów rzeźby nagrobnej: we Wschowie, Kożuchowie i Bytomiu Odrzańskim.

Poza tym sklasyfikować należy miejsca historycznych bitew, takich jak bitwa pod Kunowicami, pod Kijami, pod Wschową.

Zbiory muzealne

- o znaczeniu krajowym i międzynarodowym: Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta w Gorzowie Wlkp., Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, Muzeum Wojskowe w Drzonowie, Muzeum w Międzyrzeczu, wyposażenie pałacu w Łłowej, wystrój i wyposażenie kościołów w Klępsku i Chlastawie oraz zespół szpitalny z kaplicą w Żaganii.

Dodatkowo wymienić należy: Muzeum Regionalne w Świebodzinie, Muzeum Miejskie w Nowej Soli, Muzeum Ziemi Wschowskiej oraz Muzeum Archeologiczne Środkowego Nadodrza w Zielonej Górze z siedzibą w Świdnicy (jest ono podstawowym miejscem ekspozycji obiektów pozyskanych z wykopalisk prowadzonych na obszarze grodziska w Wicinie).

Zabytki architektury militarnej:

- o znaczeniu europejskim: Twierdza Kostrzyn, Twierdza Drezdenko, Międzyrzecki Rejon Umocniony i fragment Wału Pomorskiego oraz Wały Śląskie;

- o znaczeniu ponadregionalnym: średniowieczne mury: Strzelce Krajeńskie, Ośno Lubuskie, Kożuchów.

Kolejną kategorią zabytków są sakralne zabytkowe budynki użyteczności publicznej jak np. ratusze (Zielona Góra, Bytom Odrzański, Świebodzin, Szprotawa, Międzyrzecz, Wschowa).

Wymienić następnie należy obiekty szpitalno – sanatoryjne (m.in. budynek dawnego sanatorium przeciwgruźliczego w Trzebiechowie o bogatym secesyjnym wyposażeniu i wystroju wnętrz).

Wśród miejscowości wyróżniających się zabytkową strukturą urbanistyczną wymienić należy przede wszystkim Wschowę oraz Drezdenko i Zieloną Górę.

4. Sfera społeczna

Na koniec 2012 r. województwo lubuskie zamieszkiwało 1023,3 tys. osób tj. o 159 więcej niż rok wcześniej. Po nieznacznym ubytku populacji, w roku 2012 r. odnotowano dodatni przyrost rzeczywisty ludności o 0,02%. W 2012 r. w miastach mieszkało 647,6 tys. osób, tj. o 1,1 tys. (0,2%) mniej niż przed rokiem. Liczba mieszkańców miast i ich udział w ogólnej liczbie ludności województwa maleje od końca lat 90. ubiegłego stulecia; obecnie ludność miejska stanowi 63,3% populacji (w 2000 r. – 64,7%). Wskaźnik urbanizacji jest wyższy niż średnio w kraju (60,6%) i lokuje województwo na 7 miejscu.

Tab. 24 Liczba ludności w woj. Lubuskim w 2012 r.

Lp.	Wyszczególnienie	2012 rok
1.	ogółem	1023317
2.	Mężczyźni	498430
3.	Kobiety	524887
4.	Miasta	647594
5.	Wieś	375723

Źródło: Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie lubuskim w 2012 r., US w Zielonej Górze

Dynamika zmian liczby ludności w latach 2011-2012 w województwie nie spowodowała większych różnic w rozmieszczeniu terytorialnym populacji. Ludność nadal koncentruje się wokół dużych ośrodków miejskich: Zielonej Góry, Nowej Soli, Żar i Gorzowa Wlkp.

Tab. 25 Ludność w województwie lubuskim w 2012 r. z podziałem na powiaty

Lp.	Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Liczba kobiet na 100 mężczyzn	Ludność miejska w %
1.	Województwo	1023317	498430	524887	105	63,3
Powiaty						
2.	Gorzowski	70010	34689	35321	102	35,9
3.	Krośniński	56751	27918	28833	103	51,2
4.	Międzyrzecki	58849	29079	29770	102	52,7
5.	Nowosolski	87984	42803	45181	106	64,9
6.	Słubicki	47329	23271	24058	103	64,1
7.	Strzelecko-drezdenecki	50664	25002	25662	103	47,2
8.	Sulęciński	35804	17860	17944	100	41,7
9.	Świebodziński	56666	27754	28912	104	48,0
10.	Wschowski	39434	19506	19928	102	49,7

11.	Zielonogórski	94561	46725	47836	102	36,8
12.	Żagański	82187	40117	42070	105	60,9
13.	Żarski	99446	48306	51140	106	61,1
Miasta na prawach powiatu:						
14.	Gorzów Wlkp.	124609	59381	65228	110	100,0
15.	Zielona Góra	119023	56019	63004	112	100,0

Źródło: Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie lubuskim w 2012 r., US w Zielonej Górze

Pod względem liczby ludności województwo lubuskie zajmuje 14 miejsce w kraju. Średnia gęstość zaludnienia, tj. liczba osób przypadających na 1 km² powierzchni województwa, w 2012 r. wyniosła 73 osoby. Gęstość zaludnienia przedstawia załącznik nr 9 niniejszego opracowania. Rezultatem przemian w procesach demograficznych, przede wszystkim głębokiej depresji urodzeniowej z lat 90-tych oraz z początku tego stulecia, jest znaczące zmniejszenie się liczby dzieci i młodzieży (0-17 lat) oraz wzrost liczby osób starszych. Natomiast w porównaniu z innymi regionami ludność województwa lubuskiego jest demograficznie stosunkowo młoda. Przyrost naturalny w województwie przedstawia załącznik nr 10.

Województwo lubuskie od lat cechuje deficyt migracyjny – liczba osób wymeldowujących się z pobytu stałego jest wyższa niż liczba osób meldujących się na pobyt stały. W 2012 r. w wyniku ruchów wędrowniczych liczba ludności w województwie zmniejszyła się o 0,6 tys.

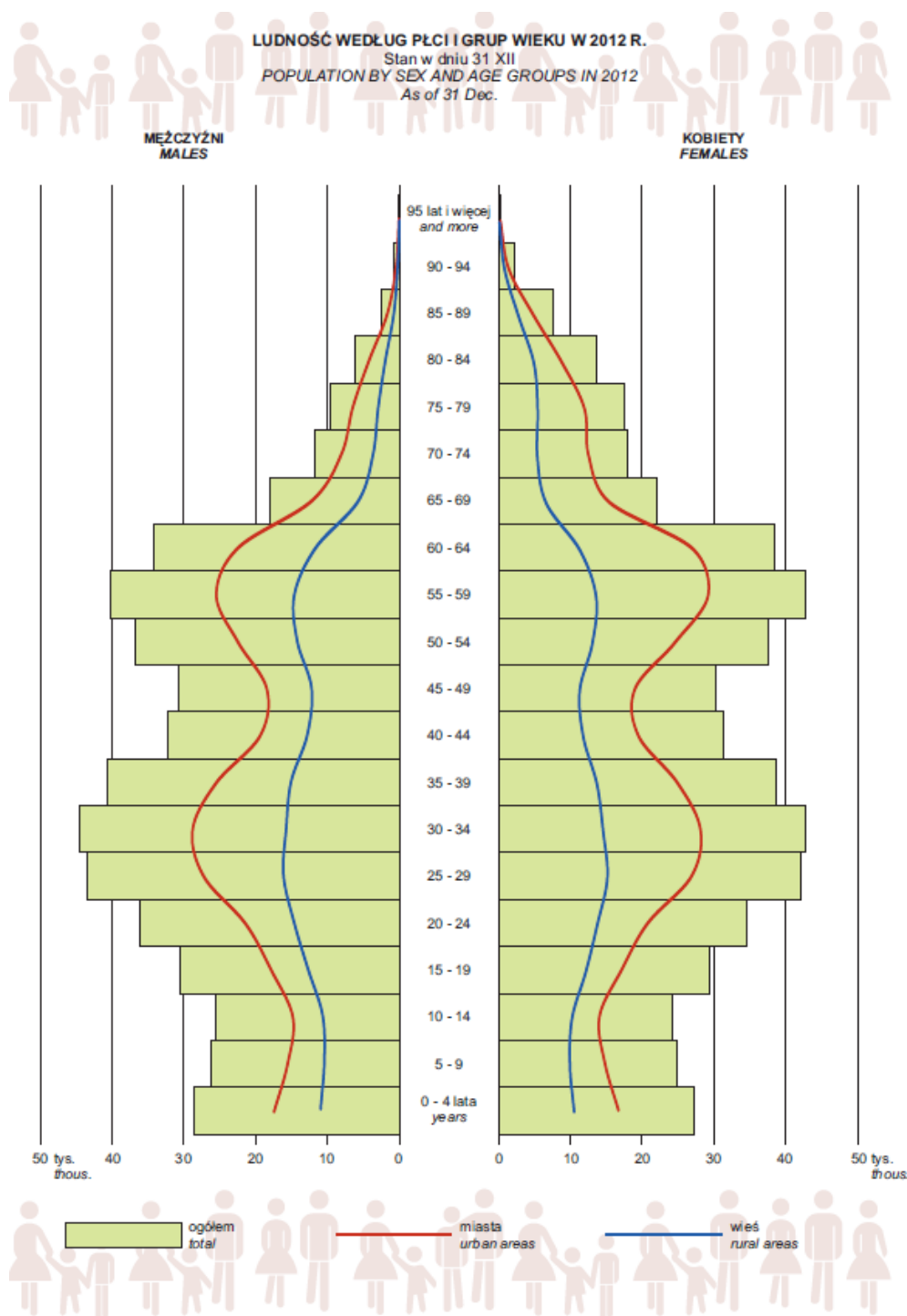
Ziemie Lubuską charakteryzuje niższy od średniej krajowej poziom wskaźnika aktywności zawodowej, który na koniec 2011 r. wynosił 55,7%, przy czym poziom wskaźnika zatrudnienia (50,3%) był również niższy do średniej w skali kraju. Wyższy poziom aktywności zawodowej zauważyć można wśród mieszkańców miast oraz wśród mężczyzn. Odsetek ludności w wieku produkcyjnym w województwie lubuskim przedstawiony został na załączniku nr 11 niniejszego opracowania.

Na koniec marca 2012 r. w województwie lubuskim zarejestrowanych było 63.848 bezrobotnych, a ich liczba zwiększyła się w ciągu kwartału o 8%. Stopa bezrobocia rejestrowanego na Ziemi Lubuskiej na koniec grudnia 2011 r. kształtowała się na poziomie 15,4%, co spowodowało, iż pod względem jej wysokości województwo lubuskie znajdowało się na piątym miejscu w kraju. Była to liczba większa od średniej krajowej, która wynosiła 12,5%. Stopę bezrobocia przedstawia załącznik nr 8 niniejszego opracowania.

Na koniec grudnia 2011 r. w województwie lubuskim, zarejestrowanych było 104,4 tys. podmiotów gospodarki narodowej, tj. o 1,6% mniej niż w analogicznym okresie 2010 r. Wśród wszystkich podmiotów dominowały firmy prowadzące działalność handlową (27,5%), budownictwo

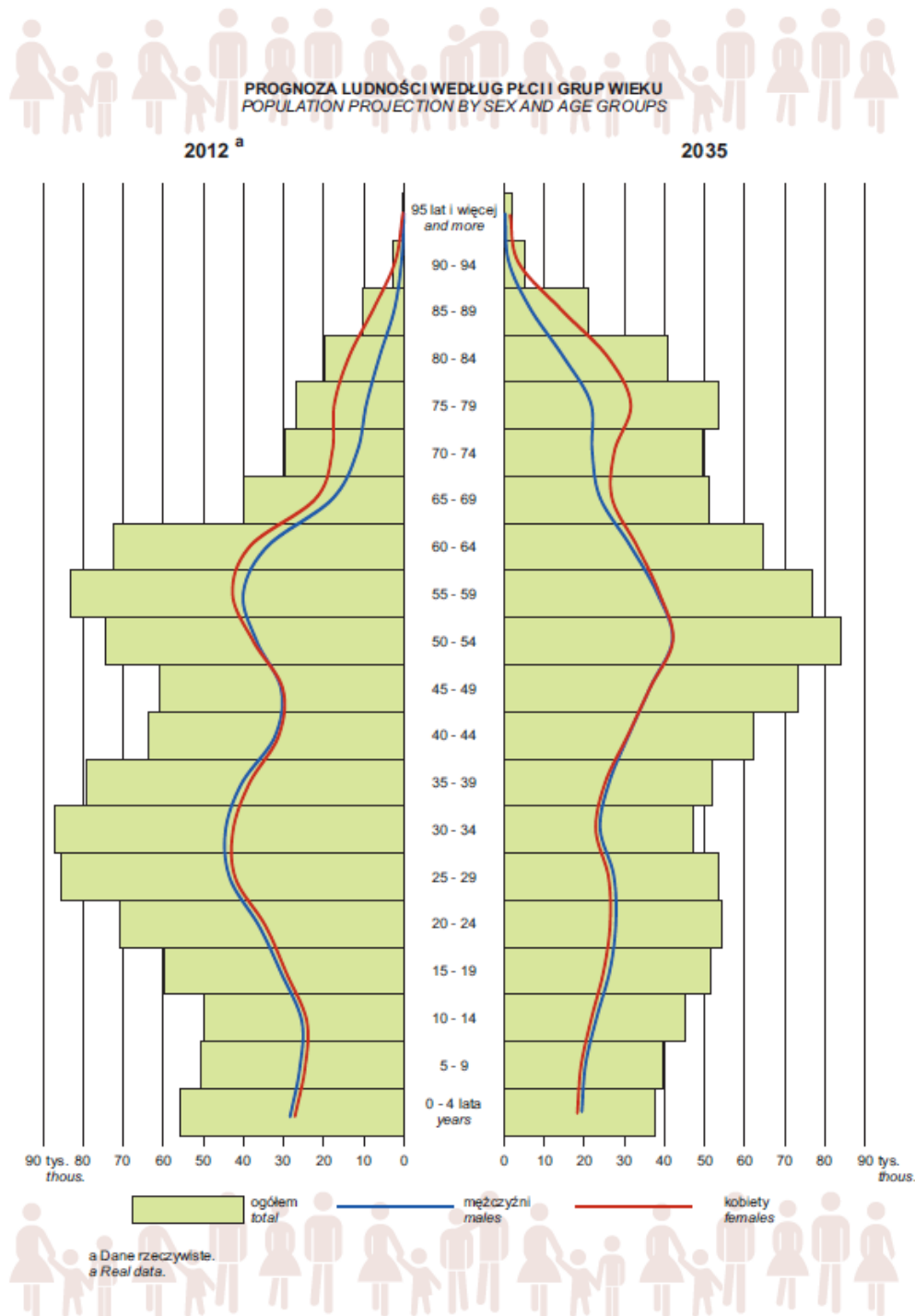
(12,1%) a następnie zajmujące się obsługą nieruchomości (8,8%). Uogólniając najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowanych było w sferze usług - 80,1%.

Ryc. 15 Ludność według płci i grup wieku w 2012 r.

Źródło: Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie lubuskim w 2012 r., Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, Zielona Góra 2013

Ryc. 16 Prognoza ludności według płci i grup wieku

Źródło: Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie lubuskim w 2012 r., Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, Zielona Góra 2013

Zgodnie z Rocznikiem Statystycznym Województwa Lubuskiego w roku 2012 funkcjonowało 338 szkół podstawowych, 179 gimnazjów, 59 zasadniczych szkół zawodowych, 58 liceów oraz 64 techników. Równocześnie w województwie lubuskim zlokalizowanych jest 8 szkół wyższych. Ważniejsze z nich to Uniwersytet Zielonogórski, Wyższa Szkoła Zawodowa w Gorzowie Wlkp., Sulechów oraz Collegium Polonicum w Słubicach. W roku 2012 kształciło się 21 738 studentów. Odsetek ludności z wykształceniem wyższym należy do najniższych w kraju (6,9% wobec 8,4% średnio w kraju). Odsetek z wykształceniem średnim lokuje województwo w czołówce grupie polskich regionów o lepiej wykształconej ludności (24,2%).

5. Turystyka i wypoczynek.

Zgodnie z Lubuska Strategią Rozwoju Turystyki na lata 2006 – 2013 zaproponowane cele rozwoju turystyki związane są z:

- konkurencyjnością produktów turystycznych Ziemi Lubuskiej,
- kształtowaniem przestrzeni oraz rozwojem nowoczesnej infrastruktury turystycznej,
- stworzeniem spójnego i skutecznego systemu marketingu w turystyce,
- przygotowaniem profesjonalnych kadr na potrzeby turystyki Ziemi Lubuskiej,
- wspomaganiami instytucji i systemów rozwijających turystykę.

Województwo lubuskie bogate jest w liczne atrakcje turystyczne. Oprócz atrakcyjnego środowiska naturalnego ważną rolę odgrywają walory kulturowe. Opisane zostały one w części dotyczącej środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego. Uznać należy, potencjał turystyczny województwa za bardzo dobry. Podkreślenia wymaga fakt, iż właściwy rozwój turystyki determinuje odpowiednia infrastruktura turystyczna i okołoturystyczna.

W województwie lubuskim znajduje się ponad 600 jezior. Do ważniejszych skupisk należą: Pojezierze Lubuskie wraz z Pojezierzem Łagowskim, Pojezierze Sławskie, Puszcza Notecka i Pszczewski Park Krajobrazowy. Lasy oraz grunty zadrzewione i zakrzewione zajmują ponad połowę powierzchni województwa. Duża lesistość województwa wpływa łagodząco na klimat i poprawę jakości powietrza. Wyróżnia się 4 główne skupiska leśne – Puszcę Notecką, Puszcę Gorzowską, Puszcę Drawską i Lubuską oraz bory: Zielonogórskie, Skwierzyńskie – Sulęcińskie i Dolnośląskie.

Wśród głównych walorów kulturowych wyróżnić należy bogaty potencjał zabytków architektury oraz zbiory i kolekcje muzealne. Wśród najważniejszych zabytków wyróżnić należy: zespół pocysterski w Paradyżu – Gościkowie, zespół Braci Augustynianów w Żaganiu, Wiejcach, Broniszowie czy Parku Mużakowskim wpisanym na listę zabytków dziedzictwa światowego UNESCO. Wartym wspomnienia

jest również Międzyrzecki Rejon Umocniony jak również pozostałości Twierdzy Kostrzyn. Na szczególną uwagę zasługują liczne zabytkowe kościoły, m.in. kościoły drewniane w Kłępsku, Chlastawie, romański kościół kamienny w Starym Żaganiu, gotycki kościół katedralny w Gorzowie Wlkp. czy kościół św. Jakuba w Ośnie Lubuskim.

Jedną z atrakcji regionu są szlaki turystyczne. Wśród szlaków turystycznych wyróżnić można:

- szlaki wodne,
- szlaki kajakowe,
- piesze i rowerowe szlaki oraz trasy turystyczne

Odra – główna rzeka regionu odgrywa znaczącą rolę w rozwoju turystyki regionu wpływając korzystnie na rozwój infrastruktury turystycznej – powstało w ostatnich latach 11 przystani rzecznych, a w najbliższych planach jest budowa kolejnych 10. Północną część województwa spina projektowana Międzynarodowa Droga Wodna MDW E70, a jej rewitalizacja wymusza rozwój inwestycji turystycznych. Najczęstszą formą turystyki wodnej uprawianą na rzekach jest kajakarstwo.

Lubuskie rzeki wykorzystywane przez kajakarzy, to m.in.: Obra, Kaplica, Pliszka, Ilanka, Postomia, Myśla, Brzeźnica, Bóbr, Międzyrzecka Struga, Drawa, Lubsza.

Przez obszar województwa lubuskiego zostały wytyczone m.in. następujące szlaki kajakowe:

- Lubuski Szlak Wodny o długości ok. 220 km,
- Szlak kajakowy „Lubuskie Mazury” – obejmuje jeziora na obszarze powiatu strzelecko – drezdeneckiego,
- Szlak Kajakowy im. Jana Pawła II po Drawie,
- Szlak kajakowy wzdłuż rzeki Noteć,
- Szlak kajakowy Obrą,
- Szlak kajakowy po Warcie,
- Szlak kajakowy Santoczno – Lipy,
- Szlak kajakowy Rybojady – Chłop,
- Szlak kajakowy Lubrza – Jordanowo – Gościkowo.

W województwie lubuskim wytyczono też szlaki rowerowe, najważniejsze z nich to:

- Euroregionalny Szlak Rowerowy,
- Szlak wokół Gorzowa Wielkopolskiego,
- Trzy pętle wokół Sulęcina,
- Turystyczny szlak Pogranicza Śląsko – Łużyckiego,
- Niebieski szlak „Rezerwatów Przyrody”,

- Czarny szlak „od Bobru do Odry”.

Turystyka piesza rozwija się w województwie nie tylko na terenach leśnych i pojeziernych, ale też w miastach. Zarówno Zielona Góra jak i Gorzów Wielkopolski mają przygotowane szlaki turystyczne i trasy spacerowe. W Zielonej Górze jest to szlak miejski koloru niebieskiego, prowadzący przez najciekawsze miejsca miasta. Natomiast w Gorzowie Wielkopolskim funkcjonują trasy spacerowe: Szlakiem Zabytków oraz Zielone Serce Miasta.

Międzyrzecki Rejon umocniony udostępnia dwie trasy turystyczne w tym jedną całoroczną.

Podstawowym problemem dotyczącym szlaków zarówno pieszych, rowerowych jak i wodnych jest brak szlaków łącznikowych uniemożliwiających połączenie tras lokalnych z trasami międzyregionalnymi i międzynarodowymi. Co prawda współpraca między gminami jest coraz lepsza, ale dopracowania wymagają przebiegi tras pomiędzy gminami, tak aby stanowiły spójną całość.

Wg stanu na dzień 31 lipca 2012 r. województwo lubuskie dysponowało 307 turystycznymi obiektami zbiorowego zakwaterowania i 20505 miejscami noclegowymi (Urząd Statystyczny w Zielonej Górze „Turystyka w Województwie Lubuskim w 2012 roku”). Zgodnie z raportami Urzędu Marszałkowskiego na temat realizacji założeń „Lubuskiej Strategii Rozwoju Turystyki na lata 2006 –2013” zauważyć należy, iż zdecydowana większość jednostek samorządu województwa lubuskiego prowadzi działania spójne z priorytetami określonymi w przywołanym dokumencie.

Dodatkowo wymienić należy planowane działania związane z realizacją projektu „Lubuskie aktywne i turystyczne” współfinansowanego z Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013 w ramach Priorytetu V Rozwój i modernizacja infrastruktury turystycznej i kulturowej, Działanie 5.1 Rozwój i modernizacja infrastruktury turystycznej i kulturowej. Wstępna koncepcja zakłada wybudowanie 10 – ciu przystani rzecznych na rzece Odra i Warta, jak również Lubuskiego Centrum Winiarstwa na terenie gminy Zabór.

6. Sfera ekonomiczno – gospodarcza.

W województwie lubuskim hierarchia ośrodków usługowych odpowiada hierarchii jednostek osadniczych. Głównymi ośrodkami usługowymi województwa są Gorzów Wlkp. i Zielona Góra. Ośrodkami II rzędu są miasta: Gubin, Kostrzyn nad Odrą, Międzyrzecz, Nowa Sól, Słubice, Świebodzin, Żagań, Żary. Największa koncentracja usług występuje w sekcjach informacja i komunikacja, pośrednictwo finansowe oraz działalność profesjonalna i techniczna. Perspektywiczne są usługi w sekcjach: handlu i napraw, gdzie dominuje napędzający gospodarkę sektor małych i mikroprzedsiębiorstw, charakteryzujący się względnie wysoką rentownością sektor obsługi

nieruchomości oraz odznaczające się wysokim udziałem w rynku budownictwo. Powiększa się baza hotelowa i oferta wypoczynkowa.

Głównymi branżami przemysłowymi są branże związane z przemysłem drzewno-meblarskim, papierniczym i spożywczym oraz coraz bardziej aktywne branże: motoryzacyjna, chemiczna i produkcji tworzyw sztucznych, materiałów budowlanych (w tym ceramicznych), a także elektroniczna, tekstylna i wydawnicza. W województwie wydobywa się gaz ziemny i ropę naftową. Na rozwój gospodarczy regionu może w przyszłości wpłynąć eksploatacja pokładów węgla brunatnego (gminy Gubin, Brody). Na obszarze województwa lubuskiego, w granicach gmin Gubin (pow. Krośnieński) i Brody (pow. Żarski) zalegają złoża węgla brunatnego. Węgiel brunatny złoża „Gubin” zalicza się do dobrych węgli energetycznych. Zasoby geologiczne złóż Gubin-Zasieki-Brody szacuje się na około 2 miliardy ton węgla brunatnego. W przypadku złóż ropy naftowej zlokalizowanych na terenie województwa lubuskiego produkcja ropy naftowej pochodzi ze złóż Jeniniec, Kosarzyn N, Kosarzyn-Breslack, Rybaki, Retno, Radoszyn, Kije, Mozów, Górzycy. W roku 2007 produkcja wynosiła ponad 28 tys. ton co stanowi 5,6% łącznej produkcji Oddziału. Gaz ziemny zaazotowany pozyskiwany jest w południowo – wschodniej części województwa ze złóż Wilków, Grochowice i Szlichtyngowa, stanowiący około 25% łącznej produkcji PGNiG S.A. oddziału w Zielonej Górze.

Główne obszary przemysłowe należą do Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Powierzchnia strefy wynosi 1 171 ha, a jej podstrefy znajdują się w Gorzowie Wielkopolskim, Gubinie, Nowej Soli, Zielonej Górze, Żarach oraz w 17 innych miejscowościach, również w województwach zachodniopomorskim i wielkopolskim. W województwie lubuskim w Szprotawie zlokalizowana jest także podstrefa Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST PARK”. Największymi zakładami przemysłowymi w województwie są Paper S.A. w Kostrzynie n. Odrą i SE Bordnetze Polska, TPV Displays w Gorzowie Wlkp.

W województwie lubuskim, podobnie jak i w województwach ościennych, dominowały państwowe gospodarstwa rolne. Na Ziemi Lubuskiej uprawiane są przede wszystkim zboża. W hodowli dominuje drób, który stanowi ponad połowę produkcji zwierzęcej; województwo plasuje się w krajowej czołówce w hodowli indyków i gęsi. W ostatnich latach następował proces obniżania się pogłowia bydła, w tym krów, trzody chlewnej, owiec oraz wzrost liczby koni.

Zmniejsza się liczba gospodarstw rolnych i jednocześnie wzrasta ich powierzchnia. Powierzchnia użytków rolnych w województwie lubuskim wynosiła w 2011 r. 491 888 ha. Podkreślić należy, iż grunty rolne pozostałe po likwidacji państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej, stały się jednocześnie bazą dla rozwoju wielkoobszarowego, intensywnego i wyspecjalizowanego rolnictwa. Ze zmianami w

strukturze użytkowania gruntów oraz powierzchni zasiewów, jak również z kierunkiem specjalizacji gospodarstw i poziomu intensywności działalności produkcyjnej, związany jest utrzymujący się proces modernizacji rolnictwa polegający na wyposażeniu gospodarstw w środki produkcji. Po przystąpieniu Polski do UE, na poziom wyposażenia gospodarstw w maszyny rolnicze istotny wpływ miał także stopień wykorzystania instrumentów wspierających Wspólnej Polityki Rolnej, w rozmiarach ok. 50% refundacji kosztów poniesionych na realizację inwestycji (modernizacji) w gospodarstwach rolnych na terenie województwa lubuskiego. Między innymi to te instrumenty zachęciły lubuskich rolników do zrzeszania się w grupach producentów rolnych. Obecnie w rejestrze Grup Producentów Rolnych figuruje 64 grup, a w rejestrach Wstępnie Uznanych Grup Producentów Owoców i Warzyw oraz Uznanych Organizacji Producentów figuruje 6 grup.

7. Infrastruktura transportowa.

Zgodnie z danymi na dzień 31 grudnia 2012 r. linie kolejowe eksploatowane wynosiły ogółem 971 km, w tym 335 km zelektryfikowane. Względem roku 2000 liczba ta zmniejszyła się o 239 km. Inwestycje w tym zakresie opisane zostały w części: „Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Wykaz programów rządowych i zadań samorządowych”.

Jak się wydaje cały czas ten element infrastruktury transportowej wymaga wsparcia, ponieważ jego udział w przewozie osób i towarów jest niewystarczający.

Tab. 26 Linie kolejowe eksploatowane w km.

Wyszczególnienie	2000 rok	2011 rok	2012 rok
Ogółem	1210	967	971
Normalnotorowe	1210	967	971
w tym zelektryfikowane	346	328	335
Jednotorowe	808	566	566
Dwu i więcej torowe	402	401	401

Źródło: Bank Danych Lokalnych, 2012 r.

Drogi publiczne o twardej nawierzchni w 2011 r. wyniosły 8285 km, w tym drogi krajowe 908 km, wojewódzkie 1584 km, powiatowe 3491 km i gminne 2303 km. Od roku 2000 ogólna długość dróg utwardzonych zwiększyła się o 121 km, w tym długość dróg krajowych zwiększyła się o 26 km, długość dróg wojewódzkich zmniejszyła się o 16 km, długość dróg powiatowych pozostała bez zmian a długość dróg gminnych zwiększyła się o 112 km. Inwestycje w tym zakresie opisane zostały w części: „Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Wykaz programów rządowych i zadań samorządowych”.

Tab. 27 Drogi publiczne o twardej nawierzchni w km.

Wyszczególnienie	2000 rok	2011 rok
Ogółem	8164	8285
miejskie	1476	1626
zamiejskie	6688	6659
Krajowe	882	908
miejskie	153	121
zamiejskie	729	786
Wojewódzkie	1600	1584
miejskie	194	171
zamiejskie	1406	1414
Powiatowe	3491	3491
miejskie	386	392
zamiejskie	3105	3099
Gminne	2191	2303
miejskie	743	943
zamiejskie	1448	1361

Źródło: Rocznik statystyczny woj. lubuskiego 2012

Cały czas rozbudowywana i modernizowana na terenie województwa jest infrastruktura transportowa, w tym droga ekspresowa S3. Planowana budowa obwodnic drogowych w ciągach ważniejszych dróg wojewódzkich stanowi podstawowy warunek zwiększenia przepustowości dróg na odcinkach przebiegających w obszarach zabudowanych.

Nadal ważnym problemem dla mieszkańców województwa lubuskiego pozostaje dostępność komunikacyjna do głównych ośrodków sieci osadniczej oraz dostępność do środków komunikacji publicznej.

Jednym z celów operacyjnych Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 jest budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury komunikacyjnej. Dodatkowo kolejnym celem jest usprawnienie transportu publicznego. Zgodnie z przywołaną Strategią „Zapewnienie wysokiej dostępności transportowej będzie możliwe w wyniku podjęcia działań mających na celu poprawę jakości obsługi komunikacyjnej ludności, czyli m.in. zapewnienie odpowiedniego taboru i działań organizacyjnych, pozwalających na optymalizację istniejących i uruchomienie nowych połączeń komunikacyjnych (w tym transgranicznych, m.in. do Berlina) oraz usprawnienie transportu w aglomeracjach miejskich i obszarach podmiejskich. Istotne będą także przedsięwzięcia na rzecz zmniejszenia obciążeń środowiska oraz uciążliwości dla mieszkańców związanych z transportem, poprzez zwiększanie udziału transportu publicznego w ruchu osobowym oraz przez stałe zwiększanie udziału transportu kombinowanego i kolejowego w przewozach.

Portem lotniczym o najważniejszym znaczeniu w województwie lubuskim jest lotnisko w Babimoście, usytuowane około 35 km od Zielonej Góry i około 100 km od Gorzowa Wlkp. Jest to lotnisko o randze regionalnej o korzystnym układzie względem głównych korytarzy powietrznych. Terminal pasażerski jest przystosowany do odprawy 100 tys. pasażerów w ciągu roku. Lotnisko w Babimoście z racji położenia na trasie Berlin – Poznań może stać się lotniskiem zapasowym dla lotnisk Schönefeld i Ławica a także lotniska umożliwiającego szybkie dotarcie samolotów krótkiego zasięgu.

W bliskim sąsiedztwie Zielonej Góry (około 5 km na północny zachód od centrum), w Przylepie znajduje się lotnisko o funkcji lotniska lokalnego (loty ratownicze, agrotechniczne, sportowe). Główną śródlądową drogą na obszarze województwa jest Odra. Oprócz Odry istotna jest rola również Warty i Noteci (głównie turystyczna).

W obecnej Zmianie PZPWL podtrzymuje się programy przywracania żeglowności na całej długości projektowanej międzynarodowej odrzańskiej drogi wodnej E30, w tym także dla ruchu turystycznego. Zakłada się uzyskanie docelowo IV klasy żeglowności dla tej rzeki. Istotna jest rola portu w Kostrzynie nad Odrą, jako mogącego pełnić funkcje pomocnicze w stosunku do Szczecina oraz portu rzeczno-jeziornego w Cigacicach i w Nowej Soli (strefa ekonomiczna). Konieczna jest poprawa infrastruktury w pozostałych portach. Istotne znaczenie, szczególnie dla rozwoju turystyki wodnej ma połączenie Warty (od Kostrzyna nad Odrą) przez Noteć, Kanał Bydgoski, Wisłę do Zalewu Wiślanego.

Transport intermodalny wraz ze strefami obsługi transportowej stanowią bardzo ważne, strategiczne ogniwo rozwoju transportu. Najbliższa przyszłość rozwoju transportu powinna być oparta na takich nowoczesnych rozwiązaniach. W obecnie obowiązującej Zmianie PZPWL w rejonie ważnych węzłów (centrów) komunikacyjnych planuje się zorganizowanie stacji transportu kombinowanego (intermodalnego); droga – kolej oraz centrów logistycznych. Proponowane lokalizacje: Rzepin, Świebodzin, Nowa Sól, Skwierzyna, Zbąszynek, Kostrzyn nad Odrą.

8. Infrastruktura techniczna.

W układzie przestrzennym województwo lubuskie cechowało się w 2012 r. jednym z najmniejszych w kraju, zagęszczeniem sieci wodociągowej. Sieć wodociągowa, zgodnie z informacjami z Banku Danych Lokalnych GUS wynosiła 6658,7 km.

Długości sieci wodociągowej w powiatach województwa znacząco różniły się pomiędzy sobą.

Tab. 28 Sieć wodociągowa w województwie lubuskim w 2012 r.

Powiaty	Sieć wodociągowa – rozdzielcza w km ²
Gorzowski	733,8
Międzyrzecki	348,6
Słubicki	301
Strzelecko – drezdenecki	475,1
Sulęciński	338,7
Miasto Gorzów Wlkp.	337,8
Krośnieński	565,5
Nowosolski	515,1
Świebodziński	288,2
Wschowski	295,9
Zielonogórski	801,3
Żagański	630
Żarski	798,9
Miasto Zielona Góra	228,8

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

Zużycie wody na obszarze województwa lubuskiego w roku 2011 na potrzeby gospodarki narodowej i ludności przedstawiało się następująco:

Tab. 29 Zużycie wody na obszarze województwa lubuskiego

Wyszczególnienie	Zużycie	
	Hm ³	W odsetkach
Ogółem	88,1	100
Przemysł	11,4	12,9
w tym do produkcji	9,8	11,1
Rolnictwo i leśnictwo	38,1	43,3
Eksploatacja sieci wodociągowej	38,6	43,8

Źródło: Ochrona środowiska w województwie lubuskim w latach 2009-2011, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

W 2012 r. ze zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia –z wodociągów publicznych korzystało ogółem 971 296 mieszkańców województwa lubuskiego [95 %] (stan na dzień 31 grudnia 2012 r. – dane szacunkowe), w tym z wody odpowiadającym wymaganiom określonym dla wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi – 923 640 osób [95 %]. W 2011 r. nastąpiła znacząca zmiana długości kanalizacji sanitarnej względem roku 2010 na terenach wiejskich. Przyrost ten osiągnął wynik 19,6 %. Równocześnie na terenach miejskich województwa przyrost ten wyniósł 3,8%. Biorąc pod uwagę dane za 2011 r. województwo lubuskie cechuje niski poziom odprowadzania ścieków siecią

kanalizacyjną. Wyniósł on 26,4 hm³ w miastach oraz 4 hm³ na wsiach. Są to jedne z najniższych wskaźników w kraju spośród województw.

Tab. 30 Sieć kanalizacyjna w województwie lubuskim w 2012 r.

Powiaty	Sieć kanalizacyjna w km
Gorzowski	182,6
Międzyrzecki	253,4
Słubicki	179,8
Strzelecko – drezdenecki	174,9
Sulęciński	156,6
Miasto Gorzów Wlkp.	214,4
Krośnieński	186,8
Nowosolski	196,8
Świebodziński	377,6
Wschowski	137,1
Zielonogórski	426,2
Żagański	249,4
Żarski	195,8
Miasto Zielona Góra	260,2

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Główny Urząd Statystyczny

W roku 2011 do wód lub do ziemi na obszarze województwa lubuskiego odprowadzono 35,6 hm³ ścieków przemysłowych i komunalnych. Z ogólnej ilości ścieków, które wymagały oczyszczania, oczyszczaniu poddawane było ponad 98%. W wielkości tej 2,4 % ścieków było oczyszczanych mechanicznie, 2,6 % chemicznie, 31 % biologicznie i 64 % z podwyższonym usuwaniem związków biogennych.

Ścieki przemysłowe odprowadzone bezpośrednio do wód lub do ziemi w 2011 r.

- Odprowadzone bezpośrednio z zakładów przemysłowych 5,5 hm³
  - w tym wody chłodnicze 0,4 hm³
- Ścieki wymagające podczyszczenia 5,2 hm³
- Oczyszczane: 33,9 hm³
  - mechanicznie 0,8 hm³
  - chemicznie 0,9 hm³
  - biologicznie 3,5 hm³
  - z podwyższonym usuwaniem biogenów 0,0 hm³
- Nieoczyszczane: 0,0 hm³

Odpady komunalne wytworzone i zebrane na 1 mieszkańca w 2011 r. w województwie lubuskim wynosiły odpowiednio 340 i 292 kg. We wskazanym roku funkcjonowało 19 czynnych składowisk a 2 zostały zamknięte. Zajmowały one 88,3 ha. W 2011 r. wytworzono 1135,4 t. odpadów uciążliwych. Poddane odzyskowi zostało 1079 t. odpadów, natomiast unieszkodliwiono 49,4 t.

Tab. 31 Odpady (z wyłączeniem odpadów komunalnych) wytworzone i nagromadzone oraz tereny ich składowania według powiatów.

Powiaty	Odpady wytworzone w ciągu roku [w tys. ton]	Odpady wytworzone w ciągu roku [w tys. ton]	
		poddane odzyskowi	unieszkodliwione
Gorzowski	35	34,5	0,5
Międzyrzecki	18	1859,4	8,0
Słubicki	44,2	1452,5	-
Strzelecko – Drezdenecki	25,4	1421,8	2,0
Sulęciński	19,1	1120,3	-
Miasto Gorzów Wlkp.	48,1	4007,8	27,7
Krośnieński	22,6	1649,9	4,3
Nowosolski	66,8	2407,8	0,5
Świebodziński	92,1	1600,4	-
Wschowski	5,8	1286	-
Zielonogórski	401,9	2768,8	0,7
Żagański	20,5	2304,4	-
Żarski	146,8	2794,3	1,0
Miasto Zielona Góra	189,1	4078,7	4,7

Źródło: Ochrona środowiska w województwie lubuskim w latach 2009-2011, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Unieszkodliwianie odpadów polega na poddaniu odpadów procesom przekształceń biologicznych, fizycznych lub chemicznych w celu doprowadzenia ich do stanu, który nie stwarza zagrożenia dla życia, zdrowia ludzi lub dla środowiska. Do procesów unieszkodliwiania odpadów zalicza się m.in. składowanie na składowiskach, obróbkę w glebie i ziemi, retencję powierzchniową (np. umieszczania odpadów na poletkach osadowych lub lagunach), termiczne przekształcanie odpadów.

Szczegółowy opis zagadnień dot. Gospodarki odpadami znajduje się w Planie gospodarki odpadami dla Województwa Lubuskiego na lata 2012 – 2017 z perspektywą do 2020 roku oraz w Programie ochrony środowiska dla województwa lubuskiego na lata 2012 – 2015 z perspektywą do 2019 roku.

Szczytowe zapotrzebowanie mocy odbiorców energii elektrycznej, zlokalizowanych na obszarze województwa lubuskiego szacuje się na około 700 MW, na poziomie źródłowym rozumianym jako zasilanie odbiorców z poziomu napięcia 110 kV. Zapotrzebowanie na energię elektryczną województwa

zaspokajane jest głównie poprzez produkcję w 3 nowoczesnych źródłach lokalnych (działających w oparciu o proces skojarzonego wytwarzania ciepła i energii elektrycznej - EC „Zielona Góra” S.A., EC „Gorzów” S.A., EC Arctic Paper Kostrzyn S.A) i w Elektrowni Wodnej Dychów. Niedobory źródeł lokalnych pokrywane są z Krajowego Systemu Elektroenergetycznego.

Zgodnie z danymi na dzień 31 grudnia 2011 r. w województwie lubuskim odbiorcy energii elektrycznej w gospodarstwach domowych stanowili 361,1 tys., w tym w miastach 242,7 tys. a na wsiach 118,4 tys.

Zużycie energii elektrycznej w ciągu roku 2011 wyniosło 747,6 GW-h, w tym w miastach 464,3 a na wsiach 283,3. Zasady rozwoju systemów energetycznych określa „Studium rozwoju systemów energetycznych w województwie lubuskim do roku 2025, ze szczególnym uwzględnieniem perspektywy energii odnawialnej”.

Z odnawialnych źródeł energii wyróżnić należy:

- energię z biomasy i biogazu,
- energetykę wiatrową,
- energię słoneczną,
- energię geotermalną,
- energetykę wodną.

Znaczący udział w ilości wytwarzanej energii ze źródeł odnawialnych na terenie woj. lubuskiego stanowi obecnie energetyka wodna – EW Dychów i szereg małych elektrowni wodnych oraz wykorzystanie biomasy, głównie odpadów drzewnych w zakładach przemysłu drzewnego.

Z odnawialnych nośników energii wyprodukowano w 2011 r. 191,2 GWh energii. W 2011 r. udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem wynosił 8%.

Tab. 32 Zestawienie instalacji OZE w województwie lubuskim (wg URE, stan na dzień 31.12.2012 r.)

Lp.	Typ instalacji	Polska		Województwo Lubuskie		
		Ilość instalacji	Moc instalacji [MW]	Ilość instalacji	Moc instalacji [MW]	Udział mocy [%]
1.	Elektrownie biogazowe	207	136,319	6	3,492	2,56
2.	Elektrownie biomasowe	29	876,108	1	1,800	0,21
3.	Elektrownia geotermalna	0	0,000	0	0,000	0,00
4.	Wytwarzające z promieniowania słonecznego	9	1,289	0	0,000	0,00
5.	Elektrownie wiatrowe	743	2 644,898	7	56,600	2,14
6.	Elektrownie morskie	0	0,000	0	0,000	0,00
7.	Elektrownie wodne, w tym:	771	966,236	56	118,860	12,30
	MEW do 5 MW	756	238,469	55	27,530	11,54
8	Elektrownie realizujące technologię współpalania	41	Nie można określić mocy	0	0,000	0,00
Razem:		2550	4 862,242	69	208,282	4,28

Źródło: Projekt Strategii Energetyki Województwa Lubuskiego, lipiec 2013 r.

Łączna moc 69 koncesjonowanych instalacji wykorzystujących OZE w województwie lubuskim wzrosła ze 103 MWe (140 GWh wyprodukowanej energii elektrycznej) w 2007 r. do około 208 MWe (283 GWh wyprodukowanej energii elektrycznej) w 2012 r. i stanowi 4,28% całego udziału mocy instalacji wykorzystujących OZE w Polsce.

W województwie lubuskim działa obecnie 7 koncesjonowanych instalacji wiatrowych w powiatach: strzelecko-drezdeneckim, słubickim, świebodzińskim, krośnieńskim, nowosolskim i żagańskim o łącznej mocy wynoszącej około 57 MW, co stanowi niewiele ponad 2% udziału mocy wytwarzanej z OZE na terenie Polski. W porównaniu z innymi województwami lubuskie znajduje się na 13 miejscu pod względem liczby instalacji i na 12 miejscu pod względem mocy instalacji.

W 2011 r. zwiększyła się długość sieci gazowej rozdzielczej względem roku wcześniejszego na terenach miast o 3,2%, natomiast na terenach wiejskich o 6,7%. Tak więc w 2011 r. sieć gazowa wyniosła w miastach 1672,5 km a na wsiach 2034,4 km. Odbiorcy gazu w sieci w tys. wynosiła w miastach 178 a na wsiach 13,7.

Tab. 33 Odbiorcy gazu w gospodarstwach domowych w 2011 r.

Powiaty	Odbiorcy gazu w gospodarstwach domowych w 2011 r.
Powiat gorzowski	10314
Powiat międzyrzecki	2642
Powiat słubicki	6858
Powiat strzelecko-drezdenecki	4074
Powiat sulęciński	926
Powiat m. Gorzów Wielkopolski	39368
Powiat krośnieński	6297
Powiat nowosolski	15250
Powiat świebodziński	10624
Powiat zielonogórski	14241
Powiat żagański	16637
Powiat żarski	18393
Powiat wschowski	4860
Powiat m.Zielona Góra	41191

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Tab. 34 Ludność korzystająca z sieci gazowej w 2011 r.

Powiaty	Ludność korzystająca z sieci gazowej w 2011 r.
Powiat gorzowski	31420
Powiat międzyrzecki	7721
Powiat słubicki	19841
Powiat strzelecko-drezdenecki	11972
Powiat sulęciński	2730
Powiat m.Gorzów Wielkopolski	105885
Powiat krośnieński	18250
Powiat nowosolski	42539
Powiat świebodziński	30387
Powiat zielonogórski	43655
Powiat żagański	45925
Powiat żarski	52170
Powiat wschowski	14669
Powiat m.Zielona Góra	110999

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Ponad 50 % gospodarstw domowych ma możliwość korzystania z gazu przewodowego. Sieć gazowa jest zróżnicowana, podzielona na systemy, ze względu na zasilanie różnymi rodzajami gazu (gaz wysokometanowy, zaazotowany o różnych zawartościach metanu).

Na obszarze województwa lubuskiego w zdecydowanej większości funkcjonują lokalne źródła ciepła lub niewielkie lokalne systemy (kotłownie osiedlowe oraz komunalne kotłownie lokalne), których właścicielami są: gminy, spółki komunalne i zakłady budżetowe je obsługujące. Zawodowe źródła ciepła, elektrociepłownie, funkcjonują w dużych miastach – w Zielonej Górze i w Gorzowie Wlkp., gdzie za pomocą sieci ciepłowniczych dostarczają około 50 % ciepła na potrzeby tych miast. Ponadto na terenie województwa zrealizowano kotłownie zasilane biomasą lub ze współspalaniem biomasy.

9. Ochrona przeciwpowodziowa.

Obszar województwa lubuskiego znajduje się w zlewisku Bałtyku i położony jest w zlewni środkowego biegu rzeki Odry, której dopływami są rzeki: Bóbr, Nysa Łużycka i Warta. Do Odry bezpośrednio lub pośrednio dopływa szereg mniejszych rzek, których cała zlewnia znajduje się na obszarze województwa.

W woj. lubuskim wałami chroniona jest powierzchnia 129,4 tys. ha, czyli 9,2% powierzchni województwa. Łączna długość wałów lubuskiego odcinka Odry wynosi 250,5 km. W chronionych dolinach zbudowanych jest 5 miast i 60 wsi.

W latach 1998 – 2009 zmodernizowano 75,4 km lubuskich wałów. Ciągle jednak tylko 39,9% obiektów jest w dobrym stanie technicznym, natomiast 36,8% - w stanie średnim, a 23,3% - w stanie złym. Co najmniej 146,9 km wałów ciągnących się wzdłuż lubuskiego odcinka Odry wciąż wymaga remontu lub modernizacji. Powodziom zapobiegają zbiorniki retencyjne.

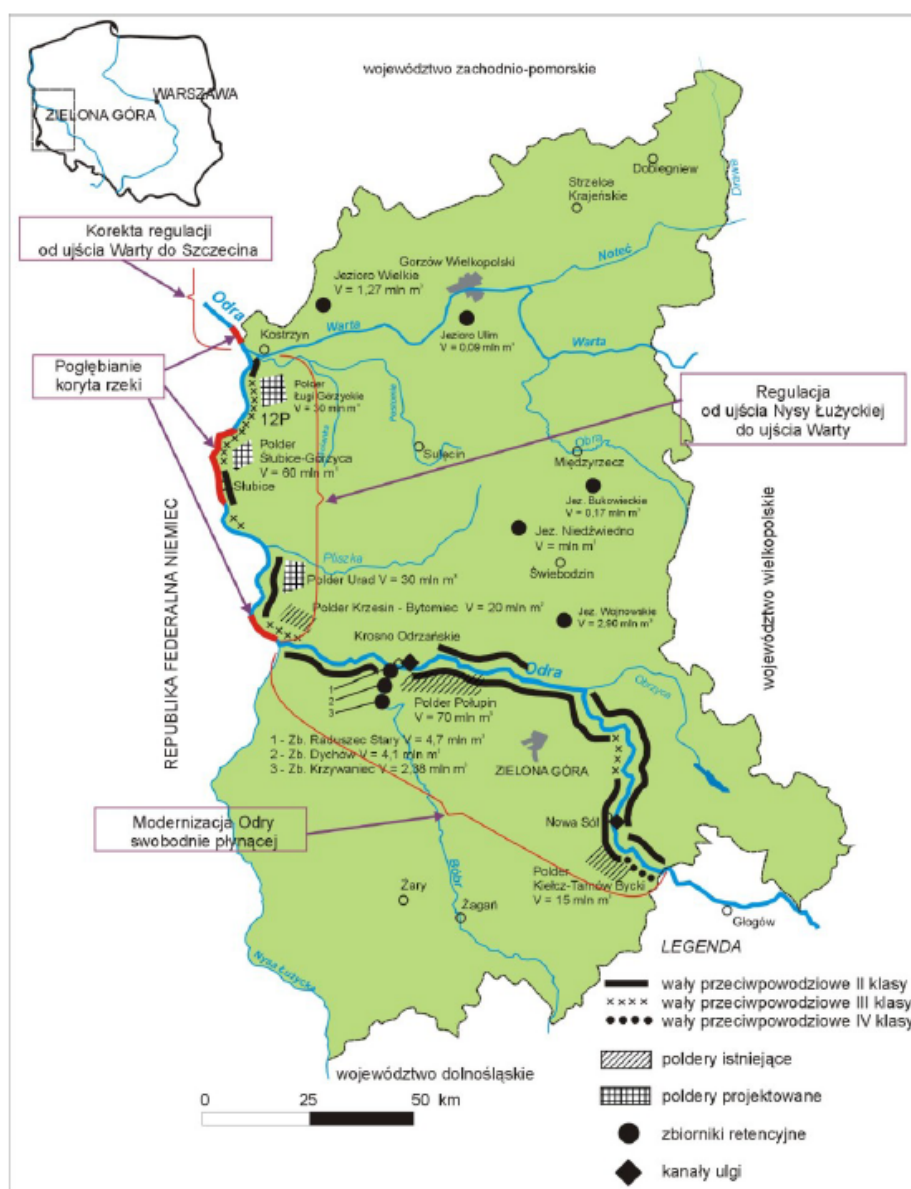
W województwie lubuskim występują sztuczne zbiorniki retencyjne na Bobrze, związane z energetycznym wykorzystaniem spadku na budowach piętrzących oraz naturalne zbiorniki retencyjne, które stanowią niektóre jeziora. W dolinie Odry znajduje się jeden zbiornik retencyjny o ogromnym znaczeniu dla ptaków wodnych. Jest to Zbiornik Kostrzyński, usytuowany pomiędzy Słońskiem i Kostrzynem, w ujściu Warty do Odry.

Powodziom zapobiegają również poldery (tereny przystosowane do zalewania w czasie powodzi). W województwie lubuskim znajdują się następujące poldery: Tarnów Bycki, Połupin – Szczano, Krzesin – Bytomiec, północny i południowy w ujściu Warty. Planowana jest budowa trzech kolejnych polderów: Urad, Słubice - Górzycyca i Ługi Górzycyckie.

Kolejnym elementem zabezpieczającym przed powodzią są kanały przeciwpowodziowe, inaczej kanały ulgi. W województwie lubuskim typowy kanał ulgi znajduje się w Krośnie Odrzańskim. Specyficzny kanał ulgi (kanał portowy) występuje w Nowej Soli.

Sposoby ochrony przeciwpowodziowej istniejące w woj. lubuskim są wystarczające dla zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego pod względem ilościowym, natomiast pod względem technicznym obiekty te w dużej mierze nie spełniają stawianych im wymogów. Obszary zalewowe przedstawione zostały na załączniku nr 6 niniejszego opracowania.

Ryc. 17 Sposoby ochrony przeciwpowodziowej

Źródło: Anna Asani Nowoczesne rozwiązania w ochronie przeciwpowodziowej, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Zielonogórskiego 2010 r.

Ponad 5 mln zł w 2013 r. trafi do województwa lubuskiego na zadania realizowane w ramach Programu Odra 2006. Pieniądze zostaną przeznaczane na uzupełnianie wałów i budowę umocnień.

Na zadania realizowane w ramach „ Programu dla Odry-2006” w roku 2012 łącznie ze wszystkich źródeł finansowania wydatkowano 5 219 458,00zł.

10. Obronność i bezpieczeństwo.

Na zapewnienie warunków bezpieczeństwa na terenie województwa decydujący wpływ ma Wojewoda Lubuski oraz współdziałające z Wojewodą administracje wojewódzkie zespolone i niezespolone, w tym przede wszystkim:

- Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej;
- Komenda Wojewódzka Policji;
- Wojewódzki Inspektor Weterynarii itd.

Wojewoda Lubuski wykonuje zadania z zakresu zarządzania kryzysowego, ochrony ludności oraz spraw obronnych przede wszystkim poprzez Wydział Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego.

Wydział dzieli się na m.in.:

- Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego;
- Oddział Obrony Cywilnej;
- Oddział Spraw Obronnych;
- Centrum Powiadamiania Ratunkowego.

Na terenie województwa lubuskiego znajdują się tereny zamknięte, pełniące szczególne funkcje z zakresu zapewnienia bezpieczeństwa państwa, w tym obiekty o funkcjach specjalnych.

Na terenie województwa do najistotniejszych terenów zamkniętych należą:

- 2 poligony (w rejonie: Sulęcín - Wędrzyn i Żary – Żagań);
- 2 lotniska (Zielona Góra – Babimost, Przylep);
- 7 lądowisk (w tym: Lipki Wielkie, Siedlisko, Grabowiec).

11. Zarządzanie regionem.

Zarządzanie regionem rozpatrywać można wieloaspektowo. Spośród istotniejszych elementów jest efektywność pozyskiwania środków zewnętrznych i umiejętne ich wydawanie. Na tle kraju województwo lubuskie prezentuje się w tej kwestii bardzo dobrze.

Jednym z trendów w polityce regionalnej jest koncepcja zarządzania wielopoziomowego. Istotą takiego zarządzania jest sposób (partnerski) podejmowania decyzji w procesach zarządzania oraz podział odpowiedzialności pomiędzy aktorów w nich uczestniczących.

Szczególne miejsce w działaniach marketingowych jako partner samorządu regionalnego zajmuje Kostrzyńsko–Słubicka Specjalna Strefa Ekonomiczna.

Rozwiązaniem dla regionu Lubuskiego (dr B.Ciupał, dr I. Lubimow – Murzyńska) może być doskonalenie zarządzania wielopoziomowego z uwzględnieniem sieci poprzez:

- kontynuowanie rozwoju planowania i zarządzania w metodyce zintegrowanego zarządzania strategicznego,
- dalszy rozwój regionalnego marketingu terytorialnego,
- doskonalenie metod partycypacji poprzez wdrażanie modeli partycypacji,
- przechodzenie od sieci koordynujących do sieci kooperacyjnych i kolaboracyjnych we współpracy wszystkich aktorów regionalnych,
- wdrożenie i doskonalenie instrumentów takich jak ocena oddziaływań terytorialnych (badania ilościowe i jakościowe – np .obserwatorium rozwoju lokalnego dające także analizy jakościowe) i inne ujawniające i budujące regionalne , endogeniczne kapitały,
- inicjowanie forów regionalnych doświadczeń i dążenie do ustalania standardów usług publicznych, do zarządzania przez informację, do porównywania z najlepszymi, do otwartej wzajemnej oceny, stosowanie otwartej metody koordynacji, porozumienia informacyjnego, agencji, sieci regulacyjnych.

12. Współpraca transgraniczna.

Zasady współpracy międzyregionalnej oraz instrumenty realizacji polityki przestrzennej na obszarze pogranicza określa dokument: „Studium integracji przestrzennej polskiej części pogranicza Polski i Niemiec”. W dokumencie tym nakreślono kierunki polityki przestrzennej trzech ościennych województw (zachodniopomorskiego, lubuskiego i dolnośląskiego) oraz określono zasady współpracy międzyregionalnej oraz instrumenty realizacji polityki przestrzennej na obszarze pogranicza. Jednymi z postulatów, które należy ująć przy zmianie planu województwa jest standaryzacja zapisów planistycznych na poziomie regionalnym oraz rozwój systemu informacji przestrzennej i monitoringu realizacji celów planowania przestrzennego.

Wspomnieć należy również o Programie Operacyjnym Współpracy Transgranicznej Polska (Województwo Lubuskie) – Brandenburgia 2007 – 2013 w ramach „Europejskiej Współpracy Terytorialnej”. Program tworzył podstawę do uzyskania wsparcia z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) dla dalszego rozwoju współpracy transgranicznej między Polską (Województwem Lubuskim) i Brandenburgią na lata 2007-2013.

Kolejnym ważnym programem jest Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska – Saksonia 2007 – 2013. Obszar wsparcia po stronie polskiej obejmuje m.in. część województwa lubuskiego podregion zielonogórski, tj. powiaty żarski, żagański, krośnieński, zielonogórski, nowosolski, wschowski, świebodziński oraz miasto Zielona Góra.

Niniejszy Program opracowany został we współpracy między partnerami z Polski i Saksonii. Uwzględnia on warunki geograficzne i społeczno-ekonomiczne obszaru, określa strategię i cele, ustala priorytety oraz opisuje struktury i zasady współpracy. Nawiązuje przy tym do doświadczeń okresu wsparcia w ramach Programu Interreg III A.

Zgodnie z opracowaną ankietą skierowaną do gmin województwa lubuskiego, względu na położenie województwa przy granicy z Republiką Federalną Niemiec ponad 56% gmin nawiązało współpracę transgraniczną. Jest to głównie współpraca w ramach projektów miękkich, czyli nie inwestycyjnych, zazwyczaj niewielkich, obejmujących takie przedsięwzięcia jak współpracę partnerską, imprezy kulturalne i edukacyjne itp. Większość gmin, które nie współpracują z Niemcami są położone stosunkowo daleko od granic kraju. Cztery gminy nie podejmujące współpracy leżą w powiatach graniczących z terytorium Niemiec. Są to Cybinka, Gubin, Lipinki Łużyckie i Ośno Lubuskie.

13. Obszary strategicznej interwencji.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego wprowadziła nową kategorię obszarów, do których adresowana będzie polityka regionalna, tzw. obszary strategicznej interwencji. Należy je rozumieć z jednej strony jako obszary koncentracji procesów rozwoju społeczno-gospodarczego, tj. główne ośrodki miejskie z ich zapleczem funkcjonalnym oraz obszary poza zasięgiem ich oddziaływania, które wymagają wzmocnienia potencjałów rozwojowych i stworzenia lub poprawy warunków sprzyjających absorpcji impulsów rozwojowych pochodzących z dużych miast. Z drugiej natomiast strony, do obszarów strategicznej interwencji należą obszary problemowe, czyli tereny cechujące się występowaniem barier rozwojowych.

Z obszarów strategicznej interwencji wymienione są:

- miasta wojewódzkie i ich obszary funkcjonalne,
- ośrodki subregionalne i lokalne,
- obszary wiejskie, w szczególności o słabym dostępie do usług publicznych,
- obszary przygraniczne;

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK), przyjęta przez Rząd RP 13 grudnia 2011 roku wprowadza obowiązek delimitacji obszarów funkcjonalnych wszystkich miast wojewódzkich w planach zagospodarowania przestrzennego województw, przy zastosowaniu jednolitych kryteriów wypracowanych wspólnie przez stronę rządową i samorządową przy udziale partnerów społecznych i gospodarczych.

Gorzów Wlkp. i Zielona Góra, jako ośrodki o znaczeniu krajowym, pełniące niektóre funkcje metropolitalne, stanowią dwubiegunowy układ przenoszenia wzrostu gospodarczego i społecznego na rozwój województwa lubuskiego. Do najistotniejszych potencjałów rozwojowych obu miast, zaliczyć należy potencjał inwestycyjny. Sektor przemysłu silniejszy jest w Gorzowie Wlkp., natomiast usługi dominują w Zielonej Górze. Istotnym obszarem problemowym, charakterystycznym dla całego regionu, jednak posiadającym szczególne znaczenie dla ośrodków wojewódzkich jest niedostateczny rozwój sektora B+R. Gorzów Wlkp. i Zielona Góra muszą dążyć do podniesienia rangi swoich uczelni wyższych, aby zahamować odpływ części najzdolniejszej młodzieży do większych ośrodków akademickich.

Z uwagi na specyfikę osadniczą województwa lubuskiego, za ośrodki subregionalne, w województwie lubuskim, wg Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, uznać można miasta powyżej 20 tys. mieszkańców. Wskaźnik ten jest podstawą wyznaczania ośrodków subregionalnych wg wspomnianej Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego. Do tej grupy zaliczają się Nowa Sól, Żary, Żagań i Świebodzin. Dodatkowo do miast subregionalnych zaliczyć można Słubice. Zauważyć równocześnie należy, iż zgodnie z KPZK 2030 obszary funkcjonalne ośrodków subregionalnych dotyczą miast pomiędzy 50 a 100 tys. mieszkańców, natomiast do ośrodków lokalnych zalicza się miasta o zdolnościach rozwojowych poniżej 50 tys. mieszkańców.

Do barier rozwojowych zaliczyć można niewystarczającą dostępność komunikacyjną pomiędzy ośrodkami subregionalnymi i lokalnymi a miastami wojewódzkimi oraz ośrodkami w regionach sąsiednich, niepełne wykorzystanie terenów inwestycyjnych, niską innowacyjność gospodarki, braki w infrastrukturze technicznej i społecznej, niewystarczający dostęp do podstawowych usług publicznych, czy występowanie obszarów powojkowych i poprzemysłowych, które wymagają rewitalizacji i zmiany pełnionych funkcji.

Obszary wiejskie województwa lubuskiego należą do obszarów strategicznej interwencji o dużym zróżnicowaniu potencjałów rozwojowych i problemów natury społecznej, gospodarczej i infrastrukturalnej. Zróżnicowanie potencjałów i obszarów problemowych zależy również od położenia

względem miast wojewódzkich i ośrodków subregionalnych oraz szlaków komunikacyjnych rangi krajowej i regionalnej.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2020 wskazuje na terenie województwa lubuskiego na kilka powiatów o niskim dostępie do usług publicznych. W kategorii powiatów o bardzo złej dostępności znalazł się wyłącznie powiat wschowski. Powiaty krośnieński i słubicki zakwalifikowane zostały do obszarów o złej dostępności do usług publicznych. W KSRR wskazano także powiaty, w których występuje kumulacja negatywnych wskaźników społeczno-gospodarczych. Do grupy powiatów o złej sytuacji społeczno-gospodarczej zaliczony został powiat strzelecko-drezdenecki.

Obszary przygraniczne stanowią z jednej strony dużą szansę województwa (głównie gospodarczo – ekonomiczną) z drugiej strony zjawiska negatywne, związane z niską krajową dostępnością terytorialną, różnicami kulturowymi, społecznymi oraz zjawiskiem drenażu endogenicznych potencjałów regionalnych przez zagraniczne regiony, charakteryzujące się wysokim poziomem konkurencyjności, chociażby w zakresie usług publicznych, czy też plac.

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego proponuje się rozróżnienie trzech pasów obszarów przygranicznych. Pierwszy to gminy bezpośrednio przylegające do granicy. Występuje tam szczególnie ważne wzajemne oddziaływanie transgraniczne, zwłaszcza tzw. miast bliźniaczych, jak Kostrzyn nad Odrą - Kietz, Słubice - Frankfurt nad Odrą, Gubin - Guben, Łęknica - Bad Muskau. Dzięki tym relacjom i realizacji wspólnych przedsięwzięć polsko-niemieckich rozwiązywane są m.in. problemy kształcenia i infrastruktury komunalnej.

Drugi pas wyznacza Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego i obejmuje on powiaty, których stolice położone są w odległości do 50 km od granicy. Trzeci pas to przygraniczne podregiony gorzowski i zielonogórski (NUTS 3) objęte programami współpracy transgranicznej w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej. Oba podregiony wypełniają cały obszar województwa lubuskiego.

Obszary zagrożone powodzią w województwie lubuskim obejmują obszary miejskie i wiejskie wzdłuż Warty: Gorzów Wlkp., Krobielewo, Świniary, Skwierzyna, Santok, Jeżyki, Kołczyn, Świerkocin, Witnica, Słońsk, Kostrzyn n/O, Deszczno, Bogdaniec, Krzeszyce; tereny wzdłuż Noteci: Drezdenko, Trzebiecz, Goszczanowiec, Górecko, Stare Polichno, Przynotecko; tereny wzdłuż Bobru: Leszno Górne, Szprotawa, Żagań, Nowogród Bobrzański, Bobrowice, Dychów; tereny wzdłuż Nysy Łużyckiej: Gubin, Strzegów, Markosice, Żytowań; tereny wzdłuż Odry: Bytom Odrzański, Nowa Sól, Cigacice, Nietków, Krosno Odrzańskie, Cybinka, Słubice, Górzycza, Kostrzyn n/O. Bardziej szczegółowo to zagadnienie opisane zostało w rozdziale dotyczącym ochrony przeciwpowodziowej.

Duża część województwa posiada znaczące walory turystyczne. Do atrakcyjnych obszarów należą:

- tereny o dużej lesistości, w szczególności obszary zwartych kompleksów leśnych (np. Bory Dolnośląskie, Lubuskie, Puszcza Drawska, Notecka, Gorzowska, Rzepińska),
- tereny parków narodowych i krajobrazowych oraz rezerваты przyrody (m.in. Park Narodowy „Ujście Warty”, Drawieński Park Narodowy, Geopark Łuk Mużakowa),
- tereny pojezierzy (szczególnie Pojezierze Lubuskie, w tym Pojezierze Łagowskie, a także powiat strzelecko-drezdenecki i Pojezierze Sławskie),
- tereny wzdłuż atrakcyjnych turystycznie cieków wodnych oraz doliny większych rzek (Noteć, Warta, Odra, Bóbr),
- tereny o oryginalnych walorach kulturowych (m.in. Międzyrzecki Rejon Umocniony, Park Mużakowski, obszary uprawy winorośli, zabytki architektury i inne).

Istotnym czynnikiem mogącym mieć znaczący wpływ na rozwój regionu są złoża surowców, szczególnie węgla brunatnego w okolicach gmin: Gubin, Lubska i Brody. Wydobycie surowca łączy się z budową kopalni odkrywkowej węgla brunatnego na terenie gmin Gubin i Brody oraz elektrowni wykorzystującej wydobywany węgiel.

Obszarem strategicznej interwencji są też obszary o najkorzystniejszych warunkach do prowadzenia gospodarki rolnej.

W Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 wyróżniono osiem obszarów strategicznej interwencji podzielonych na dwie grupy. Pierwszą stanowią najważniejsze obszary strategicznej interwencji z punktu widzenia poziomu krajowego, wyróżnione w KSSR i w założeniach kontraktu terytorialnego:

- miasta wojewódzkie i ich obszary funkcjonalne,
- ośrodki subregionalne i lokalne,
- obszary przygraniczne,
- obszary wiejskie, w szczególności o słabym dostępie do usług publicznych.

Do drugiej grupy OSI zaliczono inne obszary, które wymagają wsparcia i ochrony z poziomu

regionalnego lub krajowego:

- obszary zagrożone powodzią,
- obszary o najwyższych walorach przyrodniczych, w tym objęte ochroną prawną,
- obszary potencjalnej eksploatacji złóż surowców o strategicznym znaczeniu,

– obszary o najkorzystniejszych warunkach dla prowadzenia gospodarki rolnej.

W Zmianie PZPWL: wskazuje się następujące podstawowe obszary problemowe, które wymagają prowadzenia odrębnej polityki gospodarczej i polityki przestrzennej:

- a) tereny potencjalnej eksploatacji złóż węgla brunatnego Gubin i Gubin 1, oraz lokalizacja elektrowni o mocy do 3 000 MW w rejonie zagłębia węgla brunatnego położonego w okolicach Gubin, Lubsko i Brody,
- b) obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi,
- c) obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin,
- d) tereny przemysłowe oraz tereny powojkowe i popegeerowskie,
- e) miejsca w otoczeniu lokalizacji zakładów dużego ryzyka wystąpienia poważnych awarii przemysłowych (ZDR), oraz miejsca w otoczeniu zakładów zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (ZZR).

W nowej edycji Zmiany PZPWL należy potraktować obszary problemowe jako jedne z obszarów strategicznej interwencji. Dodatkowo w zmianie PZPWL należy omówić wszystkie kategorie obszarów strategicznej interwencji. KPZK 2030 zakłada poprawę spójności wewnętrznej m.in. obszarów przygranicznych. Zgodnie z KPZK 2030 działania polityki przestrzennej będą skierowane na wzmocnienie powiązań funkcjonalnych w przestrzeni nie tylko krajowej, ale również międzynarodowej, w tym w układach przygranicznych. Dodatkowo obszary przygraniczne w Polsce, zgodnie z KPZK 2030 wymagają wzmocnienia planowania przestrzennego, aby zapewnić możliwość realizacji inwestycji transportowych, telekomunikacyjnych, ochrony środowiska i przeciwpowodziowej, a także zapewnić tworzenie obszarów funkcjonalnych ośrodków miejskich podzielonych granicą państwa. Ponadto wejście Polski do strefy Schengen nie przyczyniło się zasadniczo do intensyfikacji procesów rozwojowych i współpracy między obszarami przygranicznymi leżącymi wzdłuż wewnętrznej granicy z państwami UE. Obszary te są zagrożone wymywaniem potencjałów, co jest spowodowane większą dostępnością metropolii Berlina, a także bliskością innych niemieckich ośrodków oferujących bardziej atrakcyjne warunki życia. Na tych terenach występuje równocześnie zła sytuacja społeczno-gospodarcza.

Dla rozwiązania problemów obszarów przygranicznych potrzebne są działania zintegrowane na każdym poziomie planowania, uwzględniające narzędzia polityki regionalnej i przestrzennej.

Istotnym czynnikiem dla rozwoju będzie przygotowanie transgranicznych planów zagospodarowania ośrodków miejskich podzielonych granicą oraz ich regionów przygranicznych: Frankfurt – Słubice, Guben – Gubin.

14. Wnioski z raportu o stanie zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego.

Zasadniczo uznać należy, iż uwarunkowania związane ze stanem zagospodarowania nie uległy przeobrażeniu w stosunku do zmiany planu, która uchwalona została 21 marca 2012 r.

Struktura przestrzenna województwa nie uległa zmianie, ponieważ zmiany takie zauważalne są w kontekście co najmniej kilkuletnim. Podobnie sytuacja przedstawia się z użytkowaniem terenu, gdzie zauważyć można pewne tendencje zmian w przedziałach kilkuletnich. Istotnym podkreślenia jest najwyższa w kraju lesistość województwa lubuskiego oraz, że jest bardziej niż reszta Polski zurbanizowane.

Środowisko przyrodnicze w województwie cechuje równowaga naturalna, choć znajduje się ono w ciągłej interakcji z człowiekiem. Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza w województwie lubuskim jest tzw. emisja antropogeniczna, wynikająca z działalności ludzi. W świetle oceny stężeń zanieczyszczeń w powietrzu występujących w 2012 r. na obszarze województwa lubuskiego, dokonanej pod kątem ochrony zdrowia, wszystkie strefy zaliczono do klasy C, ze względu na przekroczenia dopuszczalnych i docelowych stężeń substancji w powietrzu.

Lasy stanowiły według danych Rocznika Statystycznego Województwa Lubuskiego 2012 w 2011 r. 707 113 ha, co daje lesistość średnią na poziomie 49%. Największą lesistością (powyżej 50%) charakteryzują się powiaty: krośnieński, żarski, sulęciński, międzyrzecki i zielonogórski, natomiast najniższą powiat wschowski, nowosolski i świebodziński.

Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona wynosi prawie 39% ogólnej powierzchni województwa. Równocześnie Parki Narodowe zajmują powierzchnię 13 642,8 ha. Na obszarze Województwa Lubuskiego istnieją dwa Parki Narodowe – Drawieński oraz Ujście Warty. Na terenie województwa lubuskiego utworzonych jest 61 rezerwatów przyrody. Ich łączna powierzchnia wynosi 3776,3 ha. Powierzchnia Parków Krajobrazowych wynosi 77 167,52 ha. Są to Parki Krajobrazowe: Ujście Warty, Łuk Mużakowa, Barlinecko – Gorzowski, Pszczewski, Krzesiński, Łagowsko – Sulęciński, Przemęcki i Gryżyński. Do najważniejszych surowców energetycznych, których zasoby zbilansowano na terenie województwa lubuskiego zaliczyć można złoża: ropy naftowej, węgla brunatnego, gazu ziemnego i gazu ziemnego azotowego.

Grupując poruszone zagadnienia związane dziedzictwem kulturowym oraz turystyką i wypoczynkiem zauważyć należy duży potencjał rozwojowy tych elementów. Niestety niewystarczająca ilość środków (również w skali kraju), nierzadko skomplikowana sytuacja prawna powoduje ciągłą degradację wielu zabytków województwa. Niemniej cały czas rozwija się turystyka i wypoczynek co związane jest z korzystnymi uwarunkowaniami przyrodniczo – krajobrazowymi województwa.

W województwie lubuskim znajduje się ponad 600 jezior. Do ważniejszych skupisk należą: Pojezierze Lubuskie wraz z Pojezierzem Łagowskim, Pojezierze Sławskie, Puszcza Notecka i Pszczewski Park Krajobrazowy. Duża lesistość województwa wpływa łagodząco na klimat i poprawę jakości powietrza. Wyróżnia się 4 główne skupiska leśne – Puszcze Notecką, Puszcze Gorzowską, Puszcze Drawską i Lubuską oraz bory: Zielonogórskie, Skwierzyńsko – Sulęcińskie i Dolnośląskie.

Wśród głównych walorów kulturowych wyróżnić należy bogaty potencjał zabytków architektury oraz zbiory i kolekcje muzealne. Wśród najważniejszych zabytków wyróżnić należy: zespół pocysterski w Paradyżu – Gościkowie, zespół Braci Augustynianów w Żaganiu, Wiejcach, Broniszowie czy Parku Mużakowskim wpisanym na listę zabytków dziedzictwa światowego UNESCO. Wartym wspomnienia jest również Międzyrzecki Rejon Umocniony jak również pozostałości Twierdzy Kostrzyn. Na szczególną uwagę zasługują liczne zabytkowe kościoły, m.in. kościoły drewniane w Kłępsku, Chlastawie, romański kościół kamienny w Starym Żaganiu, gotycki kościół katedralny w Gorzowie Wlkp. czy kościół św. Jakuba w Ośnie Lubuskim.

Województwo lubuskie charakteryzuje się stosunkowo niskim stopniem zaludnienia, młodym społeczeństwem. Ludność koncentruje się wokół dużych ośrodków miejskich: Zielonej Góry, Nowej Soli, Żar i Gorzowa Wlkp. Województwo lubuskie od lat cechuje deficyt migracyjny – liczba osób wymeldowujących się z pobytu stałego jest wyższa niż liczba osób meldujących się na pobyt stały.

Pod względem liczby ludności województwo lubuskie zajmuje 14 miejsce w kraju. Średnia gęstość zaludnienia, tj. liczba osób przypadających na 1 km² powierzchni województwa, w 2012 r. wyniosła 73 osoby. Ziemię Lubuską charakteryzuje niższy od średniej krajowej poziom wskaźnika aktywności zawodowej, który na koniec 2011 r. wynosił 55,7%, przy czym poziom wskaźnika zatrudnienia (50,3%) był również niższy do średniej w skali kraju. Na koniec marca 2012 r. w województwie lubuskim zarejestrowanych było 63.848 bezrobotnych. Stopa bezrobocia rejestrowanego na Ziemi Lubuskiej na koniec grudnia 2011 r. kształtowała się na poziomie 15,4%, co spowodowało, iż pod względem jej wysokości województwo lubuskie znajdowało się na piątym miejscu w kraju.

Zgodnie z Rocznikiem Statystycznym Województwa Lubuskiego w roku 2012 funkcjonowało 338 szkół podstawowych, 179 gimnazjów, 59 zasadniczych szkół zawodowych, 58 liceów oraz 64 techników. Równocześnie w województwie lubuskim zlokalizowanych jest 8 szkół wyższych.

Głównymi ośrodkami usługowymi województwa są Gorzów Wlkp. i Zielona Góra. Niezwykle ważną rolę pełnią również miasta: Gubin, Kostrzyn nad Odrą, Międzyrzecz, Nowa Sól, Słubice, Świebodzin, Żagań, Żary. Największa koncentracja usług występuje w sekcjach informacja i komunikacja, pośrednictwo finansowe oraz działalność profesjonalna i techniczna. Perspektywiczne są

usługi w sekcjach: handlu i napraw, gdzie dominuje napędzający gospodarkę sektor małych i mikroprzedsiębiorstw, charakteryzujący się względnie wysoką rentownością sektor obsługi nieruchomości oraz odznaczające się wysokim udziałem w rynku budownictwo.

Na obszarze województwa lubuskiego, w granicach gmin Gubin (pow. Krośnieński) i Brody (pow. Żarski) zalegają złoża węgla brunatnego, które mogą być siłą napędową gospodarki województwa. W województwie wydobywa się również gaz ziemny i ropę naftową.

Główne obszary przemysłowe należą do Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Powierzchnia strefy wynosi 1 171 ha.

W województwie lubuskim, podobnie jak i w województwach ościennych, dominowały państwowe gospodarstwa rolne. Ze zmianami w strukturze użytkowania gruntów oraz powierzchni zasiewów, jak również z kierunkiem specjalizacji gospodarstw i poziomu intensywności działalności produkcyjnej, związany jest utrzymujący się proces modernizacji rolnictwa polegający na wyposażeniu gospodarstw w środki produkcji.

Przez województwo przebiega autostrada A2. Cały czas rozbudowywana i modernizowana na terenie województwa jest infrastruktura transportowa, w tym droga ekspresowa S3. Planowana budowa obwodnic drogowych w ciągach ważniejszych dróg wojewódzkich stanowi podstawowy warunek zwiększenia przepustowości dróg na odcinkach przebiegających w obszarach zabudowanych.

Zgodnie z danymi na dzień 31 grudnia 2011 r. linie kolejowe eksploatowane wynosiły ogółem 967 km, w tym 328 km zelektryfikowane.

Portem lotniczym o najważniejszym znaczeniu w województwie lubuskim jest lotnisko w Babimoście, usytuowane około 35 km od Zielonej Góry i około 100 km od Gorzowa Wlkp. Jest to lotnisko o randze regionalnej, jak się wydaje o cały czas niewykorzystanym potencjale.

Nadal ważnym problemem dla mieszkańców województwa lubuskiego pozostaje dostępność komunikacyjna do głównych ośrodków sieci osadniczej oraz dostępność do środków komunikacji publicznej.

W układzie przestrzennym województwo lubuskie cechowało się w 2011 r. najmniejszym w kraju obok województwa zachodniopomorskiego, zagęszczeniem sieci wodociągowej.

Biorąc pod uwagę dane za 2012 r. województwo lubuskie cechuje niski poziom odprowadzania ścieków siecią kanalizacyjną.

Ponad 50 % gospodarstw domowych ma możliwość korzystania z gazu przewodowego. Na obszarze województwa lubuskiego w zdecydowanej większości funkcjonują lokalne źródła ciepła lub niewielkie lokalne systemy.

Szczytowe zapotrzebowanie mocy odbiorców energii elektrycznej, zlokalizowanych na obszarze województwa lubuskiego szacuje się na około 700 MW, na poziomie źródłowym rozumianym jako zasilanie odbiorców z poziomu napięcia 110 kV.

Znaczący udział w ilości wytwarzanej energii ze źródeł odnawialnych na terenie woj. lubuskiego stanowi obecnie energetyka wodna – EW Dychów i szereg małych elektrowni wodnych oraz wykorzystanie biomasy, głównie odpadów drzewnych w zakładach przemysłu drzewnego.

Sposoby ochrony przeciwpowodziowej istniejące w woj. lubuskim są wystarczające dla zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego pod względem ilościowym, natomiast pod względem technicznym obiekty te w dużej mierze nie spełniają stawianych im wymogów.

W Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 wyróżniono osiem obszarów strategicznej interwencji podzielonych na dwie grupy. Pierwszą stanowią najważniejsze obszary strategicznej interwencji z punktu widzenia poziomu krajowego, wyróżnione w KSSR i w założeniach kontraktu terytorialnego:

- miasta wojewódzkie i ich obszary funkcjonalne,
- ośrodki subregionalne i lokalne,
- obszary przygraniczne,
- obszary wiejskie, w szczególności o słabym dostępie do usług publicznych.

Do drugiej grupy OSI zaliczono inne obszary, które wymagają wsparcia i ochrony z poziomu regionalnego lub krajowego:

- obszary zagrożone powodzią,
- obszary o najwyższych walorach przyrodniczych, w tym objęte ochroną prawną,
- obszary potencjalnej eksploatacji złóż surowców o strategicznym znaczeniu,
- obszary o najkorzystniejszych warunkach dla prowadzenia gospodarki rolnej.

Zasady współpracy transgranicznej określają m.in. następujące dokumenty strategiczne:

- Studium integracji przestrzennej polskiej części pogranicza Polski i Niemiec”
- Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska (Województwo Lubuskie) – Brandenburgia 2007 – 2013 w ramach „Europejskiej Współpracy Terytorialnej”
- Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska – Saksonia 2007 – 2013.

III. „Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Wykaz programów rządowych i zadań samorządowych”. Stan na 30 sierpnia 2013 r.

I. ILEKROĆ W DOKUMENCIE JEST MOWA O:

- 1) inwestycji zrealizowanej – należy przez to rozumieć inwestycję, dla której został zakończony proces budowlany;
- 2) inwestycji realizowanej – należy przez to rozumieć inwestycję w trakcie realizacji;
- 3) inwestycji niezrealizowanej – należy przez to rozumieć inwestycję z różnych powodów nierozpoczętą.

II. INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM – KRAJOWYM.

1. Umieszczone w Centralnym Rejestrze Programów Rządowych: *Infrastruktura dla sił wzmocnienia NATO – modernizacja składnicy materiałów pędnych i smarów (MPS) w m. Wędrzyn.*
2. Określone w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013:
  - 1) gospodarka wodno-ściekowa miasta Nowa Sól i gmin ościennych – inwestycja niezakończona;
  - 2) budowa autostrady A18 odc. Olszyna – Golnice (przebudowa jezdni południowej) – inwestycja uzależniona od uzyskania finansowania;
  - 3) budowa drogi ekspresowej S3:

Tab. 35 Inwestycja – budowa drogi ekspresowej S3

LP.	Nazwa odcinka	Długość	Stan zaawansowania	Koszt
1.	Obwodnica Gorzowa Wlkp. - druga jezdnia	12 km	złożenie wniosku o ZRID	535,1 mln zł.
2.	Gorzów Wlkp.- Międzyrzecz	38 km	od lipca 2011 realizowana, planowane oddanie w II kw. 2014 roku	902,4 mln zł.
3.	Obwodnica Międzyrzecza - druga jezdnia	6,5 km	złożenie wniosku o ZRID	236,2 mln zł.
4.	Międzyrzecz-Sulechów	43 km	zrealizowana	1190,6 mln zł
5.	Sulechów-Nowa Sól - druga jezdnia	44 km	planowane złożenie wniosku o ZRID III/IV kw. 2013 r.	1106,4 mln zł

Źródło: GDDKiA Zielona Góra⁶⁰

⁶⁰ Zgodnie z pismem z dnia 30 sierpnia 2013 r. nr GDDKiA-O/ZG-P1-bs-070-4/36/2013

- a) w zakresie określonym w punkcie 4 ww. tabeli, zrealizowano następujące odcinki:
- od węzła Jordanowo do węzła Świebodzin Północ – 27.05.2013 r.,
  - od węzła Świebodzin Południe do węzła Sulechów – 18.06.2013 r.,
  - od węzła Świebodzin Północ do węzła Świebodzin Południe – 11.07.2013 r.,
  - od węzła Międzyrzecz do węzła Jordanowo – 21.08.2013 r.
- 4) modernizacja linii CE59 Wrocław - Zielona Góra - Rzepin - Szczecin – I etap – w trakcie realizacji;
- 5) modernizacja linii kolejowej E 59 na odcinku Krzyż - Szczecin – inwestycja nierozpoczęta;
- 6) odbudowa zabudowy regulacyjnej – przystosowanie do III kl. drogi wodnej – inwestycja realizowana;
- 7) odbudowa zabudowy regulacyjnej – przystosowanie do III kl. drogi wodnej – Etap II – inwestycja nierealizowana;
- 8) gazociąg Szczecin - Lwówek – w trakcie realizacji (planowany termin zakończenia inwestycji – luty 2014 r);
- 9) gazociąg Polkowice - Żary – w trakcie realizacji (planowany termin zakończenia inwestycji – sierpień 2014 r).
3. Program budowy dróg krajowych na lata 2011-2015:
- 1) budowa drogi S3 Szczecin – Gorzów Wlkp. (odcinek od Szczecina węzła „Klucz” do Gorzowa Wlkp węzeł „Gorzów Północ”) – inwestycja zakończenia 30.12.2010 r.;
  - 2) budowa drogi S3 Gorzów Wlkp. – Nowa Sól, Gorzów Wlkp. (dk. nr 3. w. Gorzów Południe) z węzłem – w. Sulechów (w. Kruszyna) – jak w ust. 2 pkt 3;
  - 3) budowa obwodnicy Łęknicy na drodze nr 12 - w ramach zadania powstał m.in. most o długości 180 m łączący brzegi Nysy Łużyckiej po stronie polskiej i niemieckiej;
  - 4) budowa autostrady A18 Olszyna – Golnice (przebudowa jezdni południowej) – realizacja ujęta w programie wieloletnim na lata 2011 – 2015⁶¹, jako do rozpoczęcia w 2013 r., jednakże zadanie nie znalazło się w aktualnie przyjętym załączniku nr 5 do PBDK, tj. zadań planowany do realizacji w nowej perspektywie finansowej UE 2014-2020;

---

⁶¹ Uchwała Nr 10/2011 Rady Ministrów z 25 stycznia 2011 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program budowy dróg krajowych na lata 2011-2015” zmieniona Uchwałą Nr 93/2013 Rady Ministrów z dnia 4 czerwca 2012 r.

- 5) budowa drogi S3 Gorzów Wlkp. – Nowa Sól. Na odcinku Sulechów (w. Kruszyna) – Nowa Sól, II jezdni obwodnicy Gorzowa Wlkp. oraz II jezdni obwodnicy Międzyrzecza – jak w ust. 2 pkt 3;
  - 6) obwodnica m. Kargowa na drodze nr 32 – inwestycja nierozpoczęta;
  - 7) budowa drogi ekspresowej S3 Nowa Sól - Legnica (A-4) – inwestycja nierozpoczęta, do realizacji w nowej perspektywie finansowej UE 2014-2020;
  - 8) obwodnica m. Nowogród Bobrzański na drodze nr 27 – inwestycja nierozpoczęta;
  - 9) wzmocnienie DK 12 na odc. Łęknica – Trzebiel – inwestycja przewidziana do realizacji po roku 2013.
4. Master Plan dla Transportu Kolejowego w Polsce do 2030 roku:
- 1) modernizacja linii kolejowej nr 273 – w trakcie realizacji;
  - 2) modernizacja linii kolejowej nr 358 (odcinek Czerwieńsk – Zbąszynek) – w trakcie realizacji;
  - 3) modernizacja linii kolejowej nr 275 (odcinek Miłkowice – Żagań) – inwestycja nierozpoczęta;
  - 4) modernizacja linii kolejowej nr 14 (odcinek Żagań – Żary – Forst) – inwestycja nierozpoczęta;
  - 5) modernizacja linii kolejowej nr 203 (odcinek Gorzów Wlkp. – Krzyż) – inwestycja nierozpoczęta;
  - 6) modernizacja linii kolejowej nr 358 (odcinek Czerwieńsk – Gubin) – inwestycja nierozpoczęta;
  - 7) modernizacja linii kolejowej nr 367 (odcinek Zbąszynek – Gorzów Wlkp.) – inwestycja zakończona w 2011 r.;
  - 8) modernizacja linii kolejowej E-20 / C-E 20 – inwestycja nierozpoczęta;
  - 9) modernizacja linii kolejowych nr 370, 282 – inwestycje nierozpoczęte;
  - 10) modernizacja linii kolejowej nr 203 (odcinek Kostrzyn nad Odrą - Gorzów Wlkp.) – inwestycja zakończona.
5. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych⁶²
- 1) rozbudowa oczyszczalni ze względu na przepustowość wraz z modernizacją części obiektów:
    - a) Babimost – inwestycja zrealizowana,
    - b) Dobiegiew – inwestycja zrealizowana,
    - c) Dychów (gm. Bobrowice) – inwestycja realizowana,
    - d) Kargowa – inwestycja nierozpoczęta,
    - e) Łężyca dla aglomeracji Zielona Góra – inwestycja realizowana,
    - f) Ośno Lubuskie – inwestycja realizowana,

---

⁶² Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych - Aktualizacja, listopad 2009

- g) Przytoczna – inwestycja zrealizowana,
  - h) Pszczew – inwestycja realizowana,
  - i) Rzepin – inwestycja zrealizowana,
  - j) Sława – inwestycja realizowana,
  - k) Sulęcín – inwestycja realizowana,
- 2) modernizacja oczyszczalni w zakresie części osadowej oczyszczalni:
- a) Białczyk (gm. Witnica) – inwestycja zrealizowana,
  - b) Bytnica – inwestycja realizowana,
  - c) Drezdenko – inwestycja zrealizowana,
  - d) Kostrzyn nad Odrą – inwestycja realizowana,
  - e) Nowe Miasteczko (Gołaszyn) – inwestycja zrealizowana,
  - f) Słubice – inwestycja zrealizowana,
  - g) Żagań – inwestycja zrealizowana,
- 3) modernizacja oczyszczalni ze względu na jakość odprowadzanych ścieków:
- a) Cybinka – inwestycja zrealizowana,
  - b) Lubsko – inwestycja realizowana,
  - c) Nowa Sól – inwestycja zrealizowana,
  - d) Przyborów (gm. Słońsk) – inwestycja realizowana,
  - e) Świebodzin – inwestycja zrealizowana,
  - f) Torzym – inwestycja zrealizowana,
- 4) budowa nowej oczyszczalni:
- a) Jasień – inwestycja zrealizowana,
  - b) Szprotawa – inwestycja zrealizowana,
- 5) rozbudowa oczyszczalni ze względu na przepustowość:
- a) Bledzew – inwestycja realizowana,
  - b) Cibórz (gm. Skąpe) – inwestycja zrealizowana;
  - c) Kolsko – inwestycja realizowana,
  - d) Lubiszyn – inwestycja realizowana,
  - e) Niegosławice – inwestycja zrealizowana,
  - f) Siedlisko – inwestycja realizowana,
  - g) Trzebiechów – inwestycja zrealizowana,
  - h) Wężyńska (gm. Krosno Odrz.) – inwestycja zrealizowana;

6. Polityka Energetyczna Polski do 2030 roku.

Złoza węgla brunatnego „Gubin” gm. Gubin, gm. Brody – inwestycja w przygotowaniu;

7. Program dla Odry 2006 – aktualizacja⁶³:

1) odcinek Słubice (km 582,5-588,0) – przebudowa 6,41 km, budowa nowego 5,85 wału okrężnego - inwestycja planowana do realizacji w ramach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na lata 2014-2020;

2) odcinek Górzycza – Kostrzyn – przebudowa (w km 604,3-614,2) – inwestycja rozpoczęta w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 pod nazwą „Górzycza – Kostrzyn zad. 1 – Górzycza – Ługi Górzyckie – rozbudowa wału rzeki Odry w km rzeki 604,3+609,3 do 609+300, zad. 2 – Ługi Górzyckie – rozbudowa wału rzeki Odry w km rzeki 609,3 – 614,2 (pow. Słubice, gm. Górzycza).

3) Odcinek Krzesin – inwestycja planowana do realizacji w ramach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na lata 2014-2020;

4) Ochrona przeciwpowodziowa miasta Nowa Sól, Kanał Ulgi w 428 km na rzece Odrze – miejscowość i gmina Nowa Sól - inwestycja planowana do realizacji w ramach funduszy strukturalnych Unii Europejskiej na lata 2014-2020.

8. Pozostałe zadania rządowe:

1) inwestycje w zakresie sieci elektroenergetycznych:

a) inwestycje PSE Operator S.A.⁶⁴ prezentuje tabela 36:

Tab. 36 Raport PSE Operator Sp. z o.o. w zakresie realizacji inwestycji określonych w ZM. PZPWL.

L.p.	Inwestycja	Stan realizacji inwestycji
1.	Budowa linii 400 kV Plewiska – granica RP kierunek Eisenhüttenstadt	Prowadzone są analizy mające na celu uściślenie zakresu i harmonogramu realizacji projektu
2.	Budowa 2-torowej linii 400 kV w relacji Zielona Góra - Baczyna	jak w pkt 1
3.	Budowa 2-torowej linii 400 kV Krajnik – Baczyna z jednym torem pracującym czasowo na napięciu 220 kV Krajnik – Gorzów Wlkp.	planowany okres realizacji: 2014-2020
4.	Budowa 2-torowej linii 400 kV Polkowice – Zielona Góra	jak w pkt 1
5.	Budowa stacji 400/110 kV Zielona Góra z TR 400/110 kV, 400 MVA	jak w pkt 1
6.	Budowa stacji 400/110 kV Baczyna z wprowadzeniem do stacji linii 400 kV Krajnik – Plewiska	planowany okres realizacji: 2014-2018
7.	Wprowadzenie linii Krajnik – Gorzów Wlkp. do stacji Baczyna po przełączeniu odcinka Krajnik – Baczyna na napięcie 400 kV	planowany okres realizacji: 2014-2020

⁶³ INFORMACJA NA PODSTAWIE OFICJALNEJ STRONY PEŁNOMOCNIKA RZĄDU DO SPRAW PROGRAMU DLA ODRY – 2006

⁶⁴ stanowisko z dnia 21 października 2013 r. nr 3519-DSWS-071-4-MM/2013

8.	Budowa 2-torowej linii 400 kV Plewiska Bis – Pasikurowice	ze względu na decyzję o lokalizacji elektrowni jądrowych na obszarze północnej Polski, nastąpiła rezygnacja z realizacji inwestycji.
9.	Wprowadzenie linii 400 kV Plewiska Bis – Eisenhüttenstadt do stacji Zielona Góra	jak w pkt 1
10.	Budowa stacji 400 kV Gubin	jak w pkt 1
11.	Budowa linii 400 kV Baczyna – Gubin	jak w pkt 1
12.	Budowa 2-torowej linii 400 kV Baczyna – EA2	jak w pkt 8
13.	Modernizacja linii 220 kV Polkowice – Leszno – Plewiska wraz z wymianą przewodów na wysokotemperaturowe	realizacja planowana do 2030 r.
14.	Modernizacja linii 220 kV Leśniów – Gorzów Wlkp. wraz z wymianą przewodów na wysokotemperaturowe	planowany okres realizacji: 2012-2015

b) przedsięwzięcia ENEA Operator Sp. z o. o.⁶⁵ prezentuje tabela 37:

Tab. 37 Raport ENEA Operator Sp. z o.o. w zakresie realizacji inwestycji określonych w ZM. PZPWL.

L.p.	Inwestycja	Stan realizacji inwestycji
1.	Stacja 110/15 kV II 110/30 kV Lutol - budowa rozdzielni 110/15 kV oraz trzypolowej rozdzielni 110/30 kV dla przelotu linii WN-110 kV Międzyrzeczka - Zbąszynek z dwoma polami liniowymi i polem sprzęgła	przedsięwzięcie związane z Decyzją Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, objęte postępowaniem administracyjnym
2.	Stacja 110/15 kV Kunowice - budowa stacji z dwoma transformatorami 110/15 kV o mocy 16 MVA, rozdzielnią napowietrzną WN-110 kV w układzie H4, wewnętrzną rozdzielnią SN-15 kV wraz z linią zasilającą 110 kV poprzez wykonanie przelotowego zasilania stacji z istniejącej linii WN-110 kV relacji Słubice – Rzepin	przedsięwzięcie nie objęte planami rozwojowymi Spółki ENEA Operator Sp. z o.o. do roku 2019 r.
3.	Stacja 110/15 kV Baczyna - budowa stacji z dwoma transformatorami 110/15 kV o mocy 25 MVA , rozdzielnią napowietrzną WN-110 kV w układzie H5 oraz wewnętrzną rozdzielnią SN-15 kV	inwestycja zrealizowana
4.	Stacja 110/15 kV Skwierzyna II - budowa stacji z dwoma transformatorami 110/15 kV o mocy 10 MVA, rozdzielnią napowietrzną WN-110 kV w układzie H4 oraz wewnętrzną rozdzielnią SN-15 kV	inwestycja do realizacji do końca 2018 r.
5.	Stacja 110/20 kV Lubiechnia Wielka - budowa rozdzielni jednosystemowej z łącznikiem systemowym i trzema polami liniowymi dla wprowadzenia linii WN-110 kV kierunek Słubice, linii WN-110 kV kierunek Rzepin poprzez rozcięcie linii relacji Słubice - Rzepin oraz wprowadzenie budowanej linii napowietrznej WN-110 kV relacji Lubiechnia Wielka - Sulęcín	inwestycja zrealizowana
6.	Stacja 110/15 kV Ośno - budowa stacji z transformatorem 110/15 kV o mocy 10 MVA, rozdzielnią napowietrzną WN-110 kV w układzie H4, wewnętrzną rozdzielnią SN-15 kV wraz z linią zasilającą 110 kV poprzez wykonanie przelotowego zasilania stacji z budowanej linii WN-110 kV relacji Lubiechnia Wielka – Sulęcín	przedsięwzięcie nie objęte planami rozwojowymi Spółki ENEA Operator Sp. z o.o. do roku 2019 r.

⁶⁵ stanowisko z dnia 16 października 2013 r., znak pisma EO/DR/RP/1232/2013 nr spr. DR/025/MPZP/2011

7.	Stacja 110/15 kV Kostrzyn II (III kompleks strefy) - budowa stacji z transformatorem 110/15 kV o mocy 16 MVA lub 25 MVA, rozdzielnią napowietrzną WN-110 kV w układzie H4, wewnętrzną rozdzielnią SN-15 kV wraz z linią zasilającą 110 kV poprzez wykonanie przelotowego zasilania stacji z istniejącej linii WN-110 kV relacji Kostrzyn nad Odrą – Dębno	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2018 r.
8.	Stacja 110/15 kV Kostrzyn III (II kompleks strefy) - budowa rozdzielni WN-110 kV wraz z zasilaniem jako wcięcie w linię WN-110 kV relacji Gorzów Wlkp. – Witnica	przedsięwzięcie nie objęte planami rozwojowymi Spółki ENEA Operator Sp. z o.o. do roku 2019 r.
9.	Stacja 110/15 kV Babimost - budowa stacji 110/15 kV w m. Babimost wraz z dwutorową linią zasilającą 110 kV poprzez wykonanie przelotowego zasilania stacji z istniejącej linii WN-110 kV relacji Sulechów - Wolsztyn. Budowa linii napowietrznej WN-110 kV relacji Babimost - Zbąszynek - do przekroju 240 mm ² i temperatury pracy 60 ⁰ C	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji etapowo: do końca 2013 r. stacja 110/15 kV Babimost; do końca 2017 r. budowa linii WN-110 kV Babimost + Zbąszynek.
10.	Stacja 110/15 kV Nowy Kisielin - budowa stacji 110/15 kV w m. Nowy Kisielin wraz z linią zasilającą 110 kV wyprowadzoną ze stacji 110/15 kV Braniborska. Budowa linii napowietrznej WN-110 kV relacji Nowy Kisielin – Graniczna	przedsięwzięcie nie objęte planami rozwojowymi Spółki ENEA Operator Sp. z o.o. do roku 2019 r.
11.	Stacja 110/15 kV Międzyrzecz II - budowa stacji 110/15 kV z rozdzielnią trypolową WN-110 kV wraz z zasilaniem jako wcięcie w drugi tor linii relacji Gorzów Wlkp. - Skwierzyna Międzyrzecz - Zielomyśl – Sieraków - kier. Pniewy na wysokości Międzyrzecz - Zielomyśl	przedsięwzięcie nie objęte planami rozwojowymi Spółki ENEA Operator Sp. z o.o. do roku 2019 r.
12.	Linia WN-110 kV relacji Lutol - Międzyrzecz II – budowa linii napowietrznej o przekroju 240mm ²	przedsięwzięcie nie objęte planami rozwojowymi Spółki ENEA Operator Sp. z o.o. do roku 2019 r.
13.	Linia WN-110 kV relacji Nowogród - Żary Zakładowa - budowa linii napowietrznej o przekroju 240mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2014 r.
14.	Linia WN-110 kV relacji Lubiechnia Wielka - Sulęcín - budowa linii napowietrznej o przekroju 240mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2013 r.
15.	Linia WN-110 kV relacji Gorzów Wlkp. - Skwierzyna - Międzyrzecz - Zielomyśl – Sieraków - kier. Pniewy - budowa linii napowietrznej do gabarytów linii dwutorowej w zakresie wymiany słupów, fundamentów i izolacji, przewodu roboczego po trasie linii istniejącej	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji etapowo w latach 2014 -2019.
16.	Linia WN-110 kV relacji Drawski Młyn - Dobiegniew – Krzęcin - kier. Morzyczyn - budowa linii napowietrznej do gabarytów linii dwutorowej w zakresie wymiany słupów, fundamentów i izolacji, przewodu roboczego po trasie linii istniejącej.	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2019 r.
17.	Stacja 110/15 kV Witnica - modernizacja stacji: rozbudowa stacji o drugie pole transformatorowe 110/15 kV oraz o drugą sekcję rozdzielni SN-15 kV	inwestycja zrealizowana
18.	Stacja 110/15 kV Wawrów - modernizacja stacji do układu H4 z dwoma transformatorami 110/15 kV o mocy 16 MVA	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2014 r.
19.	Stacja 110/15 kV Rzepin - modernizacja stacji do układu H4	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2014 r.

20.	Stacja 110/15 kV Drezdenko - modernizacja stacji: dobudowa transformatora nr 3 o mocy 25 MVA i trzeciej sekcji rozdzielni SN-15 kV, wymiana transformatorów WN/SN 16 MVA na 25 MVA -	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2013 r.
21.	Stacja 110/15 kV Górzycza - modernizacja stacji: pół transformatorowych 110/15 kV, pola łącznika szyn	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2013 r.
22.	Stacja 110/15 kV Strzelce Krajeńskie - modernizacja stacji: rozbudowa stacji o pełne pole liniowe 110 kV oraz przebudowa układu przekładników	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2015 r.
23.	Stacja 110/15 kV Zielomyśl - modernizacja stacji do układu H4 z transformatorami o mocy 16 MVA	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2013 r.
24.	Stacja 110/15 kV Sulęcín - modernizacja stacji: rozbudowa stacji o pełne pole liniowe WN- 110 kV oraz pojedynczy system szyn zbiorczych	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2013 r.
25.	Stacja 110/15/6 kV Kostrzyn - modernizacja stacji: przebudowa pół transformatorowych i liniowych do podwójnego układu szyn zbiorczych	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2015 r.
26.	Stacja 110/15/16 kV Krosno - modernizacja stacji: przebudowa rozdzielni WN-110 kV;	przedsięwzięcie nie objęte planami rozwojowymi Spółki ENEA Operator Sp. z o.o. do roku 2019 r.
27.	Stacja 110/15 kV Braniborska - modernizacja stacji: przebudowa rozdzielni 110 kV, rozdzielni SN-15 kV. Budowa w miejsce istniejącego budynku nowego budynku rozdzielni SN-15 kV), rozbudowa stacji o pełne pole liniowe WN-110 kV, wymiana transformatorów WN/SN 16 MVA na 25 MVA,	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2014 r.
28.	Stacja 220/110/15 kV Leśniów - modernizacja stacji: obwodów wtórnych; budowa nowej nastawni, wykonanie zdalnego i lokalnego systemu nadzoru	inwestycja zrealizowana
29.	Stacja 110/15 kV Wolsztyn - modernizacja stacja: pół WN-110 kV	inwestycja zrealizowana
30.	Linia WN-110 kV relacji Gorzów Wlkp. - Sulęcín, Witnica - modernizacja linii napowietrznej dwutorowej o przekroju 240mm ² częściowo po trasie linii istniejącej (od ul. Owocowej do słupa nr 59)	inwestycja zrealizowana
31.	Linia WN-110 kV relacji Wawrów - Przemysłowa – Słoneczna - Słowińska - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240mm ²	przedsięwzięcie etapowe: wykonano modernizację linii WN-110 kV relacji Wawrów + Przemysłowa oraz Słoneczna + Słowińska; modernizację linii WN-110 kV relacji Przemysłowa + Słoneczna przewidziano do realizacji do końca 2014 r.
32.	Linia WN-110 kV relacji Górzycza - Słubice - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2015 r.
33.	Linia WN-110 kV relacji Kostrzyn nad Odrą - Górzycza - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2015 r.
34.	Linia WN-110 kV relacji Rzepin - Słubice - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2013 r.
35.	Linia WN-110 kV relacji Rzepin - Cybinka - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2016 r.
36.	Linia WN-110 kV relacji Cybinka - Dychów - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2016 r.

37.	Linia WN-110 kV relacji Dychów - Krosno Odrzańskie - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2015 r.
38.	Linia WN-110 kV relacji Leśniów - Krosno Odrzańskie - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2015 r.
39.	Linia WN-110 kV relacji Gorzów Wlkp. (od słupa nr 63) - Witnica - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2016 r.
40.	Linia WN-110 kV relacji Witnica - Dębno - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2016 r.
41.	Linia WN-110 kV relacji Dębno – Kostrzyn nad Odrą - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240mm ²	inwestycja zrealizowana
42.	Linia WN-110 kV relacji Kostrzyn nad Odrą - Witnica - 57modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240 mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2016 r.
43.	Linia WN-110 kV relacji Gorzów Wlkp. - Strzelce Krajeńskie - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240 mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2013 r.
44.	Linia WN-110 kV relacji Strzelce Krajeńskie - Drezdenko - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240 mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2014 r.
45.	Linia WN-110 kV relacji Drezdenko -Drawski Młyn - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2014 r.
46.	Linia WN-110 kV relacji Budziechów - Żary - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240mm ² .	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2015 r.
47.	Linia WN-110 kV relacji Dychów - Gubin - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 120mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2014 r.
48.	Linia WN-110 kV relacji Żary - Jankowa Żagańska - modernizacja linii w zakresie podwyższenia słupów w celu zachowania normatywnych odległości od drogi	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2014 r.
49.	Linia WN-110 kV relacji Jedwabie - Myślibórz - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240mm ²	przedsięwzięcie nie objęte planami rozwojowymi Spółki ENEA Operator Sp. z o.o. do roku 2019 r.
50.	Linia WN-110 kV relacji Jedwabie - Gorzów Wlkp. - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240 mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2014 r.
51.	Linia WN-110 kV relacji Leśniów Wielki - Świebodzin Sobieskiego - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240 mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2014 r.
52.	Linia WN-110 kV relacji Świebodzin Międzyrzeczka- Świebodzin Sobieskiego modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240 mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2013 r.
53.	Linia WN-110 kV relacji Leśniów Wielki - Łużycka - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240 mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2017 r.
54.	Linia WN-110 kV relacji Łużycka - Braniborska - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240 mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2018 r.
55.	Linia WN-110 kV relacji Braniborska - Energetyków - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240 mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2018 r.
56.	Linia WN-110 kV relacji Energetyków - Krośnieńska - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240 mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2015 r.
57.	Linia WN-110 kV relacji Wschowa - Leszno Gronowo - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240 mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2015 r.
58.	Linia WN-110 kV relacji Wschowa - Huta Głogów - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240 mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2015 r.
59.	Linia WN-110 kV relacji Nowa Sól Graniczna - Nowa Sól Południe - Bytom Odrzański - Żukowice - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240 mm ²	przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2017 r.

Ponadto w zakresie nie ujętym w Zmianie Planu, ENEA Operator Sp. z o. o. przewiduje:

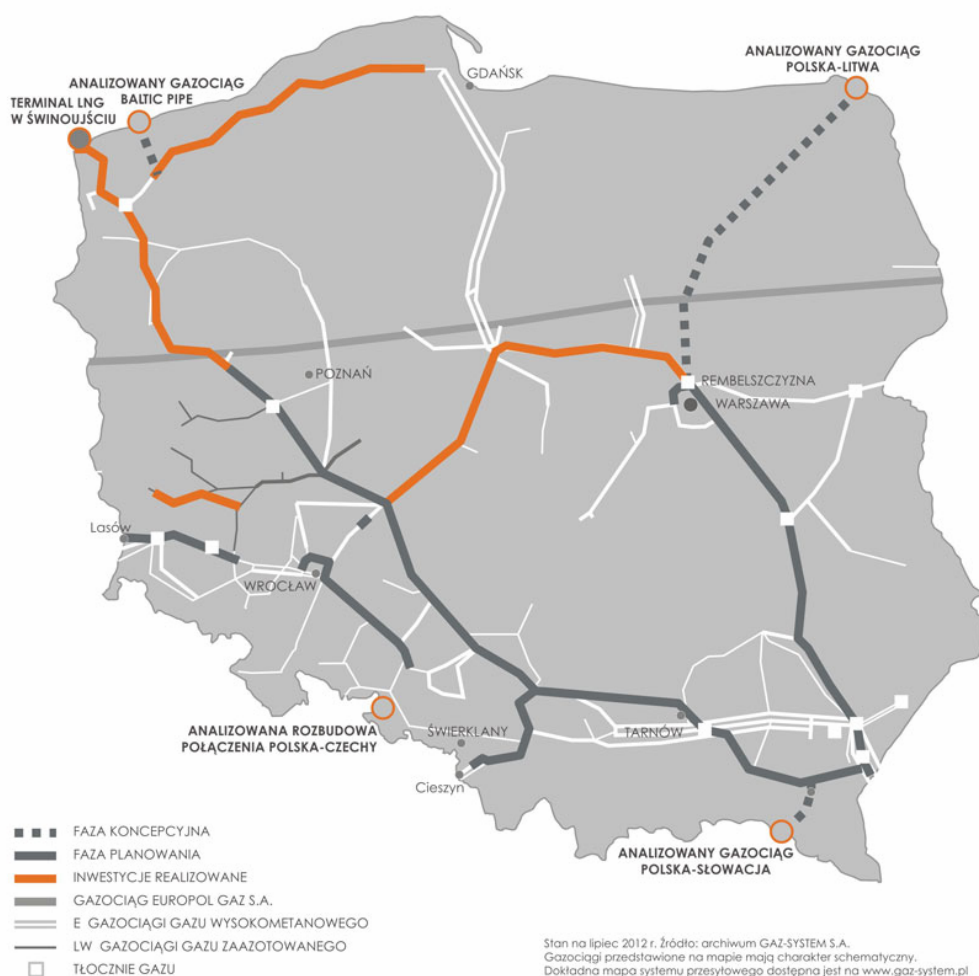
- Linia WN-110 kV relacji Zbąszynek - Nowy Tomyśl - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240 mm² celem zwiększenia jej przepustowości – przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2014 r.,
- Linia WN-110 kV relacji Leśniów - Przylep - Krośnieńska - modernizacja linii napowietrznej do przekroju 240 mm² celem zwiększenia jej przepustowości – przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2018 r.,
- Linia WN-110 kV relacji Żary - kier. Bronowice - modernizacja linii napowietrznej celem zwiększenia jej przepustowości – przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2014 r.
- Linia WN-110 kV relacji Żagań - Kozuchów - modernizacja linii napowietrznej celem zwiększenia jej przepustowości – przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2014 r.
- Linia WN-110 kV relacji Wolsztyn - Sława - modernizacja linii napowietrznej celem zwiększenia jej przepustowości – przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2018 r.
- Linia WN-110 kV relacji Sulęcín - Dębrznica - modernizacja linii napowietrznej celem zwiększenia jej przepustowości – przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2015 r.
- Linia WN-110 kV relacji Dębrznica - Leśniów - modernizacja linii napowietrznej celem zwiększenia jej przepustowości – przedsięwzięcie przewidziane do realizacji do końca 2016 r.;

2) inwestycje w zakresie sieci gazowej:

a) plan rozwoju **OGP-GAZ-SYSTEM** na lata 2009 - 2014, obejmuje:

- budowę gazociągu przesyłowego w/c relacji Polkowice – Olszyniec (Żary) DN 300:
  - w pierwszym etapie (obecnie w fazie projektowania) przewidziana jest realizacja powyższego zadania na odcinkach Polkowice – Szprotawa oraz Olszyniec – Żary,
  - w późniejszym etapie – w zależności od wzrostu zapotrzebowania na paliwo gazowe – będzie zrealizowany odcinek Szprotawa – Olszyniec,trwa proces uzyskiwania pozwolenia na budowę, przewidywany termin zakończenia inwestycji – 2015 r.;

- modernizacja i remont gazociągu Żukowice – Olszyniec (obejmująca przebudowę ZZU)

Szprotawa Żagańska) została zrealizowana w 2009 r.

- budowę gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Szczecin-Gorzów Wielkopolski – Lwówek DN 700 8,4 MPa (odcinek od granicy województwa w rejonie Gorzowa Wielkopolskiego do granicy województwa w kierunku Lwówka) – inwestycja realizowana - termin zakończenia realizacji planowany jest na 2014 r.;
- b) inwestycje **Polskiej Spółki Gazownictwa sp. z o.o.**⁶⁶:
- budowa gazociągu w/c DN200 relacji Mościczki – Kostrzyn nad Odrą – inwestycja realizowana do 31.12.2013 r.,
  - budowa gazociągu w/c DN200 „obwodnica Kostrzyna nad Odrą” – inwestycja nierealizowana,

⁶⁶ Zgodnie z pismem z dnia 18 października 2013 r. znak: TRS.142/601/542/2013

- budowa stacji gazowej redukcyjno-pomiarowej w/c w Kostrzynie nad Odrą – inwestycja nierealizowana,
  - budowa stacji gazowej redukcyjno-pomiarowej w/c w Kostrzynie nad Odrą dla KSSSE (Strefa II) – inwestycja nierealizowana,
  - budowa stacji gazowej redukcyjno-pomiarowej w/c w m. Gorzów Wlkp. – inwestycja nierealizowana,
  - budowa sieci dystrybucyjnej średniego ciśnienia na terenie gm. Dobiegniew – inwestycja nierealizowana,
  - budowa stacji gazowej redukcyjno-pomiarowej w/c we Wschowie – inwestycja nierealizowana,
  - budowa gazociągu w/c relacji KGZ Kościan – KGHM Żukowice/Polkowice – inwestycja zrealizowana,
- c) plan rozwoju **PGNiG S.A.** w Warszawie oddział w Zielonej Górze⁶⁷:
- gazociąg DN 300 relacji Mieszalnia Gazu Kłodawa - KRNiGZ Lubiatów – inwestycja zrealizowana,
  - gazociąg DN 300 Terminal Ekspedycyjny Wierzbno – Kopalnia Gazu Ziemnego Paproć – inwestycja zrealizowana,
  - gazociąg DN 300 KRNiGZ Lubiatów - TE Wierzbno – inwestycja zrealizowana,
  - odstąpiono od realizacji:
    - gazociągu w/c DN 300 relacji TE Wierzbno – Odazotownia Grodzisk (wzdłuż istn. gazociągu DN 500),
    - gazociągu w/c relacji MG Kłodawa – EC Gorzów;

3) proponowane budowy obwodnic w ciągu drogi krajowej nr 22: Strzelec Krajeńskich, Dobiegniew, Krzeszyc, Słońska – inwestycje niezrealizowane i nie ujęte w żadnym z programów i planów GDDKiA dotyczących budowy dróg;

4) proponowane inwestycje w zakresie gospodarki wodnej:

- a) budowa nowego zbiornika wodnego „Brzeźnica” – inwestycja nierealizowana,
- b) rozbudowa istniejącego zbiornika „Chrapów” – inwestycja nierealizowana.

9. Programy samorządu województwa lubuskiego

---

⁶⁷ stanowisko z dnia 17 października 2013 r., znak pisma TK. 072–M. 280 (6) . 13

- 1) ważniejsze inwestycje w zakresie przebudowy ciągów komunikacyjnych i budowy obwodnic w ciągu dróg wojewódzkich⁶⁸:
- a) droga woj. nr 134 – Gorzów Wlkp. do węzła „Rzepin” A-2 wraz z budową mostu na rzece Odrze Urad- Eisenhüttenstadt:
    - inwestycja zrealizowana na odcinku od dk.22 do m. Ośno Lubuskie wraz z obwodnicą Ośna Lubuskiego oraz w m. Połęcko,
    - odcinek Ośno Lubuskie do m. Rzepin planowany jest w „Programie budowy i modernizacji dróg wojewódzkich na lata 2012-2020”, zwanym dalej „Programem”,
  - b) droga woj. nr 137 (Słubice – S-3 – węzeł „Trzciel”A-2) – inwestycja nierealizowana,
  - c) droga woj. nr 138 (od przejścia granicznego do węzła „Torzym” A-2) – inwestycja realizowana:
    - na odcinku od dk.29 do m. Debrznica,
    - na odcinku od dk.29 do dk. 22 inwestycja planowana do realizacji,
    - odcinek od przejścia granicznego do dk. 29 nie jest ujęty w planach do roku 2020,
  - d) droga woj. nr 151 (odcinek Gorzów Wlkp. – Barlinek) – inwestycja zrealizowana na części drogi woj. nr 151, pozostałe odcinki niezbędne do modernizacji ujęte są w Programie,
  - e) droga woj. nr 158 (łącząca przyległy obszar S-3) – inwestycja nierealizowana,
  - f) droga woj. nr 276 (Krosno Odrzańskie – S-3 – A-2 – S-3 „Jordanowo”) – inwestycja nierealizowana,
  - g) droga woj. nr 278 (łącząca przyległy obszar S-3) – inwestycja nierealizowana,
  - h) droga woj. nr 282 (obejście m. Nowy Kisielin) – inwestycja zrealizowana,
  - i) droga woj. nr 282 (obejście m. Milsko wraz z mostem przez Odrę) – inwestycja nierealizowana,
  - j) droga woj. nr 287 (Dychów – Lubsko – Żary) – inwestycja nierealizowana,
  - k) droga woj. nr 296 (łącząca przyległy obszar z A-18) – inwestycja realizowana na odcinku Iłowa – Ruszów w m. Iłowa,
  - l) droga woj. nr 297 (łącząca przyległy obszar z A-18) – inwestycja nierealizowana,
  - m) budowa obwodnicy w m. Rzepin („mała” obwodnica w ciągu drogi woj. nr 134) – inwestycja nierealizowana,

---

⁶⁸ Ocena w oparciu o „Wojewódzki program budowy dróg wojewódzkich na lata 2012 – 2020”

- n) budowa obwodnicy w m. Siercz, Kunowice w ciągu drogi woj. nr 137 – inwestycja nierealizowana, obwodnica w m. Kunowice nie jest planowana do roku 2020,
- o) budowa obwodnicy w m. Torzym w ciągu drogi woj. nr 138 – inwestycja nierealizowana,
- p) budowa obwodnicy w m. Maszewo wraz z budową mostu na rzece Odrze w ciągu drogi woj. nr 138 – zgodnie z lit. c, inwestycja nie jest ujęta w planach ZDW do roku 2020,
- q) budowa nowego odcinka drogi woj. nr 158 na odcinku od wschodniego wlotu w m. Gralewo do m. Różanki łącznie z przebudową istniejącego wiaduktu kolejowego w m. Santok – inwestycja nie jest ujęta w planach ZDW do roku 2020,
- r) budowa obwodnicy w m. Drezdenko w ciągu dróg woj. nr 158, 160, 174, 181 – inwestycja nierealizowana,
- s) budowa obwodnicy w m. Konotop w ciągu drogi woj. nr 278 – inwestycja nie jest ujęta w planach ZDW do roku 2020,,
- t) budowa obwodnicy w m. Łaz, Przytok, Zabór, Miłsko, Bojadła, Droszków w ciągu drogi woj. nr 282 – inwestycja nierealizowana, przy czym:
  - m. Przytok nie leży w ciągu drogi wojewódzkiej nr 282,
  - obwodnica m. Bojadła nie jest ujęta w planach ZDW do roku 2020,
- u) budowa obwodnicy Lubsko – II etap (łącząca drogę woj. nr 287 i 289) – inwestycja nierealizowana,
- v) budowa obwodnicy w m. Żagań, Iłowa, Kożuchów, Stypułów w ciągu drogi woj. nr 296 – inwestycja nierealizowana, przy czym budowa obwodnicy m. Stypułów nie jest ujęta w planach ZDW do roku 2020,,
- w) budowa obwodnicy w m. Jeziory w ciągu drogi woj. nr 303 – inwestycja nierealizowana,
- x) budowa obwodnicy Nowe Kramsko w ciągu drogi woj. nr 304 – inwestycja nierealizowana,
- y) budowa obwodnicy Przyborowa w ciągu drogi woj. nr 315 – inwestycja nierealizowana,
- z) budowa obwodnicy w m. Drzonków w ciągu drogi woj. nr 279 – inwestycja nierealizowana,
- aa) budowa obwodnicy w m. Sława (II etap w ciągu drogi woj. nr 278) – inwestycja nierealizowana,
- bb) budowa obwodnicy w m. Wschowa (II etap) w ciągu drogi woj. nr 278 i 305 – inwestycja nierealizowana,
- cc) budowa obwodnicy w m. Bobrowice i Kukadło w ciągu drogi woj. nr 287 – inwestycja nie jest ujęta w planach ZDW do roku 2020,
- dd) budowa obwodnicy w m. Bogaczów w ciągu drogi woj. nr 288 – inwestycja nierealizowana,

- ee) budowa obwodnicy w m. Nowogród Bobrzański w ciągu drogi woj. nr 288 – inwestycja była planowana w ramach drogi krajowej przez GDDKiA a nie w planach ZDW,
- ff) budowa obwodnicy w m. Nowa Sól (II etap) – inwestycja nie jest ujęta w planach ZDW do roku 2020;

2) Indykatywny Plan Inwestycyjny Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013

a) priorytet I. Rozwój infrastruktury wzmacniającej konkurencyjność regionu:

- działanie – poprawa stanu infrastruktury transportowej w regionie:
  - modernizacja linii kolejowej nr 203 Tczew – Kostrzyn nad Odrą na odcinku Gorzów Wlkp. – Kostrzyn nad Odrą – inwestycja zrealizowana,
  - modernizacja linii kolejowej nr 358 na odcinku Zbąszynek – Czerwieńsk wraz z budową łącznicy kolejowej Pomorsko – Przylep – etap I – inwestycja zrealizowana,
  - modernizacja linii kolejowej nr 367 Zbąszynek – Gorzów Wlkp. – inwestycja zrealizowana,
  - rozbudowa i modernizacja Regionalnego Portu Lotniczego Zielona Góra w Babimoście wraz z infrastrukturą lotniskową – inwestycja nierealizowana,
  - budowa obwodnicy m. Nowy Kisielin w ciągu drogi woj. nr 279 i 282 – inwestycja zrealizowana,
  - budowa obwodnicy m. Wschowy w ciągu drogi woj. nr 278 i 305 - Etap I – inwestycja zrealizowana,
  - budowa obwodnicy Nowej Soli (Etap I) – inwestycja realizowana,
  - budowa obwodnicy Ośna Lubuskiego w ciągu drogi woj. nr 137 i 134 – inwestycja zrealizowana,
- działanie – tworzenie obszarów aktywności gospodarczej i promocja gospodarcza:
  - Uzbrojenie Strefy Aktywności Gospodarczej przy autostradzie A-18 w gminie Iłowa – inwestycja zrealizowana,
  - Uzbrojenie terenów od ulicy Drzewickiej do terenów popolygonowych (etap I) ul. Drzewicka i Jana Pawła – inwestycja zrealizowana,

b) priorytet II. Stymulowanie wzrostu inwestycji w przedsiębiorstwach i wzmocnienie potencjału innowacyjnego: działanie – transfer badań, nowoczesnych technologii i innowacji ze świata nauki do przedsiębiorstw:

- Lubuski Ośrodek Innowacji i Wdrożeń Agrotechnicznych w Kalsku – inwestycja zrealizowana,
  - Park Naukowo Technologiczny UZ. Centrum Budownictwa Zrównoważonego i Energii – inwestycja zrealizowana,
  - Park Naukowo Technologiczny UZ. Centrum Innowacji – „Technologie dla zdrowia człowieka” – inwestycja zrealizowana,
  - Park Naukowo Technologiczny UZ. Centrum Technologii Informatycznych – inwestycja zrealizowana,
  - Budowa Parku Technologii i Logistyki Przemysłu „Interior” – inwestycja zrealizowana,
  - Park Technologiczny „Człowiek i Środowisko” – inwestycja nierealizowana,
  - Uzbrojenie Lubuskiego Parku Przemysłowego – inwestycja zrealizowana,
- c) priorytet III. Ochrona i zarządzanie zasobami środowiska przyrodniczego:
- działanie – Infrastruktura ochrony środowiska przyrodniczego:
    - Zbiorniki małej retencji gm. Czerwieńsk (zbiornik Strużyna, zbiornik Czerwieńsk) – inwestycja zrealizowana,
    - Centrum ratownictwa medyczno-pożarowego (budowa budynku wielofunkcyjnego w Dobiegnowie) – inwestycja zrealizowana,
    - Budowa oczyszczalni ścieków dla miasta Gozdnicy wraz z rozdziałem kanalizacji ogólnospławnej w śródmieściu – inwestycja zrealizowana,
    - Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w m. Górzycy, gmina Górzycy wraz z rurociągami przesyłowymi i siecią kanalizacyjną dla miejscowości Górzycy, Owczary, Pamięcin, Golice – inwestycja zrealizowana,
    - Skanalizowanie i zwodociągowanie północnej części gminy Lubrza – inwestycja zrealizowana,
    - Rozbudowa centralnego systemu unieszkodliwiania ścieków w gminie Łagów poprzez budowę kanalizacji sanitarnej w miejscowości Sieniawa i budowę oczyszczalni ścieków w miejscowości Gronów – inwestycja realizowana,
    - Zabezpieczenie przed powodzią miasta Bytom Odrzański (etap II) – inwestycja zrealizowana,

- Uporządkowanie gospodarki ściekowej w aglomeracji Czerwieńsk – inwestycja realizowana,
  - działanie – poprawa jakości powietrza, efektywności energetycznej oraz rozwój i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii – termomodernizacja obiektów Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego dla Nerwowo i Psychicznie Chorych SP ZOZ w Ciborzu – inwestycja realizowana,
  - działanie – rozwój i modernizacja infrastruktury edukacyjnej:
    - Modernizacja budynku dydaktycznego fizjoterapii przy ul. Orłąt Lwowskich 4-6 w Gorzów Wlkp. – inwestycja realizowana,
    - Przebudowa bud. dyd. nr 5 na potrzeby Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wlkp. przy ul. Chopina 52 – inwestycja zrealizowana,
    - Budowa Biblioteki Uniwersytetu Zielonogórskiego (Etap I) – inwestycja zrealizowana,
    - Przebudowa budynku dydaktycznego nr 3 na potrzeby Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wlkp. przy ul. Teatralnej 25 – inwestycja realizowana,
  - działanie – rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich:
    - Rewitalizacja Starego Miasta w Nowym Miasteczku – inwestycja realizowana,
    - Rewitalizacja Starówki w Żarach – inwestycja zrealizowana,
    - Rewitalizacja Parku Miejskiego w Kostrzynie nad Odrą – inwestycja zrealizowana,
    - Rewitalizacja Starówki Miejskiej w Żaganiu (etap I) – inwestycja realizowana,
    - Rewitalizacja Starego Miasta we Wschowie – inwestycja realizowana,
- d) Priorytet V. Rozwój i modernizacja infrastruktury turystycznej i kulturowej: działanie – rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury turystycznej i kulturowej:
- Modernizacja, remont i konserwacja budynków Muzeum Lubuskiego im. Jana Dekerta w Gorzowie Wlkp. – inwestycja zrealizowana,
  - Rozwój bazy hotelowej w północnej części województwa lubuskiego jako modelowy ośrodek kształcenia kadry dla kierunku turystyka. Remont Pałacu w Rogach, Adaptacja na ośrodek szkoleniowo-naukowy PWSZ w Gorzowie Wlkp. – inwestycja nierealizowana;

3) Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubuskiego na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012-2019 – aktualizacja:

- a) Rozbudowa istniejących zakładów w Długoszynie, Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze – inwestycja realizowana,
  - b) Utworzenie wspólnego systemu gospodarowania odpadami dla zakładu zagospodarowania odpadów w Długoszynie (CZG – 12) i gminy miejsko – wiejskiej Słubice – inwestycja zrealizowana,
  - c) Budowa ZZO Marszów – inwestycja realizowana,
  - d) Rozbudowa składowisk komunalnych w m. Chrobrowie i w m. Czyżówek – inwestycja nierealizowana,
  - e) Budowa zakładu zagospodarowania odpadów dla Obszaru Wschodniego – inwestycja nierealizowana,
  - f) Budowa instalacji termicznego zagospodarowania odpadów CZG – 12 w Długoszynie – inwestycja nierealizowana,
- 4) Mała Retencja Wodna w Województwie Lubuskim⁶⁹:
- a) budowa zbiornika:
    - gm. Kożuchów – inwestycja nierealizowana,
    - gm. Nowa Sól – inwestycja zrealizowana,
    - gm. Szprotawa – inwestycja realizowana,
  - b) budowa nowego zbiornika z uszczelnieniem dna w gm. Zielona Góra – inwestycja nierealizowana,
  - c) odbudowa zbiornika: gm. Świebodzin – inwestycja nierealizowana,
  - d) budowa nowego zbiornika wodnego:
    - gm. Czerwieńsk – inwestycja zrealizowana,
    - gm. Łagów – inwestycja realizowana,
    - gm. Skąpe – inwestycja nierealizowana,
    - gm. Sulechów – inwestycja realizowana,
  - e) utworzenie zbiornika wodnego w gm. Lubrza – inwestycja realizowana,
  - f) budowa progu blokującego odpływ z wód jeziora Krzezińskiego w gm. Konotop – inwestycja nierealizowana,
  - g) budowa i rozbudowa istniejących zbiorników wodnych
    - gm. Bojadła – inwestycja nierealizowana,

---

⁶⁹ Analiza na podstawie materiałów gminnych i organizacji pozarządowych.

- gm. Brody – inwestycja nierealizowana,
- gm. Brzeźnica – inwestycja nierealizowana,
- gm. Bytnica – inwestycja realizowana,
- gm. Dąbie – inwestycja realizowana,
- gm. Dobiegniew – inwestycja nierealizowana,
- gm. Drezdenko – inwestycja realizowana,
- gm. Gubin – inwestycja nierealizowana,
- gm. Kolsko – inwestycja nierealizowana,
- gm. Lubrza – inwestycja realizowana,
- gm. Lubsko – inwestycja zrealizowana,
- gm. Nowe Miasteczko – inwestycja nierealizowana,
- gm. Nowogród Bobrzański – inwestycja zrealizowana,
- gm. Siedlisko – inwestycja nierealizowana,
- gm. Skąpe – inwestycja nierealizowana,
- gm. Sława – inwestycja nierealizowana,
- gm. Sulechów – inwestycja realizowana,
- gm. Świdnica – inwestycja realizowana,
- gm. Świebodzin – inwestycja nierealizowana,
- gm. Zielona Góra – inwestycja nierealizowana,
- gm. Żary – inwestycja zrealizowana,

h) zbiorniki retencyjne

- gm. Bledzew – inwestycja zrealizowana,
- gm. Czerwieńsk – inwestycja zrealizowana,
- gm. Dąbie – inwestycja realizowana,
- gm. Kłodawa – inwestycja zrealizowana,
- gm. Krosno Odrzańskie – inwestycja nierealizowana,
- gm. Krzeszyce – inwestycja nierealizowana,
- gm. Lubiszyn – inwestycja realizowana,
- gm. Rzepin – inwestycja zrealizowana,
- gm. Skwierzyna – inwestycja realizowana,
- gm. Słubice – inwestycja realizowana,

- gm. Sulęcín – inwestycja realizowana,
- gm. Zabór – inwestycja zrealizowana,
- i) retencja w ramach:
  - Jezioro Głębokie, Jezioro Kokno w gm. Bytnica – inwestycja nierealizowana,
  - Jezioro Chycina, Jezioro Długie w gm. Bledzew – inwestycja nierealizowana,
  - Jezioro Rapino⁷⁰, Jezioro Lubowo, Jezioro Grotowskie (gm. Drezdenko) – inwestycja nierealizowana,
- j) przepompownia Urad – przerzut wody w gm. Cybinka – inwestycja realizowana,

5) Pozostałe zadania samorządowe.

- a) Prowadzenie kompleksu szpitalnego w Gorzowie Wlkp. przy ul. Dekerta i ul. Walczaka – Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki – 6 września br. w Krajowym Rejestrze Sądowym zarejestrowano nowy podmiot o nazwie Wielospecjalistyczny Szpital Wojewódzki w Gorzowie Wlkp. spółka z o.o.,
- b) Ochrona złóż kopalin przed zabudową nie związaną z przemysłem wydobywczym, mająca na celu racjonalne gospodarowanie ich zasobami oraz kompleksowe wykorzystanie – zadanie realizowane.

Przedmiotowa analiza realizacji celów publicznych wykazała, że zaplanowane w Zmianie PZPWL cele publiczne zostały zrealizowane w niewielkim stopniu, przy czym zgodnie z zakładanymi założeniami. Stąd, z wyjątkiem dwóch określonych w ust. 8 pkt 1 lit. a planów, tak określona lista pozostaje nadal aktualna i spójna z planami lub obszarami określonymi w strategiach krajowych i regionalnych.

Ponadto, zgodnie z art. 39 ust. 3 pkt 4 ustawy o planowaniu zagospodarowaniu przestrzennym w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju oraz programy, o których mowa w art. 48 ust.1 (są to programy przyjęte nie uchwałą lecz rozporządzeniem Rady Ministrów czyli aktem powszechnie obowiązującym). Natomiast w oparciu o art. 39 ust. 5 ww. ustawy w planie zagospodarowania przestrzennego województwa umieszcza się inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością. Ustawodawca w

⁷⁰ Zgodnie z pismem z dnia 15 października br. Znak: Mp.0710.50.2013.ML, w bieżącym roku planuje się rozpocząć realizację zadania pn. „Jezioro Rapino – mała retencja” - w dniu 12.09.2013 r. wydano decyzję o przyznaniu pomocy finansowej dla zadania w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

tym przypadku nie określa rodzaju dokumentów oraz sposobu jego przyjęcia. Pomimo tego, że plan zagospodarowania przestrzennego województwa nie jest aktem prawa miejscowego, jest on aktem wiążącym w określonym zakresie gminę w trakcie sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego - art. 15 ust. 3 pkt 4 b ww. ustawy. Jego nieuwzględnienie może wywołać skutki określone w art. 12 ust. 3 tzn. władcze działanie Wojewody w zakresie koniecznym dla możliwości realizacji inwestycji celu publicznego. **Stąd też ważne jest przy sporządzaniu Zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego, aby jednoznacznie określić, które inwestycje celu publicznego o znaczeniu krajowym i wojewódzkim mają uzasadnione podstawy do ingerencji Wojewody.**

IV. Wnioski wynikające z okresowej oceny Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego⁷¹

1. Wniosek dotyczący doprowadzenia do zgodności ustaleń planu województwa z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju oraz ze Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020.

Uchwalony w dniu 21 marca 2012 r. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego, jako Zmiana Planu już w momencie jego uchwalenia był niezgodny z projektem KPZK 2030 i nie uwzględniał zapisów opracowywanej Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020. Tak więc wskazać należy, iż Plan wymaga zmiany poprzez dostosowanie go do dokumentu rangi krajowej jak i regionalnej. Zgodnie z art. 39 ust. 3 i 4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia strategii rozwoju województwa oraz ustalenia koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju. Z racji tego, iż dokumenty te uchwalono po przyjęciu Zmiany PZPWL, koniecznym jest podjęcie prac nad nowym planem województwa, ponieważ obecnie obowiązująca „Zmiana Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego” nie spełnia warunku spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej ze względu na brak delimitacji obszarów funkcjonalnych.

---

⁷¹ Wnioski opierają się m.in. na opiniach Członków Wojewódzkiej Komisji Urbanistyczno Architektonicznej, z którymi autorzy opracowania w przytoczonym zakresie w pełni się zgadzają

2. Wniosek dotyczący delimitacji obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich.

W związku z brzmieniem art. 39 ust. 6 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w kontekście KPZK oraz wytycznych w zakresie obszarów metropolitalnych rozwinięcia w następnej edycji Zmiany PZPWL wymaga kwestia metropolitalna. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju, przyjęta przez Rząd RP 13 grudnia 2011 roku wprowadza obowiązek delimitacji obszarów funkcjonalnych wszystkich miast wojewódzkich w planach zagospodarowania przestrzennego województw, przy zastosowaniu jednolitych kryteriów wypracowanych wspólnie przez stronę rządową i samorządową przy udziale partnerów społecznych i gospodarczych.

Delimitacja obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich powinna być przeprowadzona na poziomie wojewódzkim (w planie zagospodarowania przestrzennego województwa) przy zastosowaniu jednolitych kryteriów wypracowanych przez stronę samorządową przy udziale partnerów społecznych i gospodarczych.

Ponieważ polityka przestrzennego zagospodarowania kraju będzie wspomagać integrację obszaru funkcjonalnego z jego rdzeniem poprzez działania o charakterze planistycznym oraz poprzez działania inwestycyjne na rzecz wzmocnienia powiązań funkcjonalnych wewnątrz obszaru funkcjonalnego, w tym poprawę dostępności transportowej i stworzenie takich warunków do zarządzania przestrzenią w ramach obszarów funkcjonalnych, aby lokalizacja przedsiębiorstw w powiązanych sektorach, funkcji usługowych, przestrzeni publicznych następowała w sposób uporządkowany w określonych strefach, które ze sobą współpracują, co wyzwała synergię. Integracja ta powinna dążyć do łączenia funkcji komplementarnych w celu racjonalizacji gospodarowania zasobami przestrzennymi, a także w celu ograniczenia zapotrzebowania na energię.

Dlatego szczególnie ważny jest właściwy dobór obszarów funkcjonalnych Zielonej Góry i Gorzowa, niekoniecznie wprost taki jaki zaproponowano w KPZK poprzez:

- dobranie właściwych kryteriów delimitacji miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka Wojewódzkiego,
- uszczegółowienie definicji obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego, jako spójnej pod względem przestrzennym strefy oddziaływania miasta, charakteryzującej się istnieniem powiązań funkcjonalnych oraz zaawansowaniem procesów urbanizacyjnych, wyróżniającej się z otoczenia i upodabniającej się pod pewnymi względami do głównego miasta,
- właściwy wybór obszarów funkcjonalnych.

3. Wniosek dotyczący oparcia rozwoju przestrzennego województwa na zasobach energetycznych oraz związanej z tym działalności gospodarczej.

W związku z tym, iż określonym celem głównym strategii województwa jest właściwe wykorzystanie potencjałów województwa lubuskiego (np. walorów surowcowych) do wzrostu jakości życia, dynamizowania konkurencyjnej gospodarki, zwiększenia spójności regionu oraz efektywnego zarządzania jego rozwojem, to koncepcja rozwoju województwa lubuskiego powinna być oparta również o dominację wykorzystania zasobów złóż energetycznych i wzrost konkurencyjności działalności gospodarczej, wykorzystując jego walory surowcowe, innowacyjność, potencjał naukowy i o przyjęcie tezy, że rozwój będzie następował w sposób ciągły i harmonijny w oparciu między innymi o:

- eksploatację złóż: węgla brunatnego, gazu, ropy naftowej i innych bogactw, zgodnie z koncesjami i programami rekultywacji terenów, eksploatacja możliwa przy zachowaniu maksymalnej ochrony środowiska,
- zdecydowane zwiększenie roli pozawęglowych, ekologicznych źródeł energii np. farm wiatrowych (właściwa lokalizacja farm wiatrowych oraz prawidłowo przeprowadzona ocena oddziaływania na środowisko pozwalają na ograniczenie negatywnego oddziaływania tego rodzaju inwestycji do minimum. Farmy wiatrowe stanowią ekologiczne tzw. zero emisyjne źródło energii, jednak ich budowa musi być poprzedzona szczegółowymi badaniami i analizami środowiskowymi oraz właściwie przeprowadzonymi procedurami lokalizacyjnymi w oparciu o mapę wietrzności danego obszaru), - biomasę, elektrownie wodne, geotermia) w oparciu o uwarunkowania lokalne.

4. Wniosek dotyczący pogłębienie analiz na etapie sporządzania planu województwa w zakresie zgodnym z art. 39 ust. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

W trakcie zmiany Planu głębokiej analizie muszą być poddane inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, a także wykorzystanie informacji zawartych w Lubuskiej Mapie Potrzeb i Aspiracji utworzonej przy określaniu Strategii Rozwoju. Zgodnie z art. 39 ust. 3 pkt 4 ustawy o planowaniu zagospodarowaniu przestrzennym w planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju oraz programy, o których mowa w art. 48 ust.1 (są to programy przyjęte nie uchwałą lecz rozporządzeniem Rady Ministrów czyli aktem powszechnie obowiązującym). Natomiast w oparciu o art. 39 ust. 5 ww.

ustawy w planie zagospodarowania przestrzennego województwa umieszcza się inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością. Ustawodawca w tym przypadku nie określa rodzaju dokumentów oraz sposobu jego przyjęcia. Pomimo tego, że plan zagospodarowania przestrzennego województwa nie jest aktem prawa miejscowego, jest on aktem wiążącym w określonym zakresie gminę w trakcie sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego - art. 15 ust. 3 pkt 4 b ww. ustawy. Jego nieuwzględnienie może wywołać skutki określone w art. 12 ust. 3 tzn. władcze działanie Wojewody w zakresie koniecznym dla możliwości realizacji inwestycji celu publicznego. Stąd też ważne jest przy sporządzaniu zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego, aby jednoznacznie zidentyfikować inwestycje celu publicznego o znaczeniu krajowym i wojewódzkim. Postuluję się, aby w kolejnej edycji Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego:

- 1) zaktualizować dane ilościowe i jakościowe dotyczące diagnozy stanu takich zagadnień, jak:
  - jakość powietrza,
  - źródła emisji zanieczyszczeń powietrza,
  - hałas komunikacyjny,
  - stan / potencjał jednolitych części wód powierzchniowych,
  - stan / potencjał jednolitych części wód podziemnych,
  - jakość powierzchni leśnych,
  - rozpoznane i udokumentowane wszelkie zasoby surowcowe;
- 2) zaktualizować dane ilościowe i jakościowe oraz przestrzenne dotyczące prawnie chronionych powierzchni województwa o szczególnych walorach przyrodniczych, szczególnie dotyczące obszarów chronionego krajobrazu – gdzie w ostatnim czasie nastąpiło szereg zmian;
- 3) dokonać analizy i adaptacji do planu istotnych przesłanek wynikających z opracowanych planów ochrony obszarów szczególnie chronionych (tam, gdzie takie dokumenty istnieją), w tym, wynikających z planów zadań ochronnych obszarów chronionych sieci Natura 2000;
- 4) dokonać analizy i adaptacji do planu istotnych informacji dotyczących różnej rangi korytarzy przestrzennych o charakterze ekologicznym, zapewniających funkcjonalno – przestrzenną spójność środowiska obszaru województwa;

- 5) dokonać analizy i adaptacji do planu istotnych przesłanek wynikających z dokumentów dotyczących nowych obszarów funkcjonalnych, których powołanie determinowane było wyłącznie lub m. in. zasobami i walorami przyrodniczymi (np. KOTURED);
- 6) opracować w ramach prac przedplanistycznych i wykorzystać w planie województwa specjalistyczne studium dotyczące potencjału powierzchni województwa w zakresie lokalizacji infrastruktury energetycznej opartej na źródłach odnawialnych, łącznie z bilansem w skali całego województwa, określające optymalne możliwości i ograniczenia progowe w tym zakresie;
- 7) zaktualizować w niezbędnym zakresie treści opracowania ekofizjograficznego do planu województwa, zarówno w zakresie części biotycznej, jak i abiotycznej.

5. Wniosek dotyczący ponownej analizy założeń projektowych.

Podczas posiedzenia WKUA w 2008 roku zwrócono uwagę na nadanie większej rangi w strukturze przestrzennej województwa miastu Świebodzin, które powinno stać się zwornikiem łączącym północ z południem sprzyjającym „zrastaniu się” dwóch dawnych odrębnych województw w jeden organizm. W dyskusji podkreślano, że (w makroskali) w skali województwa hasło „trójmiasto” powinno obejmować miasta: Gorzów Wlkp, Świebodzin i Zieloną Górę.

Wnioskowano o rezygnację z planowania tzw. „drogi lubuskiej” dublującej trasę S-3, a łączącej Iłowę-Żagań-Nowogród Bobrzański-Krosno Odrzańskie- Torzym-Sulęcín-Gorzów Wlkp (z budową mostu w Krośnie Odrzańskim). Jako uzasadnienie budowy tej trasy projektant układu komunikacyjnego podnosił sprawę obsługi komunikacyjnej zagłębia węgla brunatnego „Gubin-Brody”. Członkowie WKUA podkreślali fakt znacznej odległości między „drogą lubuską”, a terenem złóż węgla brunatnego (około 30 km), oraz że bardziej uzasadniona jest modernizacja i rozbudowa drogi Żary-Lubsko-Gubin-Słubice-Kostrzyn (z budową mostu w Połęczku).

Integralną częścią koreferatu z 2009 roku jest załącznik nr 2- „Główne pasma przyspieszonego rozwoju województwa lubuskiego” - gdzie na mapie w skali 1: 320 000 wnioskowano utworzenie obszarów węzłowych-zespołów miast:

- Gorzów Wlkp, Skwierzyna, Witnica i Kostrzyn n/Odra;
- Zielona Góra, Nowa Sól, Sulechów (tzw. trójmiasto);
- Świebodzin, Międzyrzecz, Babimost, Zbąszynek, Trzciel.

Oprócz innych zespołów miast, te w/w obszary węzłowe stanowią główną strukturę przestrzenną rozwoju i integracji naszego województwa.

W Opinii nr 1/2009 WKUA z dnia 28 września 2009 roku, jako wnioski końcowe wynikające z koreferatu zapisano:

- „- określić ramy przestrzenne i funkcjonalne zagłębia węgla brunatnego „Gubin-Brody” położonego między miastami Gubin, Lubsko, Forst oraz określić jego wpływ na obszar otaczający z uwzględnieniem już istniejącej eksploatacji węgla brunatnego po stronie niemieckiej,
- połączyć komunikacyjnie i funkcjonalnie obszar obejmujący „worek” wschowski z pozostałą częścią województwa,
- rozpocząć kształtowanie pasma rozwojowego na pograniczu z województwem wielkopolskim w rejonie miast: Kargowa, Babimost, Zbąszynek, Trzciel, z uwzględnieniem zagospodarowania „Regionu Kozła” oraz „strefy ponadprzeciętnej aktywności przemysłowej” po stronie województwa wielkopolskiego”.

6. Wniosek dotyczący stworzenia funkcjonalno – przestrzennej geobazy województwa lubuskiego.

- 1) wykorzystanie rozwiązania związanego ze stworzeniem funkcjonalno – przestrzennej geobazy województwa pozwoli na:
  - a) gromadzenie i analizy danych przestrzennych;
  - b) optymalizację polityki przestrzennej w skali województwa i obszarów funkcjonalnych miast wojewódzkich;
  - c) stworzenie platformy ofertowej i przez to zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej.
- 2) baza realizuje pkt V⁷² Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030” poprzez:
  - a) wspieranie i rozwój funkcji metropolitalnych Zielonej Góry i Gorzowa⁷³ z racji na:
    - wspieranie polityki samorządów metropolii w zakresie koncentracji funkcji o znaczeniu międzynarodowym,
    - podwyższenie jakości usług publicznych i dostosowanie struktur przestrzennych i funkcjonalnych do potrzeb rozwojowych gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności;
  - b) wspieranie działań w zakresie integracji obszarów funkcjonalnych Zielonej Góry i Gorzowa⁷⁴ z racji na:

⁷² Pkt. V. Cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraju”

⁷³ Cel 1. „Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności” – Ad. 1.1. „Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych największych polskich miast” – KPZK 2030.

⁷⁴ Cel 1. Ad. 1.3. „Integracja obszarów funkcjonalnych głównych ośrodków miejskich” – KPZK 2030.

- stworzenie warunków do zarządzania przestrzenią w ramach obszarów funkcjonalnych, aby lokalizacja przedsiębiorstw w powiązanych sektorach, funkcji usługowych, przestrzeni publicznych następowała w określonych strefach, które ze sobą współpracują, co wyzwała synergę,
  - łączenie funkcji komplementarnych w celu racjonalizacji gospodarowania zasobami przestrzennymi,
  - ograniczenie zapotrzebowania na energię,
  - opracowanie i wdrożenia regulacji umożliwiających prowadzenie zintegrowanej polityki przestrzennej w obszarach funkcjonalnych;
- c) upowszechnienie dostępu danych i tym samym zwiększenie bezpieczeństwa inwestycji i działalności gospodarczej⁷⁵ zgodnie z dyrektywą Unii Europejskiej INSPIRE.

3) baza pozwoli na realizację głównych założeń INSPIRE⁷⁶, zgodnie z którymi:

- a) dane powinny być pozyskiwane tylko jeden raz oraz przechowywane i zarządzane w sposób najbardziej poprawny i efektywny przez odpowiednie instytucje i służby;
- b) powinna być zapewniona ciągłość przestrzenna danych tak, aby było możliwe pozyskanie różnych zasobów, z różnych źródeł oraz aby możliwe było ich udostępnianie wielu użytkownikom i do różnorodnych zastosowań;
- c) dane przestrzenne powinny być przechowywane na odpowiednim (jednym) poziomie administracji publicznej i udostępniane podmiotom na wszystkich pozostałych poziomach;
- d) dane przestrzenne niezbędne do odpowiedniego zarządzania przestrzenią na wszystkich poziomach administracji publicznej powinny być powszechnie dostępne (tj. bez warunków ograniczających i/lub utrudniających ich swobodne wykorzystanie);
- e) powinien być zapewniony dostęp do informacji o tym, jakie dane przestrzenne są dostępne i na jakich warunkach, a także informacja umożliwiająca użytkownikowi ocenę przydatności tych danych do swoich celów.

4) baza pozwoli na realizację wielu celów strategicznych kraju określonych m.in. w:

- a) Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (M.P. 2011 nr 36 poz. 423 z dn. 2 maja 2011 r.).

⁷⁵ Cel 3. „Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej” – Ad 3.3. „Poprawa dostępności teleinformacyjnej” – KPZK 2030.

⁷⁶ DYREKTYWA 2007/2/WE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY z dnia 14 marca 2007 r. ustanawiająca infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej (INSPIRE)

- b) Strategii Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (M.P. 2012, poz. 882 z dn. 22 listopada 2012 r.).
- c) Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (M.P. 2013, poz. 121 z dn. 1 marca 2013 r.).
- d) Założeniach Krajowej Polityki Miejskiej do roku 2020 (przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 16 lipca 2013 r.).

7. Wniosek dotyczący zmian organizacyjnych przy sporządzaniu kolejnej Zmiany PZWL.

Wymienione w niniejszej okresowej ocenie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego dokumenty szczebla Unijnego i krajowego wymagają od organów publicznych poprawy jakości tworzonego prawa i przejrzystości sposobu jego tworzenia. Oznacza to m.in. konieczność budowy systemu monitorowania procesów przestrzennych opartego na infrastrukturze informacji przestrzennych przy równoczesnym nacisku na wzmocnienie partycypacji społecznej. Stąd z uwagi na skalę i złożoność zagadnień związanych z planowaniem na szczeblu wojewódzkim rekomenduje się powołanie zespołu projektowego działającego w ramach struktur Urzędu Marszałkowskiego lub w inny sposób organizacyjny (np. jednostka budżetowa) wzorem wielu innych województw posiadających swoje wojewódzkie biura planowania przestrzennego.

Jednostka ta, z udziałem partycypacji społecznej, prowadziłaby działania projektowe, analityczne oraz koordynacyjne w zakresie planowania przestrzennego i ponosiła odpowiedzialność merytoryczną za tą sferę. Część z prac mogłyby wykonywać podmioty zewnętrzne, natomiast kreowanie wizji i spójność działań pozostała by pod jurysdykcją nowopowstałego organizmu. Zadaniem tej jednostki – zespołu byłoby również stworzenie geobazy stanowiącej repozytorium danych o aktualnym stanie zagospodarowania przestrzennego województwa, a także z opracowywanych aktualnie projektów, na bieżąco aktualizowanych.

Jest to uzasadnione ze względu na szereg działań, które należy przeprowadzić na szczeblu wojewódzkim w najbliższym czasie (plan województwa, plany obszarów funkcjonalnych Zielonej Góry i Gorzowa), które winny być przedmiotem pogłębionych konsultacji społecznych.

Podmiot taki mógłby też przeprowadzać dodatkowo prace studialne, inne opracowania planistyczne, a także prowadzić konsultacje, poradnictwo oraz sporządzać opinie w zakresie zagadnień związanych z planowaniem przestrzennym.

V. Wnioski do zmian legislacyjnych w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

1. Zgodnie z art. 48 ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym Rada Ministrów zyskała możliwość przyjmowania w drodze rozporządzenia programów zawierających zadania rządowe służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym. Do chwili obecnej Rada Ministrów nie skorzystała z takiej możliwości, a większość polityk i programów przyjmowanych jest w drodze uchwał. Oznacza to, że przepisy art. 48 są martwe i można je, a nawet trzeba, z ustawy usunąć.

2. Konstrukcja art. 12 ust. 3 nie daje Wojewodzie możliwości wprowadzenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym i wojewódzkim w formie zarządzenia zastępczego. Po pierwsze rada gminy może zablokować działania Wojewody podejmując uchwałę o przystąpieniu do zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i jej nie realizując lub realizując ją w zwolnionym tempie np. kilka lat. Po drugie jeśli rada gminy po wezwaniu wojewody nie uchwali studium to Wojewoda po bezskutecznym upływie terminu nie może sporządzić miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego bez zmiany studium, gdyż plan ten nie będzie zgodny ze studium, które przecież nie zostało zmienione. Wojewoda nie posiada delegacji ustawowej do zmiany studium w zakresie rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym i wojewódzkim. Taką delegację daje ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku Prawo geologiczne i górnicze, ale tylko w zakresie ujawniania w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy udokumentowanych złóż kopalin i wód podziemnych. Dlatego też należy zapisać art. 12 ust.3 zmienić w taki sposób, aby Wojewoda posiadał realną możliwość wprowadzenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym i wojewódzkim w formie zarządzenia zastępczego zarówno do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jak i miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.